49941/B

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30528896_0006

55450

MAXIMILIANI STOLL

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

MEDICINAE CLINICAE.

P. P. O.

PARS SEXTA

# RATIONIS MEDENDI

POST EJUS OBITUM EDIDIT ET PRAEFATUS EST

IOSEPHUS EYEREL.

VIENNAE AUSTRIAE

SUMTIBUS IOH. PAUL. KRAUSS

MDCCXC.

Iac. Adam, fecit V.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

# PRÆFATIO

Magna animi voluptate meam, qualemcunque in pervulgandis *Stollii* ſcriptis operam, eruditis Medicis ita placuiſſe video, ut hæc etiam viri optimi *Analecta*, quæ modo ſum traditurus, eadem ab æquis

lec-

lectoribus benevolentia fore accepta, confidam.

*Primum* autem horum *analectorum* Volumen *quinque* conſtat ſectionibus; quarum *prior aphoriſmos*, ſeu præcepta medendi continet, quæ ex *Baglivio* & *Ballonio* potiſſimum, in privatos ſibi uſus decerpſerat, adſperſis hinc inde notulis.

*Secunda* ſectio de methodo examinandi ægros agit. *Tertia*, medicinam in caſibus inopinatis aphoriſtica dictione comprehendit. *Quarta* ſectio, quædam ad medicinam forenſem pertinentia pertractat. *Quinta*, brevem de herniis doctrinam exhibet.

hibet. *Sexta* ſectio obſervationes de colica pictonum ſiſtit, quæ in collectione obſervationum, a *celeberrimo Mohrenheim* a) aliquot abhinc annis editarum, comparuerunt, nunc autem primum *latino ſermone* exhibentur. *Septima* denique ſectio *ſparſa*, ad ægrorum lectos expoſita, continet.

*Alterum volumen* in ſectiones *tres* eſt diviſum. Harum *prima* ephemerides ab anno 1781 usque ad Aprilem ann 1782. continuat. *Sectio ſecunda* numeroſas continet cadaverum ſectiones, brevi utplurimum addita epi-

a) Wieneriſche Beitræge I. Band. Wien 1782.

epicriſi ; atque ob hanc ipſam alteram ſectionem, quæ ægrorum in *Noſocomio Trinitatis* defunctorum extiſpicia proponit, tum etiam ob ephemerides continuatas, atque obſervationes de colica pictonum in eodem noſocomio conſignatas, ANALECTA hæc Tomi VI & VII. RATIONIS MEDENDI titulum non immerito præſeferre arbitrabar.

*Tertia ſectio* Adverſaria varii argumenti continebit. Index rerum in utroque volumine contentarum copioſus imponet finem.

# CONSPECTUS

## Materiarum Voluminis I.

---

### SECTIO I.

Aphorismi, ſeu præcepta medendi generalia ex variis auctoribus collecta.

### SECTIO II.

De methodo examinandi ægros.

SEC-

## SECTIO III.

Medicina in caſibus improviſis.

## SECTIO IV.

Quædam ad medicinam forenſem pertinentia.

## SECTIO V.

De Herniis.

## SECTIO IV.

Obſervationes de colica Pictonum.

## SECTIO VII.

Sparſa ad ægrorum lectos expoſita.

---

PRÆ-

# SECTIO I.

## APHORISMI

SIVE

PRÆCEPTA MEDENDI GENERALIA

EX PLURIBUS CASIBUS PARTICULARIBUS ABSTRACTA, EX VARIIS AUCTORIBUS COLLECTA.

§. 1.

Deſpumatio morboſæ materiæ, ſive, quod idem eſt, criſis morbi, definito febris tempore fieri ſolet.

§. 2.

Criſes in morbo acuto imparibus ut plurimum diebus ſalutariter fiunt; quæ paribus, fere lethaliter.

§. 3.

Chronici paribus fere tum diebus, tum menſibus terminantur.

§. 4.

Datur conſenſus quidam inter tibias & pectus.

Inter pudenda & pectus arcani quidam obſervantur conſenſus.

§. 5.

Ulcera, cauteria, aliaque tibiarum mala, intempeſtive aut imprudenter ſanata in pernicioſos pectoris morbos deſinunt.

§. 6.

In morbis pectoris diuretica & pediluvia utilia ſunt. Purgantia autem generaliter noxia.

§. 7.

Omnes pleuriticos ſanatos vidimus, quibus in interiora auris dolor & exinde ſuppuratio ſuppervenerunt,

§. 8.

Febres intermittentes, nullis nec digerentibus, nec ſolventibus, nec febrifugis cedentes remediis, facta venæ ſectione in ſalvatella, frequenter ſanantur feliciſſime,

§. 9.

A dolore forti ad teſtes irruente tuſſis ſicca ſolvitur.

§. 10.

Cum teſtis intumeſcit a tuſſi, memoriam renovat ſocietatis pectoris, mammarum, genituræ, vocisque.

§. 11.

§. 11.

Si teſtium inflammationi tuſſis ſuperveniat, inflammatio ſolvetur, & contra.

§. 12.

Hydrocele diſcuſſa ſupervenit hydrops pectoris.

§. 13.

Præire & ſubſequi ſternutamenta in morbis pulmonum, malum.

§. 14.

Infantes optimæ ſanitatis, vegetique ceteris paribus facillime & ſæpe inadvertenter dentiunt. Debiles vero, laxi, ſive ob morbum aliquem prægreſſum, ſive ob innatam debilitatem, difficillime dentiunt.

§. 15.

Pulſus ſenum ſæpe intermittit, accedente febrili morbo intermiſſio ceſſat, at fracto morbo redit pulſus intermittens, ſanitatis proxime adſuturæ ſignum indubium. Hinc ex tali pulſu nil mali ſuſpicetur medicus.

§. 16.

Ubi diatheſis inflammatoria, ibi venæ ſectio conducit, ſed nocet purgatio. Ergo in *angina inflammatoria*; item in *apoplexia ſanguinea* nunquam purgandum, ſed

vena ſecanda. Vidi hujus aphoriſmi veritatem in multis caſibus tum meis, tum aliorum, nunquam enim purgatio profuit, nocuit autem ſemper.

„Corpora laxa, tumida, quæque aut ſunt aut fuerunt chlorotica, ſubinde valde febricitant: dolor capitis magnus, lingua humida, glutinoſum os, ſitis aut nulla, aut exigua. inappetentia, urina flava valde, mucoſa; ſanantur cremore tartari leniter alvum movente, & oxymelle. Deinde vero firmandum corpus roborantibus. *Hydrops calidus* eodem modo curari debet. Rariſſime venæ ſectio prodeſt.“ *Stoll.*

§. 17.

Ventriculi dolor poſt potum Caffeé in homine robuſto, plethorico a turgore vaſorum ventriculi oritur. Juvat venæ ſectio non autem ſic dicta ſtomachica.

Adeſt in hoc caſu præter dolorem ventriculi etiam dolor capitis, aut vertigo. Præter plethoram univerſalem adeſt particularis ventriculi; ſubinde etiam inteſtinorum, tunc autem dolores colici, vel colica hæmorhoidalis dicta, balneo tepido, emollientiſſimis decoctis, refrigerantibus & hirudinibus ano adplicatis curanda.

In

In ſputo ſanguinis menſtrua nocent adſtringentia; proſunt emollientia, alvum lubricantia, & hirudo ad anum. Item ſubinde movenda alvus eſt, per magneſiam nitri, quæ alvum ſollicitando motum humorum verſus venas hæmorhoidales determinat. Diæta vegetabilis.

§. 18.

Si pleuriſis ſit ab apparatu humorum in primis viis, purgandum eſt.

§. 19.

In pleuritide maligna & epidemica camphora cum *fervido* decocto rad. imperat. angelic. tuſſilag. fol. ſcabioſ. & tuſſilag.

§. 20.

Temperamentum puerorum pituitoſum, improviſa, ſine manifeſta cauſa orta gravia ſymptomata, & apoplexia puerorum extremitatibus frigidis, pulſus valde exilis, qui fere ſemper ſignum eſt vermium, frequens contrectatio abdominis manibus, tormina, improviſa mania, ſingultus &c. ſigna ſunt vermium. In tali caſu nil potentius, quam ſtatim dare cum brodio gr. XII, merc. dulc. & gr. V. Scamon. Sulph. in adultis. In pueris vero minoretur doſis, vel potius detur

mercurius crudus in brodio ad magnitudinem piſi. Nam exit ad miraculum.

§. 21.

Subito excitari ex ſomno cum trepidatione in infantibus, præcipue, eſt apud mulierculas ſignum vermium; hoc item tamen etiam contingit in eruptione exanthematum.

§. 22.

Lumbrici frequenter abſconduntur in cavitatibus inteſtini colon, ad quas cum interdum difficulter perveniant medicamenta, ideo non mirandum, ſi non raro ex optimis medicamentis non ſempet optimos habeamus ſucceſſus.

§. 23.

Vermes ſubinde ſubito non ſolum pueros enecant & infantes, ſed etiam adultos.

§. 24.

Anthelminticum Georgii Batei Angliæ archiatri referente *Baglivio* eſt ſequens.

R. Mercur. crud. recte purgat. ℥j.
Aqvæ graminis
— — portulac. āā ℥jjj.
relinque per duas horas mercurium, macerando ac ſæpe & fortiter agitando. Decanta aquam & cola.

§. 25.

§. 25.

Si circa quartum, cum jamjam erumpunt variolæ, caput impetunt cum magno calore, anxietate, motibus tendinum ſubſultoriis &c. ſtatim imperavit Baglivius cucurbitulas ſcarificatas ſcapulis; & momento omnia ſymptomata conqueuere.

§. 26.

Si ſanguis ad caput impetum faciat in variolis (idem ſors in aliis morbis acutis inflammatoriis magis conveniret, qvam veſicantia, aut etiam epiſpaſtica,) tenſionesque in hypochondriis adſint, plantis manuum atque pedum ſpongias decoctis emollientibus tepidis turgidulas apponi juſſit *Baglivius*, magno cum ſymptomatum levamine.

§. 27.

In pueris ſemper de duobus ſuſpicandum, de lumbricis videlicet, & de variolis. ideo nunquam febris, antequam duo tresve dies elapſi ſint, determinanda.

§. 28.

Dolor dorſi accutiſſimus, nonnulli motus convulſivi, tuſſis, oculi humidi, febrim ex genere varioloſarum futuram denotant.

§. 29.

Qui in variolis maxime ſputant, raro moriuntur, nullumque ſputatorem in variolis mortuum vidit Walſchmidius.

§. 30.

Adultiores ætate, niſi recte tractentur in variolis, ſæpe moriuntur phrenitici uti obſervavit *Baglivius.*

§. 31.

Ad foveas variolarum delendas optimum aſſerit Baglivius remedium fieri ex oleo ~~alio~~ amygdalarum dulcium. ℥jj. Spermat. cet. ℥jjj. Ol. Still Rhodii gt. jv. M. f. Unguent.

§. 32.

Contrahuntur ſœpe hypochondria in acutis verſus diaphragma, ob id inflammatum, vel convulſivica oſcillatione laborans: & ſemper malum eſt.

§. 33.

Pulſatio in præcordiis cum ſignis ariditatis in lingua, vel aliis partibus, delirium ſignificat.

§. 34.

Si lumbis dolentibus veniat dolor ventriculi, futuras denuntiat hæmorhoides.

§. 35.

Si in morborum, præſertim acutorum initiis, hypochondria tument aut doleant, ſanguinem in ſupernis partibus exſpecta.

§. 36.

Nolite terreri, ſi aliquando videatis pus in morbis; nam non ſemper pus eſt, ſed ſuccus nutritius, qui ob intermiſſam exercitationem conſuetam, vel ob victum copioſum in venis redundat; unde in forma puris tunc effluit per urinam, ſeceſſum &c, teſte *Avicenna*, quare non ſemper alba materies ſignum eſt ulcerum; quod ſerio notandum.

§. 37.

Datur etiam hydrops inter muſculos abdominis, quando nempe ſerum non in ejus cavitate, ſed inter externos abdominis muſcolos fluctuat, & ventrem elevat in magnum tumorem ruptis, laxatis, vel eroſis talium partium vaſis lymphaticis. *Hippocrates* ejus primus meminit, dum ait, *Spatia muſculorum ſero & flatu replentur.* *Walſchmidius* in ſua praxi nonnulla quoque de eodem monet, ex ore præceptoris ſui habita.

§. 38.

§. 38.

Hydropicis deſperatis, ſi facies evadat plumbea, mors oſtia pulſat.

§. 39.

Qui natura ſunt ſtomacho debiles, & difficulter cibos coquunt, luridos & conſpurcatos dentes habeant, cum aliquali oris fœtore, ſunt magis proclives ad ſomnum quam ad vigilias; hebetes ſunt viſu, remota non bene vident objecta; a quovis copioſo ciborum uſu facile læduntur.

§. 40.

Potus caffee iis mirabiliter prodeſt, & apud me (ita Baglivius) pro ſecreto habetur. Continuo moerent aut dolore capitis laborant, & ob id impatientes ſunt.

§. 41.

Ex auctoritate & præcepto magni *Hippocratis* non ſolum febres obnoxiæ ſunt viribus & poteſtati dierum criticorum, ſed quam plures etiam alii morbi, ulcera, ophthalmiæ, dyſenteriæ, vulnera cum febre. Typhos febris, eodem teſte, ſex menſibus judicatur.

§. 42.

Si ſecundo die exacerbatis omnibus accidentibus, ruat æger in pejus, morie-

tur

tur quarto ; ſi quarto , morietur ſexto. Hippoc.

§. 43.

Criſes ad articulos natura peculiari quadam lege ſibi ſoli nota promovet ac perficit, & nos cum impropriis remediis, nil aliud efficimus , quam eam a debita criſi, cujus nos rationem ignoramus, divertimus, factaque metaſtaſi ad interiora, brevi jugulatur æger. Id ſæpe verum obſervavi (Baglivius) quando tumores pedum, dolores, ac tumores rheumatici articulorum in impuris corporibus per diuretica, aut purgantia repetita a medicis curari ſolent in iis præ ceteris , quorum ſtomachus infelix eſt, debilis ac relaxatus, ut in quam plurimis in urbe eſt —— Stomacho in his proſpice. Victum optimum impera & vinis, vindemiarum tempore more noſtro, medicatis, toto anno utere & ſanabuntur.

§. 44.

Cauſam morbi præſcire, dies criticos religioſe obſervare, paucis uti remediis; cocta materia humores educere, dummodo non turgeant, quod ſi turgeant, ſtatim purgandum; qui hæc in acutis noverit, quam feliciter curaverit!

§. 45.

§. 45.

Plures remediorum uſus necat quam vis et impetus morbi.

§. 46.

Pleuritis et pulmonia habent ſuos criticos *tertium*, *quintum*, *ſeptimum*, *nonum undecimum* et *decimum quartum*.

§. 47.

Criſes humoris meri et ſinceri peſſimae. Sanguis merus per tuſſim, bilis mera per alvum etc.

§. 48.

Criſes humoris pauci, ut ſtillae ſanguinis, pauci vomitus, pauci ſeceſſus, peſſimae; fiunt ab exolutione vel oppreſſione partis.

§. 49.

Morbi acuti usque ad vigenteſimum moventur per quaternarios; a vigenteſimo ad quadraginteſimum per ſeptenarios; a quadraginteſimo ad centeſimum. In chronicis per menſes et annos.

§. 50.

Si quis ſine cauſa, noctu multum ſudat, repleetionem ſignificat. Id.

§. 51.

Febres aeſtate non tandam fiunt ex nimio fructuum eſu, et ex calore ſolis, quan-

quantum ob frequenter impeditam tranſpirationem.

Tuſſiculae cum ſputatione abſceſſum circa aures ſubmovent. Ideo gargariſma ex malvatico vino, quod mihi (Baglivius) familiare eſt, in paroditibus juvat: et ea quae ſputum movent, pariter proſunt, nam emungunt excretoria glandularum oris vaſa, a quorum concreta lympha naſcuntur parotides.

§. 52.

Parotides rubrae, et nimium doloroſae, ſive ſint participes, ſive expertes ſuppurationis, periculoſae, praeſertim ſi alvus non fluat billioſa. Alvus libera in quibuscunque capitis mortis ſemper mirabilis, ſemper utilis.

§. 53.

Parotis, licet ad ſuppurationem etiam veniat, ſi tamen non adſint ſigna coctionis in urina vel alvus multum non fluat, malum.

§. 54.

Si crudo adhuc exiſtente morbo cum gravibus ſymptomatis, parotis veniat, et ob metum graviorum exſpectari non poteſt. ſuppuratio, candenti ferro ſtatim urenda, et

et ita procuranda ſtatim ſuppuratio, et exitus. Maligno humori ne mora raptum faciat ad caput et vicinas partes, ac ſuffocet. *Wallesius* hanc methodum ſaepe felicem expertus eſt, uti et *Baglivius*.

§. 55.

Surditas alvum ſiſtit, et alvi profluvium; ſurditatem, ſolvit etiam ſanguis e naribus.

§. 56.

Surditas in acutis poſt ſeptimum diem cum aliis bonis ſignis, reconvaleſcentiae indicia praebet.

§. 57.

Quibus in febribus ardentibus aures obſurdeſcunt, his non ſoluta febre neceſſe eſt delirare. Solvit autem inter alia ſanguinis e naribus eruptio, aut alvus bilioſa.

§. 58.

Aurium morbi nunquam ſpernendi; ſolent enim nonnunquam eſſe acutiſſimi et poſt biduum jugulant. Ita *Halicarnaſſeus aeger Hippocratis* dolore auris correptus vehementiſſimo, poſtridie obiit aphonus.

Acu-

Acutiſſimi ſunt ob apoſtema auris quod tunc fit; et ſi fit ex interna parte tympani, malum; pus enim difficulter expurgatur exterius, hinc malum, et pereunt; contra, ſi ab externa tympani parte inflammatio fiat, in qua expurgatum pus facile prolabitur extra, et partem liberat, atque vicinum parti cerebrum etiam liberat.

§. 60.

Pariter rubris et ſupra modum tinctis exiſtentibus urinis, cave cane pejus et angue, ne chinam chinae praeſcribas, ſive ſint acutae, ſive ſint intermittentes febres. Nam *acutae* adhibita china tranſeunt in inflammationes periculoſos; intermittentes vero fiunt continuae graves, periculoſae et chronicae. At ſi cum talibus urinis lingua ſit viſcida, ſicca; calor acris per totum corpus viscera intenta, cum hypochondriorum calore, quae ſingula ſignificant incipientem viscerum inflammatoriam criſpaturam, et oscillationem morboſam, ab exaltatis ſalibus pendentem; in tali caſu ſanguinis miſſio etiam repetita, pro ratione accidentium ſupervenientium, conferre poterit, ad praecavenda deliria, capitis dolores variasque hujus generis acutas affectiones.

§. 61.

Urinae turbidae, quales jumentorum, ſemper mala capitis minantur in acutis.

Urina, quae ſupprimitur in acutis ante rigorem, bonum; critica enim eſt: quae poſt rigorem ſubſiſtit, convulſivica et letalis.

§. 62.

Idem dicendum eſt de haemorrhagia, quae ut bona ſit et critica, rigori ſuccedere debet, non antecedere eundem.

§. 63.

Urinae, quae in acutis derepente et immerito coquuntur, malae; quidquid enim immerito coquitur in acutis, malum eſt.

§. 64.

Urinae variae in acutis longitudinem ſignificant.

§. 65.

Ex urina rubra et nimium tincta non ſemper deſumenda eſt indicatio ſanguinem mittendi: nam non ſemper caloris ſignum eſt, ut ſupra notavimus. In viſcerum vera inflammatione urina perſaepe eſt alba, et tamen vena ſecanda, ſi morbus poſtulaverit.

§. 66.

§. 66.

Saepe obſervavi in iis, quibus obſtructiones ſunt in primis viis, cum maximo humorum in meſenterio crudorum apparatu, urinam diminute procedere, et aliquando ſupprimi; quia humorum hujusmodi in meſenterio haerentium cauſa, lymphae curſus in lymphaticis viſcerum turbatur, et impeditur. Diuretica quantacumque et cujuscunque activitatis dederis, urinam non educes, imo magis ſupprimes; purgantia repetita ex pilulis de hiera cum agarico etc. et lenia hujusmodi purgantia educendo meſenterii impuritates, pro modulo quo tales educuntur impuritates, urinae quoque curſus aperitur, et aegri ſanantur. *Idem ego vix non ſemper obſervavi in febribus bilioſis hungarorum. Stoll.*

§. 67.

Pulſus intermittens in una pulſatione peſſimus in acutis, et inflammatoriis febribus, praeſertim ſi alia vigeant gravia accidentia. Non ita malus, ſi morbis pectoris ſuperveniat, in quibus familiaris eſt, aut in morbis ſenum, aut in plethoricis, aut in pueris dormientibus, in quibus om-

B 2 nibus

nibus intermittentia fere cum familiaris ſit, non ita perniciofa aeſtimanda.

§. 68.

Diutius et ſalubrius vivunt, qui naturaliter pulſum habent exiguum, quam qui magnum et vehementem. Salubrius quoque, qui pallidulo faciei colore ſunt, quam qui rubicundo nimium et fere igneo: et quo magis roſea et rubicunda eſt facies in ſanis hominibus, eo magis ſuſpecta ſunt ſua bona. Periculoſiſſimis roſei homines morbis ſubjiciuntur, levi de cauſa aegrotant, facile inflammantur. Longam vitam non habent, et ſi habeant, haemorrhoidibus, calculis, doloribusque articulorum erit labefactata.

§. 69.

Quando dolores alicubi ferociunt, ſtatim pulſus parvi fiunt et exiles. In ſtomachi morbis parvi etiam fiunt. Quique naturaliter ſunt ſtomacho debiles, exiguum fere perpetuo pulſum gerunt; quod ad rite prognoſticandum in acutis, maxime juvat praeſcire.

§. 70.

Si quando in acutis et malignis febribus pulſum tangis, aeger retrahit manum

velut

elut tremulam, peſſimum eſt, et pauci evadunt; ita Baglivius ſaepe obſervavit in noſocomiis.

§. 71.

In ſenibus pulſus eſt varius et mutabilis naturaliter, ideo ne terreat te in iis curandis. Mutabilis quoque eſt in pueris copia vermium laborantibus, et in ſtomachi affectionibus cum ingente repletione, et apparatu primarum viarum.

§. 72.

Si quando in acutis et aliquando in chronicis poſt longam inappetentiam derepente ingens excitetur appetitus, nulla praecedente bona criſi, aut alio bono ſigno, poſtridie mortem praedicito.

§. 73.

Homines diu inappetentes in gravem morbum brevi incidunt.

§. 74.

Si poſt curatos morbos inappetentia remaneat, recidivam praedicito.

§. 75.

Bonus appetitus bonam viſcerum naturalium oeconomiam denotat, unde ſemper bene ſperandum. Nec lubricus ſis in

promittendo curationem felici eventu, niſi fundamentum habeas in bona appetentia.

§. 76.

Cephalalgiam tollit expurgatio per nares, et ſputa craſſa odore carentia. Quin etiam eam ſolvit ulcuſculorum ubertas, nonnunquam et ſomnus et alvi profluvium.

§. 77.

Si dolor capitis ante febrim invadat, atque ſi gravis, continuus et poſteriorem capitis regionem occupat, periculum eſt, ne caput idiopathice laboret, ac per eſſentiam; ſi vero poſt aliquot, licet breves ab incepta febre dies, ſuperveniat dolor, per conſenſum fit, id eſt febris ſymptoma eſt, et occupat partem capitis anteriorem, ut ſaepe obſervavi (Baglivius); in ſumma gravis eſt, ſi ſtatim cum febre incipiat, et quotidie creſcat, vel in eodem gradu perſiſtat.

§. 78.

Coma non turbulentum, ſed placitum, licet duraverit diu ebriorum inſtar, non eſt malum, ſed ſedat et arcet majora mala, delirium ſcilicet, dolores capitis, et in pueris febrem.

§. 79.

In morbis capitis indicium ad ſalutem vel ad mortem ſumas ex urina: ſi alba ſit et tenuis, malum.

§. 80.

Alvus ſtricta ſemper exacerbat capitis morbos. Pediluvia ſemper bona. Alvus lubrica, bona.

§. 81.

In faciei et faucium morbis cauteria valde juvant in brachiis; arteriotome in capite, ſecretum magnum in deſperatis capitis doloribus eſt.

§. 82.

Hirudines ano adplicatae capitis morbos ſublevant: et hypochondriorum mala ex acrimonia, impetu, et dificili circuitu ſanguinis in eis.

§. 83.

*Hippocratis* liber de morbis, mire deſcribit quam plures capitis morbos ab aliis autoribus non deſcriptos, quos utile eſt videre.

§. 84.

Potus nimius caffeé capitis morbos producit; vigiliam, tremorem, calorem etc. Attamen potus Caffée eſt ſecretum infallibile

bile ad tollendum capitis dolorem poſtmeridianum, qui vitio ſtomachi male digerentis, nonnullas poſt prandium horas venit. Aliquibus enim, idem etiam *Baglivio* ipſi contigit, tribus poſt prandium horis dolores capitis, gravitas, moeror moleſti ſint, quibus potus caffé eodem tempore mirifice prodeſt.

§. 85.

Chocolatae uſus, prout obſervatione didicit *Baglivius*, ad roborandam ſanguinis maſſam, ejusque vim, tonum et ſuccum ejusdem nutritium deperditum reſtituendum, proſtratos a coitu ſpiritus reſtaurandos maximopere juvat. Nocet ſanguineis, inflamabilibus.

§. 86.

Ut valent oculi, ſic et homo.

§. 87.

Erectum ſedere velle in acutis, malum; peſſimum in pulmonicis, pulmone inflammato, docente *Hippocrate*, quod frequenter verum expertus eſt Baglivius.

§. 88.

Cuicunque hydropico aſcitico facies derepente plumbea evadit, mors oſtia pulſat.

§. 89.

§. 89.

Facies nimis colorata, et praeter rationem rubra, et ſucci plena, ſuſpecta eſt iſta bonitas; nam praeſentis morbi ſunt ſignum, aut futuri praeſagium. Fit enim illa rubicunda facies ab humorum redundantia, et illorum quodam veluti ſtrangulatu, praeſertim circa pulmones.

§. 90.

In chronicis morbis, ſi facies naturalis ſit, et boni coloris, nunquam crede adeſſe obſtructiones in visceribus. Si mutata ſit a naturali, id obſtructionum ſignum, et turbatae oeconomiae naturalis eſt.

§. 91.

Omnis rubor faciei vel ſanguinis copiam vel internam phlegmonem, vel calidam intemperiem vel visceris corruptionem denotat. Alvus dura eſſe ſolet iis, qui nimium facie rubent.

§. 92.

Rigor bonus et criticus eſt ille, qui cum urinae pepasmo ſive coctione, ſignificatur, quique ſolvit febrim et ſymptomata mitigat, rigoremque ſequitur ſudor, vomitus, vel alia evacuatio. Malus contra, qui frequenter adparet, nam ſemel

adparere debet, qui criticus eſt; malus quoque, ſi vires inde langueant, nam indicat naturae debilitatem, et fruſtraneum ejus conatum; malum enim eſt, quod fruſtra movetur, ſi quidem raptum ad caput facit, et diaphragma.

§. 93.

Omnis rigor ſere ſemper in lumbis incipit primo, deinde per dorſum ad caput fertur, isque rigor a lumbis fere ſemper in febribus eſt. Si vero aliunde quis frigeat, abſceſſu latente rigebit. In phthiſico ex peripneumonia male curata obſervavi, ſenſum frigoris, et aurae afflantis frigidae ad latus thoracis ſiniſtrum, qua parte id ex ulcere laborabat interno. Idem aeger latus totum, et crus illius partis ſibi facilius frigere ajebat, eumque ſe ſenſum habere, ac ſi quis follem certae cuidam parti lateris ſiniſtri adplicaret, auramque frigidam admitteret.

§. 94.

Rigor qui antecedit urinae ſuppreſſionem et haemorrhagiam, ſalutaris, qui vero iisdem ſuccedit, malus.

§. 95.

Aliquando in febribus continuis frequens eſt rigor ſeu horreſcentia. Putant medici,

medici, id fieri ab abſceſſu latente. Sed falſo; nam producitur a magna humorum cacochymia et apparatu, quae a febrili calore in motum acta, dum hinc exinde ad exteriora diſcurrit, partes vellicando, horrorem facit. Omnes enim cacochymi, dum nimium incalescunt, horrent. Ita ſi cacuchymus ſoli exponatur, paulo poſt horret et febrit.

§. 96.

Quibus in febribus rigor accedit, febris ſolvitur, et ideo, quando in febribus continuis eſt; nam ſignificat morbum mutari, ejusque acutiem eſſe remiſſam, ut ſaepiſſime obſervo in praxi mea.

§. 97.

Rigor ſymptomaticus aut ſuppurationis internae ſignum eſt, aut translationis materiae in caput, aut principium materiae ſuperatae a morbo.

§. 98.

Frequens horror in ſanis, ſignum eſt cruditatis aut cacochymiae; in febribus vero motus morbi, aut ſuppurationis in ea parte, unde excitatur.

§. 99

§. 99.

Flatuoſa ventris intumeſcentia, ſive hydrops ſiccus ventris non gignitur a vapore detento intra viſcerum et abdominis clauſtra, ut vulgo putant. — — adſunt fibrae viſcerum et partium abdominis intenſae nimium, criſpatae et exſiccatae, valdeque elaſticae. Inde ingens diſtentio ſolidi. — Fibras autem exſiccat, criſpat, convellit materies acris, ſalina, piperina, mordicans; hinc ſicciditas et diſtenſio. Ventoſitatem flatuoſam ſalvit phlebotomia. Sanatur per balnea et humectantia. Hydrops ſiccus, ſive flatuoſus *Hippocratis* tunc dicitur, quando adeſt alvi ſiccitas cum foecibus ſtercori caprino ſimilibus; nec non adſunt tormina, et dolores magni circa umbilicum et lumbos, febris, ſitis, tuſſis ſicca. Peſſima ſtranguria in hoc malo fit ab hectica inteſtinornm intemperie, ſequitur alios morbos, potiſſimum acutos. Catharrtica perniociſſima ſunt. Uſus nitratorum, ſerum lactis, lac aſininum; et generaliter omnia humectantia intus, forisque juvant.

§. 100.

In iis, qui hydrope ſicco moriuntur, obſervantur glandulæ meſenterii aridæ, exſicca-

ſiccatæ & tabefactæ; unde cauſa mali morbus acutiſſimus, & difficillimus, citoque interimit; alvus & urima ſtatim ſupprimuntur; & nihil magis pernicioſius remediorum copia & farragine — *videtur morbus hic, ſive hydrops ſiccus eſſe inflammatio inteſtinorum, præcipue tenuium, vel forte etiam colica hæmorrhoidalis, quæ in inflammatoriam abit. Stoll.*

§. 101.

Qvibus tormina & circa umbilicum dolores fortes, deſinunt in hydropem ſiccum.

§. 102.

Criticus ac bonus icterus eſt, qui coctione indicatur, qui febris finem affert die critico, nec relinquit hypochondrii duritiem poſt ſe, & cum urinis ac dejectionibus naturaliter coloratis exiſtit.

§. 103.

Icteri nunquam ſpernendi, nam ſub larva ac perſona icteri ſæpe magni, periculoſi, ac repentini morbi abſconduntur; & ſæpiſſime moriuntur derepente icterici, ut ait *Dodonæus.*

§. 104.

Icterus febribus ſuperveniens ſemper timendus, raro enim ſunt ſine malignitate.

Si

Si ſint ſigna coctionis, & appareat circa ſeptimum, bonus eſt; eſt enim criticus; ſi ſigna cruditatis, & ſi circa quartum malus eſt, & ſymptomaticus, & ſi febris non remittat, letalis, vel gravium morborum nuncius.

§. 105.

Hyſtericis, calculoſis, colicis, & in fine intermittentium facile ſuperveniunt icteri.

§. 106.

Icterus ſemel curatus, denuo aut pluries recidivans, a calculo veſicæ felleæ eſt.

§. 107.

Qui calculo renum pereunt, circa finem convulſionibus aut delirio pereunt, ut in nonnullis obſervavit *Baglivius.*

§. 108.

Infantibus tertio aut quarto a partu die oritur icterus, fitque ex retentione meconii in inteſtinis, unde etiam oriuntur epilepſiæ.

§. 109.

Spiritus ſalis ammoniaci acidus quamplures ſanavit icteros. Abſynthium ponticum jusculo incoctum *Baglivio* familiare fuit. Carduus benedictus, marrubium, chelido-

ſidonium majus. Paronichia folio rutaceo pro ſecreto laudatur a *Boile.*

§. 110.

In curatione icteri tota medici prudentia dirigi debet in inveſtigando, an pendeat a bile viſcida, vappida, amurcoſa & inerti circa jecur impacta; an vero a bile acri, tenui, ignea, inflammabili. pro quorum diverſitate humorum toto cœlo diverſa eſſe debet curatio.

§. 111.

Signa viſcidæ bilis ſunt lingua alba, humida, inappetentia extrema, debilitas virium, pauca vel nulla febris, flatus ingentes poſt paſtum: cauſæ, quæ præceſſerunt, & temperamentum, ad congerendas viſciditates, apta ad id eſſe debent.

§. 112.

Acris contra tenuisque bilis ſigna ſunt ſitis cum aliqua linguæ ſiccitate, ardor, calorque hypochondriorum, aliqua in pulſu mutatio, tenſiones hypochondriorum, ſiccum temperamentum cum macie ægroti; cauſæ quæ præceſſerunt, calidæ fuerunt; vina generoſa, aromota, ſaccharata &c. Icterum a viſciditate curat veluti pro ſecreto aqva Tetucii. quæ ſalina eſt. Si febris

non

non adſit, dat potionem purgantem ex hac aqua aliisque indicatis compoſitam.

§. 113.

Si nimium fuerit amurcoſa bilis, per duas aut tres vices haec purgatio alternis diebus repeti debet. Deinde veniendum ad ſerum lactis cum marrubio bullitum, et ſingulo mane calide dandum. Et ſi magna fuerit viſcidae nigraeque bilis copia, addi poterit cum ſero in maceratione drachma una hellebori nigri, vel cochlear ſyrupi cacheltici Fernelii [cum helleboro, qui ſyrupus magnarum eſt virium in chronicis: et demum omni bile expurgata ad chalibeata et roborantia veniendum. Sequens vinum medicatum Baglivium nunquam fefellit. R. Limaturae ferri non rubig. petia ligat. ℥ β. Fol. ſennae mundator. ʒxvi. Epithimi inciſ. et rhabarb. elect. inciſ. āā ʒjjj. Abſynth. pont. Centaur. min āā M. jj. Bacc. juniperi cont. Mj. ſpecierum trium ſantal. et ſpec. diarrhod ſabb. āāScrup. jjj. Vini albi veteris non admodum generoſi ℔vjj. Macere biduo ad cineres fervidas, deinde cola per manicam Hippocratis, ut vinum optime clarificetur; de quo capiat ℥jjjj. mane bihorio ante prandium per quindecim dies aut pluries; ſin-

gulis

gulis diebus vel alternis, prout magis vel minus purgaverit. Hoc vinum medicatum maxime etiam confert in ſcirrhis, et obſtructionibus viſcerum, potiſſimum ubi viſciditas regnat, nec multa febris adeſt.

§. 114.

Contrario modo procedendum in ictero, quando a tenui, acri, et inflammabili bile producitur, atque in fibris jecoris, partiumque vicinarum oſcillatoriam parit convulſionem. Utendum enim erit tunc radicibus temperantibus, aperientibus, ut fragarum, graminis, Indibaccarum etc. cum ſero lactis bullitis. Succi aperientes potus aquarum acidularum, quae bilem diluunt, coercent, et viam ei praebent per urinam aut per ſeceſſum; acidulas in ictero a pluribus laudatas vidit *Baglivius*.

§. 115.

Quibuscunque in febribus ante ſeptimum icteri fiunt, malo ſunt loco. Hippocr. 6. Aph. 42. Jcterus ante ſeptimum diem inſidioſus. At ſeptimo, nono, undecimo, decimoquarto, prorumpens ſalutaris, dummodo non adſint hypochondria indurata, ſin autem adſint, anceps eſt. *Hippocr.* Coac. 127.

§. 116.

Exigua ſanguinis ſtillicidia omnia prava; in acutis nil paucum criticum; prava ſunt, niſi indicent futuram haemorrhagiam copioſam die critico, quod dignoſcitur ex urinae coctione eodem die ſtillicidii.

§. 117.

Rigor, qui poſt haemorrhagiam venit, quam jure naturae præcedere debet, ut bonus ſit, ſigno & cauſa funeſtus.

§. 118.

In morbis longis exigua ſtillicidia ſupervenientia, lethalia.

§. 119.

Hæmorrhagiæ quartanæ, ſeu quarti diei copioſæ, malæ, aut morbi longi indices ſunt.

§. 120.

Sanguinis eruptio quartanas non ſolvit, neque morbos, qui per alvi egeſtionem ſanari ſolent.

§. 121.

Febres ardentes in juvenibus ſanantur per hæmorrhagiam; in ſenibus per dyſenteriam.

§. 122.

§. 122.

Peſtifera eſt omnis, quæ non juvat, hæmorrhagia; Nam labeſcit natura, defraudata ibi, ubi levamen exſpectabat.

§. 123.

Vomitum ſanguinis ex ſuppreſſione menſium, mulierculis familiarem, non eſſe timendum aſſerit *Baglivius*.

§. 124.

Signa, quando ſanguis vomitu rejectus venit ex hypochondriis, potiſſimum jecore, ſunt: palpitatio hypochondrii, dolor, ardor, tenſio; ſigna obſtructionum, color ſubflavus, viridis in facie, aut reliqua cute, palpitatio cœliacæ, aut umbilici: vomunt ſanguinem nigrum non vero ſpumantem. Motus ſanguinis ab hypochondrio venientis manifeſto percipitur, et ſurſum aſcendere manu percipitur, quod in ſuo ægrotante obſervavit *Ballonius*; juvenibus familiaris eſt hic exitus loco hœmorrhagiæ. In hujusmodi ſanguinis vomitu ex jecore adſtringentia non juvant: ſed primæ viæ a colluvie purgandæ, quæ viſciditate ſua obſtructionem in vicinis locis pariendo ſanguinem ad ſuperiora regurgitare faciunt; purgandæ autem decoctis aperientibus & ſol-

C 2 venti-

ventibus cum tamarindis, mirobalanis &c. deinde chalybeatis perficienda curatio. (*inuit hic morbum nigrum Hippocratis a Tiſſoto ſæpius viſum, deſcriptumque in epiſtola latina ad cel. Zimmermannum. Eſtque vomitus cruentus, vel & alvus cruenta grumoſa, ex ruptis vaſis venoſis potiſſimum, iisque varicoſis. Varix rupta, et ſanguinem ad primas vias effundens omnium horum ſymptomatum cauſa eſt Stoll.*)

§. 125.

In ſputo & exitu ſanguinis per os, ne dentur ſtatim ſtringentia: nam niſi prius uſu rerum mellitarum, hordeatarum, abſtergentium purgaveris, pulmones ea ſanguine, qui extravaſatus eſt, et moram tranit in pulmonibus, in ſuppurationem deſinet, ac phthiſin.

§. 126.

Doloris acerbitas verſa in gravitatem, leipothymia, febris nocta major, rigor derepente citatus, qui ante non erat, ſunt ſigna phymatis purulenti interni.

§. 127.

Vomicae omnes, ſeu empyemata partium, cognoſcuntur per rigores & febres de novo ſupervenientes. Sola pulmonis recon-

recondita eſt, & clanculum ſerpit absque dictis ſignis, imo tunc cognoſcitur, quando repente manifeſtata, hominem ad mortem brevi deducit, ut *Williſius* & *Tulpius* præ ceteris hoc animadverterunt.

§. 128.

Abſceſſus ad aures & pedes boni in vomica pulmonum.

§. 129.

Dolores ſurae, ſive cruris intolerabiles, nullis cedentes remediis, oriuntur a pure per partium ſpatia in crus ab hepate transmiſſo: *Bauhinus* & *Hollerius* id obſervarunt.

Hepatitidem *Hippocrates* de internis affectionibus his verbis deſcribit. Dolor acutiſſimus in jecore ad nothas coſtas, humerum & claviculam, ſuffocatio fortis; dolet, dum tangitur jecur, febris, rigor & horror, vomitus bilis, color cutis ſublividus. Cibi torquent, & urunt ventrem, progrediente morbo remittunt, ſed dolor derepente ſuffocat ægrum, potiſſimum circa ſeptimum diem, in quibus deſinit morbus, & ſi eos effugerit, ſanatur. Balnea, lac, ſerum & diæta ſanant morbum.

§. 130.

Jecinoris inflammatio aliquando ſimilis pleuritide, & medicos frequenter decipit ſimilitudo. Differunt tamen, nam in hepatitide dolor infra eſt — — gravativus eſt, non pungitivus; reſpiratio non multum læditur, color faciei citrinus, tuſſis ſicca ſine ſputo, pulſus non durus. Fœces liquidæ & ſubcruentæ. Contraria ſunt in pleuritide.

§. 131.

Si inflammatio jecoris ſit in parte gibba, urgent ſymptomata pleuritica; ſi in ejus cava, ſtomachica urgent.

§. 132.

Si ex uſu nitri fixi copioſa ſequatur urina, bonum in hepatitide: nitrata in hepatitide, & omnibus inflammationibus fere ſpecifica ſunt. Ideo ſerum lactis juvat in inflammationibus, quia abundat nitro plantarum.

§. 133.

Qui quotidie ſcribendo vitam ducunt, phthiſici moriuntur, & phthiſis incipit raucedine moleſta, ac nullis cedente remediis, donec tandem fere poſt annum phthiſici moriantur — — — quotidiana experientia

certum

certum eſt, ſtudiis nimium applicatos, & ſcribendi ſtudio deditos in phthiſin facile deſinere. — — — Varii pulmonum morbi oriuntur in ſtudioſis.

§. 134.

Bona reſpiratio in variolis eſt unum ex optimis ſignis, licet alia ſint gravia ut centies obſervatur, ita Baglivius. Cum bona reſpiratione ſemper bene ſpera in variolis.

§. 135.

Spiritus magnus multo tempore durans, delirium ſignificat.

Difficultas omnis reſpirandi terrifica eſt, quando excuſationem non habet, aut perturbationes criticæ aut criſis ipſius.

§. 136.

Ut magna & rara reſpiratio certiſſimum eſt delirii argumentum; ſic parva & rara mortis jamjam futuræ.

§. 137.

Inter morbos pulmonis notabiles eſt pulmonia lethargica ab Hippocrate ita denominata; ait itaque ipſe: *Pulmoniœ idem ſtatus, ac letargi; qui letargici evadunt, pectore ſuppurantur. Hipocrat, in coac.*

Invadit itaque pulmonia cum lethargo ſtatim in ipſo morbi initio; oritur a pituita putri & viſcida, pulmones ſyderante, tusſis tenet cum ſopore; cum moriturus eſt æger, liqueſcit alvus, ut in libro de morbis deſcribit. Quare non eſt proſpiciendum letargo per expectorantia. Bagl. (*ex exemplis ibi allatis conſtat morbum eſſe ſenilem, & forte apoplexiam pituitoſam cum peripneumonia ſenum notha. Stoll*)

§. 138.

Pulmonum morbi in fine deſinunt in ſoporoſos affectus; ſanguine enim a ſuperioribus ad pulmones morbo obſeſſos difficilius recirculante ſanguine, viis impeditis, hæret in cerebri mœandris; hinc ſopor facile accedit.

§. 139.

Saepe moriuntur pulmonici graviſſimis affecti accedentibus, et in cadavere nihil morboſi reperitur in pulmonibus — in ſiccis, aduſtis aridis, temperamentis id potiſſimum contingit. Hinc etiam oriuntur pleuritides ſiccæ, aſthmata ſicca, hydropes ſicci, flatulentæ & doloroſæ partium affectiones, & reliquæ hujus generis, in quibus non flatus cauſa mali eſt, ſed ſolidum natura

tura ſiccum, aridum & violento præditum elatere; quod ab acri humore magis irritatum vehementer oſcillat, & oſcillationibus iſtis fluidorum circulum mille modis turbat. (*dictorum morborum eadem cauſa & curatio, ac hydropis ſicci, ſive tympanitidis ſuperius deſcriptæ.* Hydrops ille ſiccus verius poſſet vocari: *Tympanitis inflammatoria; Stoll.*

§. 140.

Eryſipelas pulmonum ab *Hippocrate* l. de affectionibus deſcribitur. In pulmonis eryſipelate adſunt vomitus aquoſi, acidique humoris, frequens leipothymia, dolor acutus, anteriora & poſteriora pectoris occupat, ſitis ingens, æger reſpirando nares aperit, veluti equos a curſu delaſſatus, & linguam foris exerit, veluti canis æſtate, calefactus ab ardore ſolis; rubet facie, jactatio magna per lectum, ſeptima die moritur. Gravis eſt morbus & pauci effugunt mortem, teſte *Hippocrate.* (*graviſſima pulmonum inflammatio utriusque lobi cum inflammatione mediaſtini videtur abſolvere totam eryſepelatis pulmonici ideam. Stoll.*)

De morbis ſolidorum ſuperius deſcriptorum hæc adhuc dicenda ſunt. His in morbis ſanguis miſſus, cruſta inflammatoria ſæpiſſime caret, ſaltem initio; hinc idea malignitatis oritur, quæ medicum ad præſcribenda antiſeptica: camphoram; corticem &c. determinat; ſed male. Nam repetita venæ ſectio, potusque emollientes mucilaginoſi, fibras nimium criſpatas, irritatasque relaxabant feliciſſime. V t um enim eſt potiſſimum in ſolidis nimium elaſticis, nimium vivida irritabilitate præditis, quæ accedente ſtimulo, etiam tenuiori quam qui in ſanguine educto obſervari poſſit, criſpantur, & *veram inflammationem* faciunt. Ad inflammationem gignendam ſolida plus conferunt quam liquida. Cruſta phlogiſtica videtur eſſe potius effectus inflammationis quam cauſa. Vera enim adeſt perſæpe inflammatio absque cruſta. Patet quam male cortex & camphora his in caſibus darentur. *Stoll.*

§. 141.

Fol. 92. lib. 1. prax. medicæ deſcribit *Baglivius* catarrhum ſuffocativum, tanquam peripeumoniam ſanguineo-ſeroſam graviſſimam, ſubitoque ortam, repetita ve-

næ

næ ſectione, dein aqua hyſopi calida, decoctis pectoralibus calidiſſime ſumptis; infuſo calidiſſimo florum ſambuci, cum liquore cornu cervi ſuccinato &c. curandam.

§. 142.

Scorbuticiv & hypochondriacis ſæpe fiunt dolores lumborum, qui calculum mentiuntur, ſed calculus non eſt; rheumatismi ſpecies eſt, a ſero acri, muriatico, hinc inde vagante dependens; pete ab ægro, ſi dixerit alias partes hujusmodi quoque dolore vexatos fuiſſe; dic, lumborum dolorem eſſe a fluxione vagabundi humoris acris ſalini, non autem a calculo. Viola, ſerum lactis, lenes ex caſſia purgationes in principio juvant. In progreſſu morbi ſerum cnm ſcabioſa coctum, vel cum vipris recens mactatis curationem perficit & complet; promoto leniter ſudore.

§. 143.

In lumbis aliquando afficitur muſculus pſoas, aliquando ren; Muſculi externi & frequenter meſenterium; hunc dolorem lumborum vitio meſenterii in äere romano in ægris almæ urbis frequenter observavi (Bagl.); in hac urbe nulli morbi tam copioſe regnant, quam morbi meſenterii ex repletione, congeſtioneque putris cacochyliæ

cru-

crudorumque humorum, in ejusdem glandulis pendentes; & quoniam meſenterium forti ligamento alligatur lumbis in medio eorum &c. Ex longa alvi ſuppreſſione, vel alvo præter morem retardata, ex ſapore linguæ mutato, levi inappetentia, gravitate totius corporis certior medicus fit dolorem lumborum a repletione meſenterii pendere. Clyſteribus & fomentationibus ventris curationem incipit, dein purgationibus abſolvit *Baglivius*; quod vult, ut bene ſibi notent medici.

§. 144.

Impotentia veneris ut plurimum pendet ab impotentia & debilitate imaginationis, quacunque id de cauſa ſuccedat, metu, pudore, judicii defectu, nimia adplicatione ad ſtudia, aut ad negotia. Et qui forti imaginatione præditi ſunt, uti ſunt, qui in arte ſua ſupra cæteros excellunt, & præſtant, ut plurimum luxurioſi & ad venerem potentes obſervantur. — — — niſi tamen vis corporis ſtudio & applicatione frangatur, quo in caſu judicium acre cum veneris impotentia jungitur.

§. 145.

§. 145.

Qui gonorrhea laborarunt in juventute, ſolent in ſenectute diro urinæ ſtillicidio vexari.

§. 146.

Nimius vini & aquævitæ abuſus impotentiam veneris, paralyſes, tremores, aliosque capitis morbos parit, qui dimiſſo eodem facile ſolent ſanari.

§. 147.

Dolor fixus in medio pectoris diu perſeverans, ac moleſte, ſine tuſſi &c. ſignum eſt luis gallicæ latentis multis ante annis ab ægris ſuſceptæ, & hoc ſigno ſe ſolum manifeſtantis.

§. 148.

Si debitis adhibitis remediis aliquis morbus minime cedat, ſuſpicari rite poterit de lue gallica, & tunc antigallicis forſan cedet, ut ſæpe obſervavi (ita Baglivius.)

§. 149.

In febre lenta cum doloribus vagis partium, macie, temperamento acri, & lue gallica fruente ſerum lactis ita præſcripſit *Baglivius*: R. Seri lactis optime depurati Lib. j vel plus, vel minus, ſarſæparill. conciſ.

ciſ. & contuſæ ℥jj. macera per noctem in cineribus fervidis ; mane adde coriander. præparat. parum bulliat, coletur & bibat.

§. 150.

Acidum venereum virulentum ſæpe intacta maſſa ſanguinea ſuccum nutritium & lympham inquinat, indeque partes nerveas & glanduloſas, potiſſimum narium, faucium, inguinum, invadit, & quoniam ſanguis intactus a lue ſupponitur, nil mirum, ſi obſervaveris tales gallicos vivaces, rubicundas facie, vegetos, ac veluti nullam interius habentes affectionem ac proinde triumphantes de morbo, ſed ſine ratione. — — morbus difficilior eſt, quam ſi reſideret in ſanguine.

§. 151.

In morbis lymphæ, glandulas occupantibus, ſi nimium ſiccaveris, malum; ſi nimium humectaveris, malum. Per intervalla itaque diluendum, humectandum, ad alvi vias vel ſudorem ducendum, & cum prudentia exſiccandum.

§. 152.

Pro varietate conditionis ac ſtatus perſonarum lues gallica variis in locis ſedem figit, eosque præ aliis vehementius moleſtat. In bajulis & plebeiis victum labore que-

querentibus ſedem figit in articulis, unde articulorum doloribus, motus impotentia, ſimilibus articulorum morbis maxime afficiuntur, viris literatis & ſtudioſis in capite ſedem figit. Muſicis ob pulmones cantu exercitatos, debilitatosque in pulmonibus; mulierculis, atque etiam matronis ob vitam otioſam & congeſtos in meſenterio pravos ſuccos, ibidem. Hinc vexantur cruditatibus, obſtructionibus, inappetentia, pallore vultus, hectica meſenterica, tabe, hydrope, & ſimilibus ex lue gallica.

§. 153.

Dantur dolores lateris ex lue gallica, qui ſolo ſanantur mercurii litu, & decocto lignorum, noctu rigent, conſuetis remediis non cedant.

§. 154.

Radix bardanæ a pluribus doctiſſimis viris pro magno ſecreto habetur ad curandam luem gallicam.

§. 155.

Ex mente *Baglivii*, *Etmülleri* opera ſemper præ manibus habenda, utpote practici, ut ait, præſtantiſſimi.

§. 156.

§. 156.

Lues gallica, ſtruma, & elephas aliquid habent cognatum, Tres has hydras unus alexicacos Hercules hydrargiroſis vincit, docente optimo *Ballonio*.

§. 157.

Si ægroti corpus repletum ſit viſcidis, craſſis ac pituitoſis humoribus, cave ne dederis mercurium intus vel extra, niſi prius viſciditates illas ſolveris, præparaveris, & repetitis purgationibus eduxeris; alias enim occultatis in illis viſciditatibus mercurius, paulo poſt referveſcentibus humoribus, & in motum actis, graviſa parit accidentia, caries oſſium, atrophias, glandularum tumores, tremores, continuam ſalivationem. &c.

§. 258.

Dolor colicus fere ſemper miteſcit in ſemicupio; ideo in doloris pertinacia utere ſemicupio.

§. 159.

Dolores ventris a deambulatione nudis pedibus ſuper nudum pavimentum facta, appoſitis lateribus calidis plantis pedum ſtatim ſanantur, creſcente namque calore in pedibus minuitur ſenſim dolor in ventre.

§. 160.

§. 160.

Arcanum quemdam ac inexplicabilem conſenſum obſervavimus inter morbos ventris ac morbos cutis. Dolorem colicum vidimus mutatum in arthriticum; & e contra dolores arthriticos per ſupervenientem diarrhæam & colicam ſolutos: hinc quadrat illud Hippocratis, alvi laxitas, cutis denſitas; cutis raritas, alvi denſitas. Ideo obſervamus in praxi, quod diuturnæ diarrhææ irritis aliis per diaphoretica potiſſime ſanentur.

§. 161.

Diaphoretica cum opiatis mixta feliciſſima ſunt in colicis.

§. 162.

Colica habitualis & endemica a vini acido præſertim oriunda, ſolis ſanatur ſudoriferis, veſperi tamen interpoſito anodyno remedio.

§. 163.

Purgantia quandoque bene cedunt in colica, præſertim ſi nulli adſint vomitus & febris, denturque in forma liquida.

§. 164.

In aëre Romano per adhibita phreniticis veſicantia plures vidimus mortuos,

quam ſanatos; magisque nocuiſſe, quam profuiſſe; ceterum longiorem uſum res hæc magni momenti meretur.

§. 165.

In eodem aëre obſervavimus veſicantia mulieribus delirantibus admota profuiſſe magis, quam viris, & plures ſanatas eſſe.

§. 166.

Dum imminet delirium, vel jam factum eſt, loco veſicantium ſecare ſoleo. (Baglivius) venam pedis, vel ſalvatellam in alterutra manu, exinde diluentia ex ſeminibus frigidis præſcribo, brevique jugulatum vidimus delirium.

§. 167.

Delirantibus cum febre acuta, lingua arida, & indiciis magnæ viſcerum inflammationis, ſi applicentur veſicantia, omnes fere in pejus ruunt, & magna ex parte moriuntur convulſi; iisdem e contra ſi venam frontis vel brachii ſecandam imperaveris, & exinde larga dederis diluentia, facillime ſanabuntur.

§. 168.

Malum, ſi phrenitis mutetur in lethargiam, non ita, ſi lethargus in phrenitidem.

§. 169.

§. 169.

Multi dementes & maniaci ſanati fuerunt demergendo eos in aquam eadem methodo, qua merguntur hydrophobi, quorum unica curatio eſt repetita in aquam immerſio; methodum hanc ſanandi mente captos in Anglia expertus eſt Dominus Robertſon maxima felicitate. (*Fors proliciendo copioſos ſudores prodeſte. Stoll*)

§. 170.

Si difficulter ſpiraverit, venam brachii tundito, etiamſi hydrope laboraverit. Baglivius ex Hippocrate.

§. 171.

Si quis veſperi hora ſomni, ſed præcipue poſt tres aut quatuor horas ſomno impenſas, derepente expergiſcatur ingenti aſthmate, ſive ſuffocatione correptus, atque feneſtras aperiat, liberumque äerem deſideret; pro certo habeto illum hydrope pectoris laborare, multo magis, ſi pedes aut manus tumere cœperint, cum faciei a nativo colore receſſu, & præ ceteris ſi accedat torpor, ſeu incipiens brachii paralyſis; hujusmodi brachii torporem in aliis quoque pulmonum morbis, præſertim peripneumonia obſervamus; aſthmate laborantibus

ſi pleuritis vel peripneumonia ſuperveniat, fere ſemper moriuntur.

§. 172.

Aſthmaticis dyſuria ſuperveniens bonum, ceſſante ischuria, denuo aſthmate corripiuntur. Exinde magis confirmatur, quod pluries adnotavimus; nempe in morbis pectoris, ſemper ducendum eſſe ad vias urinæ, natura id monſtrante; nec non, magnum conſenſum eſſe inter tibias & pudenda & pectus, morbosque harum partium ad invicem commutari.

§. 173.

Diuretica ex ſalibus lixivialibus & acidis parata in morbis pectoris non adeo tuta ſunt, nam tuſſim movent, & morbum exaſperant; contra pulvis millepedum, therebinthina.

§. 174.

Balſamum peruvianum, decoctum radicum aperientium, ſyrupus de althæa Fernelii, urinam potenter movent, nec tenellis pulmonum membranulis infenſa ſunt.

§. 175.

Aſthmaticis ſi excitentur apoſtemata in cruribus, forſan ſolvetur morbus; ideo juvant cauteria in cruribus.

§. 176.

Acceſſiones aſthmatis frequentiores ſunt cœlo frigido & humido, præcipue inter crapulandum.

§. 177.

Aſthma frequentius invadit obeſos & otio maceſcentes.

§. 178.

Pulſus inæqualis familiaris eſt pulmonum morbis quam plurimis.

§. 179.

Morbi ad crura & pudenda ſolvunt aſthmata. Tument pedes aſthmate ceſſante.

§. 180.

Ex ſcabie retropulſa ſi fiat aſthma, cum ſcabioſo dormiendum eſt, ut ſcabies revocetur, vel urticis cedenda cutis, Baglivius.

§. 181.

Vomitoria juvant in aſthmate humorali & ſtomachico, quia eà concuſſione e pulmonibus ejiciuntur viſciditates &c.

§. 182.

Magnam aſthmatum humoralium crudorumque partem a ſtomacho pendere obſervavi; hinc juvant pillulæ de hiera, & ſin

gulo mane cochlear oxymellis ſquillitici, ſuperbibendo juſculum cichoreatum, addito pauxillo cujusdam roborantis. Gummi ammoniaci, oxymell ſquilliticum, julep tabaci in aſthmate humorali & ſtomachico omnibus præſtant.

§. 183.

Aſthmaticas mulieres fere ſemper cum uterinis, mixtis pectoralibus, curato.

§. 184.

Diluentia, ſerum lactis, viola, emulſiones ſeminum melonum, gelatina cornu cervi, lac in caduco pulmonum morbo, ſive aſthmate ſicco præ ceteris juvant. Saccharata, remediorum copia, purgantia fugienda tanquam peſtis.

§. 185.

Aſthmate convulſivo laborantes melius manent æſtate, quam hyeme.

§. 186.

Diarrhææ frequenter oriuntur ex mœrore, & animi pathematis, ſuntque fere incurabiles, præſertim ſi cauſa mœroris perſtiterit.

§. 187.

Pernicioſæ ſunt diarrhææ in morbis pectoris. Curationem diarrhææ non incipias

pias per adſtringentia, nam introduces viſcerum obſtructiones & inteſtinorum, difficile ſolubiles, quibus tandem ſuccedit hydrops pertinax.

§. 188.

Carnium eſus auget diarrhæas, cave igitur ab iis, quantum poteris.

§. 189.

Nil magis alvum ſtypticam reddit, quam uſus veneris, quod etiam cognovit *Hipp.* 7. epid, aliique.

§. 190.

Maſticando tota die cinamomum & deglutiendo ſalivam illam diarrhæis & languoribus ſtomachi cum dyſenteria brevi ſanantur.

§. 191.

Inveteratis alvi fluxibus, dyſenteria, tenesmo, relaxatione ani &c. excipiatur per inferiora vapor therebinthinæ prunis ardentibus injectæ, & ſanabuntur.

§. 192.

Bonum, ſi diarrhæa iræ ſuperveniat, & ſi hæc non ſuperveniat, febris ſuperveniet.

§. 193.

Cave in cura dyſenteriæ a nimia remediorum farragine; pauca ſint & ſimplicia; ideo ſæpiſſime dyſenterias profligavi ſolo ſero lactis intus dato, & per clyſteres quoque injecto, multique autores pro magno ſecreto habent hoc remedium in dyſentericis.

§. 194.

Clyſteres copioſius dati in dyſenteria, morbum exacerbant.

§. 195.

Si ſtatim poſt dolorem excretio non fiat (in dyſenteria) ſcito, quod inteſtina tenuia ſint læſa.

§. 196.

Differt dyſenteria a ſanguinis fluxu hæmorrhoidali; in hoc enim ſemper ſanguis præcedit foeces; in dyſenteria vero ſanguis vel cum vel poſt fœces excernitur.

§. 197.

Dyſenteria in puerperis non eſt mala, nam lochiorum materiam per vicina loca optime minuit. Cave igitur ne ſtringas, nam per eam lochia expurgantur.

§. 198.

§. 198.

Febris raro ſupervenire ſolet apoplexiæ, præſertim pituitoſæ.

§. 199.

Si catochus in ipſa acceſſione febris intermittentis, aut remittentis ſuperveniat, durante acceſſione nulla contra eum præſcribantur remedia, nam omnia erunt in perniciem ægrotantis, exceptis frictionibus & revulſionibus, quæ adhiberi poterunt in acceſſione: finita acceſſione deſinit quandoque & catochus, ſi vero non deſierit, ſtatim ſanguis mittendus, aut purgandum pro indicatione utrorumque: ſi vero ſecundo ſupervenerit, mortem affert; neminem enim liberatum vidimus, cui ſecundo catochus ſupervenit, ut notat Dodonæus in ſuis doctiſſimis obſervationibus.

§. 200.

*Rhodius* in *Septalium* refert ex *Ballonio*, quod in omnibus affectibus comatoſis præcipue lethargo & apoplexia, pulſus dum ex parvo fiebat magnus, & ſenſim in magnitudine creſcebat, ægrotantes brevi moriebantur. Idem etiam obſervavit Walliſius: hac de re ſerio monet *Baglivius*.

§. 201.

Obſervavimus in xenodochio anno 1694. hyemali tempore Romæ, quod quando apoplexiæ erant graviſſimæ, etiam confirmatæ, veſicantia non admodum conferebant, imo omnes fere tales ægroti moriebantur.

§. 202.

Spuma omnis lethalis eſt in apoplexia. *Hipp.* 2. Aphor. & *Tulpius* l. obſerv. med. 6. & *Foreſtus* 10. obſerv. 74 idem etiam *Rhaſes*.

§. 203.

Si dolores in quacunque corporis parte periodice exacerbantur, & ſtata quaque hora recurrunt, peccans illorum materies in loco affecto non generatur, ſed aliunde venit: in his caſibus tribus horis ante invaſionem detur lenis potio purgans, & ſanabuntur; præcipue ſi imo ventre hæc fiant.

§. 204.

Doloribus externarum partium, ſi alia non proficiant, ad cauſticum devenias. Ipſe uti ſoleo foliis ranunculis vel mixtura ex calce viva & ſapone liquido. Hoc iſchiaticis ſummopere confert, imo & aliis dolori-

loribus, juxta illud Hipp. l. de intern. affectionibus §. 19. & l. de affect. §. 30.

§. 205.

Ter aut quater obſervavit (*Baglivius*) dolores capitis pertinaciſſimos & fere ad maniam accedentes, irritis aliis, ſolo pulvere de gutteta (de quo vide *Riverius* cap. de epilepſia) ad ℥j. circiter dato cum brodio alterato florum primulæ veris, beton. vel cum decocto Thée &c. feliciter ceſſiſſe.

§. 206.

Ad dolores externos ſpiritus ſalis ammoniaci cum oleo amygdalarum dulcium mixtus breviter & feliciter proficit, & didici per experientiam, quod ſpirituoſa cum unctuoſis mixta doloribus optime medeantur, non ita ſola ſpirituoſa.

§. 207.

Omnes fere convulſiones infantum a ſtomacho ſunt, unde iis ſtatim morbum ſolvunt lenia purgantia, præſertim infuſum rhabarbari.

§. 208.

Ex abortu convulſæ mulieres raro evadunt, ut notavimus.

§. 209.

§. 209.

Utile eſt obſervare, num ſemper eo tempore quo infans corripitur epilepſia, matri fluant menſes, nec ne.

§. 210.

Tuſſis infantum fere ſemper a ſtomacho cruditatibus ſcatente eſſe ſolet; quo in caſu ſemper ſtomacho proſpiciendum, non poſt habitis tamen pectoris remediis.

§. 211.

In tuſſi ſicca ex humorum acrimonia, eorumque tenuitate producta, uſus lactis præſtantiſſimum eſt remedium; ego uti ſoleo lacte cum jure carnium vel aqua violarum cocto.

§. 212.

Si tuſſis cum febre pertinaciter afficiat ægrum, & nullis cedat remediis, in tabem migrat, etiamſi ſanguis non ſpumatur.

§. 213.

In tuſſi præſertim pectorali purgantia datam practicorum fidem non liberant; imo ſi ex aëris inclementia tuſſis contracta fuerat, plus nocent.

§. 214

§. 214.

Boli ex butyro recenti cum ſaccharo mixti & veſpera ſumpti vehementiſſimas tuſſes catarrhales demulcent.

§. 215.

In tuſſi convulſiva infantum decoctio ex muſco arboreo præſertim ex quercu pendente, omnium præſtantiſſima eſt, ut nos experi ſumus, monente *willifio*. Valet quoque in aliis morbis convulſivis.

§. 216.

Spiritus cornu cervi contra tuſſes vehementiſſimas mirabilis eſt. *Boyle* de utilit. philoſophiæ.

§. 217.

Dolorem lumborum rheumaticum a nephritico per hoc certiſſimum ſignum diſtinguere poteris : pete ab ægro, an dum in terram incurvatur, & exinde erigitur, cum difficultate erigatur, adeo, ut per medium quaſi ſcindi videatur ; ſi hæc adſint, pro certo habeto, dolorem illum non eſſe nephriticum, ſed rheumaticum, productum ſcilicet ab acribus, & muriaticis ſalibus, per ſeroſum humorem illinc depoſitis.

§. 218.

§. 218.

Ad rheumaticos hos lumborum dolores potum lactis cocti cum aquæ decoctione Theæ & mane ſumptum ad ℔j. circiter, feliciſſime ſum expertus. Hoc idem remedium podagricis & calculoſis forſan non obeſſet.

§. 219.

Melopeponum comeſtio podagricis & calculoſis maxime proſunt, dummodo venus, vinum & otium abſint.

§. 220.

Dolores renum a quinque cauſis potiſſimum fiunt, fluxione ſcilicet (ſive humoris ſeroſo—acris & coroſivi depoſitione) ulcere, inflammatione, lapide, & abſceſſu.

§. 221.

In nephritide ſenſus ſubitaneus rei pungentis, veluti aculei in regione ureteris, ſignum eſt certiſſimum calculi hac parte jam impulſi.

§. 222.

Potus aquarum mineralium calculos pellit, & ab iisdem præſervat: ubi vero hae in promtu non fuerint, ſubſtitui poterit decoctum ex multo eryngio parum contuſo factum, quo vinum album diluatur,

&

& copioſe bibatur. Siquidem hoc remedium potenter ſublevat calculoſos et podagricos, teſte *Cheſneau.*

§. 223.

Hæmorrhoidum internarum dolor mentiri ſolet dolorem calculi in veſica latentis; hic tamen multo eſt atrocior & frequentior, quam ille.

§. 224.

Si frequenter mentulam cont rectetpatiens, & cum mingere incipit, deſidendi quoque voluntate teneatur; ſi, dum per urbem incedit, divaricatis cruribus obambulet, ex tribus hiſce ſignis de calculo veſicæ certior fias.

§. 225.

Facto ſemicupio, & præſertim poſtquam dolor quieverit, ſi eadem vehementia die ſequenti ſerius aut citius revertatur cum vomitu, dolorem eſſe nephriticum pro certo habeto. *Cheſneau.*

§. 226.

Nuper arthriticus quidam Romæ excrevit urinam craſſam & copioſam, quæ paulo poſt in conſiſtentiam gelatinæ coagulata fuit, & ita liber evaſit ab arthritide.

§. 227.

§. 227.

In ipſo paroxyſmo doloris nephritici, lithontriptica & aperientia medicamenta obſunt potius, quam proſunt. Conferunt contra emollientia, laxantia, & anodyna &c.

§. 228.

Lenia purgantia & clyſteres ſummum levamen afferunt calculoſis & podagricis.

§. 229.

Dolor fixus in regione renis, & vomitus continuus ſunt præcipua ſigna doloris renalis à calculis; cetera ſunt dubia & aliis ventris doloribus communia.

§. 230.

Pleuritici, quibus abſceſſus fiebant ad aures, omnes ſanabantur, ut pluries vidimus.

§. 231.

Obſtructione viſcerum laborantibus, ſi facies vividum & naturalem ſervat colorem, talium hominum curationem ſuſcipito; nam facile ſanabuntur. Si vero &c. Uteri tamen cancro affectis aliter ſe res habet: in iis namque faciei color a naturali non recedit, ſed genas perpetuum roſeas habent.

§. 232.

In peripneumonia ſi febris, tuſſis, & reliqua ſymptomata exacerbentur quinta die, quo major exacerbatio, eo mors citior die ſeptima.

§. 233.

Si ructas acidum, abſtine a vino, & ſanaberis: loco vini aquam aniſo aut cinnamomo alteratam ſumito; ſanatus vero, denuo vinum aſſumas.

§. 234.

Iſchiade correptis eadem hora vel paucis elapſis a prima doloris invaſione, ſi purgans medicamentum dederis, vix abſoluta hac, aut ad ſummum altera, quam propinaveris purgatione, æger certo ſanabitur; non ita vero, ſi morbus ad plures dies vel menſes fuerit protractus.

§. 235.

In morbis nunquam ab ægro diſcedas, donec linguam inſpexeris: hæc ſtatum ſanguinis præ aliis ſignis & apertius & certius nobis indicat &c.

§. 236.

Petechiæ quo tardius & fere circa morbi ſtatum erumpunt, eo meliores ſunt, ad criſin enim & coctionem jam vergit morbus,

bus, contra ſi appareant in principio morbi, malæ ſunt &c.

§. 237.

In febribus intermittentibus, ſi ſecundus paroxyſmus erit vehementior primo; tertius vero maximopere mitis, ſcias febrim circa quartum paroxyſmum totaliter ceſſaturam: ſi quartus paroxysmus vehemens fuerit: quintus vero magna ex parte remiſſior, tum in ſeptimo paroxyſmo integra febris ſolutio exſpectanda.

§. 238.

Conſtans eſt doctiſſimorum medicorum obſervatio, nonnullos morbos pertinaces & chronicos, præſertim a longo mœrore & animi pathematis productos, nullis aliis remediis celerius obtemperare, quam equitationi in aëre ruſticano.

§. 239.

Equitationem commendat ante Sydenhamum *Hippocrates*. Libr. de diæta.

§. 240.

Filii magnatum frequentius ex inutili remediorum copia, quam ex vi morbi pereunt; præſertim ſi acute laboraverint; paucis utaris, & cum prudentia.

§. 241.

§. 241.

Iliacæ paſſioni ſi ſpontaneus alvi fluxus ſuperveniat, aut acuta febris, brevi morietur æger.

§. 242.

Iliacæ paſſioni quo fortiora adhibueris remedia, ſive purgantia, ſive clyſteres magis irritantes, eo magis obſtruetur alvus ob auctam ab illis fibrarum inteſtinalium criſpaturam, & contracturam; conveniunt magis anodyna, emollientia & diſſolventia &c.

§. 243.

Si illo ſuperveniunt urinæ ſuppreſſæ, ſtranguria, ſingultus, ventris inflati, aut convulſiones, malum erit lethale.

§. 244.

Mulieres gonorrhea laborantes vel menſtruantes circulum lividum, ſive plumbeum ſub oculis habent, quod inter diagnoſtica morborum muliebrium eſt reponendum.

§. 245.

Urina ſubjugalis, quando in acutis febribus, aut morbi apparet, ſemper mala capitis prænuntiat &c. — Sicut urina ſubjugalis mala eſt in acutis, ita contra bona eſt in nonnullis chronicis, utpote rheumatiſmo, doloribus articulorum.

§. 246.

Inter ſigna fœtus mortui in utero ab auctoribus recenſita certiſſimum & fere infallibile eſt teneſmus, ſive crebra voluntas fœces dejiciendi, mulieri ſuperveniens, ut alibi quoque notavimus.

§. 247.

Saccharata hypochondriacis, hyſtericis & pueris non conducunt.

§. 248.

Lingua ſordida & manus tremulæ, in acutis ſemper periculum portendunt.

§. 249.

In malignis febribus, in quibus a centro ad ambitum corporis noxius humor pellendus eſt, ante expulſionem, reſpiratio laborioſa eſt, & ingentes præcordiorum anxietates adſunt. Facta expulſione paulatim declinant: idque in febribus petechialibus, morbilloſis, varioloſis, ſcarlatinis & ſimilibus obſervavimus non ſemel.

§. 250.

Prutitus narium eſt infallibile ſignum ſynochi ſimplicis, nec non lenis mador cutis. Ex *Waldſchmidtio Baglivius.*

§. 251.

§. 251.

Obſervevi lypiriam febrim ſuperveniente cholora ſtatim ac prorſus pluries feliciter ceſſiſſe; non ita apparentibus ſudoribus, aut urina &c. *Lypiria febris eſt febris bilioſa, ſive ea, quæ a ſaburra putrida bilioſa primas vias occupante oritur;* frequens eſt *menſe auguſto, in Hungaria præcipue, vidi ipſemet ſæpiſſime ſponte orta cholera cito ceſſiſſe. Curatur optime emeto catarrſi, quale medicamentum habetur in tartaro emetico magna aquæ quantitate ſoluta, & per epicraſin ſumto. Plura vide apud Tiſſotum in libello de febre bilioſa, Lauſannenſi. Stoll.*

§. 252.

Cum petechiis nunquam ſalutarem vidimus hæmorrhagiam &c.

§. 253.

Guttas roſaceas aliasque faciei morboſas rubedines, irritis aliis, cauterium cruribusaffixum ſanat, *Baglivius ex Mercuriali*; idque quibusdam pro ſecreto eſt.

§. 254.

In faciei morbis purgantia omnem ab ſolvunt paginam, ut præter experientiam teſtatur divinus ſenex in coacis, item l. c. de diæta.

§. 255.

Febres, quæ cum magna ſyncope, ſingultu & vertigine incipiunt, vocantur a medicis *ſyncopales*, *ſingultuoſæ*, & *vertiginoſæ*; harum curatio ſtatim inchoanda a vomitoriis eſt; nam fomes febrilis in ventriculo latet.

§. 256.

In febribus, vel aliis quoque morbis, qui cum magna anxietate incipiunt, ægri inquieti ſunt, loco ſtare neſciunt, hinc inde per lectum agitantur &c. acris humor tunicas ventriculi afficiens accuſari debet, unicum remedium eſt vomitivum antimoniale, nam abſoluto vomitu ſtatim liberatos vidimus; multo magis ſi cardialgia & affectibus ſtomachi ſenſibiliter lædatur patiens: poſt vomitoria ad præcautionem dari poterit pulvis March. cornachini.

§. 257.

In lethalibus pulmonum morbis, cum febre & ſine febre, fere ſemper circa finem obſervavimus affectiones capitis; ſopores nempe, lethargum, vertigines, oculorum caligines &c.

§. 160.

§. 258.

Eryſipelate faciei laborantes vidi brevi curatos poſt præſcriptum purgans remedium, naturæ ægri accomodatum. Idque in ſecretis erat medico Patavino mihi amiciſſimo.

§. 259.

Proteſt venarum hæmorrhoidalium apertio iis præcipue, qui hypochondriorum morbis, doloribus ſcilicet & caloribus eorundem, gravitate lumborum, flatibus, tenſionibus, borborygmis, aliisque hujusmodi naturalium viſcerum, & quam plurimis vitalium, & animalium laborant. *Hippocrates* autem ait l. de humoribus & 6. epidem. qui hæmorrhoidibus laborant, ii neque pleuritide, neque furunculis, neque tuberculis a ciceris magnitudine Thermin-thi dictis, ac forte, nec lepra nec vitiliginibus laborant.

§. 260.

Si pleuritici non repurgari incipiant die quarta, ſed febris augeatur cum aliis ſymptomatibus, nec non magna ſpirandi difficultas cum ſtertore ſuperveniat, ſeptimo die moriuntur: in hiſce pedes tumefieri incipiunt ante mortem, & oculi caligant.

§. 261.

Calculum veſicæ ad amuſſim mentitur ſcirrhus veſicæ, ut bis in cadaveribus vidimus.

§. 262.

Urina craſſa, & ſedimentoſa, albicans, viſcida, matulisque adhærens inter, ſigna calculi in veſica non infimum locum obtinet.

§. 263.

Qui aneuriſmate interno laborant, vel ex ſputo ſanguinis, vel derepente moriuntur: caveant hi omnes a nimio motu, ira, venere, liquoribus ſpirituoſis, & quidquid ſanguinis motum adauget & perturbat. Utendum diæta lactea, cibis aliquantum viſcidis, & motu moderato.

§. 264.

Pulſus durities ſemper comitatur pleuritidem, mollities vero alios pulmonum morbos: quod tibi ſit inter ſigna diſtinctiva morborum pectoris difficillime cognoſcibilium.

§. 265.

Si quis tuſſiendo alba quædam veluti granula excreaverit, & granula illa compreſſa digitis ſummopere fœteant, vomicam pecto-

pectoris latentem certo denuntiant, præſertim ſi alia quoque aderint ſigna; hi rupta vomica, ut plurimum derepente moriuntur, ut obſervat *Foreſtus*.

§. 266.

Omnes aliarum partium ſuppurationes manifeſtantur per rigorem & febrim ſupervenientem; ſola pulmonum ſuppuratio, id eſt vomica eorundem, clanculum, & ſine prædictis ſignis ſupervenit; quod ſerio notent juvenes.

§. 267.

Si angina vera inflammatoria, & ut vocant, ſanguinea, bina ſanguinis miſſione non cedat, cucurbitulas ſcarificantes ſcapulis imperato, & in melius ſtatim abibit, ut pluries vidimus.

§. 268.

Mulierem frequenter anginæ obnoxiam, irritis aliis, liberari excitato cauterio in brachio; imo in morbis circa collum, & faciem proficua ſemper ſunt cauteria, & ſcarificationes ſcapulis &c.

§. 269.

Si in morbo aliquo appetitus ſit proſtratus, poſtea vero derepente ſuperveniat

maximus, non procedente ulla criſi, nec iminutione morbi, paulo poſt moriuntur ægri; ſignificat enim cerebri læſionem & virtutis ſenſitivæ extinctionem. Eſt hoc monitum *Sennerti.*

§. 270.

Nemo ante Baglivium vim corticis peruviani expertus eſt in clyſtere. Hic enim primus puero quinqueni omnia remedia per os ſumenda reſpuenti, in tertiana duplici, injecto mane clyſtere evacuante, poſt elapſam ſemihoram curavit injici aliud ex aqua hordei & drachmæ unius corticis. Idque repetiit ſingulis diebus. Poſt injectum tertium clyſterem febris ceſſavit.

§. 271.

In pleuritide & puerperio tanquam peſtis fugienda ſunt purgantia.

§. 272.

Præcipui puerperarum morbi fiunt a ſuſcepto frigore, ab animi paſſionibus, victu copioſo ac frigido.

§. 273.

In ſuperpurgatione ſtatim prodeſt theriacæ drachma una in vino data. Ita obſervavit *Dodonæus & Baglivius.*

§. 274.

§. 274.

Duo maxima remedia in chronicis obſtructionum morbis ſunt, chalybs & rhabarbarum. Ita præſcribit *Baglivius* R. Chalybis ſulphurati vel alterius gr. XV. Rhei elect. ſcrup. j. M. Sumat pro doſi, & ſuperbibat.

§. 275.

Morbi ab animi pathemate pendentes blande & leniter tractandi ſunt: a nimia medicamentorum copia & vehementia quam maxime abſtinendum.

§. 276.

Deſideramus hiſtoriam morborum ab animi curis provenientium, in qua ſcilicet explicetur, qui potiſſimum morbi a quovis animi motu oriantur &c. nam e. g. mœror nil aliud frequentius producit, quam diarrhæas, qua diu perſiſtente mœroris cauſa, fiunt incurabiles, quibus denique febris erratica ſupervenit, & atrophia ac mors.

§. 277.

Ad iram pariter diarrhæa ſupervenit, & ſi hæc non superveniat, febris ſupervenit, dummodo ingens fuerit ira.

§. 278.

In gallia ſutura tendinum vulneratorum, operatio bubonoceles, cura ulcerum chro-

nico-

nicorum feliciter ſuccedunt, contra in aëre romano, etiamſi a ſolertiſſimis chiriatris inſtitutæ fuiſſent dictæ operationes, in ſummum vitæ diſcrimen conjiciebant ægrotantem. Febres ſemitertianæ, quæ alibi raro in malignas tranſeunt, Romæ magna ex parte ſunt malignae, vel potius valde periculoſæ, quod & olim *Galeno* Romæ degenti innotuit.

§. 279.

Vetus Latium deſertum fere hodie eſt, & ſquallidum; auſtri flatibus immediate objicitur, & variis ejusdem in locis inſaluberrimus aër obſervatur — — Aeſtivo præſertim tempore. Pernoctantes ibi febre maligna corripiuntur — — eſtque febris ſui generis — — ſigna coagulationis in eodem apparent; ideo obſervatur, uſum veſicantium & alexipharmacorum eidem ſummopere prodeſſe, contra ſanguinis miſſionem eſſe quam maxime pernicioſam. *Coagulatio* Baglivio id fuit, quod nobis *putredo* aut *diſpoſitio ad putredinem eſt. Stoll.*

§. 280.

Qui copioſis ciborum ingurgitationibus absque noxa indulgere cupiunt, oportet ut

vel

vel multum exerceantur, vel alvum bis terve per diem ſolutam procurent.

§. 281.

Purgantia forma pilulari exbita nec copioſe, nec feliciter alvum ſolvunt. Contra. forma potabili, & mediocri doſi magnam afferant utilitatem.

*Si etiam purgantia forma ſicca præſcribantur, tamen incipiente operatione bibatur aqua leniter purgans, ſaltem brodium tenue, aut e. g. Rohitienſis. Diluentium uſus non tantum in purgantibus forma ſicca præſcriptis, ſed & in aliis forma ſicca & ſpirituoſa indole præditis. Stoll.*

§. 282.

Romanis alvum liberam & exercitationem ſummopere ſuaſit *Baglivius.* Doctiſſimus *Petronius* adinvenit electuarium purgans, ab ejus nomine alexandrinum dictum: nobile quoque dedit opus de victu Romanorum — — atque tria urbis incolis familiaria mala eſſe, ſcilicet 1. capiplenium 2. membrorum laſſitudinem, & 3. alvi ſiccitatem.

§. 283.

In curatione vulnerum atque ulcerum cavendum erit ab unguentaceis remediis,

per

per quæ ſæpius in pejus ruunt. Poſt vero balſamica, decoctiones vulnerariæ, ſpiritus vulnerarii.

§. 284.

In acutis cunctatio & ſagax medici in agendo judicium, magnam vim habent ad ſanationem, & quamvis ſæpiſſime ſponte ſua ſolvantur nunc caſu, nunc natura favente, nullibi tamen graviores committunt errores medici, quam in acutorum curationibus.

§. 285.

Inepta Galenicorum hypotheſis fuit in affectione hypochondriaca de *hepate calido* & *ventriculo frigido.*

§. 286.

Diuretica in morbis pectoris generaliter optima ſunt, rejectis tamen diureticis acidis, quæ noxia & inſida, pulmonemque erodentia, ac ſanguinem in eo ſigentia, ut experientia conſtat.

§. 287.

Chinchina remedium eſt profecto herculeum in curatione intermittentium, dummodo tamen non detur ſi aderit, ſuſpicio inflammationis alicujus viſceris, vel abſceſſus interni, vel etiam morboſa partis alicujus

cujus debilitas & diſpoſitio; nam talibus in caſibus non tollit, ſed auget febrim, omnem materiam morboſam in affectum locum deponendo, ac figendo &c.

§. 288.

Ad demulcendos vehementes partium dolores inſigne remedium eſt bezoardicum joviale, momento namque impetum ſpirituum & ſalium furentium coercet, cave tamen ne dolores illi podagrici ſint, aut venerei, vel ſimiles, quorum detecta materia pejores morbos poſſet excitare: cave pariter, ne illud adhibeas in nervorum & nonnullis gravibus capitis morbis v. g. apoplexia, paralyſi &c. quippe quod nervis & cerebro infidum eſt ac noxium.

§. 289.

Flatus, qui prius non aderant, ſi in dyſenteria per inferiora exire incipiant, brevi ſanitatem promittunt. Ut aliquoties obſervavit *Baglivius.*

§. 290.

Iliaco peſſimo habenti ſi flatus multi & fœtidi pedendo erumpant, brevi mortem minantur.

§. 291.

§. 291.

Si puer ventrem frequenter manu contrectat, vermium ibidem latentium ſignum eſt.

§. 292.

Quibus circa dentes in febribus quidam lentores naſcuntur, iis fortes fiunt febres, Hippocrates Sect. 4. Aphor. 53.

§. 293.

Nares rubras habentes lubrici ſunt corpore *Hipp. epidem.*

§. 294.

Sudor multus per ſomnum, citra cauſam manifeſtam factus, copioſiore alimento corpus uti ſignificat. Quod, ſi cibum non aſſumenti hoc accidat, vacuatione indigere ſignificat, *Hippocr.* Sect. 4. Aphor. 41.

§. 295.

Sæpe obſervavit *Baglivius*, periodicos quosdam dolores, ac morbos, periodice ſcilicet exacerbantes, ſi quaſi eſſent ſoboles febrium periodicarum urinam, lateritio colore, ſive impenſe rubro tinctam, comitem habere irritisque aliis remediis per diuretica, incidentia, amaricantia, & febrifuga prudenter, id eſt, tempeſtive & cum

diu-

diureticis & purgantibus mixta, more febrium intermittentium feliciter curatas eſſe.

§. 296.

Senſus frigoris in vertice capitis inter maxima hyſtericarum diagnoſtica recenſeri meretur.

§. 297.

Ante paroxyſmi podagrici inſultum nulla inſignis intumeſcentia partis obſervatur, ſed duntaxat quædam venarum protuberantia affecto loco circumpoſitarum, quæ quidem omnibus paroxyſmi inſultibus familiaris eſt, & ſingulos præcedit; eſtque ſignum veluti characteriſticum jamjam advenientis podagrici.

§. 298.

Pluries obſervavit *Baglivius* in nonnullis podagricis, quod cum repente materia podagram efficiens evanuerit ſive retroceſſerit, inciderint in vehementiſſimos ventriculi dolores, & vomitus bilioſos, exinde vero in icteritiam, a qua brevi evaſerunt, repetito ter quaterque rhabarbari uſu.

§. 299.

Multis ante invaſionem paroxyſmi podagrici ſuperveniunt dolores colici, quibus evaneſcentibus ſtatim manifeſtatur podagra.

§. 300.

In tumoribus pedum (qui oedematoſi adparent) ante vel poſt podagram apparentibus nullum, omnino nullum inquam, neque internnm, neque externum adhibeas remedium, eo potiſſimum nomine, ut materiam illi a pedibus averteres: ſiquidem obſervavimus ſæpiſſime poſt exhibita purgantia, diuretica, aut ſudorifera materiam illam a pedibus ad interiora retroceſſiſſe, & apoplexiam, aſthmata, febres, aut mortem repentinam produxiſſe, idque infallibiliter ſit topica, aut reſolventia, aut alterius generis (ut fieri ſolet) externa remedia œdematoſis pedibus adhibueris. — — — Conducit igitur in podagricis hoc pedum œdomatismo, omnia naturæ committere, primis coctionibus proſpicere, diætam & exercitium inſtituere.

§. 301.

Purgantia & ſudorifera fortiora non ita bene cedunt arthriticis, & quantum diligenti obſervatione colligere potui (Baglivius) optima rerum ſex non naturalium diæta, nec non remedia ſtomachica omnem abſolvunt paginam in podagricis & arthriticis.

§. 302.

§. 302.

Circa æquinoctia & ſolſtitia podagra exacerbari ſolet.

§. 303.

Deſideratur hiſtoria morborum vere incurabilium, vitio ſolidi, vel ex impoſſibilitate, non autem vitio liquidi aut ex ignorantia.

§. 304.

Deſideratur hiſtoria morborum, in quibus ægroti liberum ſenſum & rationis uſum usque ad ultimum vitæ ſpiritum exercent, & in quibus illum prorſus amittunt multis ante morbum diebus &c.

§. 305.

Hortatoria ad medicos in deſcribenda perpetuo hiſtoria morborum a nobis, & generalibus aëris influentiis, & antecedenti anni temporum ſtatu pendentium.

§. 306.

*Cœlius Aurelianus*, ſectæ methodicæ princeps, videtur in detegendis ſignis & morbis a ſe invicem diſtinguendis ceteros græcos & latinos longe ſuperaſſe — — illius enim opera gravium præceptorum ſeminarium ſunt.

§. 307.

Fluor albus uterinus & gonorrhœa gallica adeo ſimilibus concomitantur ſymptomatis, ut quilibet medicorum fere ſemper decipiatur in illorum diagnoſi. — — *Baglivius* dat hoc infallibile ſignum tales morbos ab invicem diſtinguendi. Pete a muliere, an ſuperveniente menſtruo ſanguinis fluxu perſeverat quoque eodem tempore fluor ille albæ materiæ; ſi dicat quod ſic, ſignificato eidem, quod morbus, a quo divexatur, ſit gonorrhœa gallica. Si vero durante menſtruatione fluor albus evaneſcat, & eadem finita denuo regrediatur, pro certo habeas, mulierem fluore albo uterino laborare, cetera ſigno fallunt.

§. 308.

Inter ſigna fœtus mortui in utero hæc potiſſima judicantur ab auctoribus, nempe frigiditas pectinis muliebri, fœtor oris cadaveroſus, converſio fœtus hinc inde ad latera, & alia hujus generis; quæ quoniam ſæpiſſime decipiunt medentes, infallibile omnium recenſet *Cœlius Aurelianus*: ſi mulier gravida ingenti conatu fœces evacuandi, id eſt, tenesmo detineatur, aliaque ſigna etiam aderint, pro infallibili habeto, fœtum

in

in utero eſſe mortuum. Hujus aſſerti veritatem ipſe quoque *Baglivius* obſervavit ſemel Patavii & iterum Romæ.

§. 309.

Signa hydropis pectoris valde obſcura ſunt & dubia; ſi tamen æger dyſpnoea afficiatur, hora ſomni potiſſimum ingraveſcente, ita ut poſt paucas horas ſomno impenſas derepente expergiſcatur, expergefactus ſuffocari ſe ſentiat, feneſtras aperiat, & liberum aërem exoptet, pro certo & infallibili ſigno habeas, ægrum hydrope pectoris laborare, nam & pedes intumeſcent, aliaque ſigna minus conſtantia aderunt. Nullius membri affectiones tam obſcuris ad invicem confunduntur ſignis, quam morbi pulmonum, unde ſæpiſſime unum pro alio curare ſolent ignari practicantes; præ ceteris tamen magnam errandi occaſionem præbet tuberculum pulmonum, de quo Hipp. l. de medic. hæc habet: tubercula equidem pulmonem *deprehendere*, & *diſſolvere* poſſe, maxime artificioſum habetur itemque collectiones illorum impedire; ita *Williſius* cap. de vomica pulmonum, differens de tuberculo ait.: *vitium hoc latet inter initia ita clanculum, ut vix ulla ſui pro-*

*ferat indicia, ſed tota ejus res in inſidiis eſt*: eadem fere ſymptomata habet cum tuberculo morboſa pulmonum adhæſio ad coſtas. Verum tamen, quæ nos obſervare potuimus inter conſtantiora ſigna, hæc potiſſimum ſunt recenſenda: tales ægrotantes de cetero bene ſe habentes difficulter ſpirare incipiunt; difficilis ſpiratio ſenſim augetur, inter ſpirandum non ſtertunt, & nihil exſpuunt, dolorem quoque in pectore ſentiunt continuum, & dolentem in locum decumbere non poſſunt; ſicca tuſſi laborant; tandem genæ rubent, febricula ſupervenit; & negotio ad ſuppurationem vergente, alia ſuppurationis ſymptomata accedunt. Duo tamen pathognomica crudi & adhuc incipientis tuberculi ſigna ſunt, tuſſis ſicca, & dolor lenis in alterutro pectoris loco, cui arridet illud divini ſenis text. 63. l. de morbis; *& quamdiu quidem tuberculum adhuc crudius fuerit, dolorem exilem, & tuſſim ſiccam inducit &c.* Qui tuberculo pulmonum laborant, ſæpiſſime derepente moriuntur, nam ſuppurato tuberculo pus erumpit in tracheam & ſuffocat. In tabidis ſi dolor vehemens lateris derepente

pente ſuperveniat, brevi delirabunt, febris magna accendetur, & paucis poſt diebus moriuntur.

§. 310.

Phthiſis ſæpe eſt morbus ſecundarius a variis morbis principalibus v. g. lue venerea, ſcorbuto, ictero, chloroſi, aſthmate, ſputo ſanguinis, ulceribus internis & externis, febribus, melancholia, variolis, hydrope, dyſenteria, animi pathematis, ſtudiis ſeverioribus vel aliis innumeris hujus generis occaſionibus pendens. Hinc varia phthiſeos ſymptomata, varia medendi methodus, pro varia ſcilicet origine mali.

§. 311.

Hyſteria non contenta incedere accidentibus ſibi familiaribus, repentina ſcilicet ſenſuum oppreſſione, gulæ ſtrangulatione, ſenſu frigoris in vertice capitis, convulſionibus partium &c. ſæpiſſime imponit medicis ſub ſpecie doloris capitis, apoplexiæ, palpitationis cordis, aliarumque ejusdem affectionum; tuſſis, aſthmatis, affectionis colicæ aut nephriticæ, vomitus & diarrhææ, tumoris, dolorisque tibiarum, ſuppreſſionis urinæ, refrigerationis partium externarum, graviſſimorum dorſi dolorum,

& hujusmodi quam plurium morborum. *Baglivius* curavit fæminam aſthmate hyſterico laborantem, ubi omnia antaſthmatica irrita fuere, præſcripto ſale jovis in aqua meliſſ. item appoſito empl. matrical. Mynſichti; erat hæc fæmina aliis hyſteriæ ſymptomatis etiam obnoxia.

§. 312.

Aſthma convulſivum fit a convulſione muſculorum thoracis, aut diaphragmatis, aut fibrarum carnearum pulmonibus intermixtarum.

§. 313.

Colicam convulſivam non a frigidis inteſtinorum humoribus, ſecundum antiquos, ſed a convulſione & irritatione nervorum meſenterii provenire, primus detexit *Fernelius* 6 pathol. 10. eamque purgantibus, clyſteribus, calidisque remediis magis exacerbari, miteſcere contra antinervinis, dulcificantibus, & mere anodynis.

§. 314.

*Baglivius* vehementer hortatur medicos, ut ægros ſuos ſedulo examinent de cauſa *procathartica*, quæ internam ad actum provocavit.

§. 315.

§. 315.

Febris ardens a nimia venere producta non curatur purgantibus, nec venæ ſectionibus.

§. 316.

In iſchiade venerea profuit decoctum ſarſaparillæ, antimon. crud. & cortic. nucum.

§. 317.

Ait *Baglivius* diſpoſitionum internarum occultarum indolem vix detegi poſſe, ex ante acta tamen vita, & ſex rerum non naturalium uſu aut abuſu divinare poterimus generalitatem quandam talium diſpoſitionum, terreæne ſint, an acres, acidæ, humidæ, inflammabiles, tenſæ, coagulabiles.

§. 318.

Lingua præ ceteris ſc. indicat intimiorem morboſi ſanguinis ſtatum; ſi acidus ſapo in ea redundaverit, acidum ſanguinis, vel aliorum humorum ab eodem derivatorum conſtitutionem manifeſtabit; ſi ſalſus ſalſam; ſi amarus, amaram; ſi viſcidus, mucoſus, & inſipidus, talium partium copiam; ſi humida, humidam; ſi ſicca ſiccam & inflammatoriam diatheſin. Demum pro ſecuro ſibi ſit lector, me certiorem de ſanguinis ſtatu indaginem aliunde non hauri-

re, quam ex lingua — — reliqua enim ſigna frequenter fallunt, hæc aut nunquam, aut raro. Cave igitur, ne diſcedas ab ægro in cujuscunque morbi curatione, niſi prius linguam inſpexeris, præſertim, ſi de internis inflammationibus ſuſpicio fuerit, quas tibi certiſſime explorabit lingua, utpote quæ in minima inflammationum ſuſpicione ſtatim reſiccari incipit, & crescente inflammatione creſcit pariter & ſiccitas linguæ.

§. 319.

*Wepferus exercitat. de apoplexia fol.* 429. ait, ſe in cadaveribus febri continua extinctorum aliquoties, nonnunquam & in malignis ſanguinem fluidum, nec poſt obitum coagulabilem obſervaſſe. *Simon Pauli* de febribus malignis §. 2. notat ſanguinem phlebotomia emiſſum maxime rubicundum, & colore proxime accedentem ad colorem floris cardinalitii, ſive Trachelii Indici, nec non pauco perfuſum ſero ſe pluries in ægrotantibus obſervaſſe, qui cum tali ſanguine ſemper de vita periclitabantur. *Baglivius* (idem etiam *Huxham*) hoc idem in peſte a plurimis notatum eſſe, teſtantur hiſtoriæ recentiorum.

§. 320.

§. 320.

Nemo curationem febrium feliciter abſolvere poterit, niſi ante quælibet adhibita remedia certior factus fuerit de ſtatu ſanguinis febrientis, ſcilicet an ſit nimium concitatus, tenuis, inflammabilis &c. (id eſt an adſit diſpoſitio ſanguinis phlogiſtica) vel contra coagulabilis, lentus, malignus &c.

§. 321.

*Cura intermittentium optime peragitur ſolventibus; id eſt roborantibus ſalinis, & leniter alvum moventibus, nocent mucilaginoſa, mere aquoſa, purgantia fortiora, venæ ſectiones. Hinc optime convenit decoctum gramin. tarax. cichor. cum oxymelle, roob ſambuci & ſale medio. Neutrum ſeorſim ſufficit. Stoll.*

§. 322.

In febribus intermittentibus præſtant ſummopere amara, acria, lixivo - alcalina; *amara hæc calidaque materiam febrilem altius inpingerent, niſi ter, quaterve per diem alvus moveatur. Alvum autem moventia &c. ſine amaris calidisque debilitando nocerent. Stoll,*

§. 323.

§. 323.

In plurimis febribus diuturnis ac chronicis nonnullis morbis magnam afferunt utilitatem medicamenta quædam auſtero-amara de genere fere adſtringentium, uti ſunt chinchina, tormentilla, radix pentaphylli, alumen crudum, chalybeata, cortex fraxini, medicamenta vitriolico-martialia, aliaque hujus generis, quæ adſtringendo operantur. Hæc enim mala ab elanguido ſolidorum fluidorumque tono, non autem a decantata viſcerum obſtructione pendent.

§. 324.

Multiplici experientia didici (ait *Baglivius*) colicas convulſivas pertinaciſſimas & veluti ab orgaſmo ſpirituum productas poſt venæ ſectionem inſtitutam & remedia anodyna maxime diluta brevi ac feliciter ſanari.

§. 325.

Ubi ſudor neceſſarius eſt & irritis quibusvis remediis non erumpit, mitte ſanguinem, & ſtatim erumpet.

§. 326.

*Baglivius* ait, morbi a ſtrangulatione ſive, ut ita dicam, arctatione humorum aut ſpirituum in aliqua parte, nullis aliis remediis adeo facile ſolubiles, quam per ſanguinis

nis miſſionem *in loco affecto vel proximiori inſtitutam.*

§. 327.

Arthritis facile mutatur in colicam, omnes calculoſi facile fiunt icterici; ex ſcabie retropulſa vel male curata quam plures infauſti morbi proveniunt, uti ſunt ſputum ſanguinis, apoplexia, hydrops, febres longæ &c. Scabies quartanario ſuperveniens bonum.

§. 328.

Apoplexia pituitoſa correpti facile palleſcunt, graviſſimo ſopore corripiuntur, pulſus habent exiles; vomitoriis, purgantibus optime cedunt, a ſanguinis miſſione ingraveſcunt; contra in ſanguinea, rubore ſuffunditur facies, vaſa ſanguifera capitis maxime turgent, ſopores non ſunt vehementes, nec pulſus adeo exiles &c.

§. 329.

In colica bilioſa contingit ſæpiſſime aphonia, & vox rauca, duratque interdum per totum morbi decurſum; hæc eadem vox rauca obſervatur pariter in febribus a bile ortis, quamobrem arguere merito poſſumus, raucas hujusmodi voces & aphonias in acutis & ſimilibus morbis ſubindicare

nobis

nobis cauſam proximam illorum pendere a bile, ſive partibus acribus, volatilibus, ſulphureisque. Iſta aphonia ſolet non raro eſſe prodromus convulſionum epilepticarum in colica. Dolores nonnunquam obſervantur ſtata periodo adinſtar intermittentium invadentes; ſi hæc ſuccedant, pro certo habeas cauſam proximam illorum aliunde advenire, nec in affecto loco generari: irritisque quibusvis remediis obſervavi (Baglivius) quod ſi tribus horis ante invaſionem doloris lene purgans exhibeatur, præſertim in imo ventre tragoediam excitat & brevi, feliciterque ſubripietur; imo quicunque alii periodici dolores per repetitas hujusmodi purgationes protinus recedent.

§. 330.

Abſceſſus latentes hepatis per intolerabiles cruris aut ſuræ dolores nullis remediis cedentes manifeſtantur. Vide *Hollerium* com. 2. ad l. 2. Coac. Hippocrat. fol. 348. idem pariter obſervarunt *Iacotius* in Coac. *Hippocr.* & *Bauhinus* in ſuis obſervationibus, & tabulis anatomicis.

§. 331.

Obſervavimus nos, quamvis in tertiana magna bilis copia evacuata fuerit, febrim

magis

magis atque magis exacerbari, & ex ſimplici duplicem, ex duplici chronicam aut lethalem demum evadere. (Ita Baglivius.) *Lenia eccoprotica, ſalina, roborantibus juncta, & forma liquida propinata propria ſolventia dici merentur, nequaquam autem ſtricta purgantia. Solventia talia vere indicantur, non autem purgantia. Stoll.*

§. 332.

Teſte *Henrico Heer* aqua ſpadana, quamvis in promovendis diu ſuppreſſis menſtruis expertiſſima ſit, eorundem tamen nimium fluxum quovis alio remedio facilius etiam feliciusque ſiſtit.

§. 333.

Febres intermittentes ab adhibito in principiis purgante in pejus ruunt, continuæ fiunt, & ſi purgantia repetantur, diuturnæ & lethales evadunt.

§. 334.

*Baglivius* ſequentia remedia vocat ſpecifica: in intermittentibus corticem peruvianum, in dyſenteria ſerum lactis; in lue gallica mercurium & ſarſam; in affectione hyſterica ſal aut bezoardicum, aut jovis. In doloribus poſt partum tinctura ſuccini cum aqua cinamommi extracta, & exigua ſyrupi ci-

namo-

nammomi quantitate addita. In ictero flavo ſpiritus ſalis ammoniaci acidus.

§. 335.

Lac eſt ſpecificum remedium ad ſanguinis acrimoniam compeſcendam: tutius exhibetur verno & autumnali tempore quam æſtivo. Si diarrhæa ex ventriculi cruditate viget, abſtinendum pariter ab illius uſu erit; ægrotis ex nervorum capitis affectionibus noxium maximopere eſt lac. Lac nervis & capiti contrarium; pectori familiare, infimo demum ventri flatuoſum.

§. 336.

Sæpiſſime obſervat *Baglivius* in praxi, methodum recentiorum per remedia ſpirituoſa volatilia, & impetum facientia, morbis chronicis ſummopere conferre, acutis contra ſummopere obeſſe.

§. 337.

Limaturam martis, cinnammomum & ſaccharum *Baglivius* ſæpius adhibuit: item ſuccos cichorei, borraginis & ſonchi.

§. 338.

Multa ſcire oportet medicus & pauca agere, dum ad curationem morborum vel nimis acutorum, vel complicatorum deſcendit. Errant, qui putant, morbos facilius

luis non ſanari, quam per grandia & copioſa remedia.

§. 339.

*Hippocrate* & experientia teſte certum eſt, tertianas ſimplices ſeptem circuitibus ſua ſponte recedere.

§. 340.

In ruſticis & qui medicorum opera non utuntur, jucundo ſane documento hujusmodi criſes, ſive deſpumationes peccantis materiæ per ſudores, alvi fluxus, urinam, aliasque naturæ vias perfici, & motu prorſus ordinato fieri videmus.

§. 341.

*Hippocrates* ipſe in febrium præcipue acutarum curatione pauciſſimis utebatur medicamentis, & ſi excipias lene vomitorium, clyſteres, aut ſimile remedium, quod circa initia adhibere cogebatur, in progreſſu morbi ſola ptiſana ad morbi genium varie temperata contentus, & naturæ reliqua committens, adſidens illius ſpectator criſin expectabat, ut conſtat ex illius libro de diæta acutorum &c.

§. 342.

*Hippocrates* diuturna edoctus experientia, naturam eſſe morborum, præci-

pue acutorum, medicatricem, in illorum curatione, poſt præſcripta pauciſſima in principio morbi medicamenta, dum res ad ſtatum tendebat, a remediis prorſus abſtinebat, (*dummodo tamen morbi genus & malignitas idem permitterent. Stoll*) & omnia naturæ comittens ſecurus criſin exſpectabat.

§. 343.

Pauca ſunt curandis morbis neceſſaria remedia, ſi morbus curam recipit; ſi vero fuerit incurabilis, uſu remediorum vires acquiret, ægrotumque conjicit in diſcrimen; incongruis enim remediis digeſtionis facultas extenuabitur, & comparabitur in dies novus morbo fomes in ægri detrimentum. Cum febres aliique morbi in longum protrahuntur tempus, nulla eſt ratio medendi melior, quam pharmacis abſtinere, adhibito tantum conveniente victu, quo foveatur natura &c.

§. 344.

In chronicis pauca requiruntur remedia, ejusque ſint generis, quæ parti affectæ conveniant quaſi ſpecifica. Semper tamen in morborum diuturnitate conſulendum eſt digeſtionibus.

§. 345.

§. 345.

In curandis febribus univerſalibus, id eſt, quæ ipſo de ſanguine ſuſcitantur, non admodum laborandum eſt circa partem affectam, ut inde curativæ deducantur indicationes: febrium ſiquidem primordia partesque affectæ in iisdem nos plerumque latent, & ſi unquam paterent, oportet indicationes dirigere ad conſtitutionem maſſæ ſanguineæ febricitantis potius, quam ad ſophiſticam ſpeculationem cauſarum proximarum — — — ideo ſi primæ viæ ſint obductæ eæque egerendæ atque expurgandæ fuerint, danda opera, ut febrium fomes tollatur; ſi vero ſanguis febricitans ſit exaltatus & vehemens, ejus reprimendus eſt impetus; ſi nimis craſſis humoribus irretitus, atque coagulatus, exaltetur ac diſſolvatur. In his enim tribus præceptis omnium prope illarum febrium cura verſatur, quæ ortum non ducunt ab organi læſione, verum ab humorum congluvie, aut in ipſo ſanguine, aut in primis viis, & cum ad criſin natura vergit, aut eam jam excitaverit, tum a remediorum copia, tanquam a peſte cavendum. Ex odore, quem ægri ſpirant, ſoleo ſæpe, ait *Baglivius*, utrum

G 2 morbus

morbus facilis aut difficilis, brevis vel diuturnus vel alterius generis futurus ſit, judicare.

§. 346.

In ægris, qui morituri ſunt, nonnullis ante mortem diebus, ſolet, dum pulſum tangimus, ab eorum exhalare corpore fœdus quidam ac veluti cadaveroſus odor, qualem ſpirant in templis cadavera, & ſæpe obſervavi, & velim, ut ſerio animadvertant medici.

§. 347.

Vidit *Baglivius* ſingultus frequenter excitatos a nimia ſtibii diaphoretici abuſu.

§. 348.

De morbis pulmonum, etiamſi peritus in arte ſis, vel cenſearis, noli cum jactantia practice de illis diſſerere, vel facilem promittere curationem. Acuti namque licet curabiles ſint, derepente tamen ægrum jugulant, medico ſtupente ac ne cogitante. Chronici vero derepente quoque necant, curatuque difficillimi ſunt, et ſi curantur, non ab ignaris, ſed ab acerrimo præditis judicio curantur.

§. 349.

§. 349.

*Hippocrates* in morborum curis nil magis præcipit, quam balnea, fricationes, exercitationes, unctiones, uſtiones, inciſiones partium uſque ad oſſa. Ablutiones capitis, purgationes per ſternutatoria. Ejusdem lotiones, vellicationes, ſuccuſſiones, ac hujusmodi remedia in ſolidis humani corporis facta vim ſuam exercentia, quoniam iis præcipue adhibentur, non autem in fluidis niſi ſolidorum ope. Per os etiam, ſi helleborum excipias, & frequentem ſeri uſum, & lactis in morbis plurimis, pauca alia remedia adhibebat.

§. 350.

Quibus capite vulneratis, letargi avertendi cauſſa, veſicantia adplicantur, ii confeſtim pereunt. Veſicantia nocent delirantibus viris magis quam fœminis. Potus tunc juvant, balnea tepida & emollientia ventri, pedibus & palmis adplicata. Sectio ſalvatellæ &c. Imminente vel actuali delirio hypochondria ſunt intro preſſa. Bulbus oculorum immobilis, & quaſi ſaxeus, lingua balbutiens, & plerumque tumeſcens, arida & ſicca. Totum corpus veluti tenſum & parum flexile. Præterea ſemper

præit gravis capitis dolor, ſuppreſſis tunc etiam ordinariis excrementis. Dum æger delirat, filtra omnia glandularum parum ſegregant &c.

§. 351.

Vidit *Baglivius* fœminam, quæ frequenter tubercula in oſſe menti habuit, imo durante menſtruatione oſſa clavicularum tumeſcebant, eaque deſinente evaneſcebant.

§. 352.

Oſſa facile rumpunt in gallicis & ſcorbuticis &c.

§. 353.

Oſtendemus itaque *cor — particularem* ſuper iis poteſtatem, & a *cerebro independentem* habere.

§. 354.

Morbi, qui nerveis & membranoſis in partibus fiunt, graves, periculoſi, & difficillimæ curationis ſunt, & fere ſemper capiti conſentientes; & quod ſane mirum atque notatu dignum, nulla tunc temporis in partibus ſanguineis, in ipſo ſanguine & in corde apparente mutatione.

§. 355.

§. 355.

Pulſus ſerrinus & durus ſemper indicat vitium in partibus membranoſis ac nerveis, ſubinde autem periculoſus erit, ſi cum periculoſis conjungatur accidentibus; in doloribus capitis vehementibus pulſus fiunt parvi & imperceptibiles pene, idem fit in doloribus aliarum partium membranoſarum. Quod tamen medicum terrere non debet, nam familiares ſunt pulſus parvi in talibus doloribus. In pluribus ægris pleuritide laborantibus obſervavi ſæpe pulſum manus poſitæ a latere partis affectæ ſemper eſſe parvum & exiguum; in rigore febrium pulſus contracti quotidie obſervamus.

§. 356.

Paralyſes univerſales vitio affectionis hyſtericæ relatæ a *Boile* de utilit. philoſoph. nat. ſ. 154.

§. 357.

Tympanitides univerſales ob vulnus partium nervoſarum ex *Villiſio* Tom. 2. fol. 145.

§. 358.

Novit *Baglivius* vetulam ſeptuagenariam diro aſthmate cum tuſſi continua laborantem: hæc quoties ambabus manibus

fortiter comprimit verticem capitis, toties ceſſant ſtatim pro tempore, quo durat compreſſio, & aſthma & tuſſis catarrhoſa, ſtatim vero ac manus auffert, iidem morbi denuo redeunt &c.

§. 359.

Membranarum morbos magna ex parte periodicos obſervavit *Baglivius*; cephalalgiæ exacte periodicæ frequentes ſunt.

§. 360.

Obſervavit *Baglivius* in iis, qui anevrismate interno laborant, ex ea parte, in qua eſt anevrisma, ſive eam partem, cui arteria anevrismate laborans reſpondet ac proſpicit, frequenter formicatione, torpore, impotentia ad motum ac demum paralyſi laborare; adeſt & palpitatio cordis, vertigo, frequens ſyncope, ſpirandi difficultas, inæqualitas pulſus.

§. 361.

Fol. 303 de fibra motrice hoc exemplum hominis calculoſi, odore oris vitriolico, mictu ſanguinis atri, fœdiſſimi, vitriolici laborantis & ſanati. Fors morbus hic idem eſt cum prima ſpecie morbi nigri *Hippocratis*, de quo *Tiſſotum* vide: folio 304 de fibra motrice vide plura apud *Baglivium*

*livium* de fluxu nigri ſanguinis per alvum. Ubi dicitur, hunc fluxum a morbo meſenterii, uti & lumborum liberare. Juvat ſerum lactis cum ſuccis herbarum, & lenia purgantia per intervalla.

§. 362.

Pleuritides ſiccæ, aſthmata ſicca, hydropes ſicci, ſolidorum vitio magis, quam fluidorum oriuntur.

§. 363.

Qui nimium ſanguinei ſunt, & facie rubicundi, in convulſivos morbos ætatis progreſſu incidunt. Mulieres nimium ſanguineæ, calidæ & rubicundæ, doloribus uteri atrociſſimis circa tempus menſtruationis vel quolibet alio tempore ob dictam cauſam patiuntur.

§. 364.

Ex abuſu purgantium in hydrope ſicco, creſcit magis pedum, ventriſque tumor.— Laxandum potius eſt ſolidum nimium criſpatum, deinde remedia danda ſunt; ideo ſæpe hydropes ſicci circa finem hydropes humidos poſt ſe trahunt.

§. 365.

Medicamenta purgantia, diuretica, & aperientia nimium acria, quæ reſerandis viſce-

rum vaſis præſcribuntur, ſi morbus a ſolidis, non a fluidis cœperit, non reſerant vias, ſed magis intercludunt, — — resque deſinit in cancros, ſcirrhos, & lethales viſcerum obſtructiones. Quod ſæpe experimur poſt partum difficilem, poſt diuturnos menſium, lochiorumque ſuppreſſiones, & hic de reliquis liquidorum ſuppreſſionibus, ſolidi vitio productis, diſcurrendum.

§. 366.

Delirium a fortiſſimo duræ matris elatere productum, nullo remedio citius ſedatur, quam fomento aquæ tepidæ pedibus, ventri, & volis manuum per ſpongias facto — — quod uſu veſicantium potius exaſperatur.

§. 367.

Poſt moleſta pedum eryſipelata naſcuntur œdemata diuturna & incommoda; quæ vix cedunt remediis intus ſumptis, ſed tantummodo fomentationibus herbæ alicujus vulnerariæ & mollientis.

§. 368.

Maniacorum vis incredibilis a maxima fibrarum excitatione producitur. *Baglivius.* (*hinc proſunt balnea tepida, potus emollientes, relaxantes; nocent per ſe veſicantia*

*tia. Stoll.*) Hujuſmodi homines plerumque ſicci ſunt, nigris capillis præditi, cutis colore nigro, naturaliter impatientes, volubiles, & ad operationes promptiſſimi.

§. 369.

Quid aliud quæſo eſt, quod pluribus in locis memorat magnus ſenex, *plures mulierum morbos ab utero inverſo pendere*, niſi merum ſolidi, ſive fibrarum uteri vitium, quæ ſemel nimium criſpatæ raro priſtinam recuperant mollitiem. Et ab hujusmodi morboſa criſpatura quotidianæ menſtruorum, lochiorumque &c. ſuppreſſiones perſæpe oriuntur. (*huc pertinet pertinax menſium ſuppreſſio in Domina de F***, & in comitiſſa M** Stoll.*)

§. 370.

Lochia ob nimios dolores poſt partum ſtatim ſupprimuntur, nec non ob dolorem mammarum; nec fluent, niſi prius dolor ceſſaverit, id eſt, lenita ſolidorum morboſa oſcillatione. Ob hanc cauſam renibus dolore vexatis urinæ fluxus frequenter intercipitur.

§. 371.

Mulieres nonnullæ magnum in corpore calorem fere continuo ſentiunt, præſertim

tim hyſtericæ, hypochondriacæ &c. criſpatis enim interna de cauſa viſcerum fibris, fluidorum curſus tarde per ea incedit, & ita caloris ſenſum in ea producunt. Pedum immerſio in frigidam, poculum frigidæ, perfrigeratio pedum, actu fluentia menſtrua intercipit, ſcilicet ob criſpatas fibras; juvit hoc in caſu balneum aquæ tepidæ, & in eo vena pertuſa.

§. 372.

Binas mulieres ob hyſteriam vehementiſſime affectas, vigiles & inumeris laceſſitas ſymptomatis ſola gestatione currus per plures menſes; & hominem nobilem, & alium divitem hypochondriace affectos ac pene deſperatos equitatione ſuper aſinum in aëre ruſticano facta, perfecte ſanavit *Baglivius*.

§. 373.

Diarrhœa cum variolis in principio non nocet &c. In puerperis ſuperveniente ardente febri lochia ſupprimuntur, nec redeunt niſſi remiſſo calore febris. Lac in mammis, pus in ulceribus, & reliquæ ordinariæ evacuationes, nec non ſudoris, ſeceſſus, ſputi &c. eodem febris ardore durante ſilent.

§. 373.

§. 374.

Ubi catarrhi ſunt, ibi ſtatim ſuſpicandum eſt lympham peccare: ea enim ſola ſedes catarrhorum eſt —— membranæ vocari poſſunt telæ pituitariæ, quæ quando longo catarrhorum curſu nimium laxantur, iidem curari non poterunt, niſi reſtituatur tonus laxatis fibris. Lignum ſaſſafras remedium ad id præſtantiſſimum eſt; catarrhi ex lympha acri & tenui noctu potiſſimum affligunt; ex craſſa indifferenter.

§. 375.

Juveni nimis rerum ſalitarum & victus prorſus exſiccantis uſu alvus taliter exſiccata fuit, ut difficillime ſolveretur, adhibitis quibuscunque humidis cibis & oleribus; cum *Baglivius* exiſtimare cepiſſet, ventris ſtipticitatem non vitio fluidi, ſed fibrarum inteſtinalium fere convulſivarum & exſiccatarum ob ante dictam diætam provenire, uſu butyri recentis in formam boli cum ſaccharo præſcripti, perque dies multos aſſumpti, nec non balneis aquæ tepidæ per totum ventrem, priſtinam lubricitatem recuperavit. Plures hujusmodi alvi exſiccationes obſervantur in praxi.

§. 376

§. 376.

Qui ulcera in cruribus, aliisque in partibus gerunt, ſi generoſum biberint vinum, eodem vix ingeſto plaga inflammatur.

§. 377.

In febribus ſyncopalibus, vertiginoſis, & ſingultuoſis, quarum cauſa eſt acre quid corroſivum tunicis ſtomachi impactum, easdem criſpando ac vellicando, graviſſima mala producuntur, communicata capiti, cordi & diaphragmati, vehementi ac morboſa oſcillatione; unicum remedium eſt emeticum ex oleo amygdalarum dulcium, quod & fibras criſpataslaxat, & acre cicurit lenitque.

§. 378.

Sæpe obſervavit *Baglivius* in calculoſis pulſum manus reni affecto reſpondentis parvum eſſe, depreſſumque.

§. 379.

In nephritide quoque, qua parte eſt calculus, eadem ſuccedit in capite hemicrania. Et in pleuritide pulſus ex parte lateris affecti depreſſus magis obſervatur, quam ex parte ſani; idem forſan ſuccedit in doloribus aliarum partium.

§. 380

§. 380.

Pulſus parvus in maximis doloribus neminem deterreat; familiaris enim eſt iis oriturque vitio ſolidi vaſorum, fibrarumque irritati, criſpatique, non vero fluidi.

§. 381.

Poſt dolores partus excitantur colicae ſive inteſtinorum dolores, communicatis criſpaturis ab utero ad inteſtina.

§. 382.

Erumpentibus dentibus in pueris lactantibus gravia ſuccedunt ſymptomata vitio ſolidi; tantum.

§. 383.

Dolentibus mammis poſt partum lactis cauſa lochia ſupprimuntur frequentiſſime. Remittente autem mammarum dolore, redeunt lochia.

§. 384.

Incipientes oſcillationes ſpasmodicæ in meſenterio in hyſtericis, ſi ſucceſſive cerebro communicentur, excitant in eo vertigines, vel dolores, ſopores, aliasque ſimiles affectiones.

§. 385.

Convulſiones infantum & puerorum ex abdomine putris ac congeſtæ cacochyliæ cauſa fere ſemper excitantur.

§. 386.

Cum morbi convulſivi e. g. hyſterici in vitio ſolidorum potiſſimum reſideant, hinc ſanari debent juxta regulas ſolidi curativas.

§. 387.

Vidit *Baglivius* calculum magnum in renibus, & tamen patiens in vita de nullo renum dolore unquam conqueſtus eſt, ſed tantummodo de gravi ac vehementiſſimo genuum. Pariter idem *Baglivius* cadaver mulieris aperuit, quæ atrociſſimis uteri doloribus extincta, & utero poſt mortem examinato, nihil in eo morboſi reperit, ſed tantum in emulgente dextra abſceſſum, in qua nullum unquam doloris indicium præbuit.

§. 388.

Mulieres ſanguineæ & virilis naturæ poſt 50 annum, cum menſtrua eisdem naturæ lege ceſſant, menſtruis hæmorrhoidibus per plures annos ſubjacent.

§. 893.

§. 389.

Suppreſſa hæmorrhoidum evacuatione ſecuta eſt apoplexia letalis. Mictus ſanguinis periodicus ac menſtruus, incaute ſuppreſſus, letalis fuit. Ulcera imprudenter clauſa mille mala pariunt. Hinc ſæpe fit, ut fluidum excrementitium, ſi per vias ſibi proprias evacuari non poſſit, locum ſibi faciat per vicinas. Hinc monialis, per ſex menſes iſchuria laborans, vixit commode, quia quotidie ſudabat in abdomine. Puer iſchuria vexatus urinam per alvum educebat. Menſtrua ſuppreſſa viam ſibi faciunt per alvum, vel vias vicinas.

§. 390.

Si menſes inſtant, vena brachii ſecanda, & fluent; ſi iisdem fluentibus eadem ſecetur, ſupprimentur; non ſupprimentur autem, ſi ſecetur ſaphæna.

§. 391.

In partu difficili, vena ſecta brachii, fœtus prodit, & in iſchuria eadem ſecta urinam profluere facit teſte *Foreſto*, quem *Baglivius* tanquam ſummum obſervatorem laudat.

§. 392.

Quibus in præcordiorum dextra aut ſiniſtra parte tenditur aliquid in febre, cum dolore capitis, idque neque cum dolore præcordiorum, neque cum inflammatione, ſanguis e naribus fluet. *Hippocr. l. prænot.* n. 25.

§. 393.

Sicuti purgantia in morbis capitis ſummopere proficiunt, ita diuretica in morbis pectoris. Morbi cutis, uti dolores artuum, fædæ ac pruriginoſæ ejusdem maculæ, in alvi morbos ſolvuntur. Alvi affectiones, uti diarrhææ, colicæ &c. in cutis affectiones migrant, & per cutis vias, nempe per diaphoreſin, ſanantur frequentiſſime.

§. 394.

Jecore affecto dolores ad jugulum e directo fiunt, tuſſes inanes ſpirandique difficultates; imo hydropes, qui ex morboſo jecore pendent, vehementiſſimam ſed inanem tuſſim conjunctam habent, quæ in aliis hydropum ſpeciebus vix aut raro adparet.

§. 395.

Si pulmonicis tota lingua ſit alba, & aſpera, ambæ partes pulmonis ſunt inflammatæ

matæ, ſi medietas linguæ ſit aſpera &c. ea pulmonis pars ægrotat. Ita ſi dolor ad jugulum eſt, ſi fuerit ad dextrum, dextra, ſi ad ſiniſtrum, pulmonis ſiniſtra pars ægrotat.

§. 396.

Quidam, quoties tuſſiunt, mingunt.

§. 397.

In nephritide calculoſa interdum adeſt hæmicrania ex parte capitis, quæ dolenti reni e directo reſpondet; ſtupor quoque crurum e directo, retractio teſticuli e directo eandem ab cauſam fiunt.

§. 398.

In calculo veſicæ adeſt in glande penis dolor, pruritus & irritatio continua, quod inter pathognomica ac certiſſima calculi veſicæ ſigna eſt.

§. 399.

Dolores iſchii, dolores lumborum ex infarctu congeſtioneque pravorum ac crudorum humorum in meſenterio orti, ad genua & ultimos digitos protenduntur.

§. 400.

Dum febrilis horror aut frigus univerſam cutim convellit, tunc oleum deſtillatum caryophyllorum epigaſtricæ regioni il-

litum remiſſionem horroris procurat undiquaque.

§. 401.

Qui difficile ſudant, appoſito plantis pedum latere calefacto, mirifice ſudor illis promovetur.

§. 402.

Rigores & horrores, qui futuras ſuppurationes præenunciant in partibus, in pulmonibus vel a tuberculo, vel a vomica, vel alia ſuppuratis de cauſa aut nunquam, aut raro obſervantur.

§. 403.

In contuſionibus cranii & læſionibus meningum, ſi ſeptimo vel undecimo die gravis ſupervenit opthalmia, ſignum mortis imminentis. Ex gravi capitis percuſſione, impotentia ad venerem.

§. 404.

In collectione puris in cavitate capitis aliquando ſuccedunt vomitus, nauſea, aliquando metaſtaſi ad jecur facta; jecur ſuppurat frequenter in capitis vulneribus & contuſionibus.

§. 405.

Phthiſi ſupervenit tumor teſtium.

§. 406.

Succus ſempervivi ſcroto illitus tollit hæmorrhagiam narium. Acetum quoque eidem illitum tollit ebrietatem & narium hæmorrhagiam.

§. 407.

Hæmorrhagiæ narium ſubito terrore ſanantur.

§. 408.

Gaudium & ira menſes promovent; pavor autem & mœſtitia ſtringunt. Verecundia partum reddit difficilem. Mulieres gravidæ territæ, verecundæ poſt partum lochia ſibi ſupprimunt. Uteri laxitas ſolo terrore ſanata fuit.

§. 409.

Quam pauci meſentericas febres curare, aut dignoſcere ſciunt! — — eas curabitis, ſolida nimium intenta laxando, nimium laxata intendendo, liquida nimium concreta ſolvendo, ac per intervalla purgando &c.

§. 410.

Pueri in eruptione dentium alvi fluxu corripiuntur, vel convulſionibus, genua eisdem intumeſcunt, nec detumeſcunt, niſi diarrhæa ſuperveniente copioſa fluit ſaliva;

ſtertor viget, adeſt febricula cum vigiliis, variisque aliis accidentibus, quæ ſola parit ſolidorum irritatio.

§. 411.

Sæpe obſervamus, quod ſi calculus poſt 10. vel 15 dies non deſcenderit ad veſicam, imprudenti diureticorum uſu & nimia remediorum præſcriptione, ut vulgo faciunt medici — — — magis magisque figitur calculus — — — quo in caſu, crede mi lector, unicum remedium eſt, abſtinere a medicamentis, nam ſola quiete calculus tandem praoſiliet. Idem eſto judicium in difficili lochiorum, menſtruorumque &c. ſuppreſſione; quo plura enim dederis aperientia, eo magis creſcet ſuppreſſio. In iliaca affectione, quæ oritur a forti criſpatura fibrarum inteſtinalium ab ano ad gulam, pauca juvare ſolent remedia, ex claſſe anodynorum & ſtomachicorum; nocent contra clyſteres acres, remediorumque ingens copia. Revera igitur, dolores omnes nephritici, dolores omnes ante & poſt partum, hyſterici, quique inſtantibus menſtruis purgationibus ſuccedunt, a ſpasmodica fibrarum oſcillatione pendent, totiusque curationis ſco-

pus

pus dirigi ſtatim debet in ea primum tollenda per fotus, balnea, & anodyna, laxantia remedia, denique fluido peccanti incumbendum.

§. 412.

Sæpe tamen intentio hæc, ingensque fibrarum veluti induratio pendere ſolet a nimio impetu, orgasmo & acrimonia humorum, quo caſu, laxata ſanguinis compage per phlebotomiam, laxatur quoque intenſio duritiesque ſolidorum.

§. 413.

Ventoſitatem flatuoſam venæ ſectione ſiſtito. *Hippoccr.*

§. 414.

Quicunque derepente voce deſtituuntur, ſi ſine febre fuerint, venam ſecato. *Hippocrat.*

§. 415.

In hydrope quoque flatuoſo ſanguinem mittito. *Hippocr.* Hujusmodi etiam ſunt urinæ ſuppreſſiones, quæ ſanguinis miſſione ſolvuntur; ſuppreſſiones lochiorum, menſtruorum &c.

§. 416.

Sunt, qui ob nimium fibrarum ſenſum & mollitiem facile ſyncopyzant & reſolvuntur;

tur; facile quoque ob nimium ſenſum, ſive fibrarum ariditatem capitis dolore laborant; in quo caſu, quoniam dolor ſolidi vitio potius quam fluidi oritur, ad narcotica libenter veniendum, nam tuto adplicari poſſunt, quoniam non aliud debent efficere, quam obtundere nimium fibrarum ſenſum. Pariter qui magis ſenſibiles fibras obtinuere, catarrhis fluxionibusque vitio ſolidi ſunt magis obnoxii, ut inter ceteros pueri. Et quibus hectica inteſtinorum intemperies flatuum procreatrix naturaliter eſt, ob dictam fibrarum ſenſationem doloribus lumborum, & aliis, alvique extrema ſiccitate facile corripiuntur & facile in hydropem ſiccum tympanitidem cum atrociſſimis doloribus & horrida viſcerum tenſione terminantur; quarum affectionum occaſio & cauſa, licet ab extra venire poſſit, augetur tamen ſummopere morbus ob nimiam eamque naturalem fibrarum ſenſationem, vividumque elaterem. Quare non erit negligenda in poſterum a medicis, prout hactenus factum eſt, cognitio atque doctrina ſolidorum cujusque corporis ægrotantis &c.

§. 417.

§. 417.

*Nota. Nimia ergo fibrarum muſcularium irritabilias morbos producit hypochondriacos & hyſtericos. Occaſio vero & cauſa excitans varia admodum eſſe poteſt. Stoll.*

§. 418.

A tono languido & relaxato fibrarum in habitu corporis ſucci nutritii aſſimilatio debitusque curſus perturbantur, naſciturque phthiſis, quam dicimus nervoſam, ſive phthiſis in habitu corporis ob tonum everſum ſolidorum, in qua quidem curanda neque lactea, neque humectantia præſcribenda, ſed chalybeata, antiſcorbutica, cephalica, & amara &c. — — — Lienteria interdum fit ob nimiam pylori laxitatem, & aliarum partium ventriculi irritationem nimiam.

§. 419.

Epiphora ſive laxitas glandularum oculi ſeroſam facit lachrimationem, irritisque aliis ſtringentia juvant vulneraria, quæ tonum reſtituant.

§. 420.

A fibrarum nimia laxitate in tubulis renum ſive atonia renum, lethales urinæ ſuppreſſiones ſæpe oriuntur. Verum quo-

que diabetes aliquando ſuccedit ob laxitatem viarum ab inteſtinis ad renes, curaturque per adſtringentia & aromatica.

§. 421.

Iſchuria ſive urinæ ſuppreſſio contingit ob torporem fibrarum veſicæ: curatur per acria ſuppoſitoria, clysmata ſtimulantia & ſimilia, quæ fibras vicinas jure conſenſionis ad motum excitant.

§. 422.

Plura lymphæ vitia a ſola glandularum laxitate fiunt atque dependent, & medici ſibi fingunt mille obſtructiones, & mille falſas obſtructionum chymeras. Idem in meſenterio quotidie obſervo (*Baglivius*) quando illi pallorem levis momenti in vultu vident, qui languidi ſtomachi, viarumque inteſtinalium laxatarum comes eſt individuſus, putant ab obſtructione fieri; mille ſtatim dant inutilia remedia ex chalybe, ex amaris omnis generis — — — cum morbus ſola maſticatione cinnamomi, vel ſeminum citri, vel potu coffee, roboratis per hæc fibris laxatis, non vero, ut ipſi putant, obſtructis, promte tolli potuerit.

§. 423.

§. 423.

Hydrocephali oriuntur in infantibus recens natis a nimia fibrarum cerebri laxitate, ob longam moram infantis in utero capite prono, dum vim facit, ut foris exea in partu difficiliori.

§. 424.

A nimia pulmonum laxitate ſæpe oriuntur phthiſes &c.

§. 425.

Fibrarum veſicæ laxitas in pueris veſicæ calculum producit, quia nequit ingentem viſciditatum copiam, qua pueri ſcatent, oſcillando propulſare.

§. 426.

Quidam ob naturalem pulmonum mollitiem & laxitatem ſanguinem ſpuunt. De hoc corporis habitus te certum fortaſſe reddit.

§. 427.

*Cælius Aurelianus* de morbis ſolidorum optime ſcripſit.

§. 428.

Sicuti vocis exercitatio conducit non nullis pulmonis & capitis morbis, ita globulorum luſus calculo & renibus; ſagitatio pulmonibus & thoraci; lenis deambulatio

ven-

ventriculo; equitatio capiti & meſenterio. Quibusdam navigatio, venatio, ruſticatio, ambulatio, iter longum per montana, vel per campeſtria, aliis muſica vel ſaltatio; Paucis vero, dum longo morbo tenentur, imprudentiſſimus remediorum abuſus conferre poterit.

§. 429.

In colica pertinaci conducit iter aliquod, ut corpus plurium dierum equitatione excitetur, fibræque meſenterii longo morbo relaxatæ priſtinas reaſſumant oſcillationes. Id quod a remediorum acervo vix potuerit exſpectari.

§. 430.

Cantus & vociferatio juxta Doctiſſimum *Mercurialem* convenit iis, qui humiditate occupatas interiores partes, quique corporis habitum frigefactum habent. Convenit & ſtomachicis, vomentibus, acidum ructantibus, ægre digerentibus, cibos faſtidientibus, atrophia laborantibus, languidis, cachecticis, hydropicis, aſthmaticis, phthiſicis, apoſtemata rupta habentibus in thorace, difficile parturientibus, quartanariis, pituitoſis, convaleſcentibus, fere omnibus. *Galenus* ſtomacho laborantibus

tibus unctiones, exercitia & vociferationem præſcribit. Vide plura in *Mercuriali* de gymnaſtica, ubi pulchra leguntur de effectibus lecti penſilis, cunarum, natatione &c. item de balneis.

§. 431.

Laudat *Baglivius* uſum balneorum publicorum, ad quæ plures ægros miſit, alios ut laventur, alios, ut ſtrigili pelliceo fortiter fricentur; alios, ut primum paulum ſudent in ſtupha balnei, dein balneum tepidæ ſtatim ingrediantur &c.

§. 432.

A quibus morbis ad quales tranſitus fiat, inveſtigare oportet. *Hipp.* L. de morbis. Tranſitus fit in his ex pleuritide in febrim ardentem, ex phrenitide in peripneumoniam; ad dyſenteriam teneſmus tranſit, & a dyſenteria lienteria; ex lienteria in aquam inter cutem tranſitus fit. Ex pituita alba in aquam inter cutem; ex pleuritide & peripneumonia in pectoris ſuppurationem; ſi rigor corripuerit, ardor igneus ſupervenit. Nervus diſſectus convulſionem facit, neque coaleſcit & fortiter inflammatur. Si ſauciatum cerebrum fuerit, febrim neceſſe eſt ſupervenire, & bilis vomitum, & aliquam

corpo-

corporis partem ſideratam fieri, ac perire. Sanguis in ſupernum ventriculum affuſus in pus convertitur.

§. 433.

Febris ardens deſinit in pulmoniam frequentiſſime. Phrenitis, pleuritis, & pulmonia, eodem modo curandæ. *Hipp.* de morbis.

§. 434.

Judicari in morbis eſt, quum morbi augeſcunt, aut marceſcunt, aut in alium morbum tranſeunt, aut deſinunt. *Hipp.* de affection. n. 8.

§. 435.

Melancholia mutatur in epilepſiam & contra. *Hippc.* 6. Epid. Sect, 7.

§. 436.

Dyſenteria male curata convertitur in tertianas, varicem, teſtem, crura, coxam. *Hippc.* de victu acut. Podagra mutatur in dyſenteriam & alias infernas eliquationes, per quas ſanatur. *Hipp.* 2. *prædict.* Dyſenteria a variis magnis morbis liberat, quos vid. 2. prædict. Colici & dyſenterici non raro fiunt arthritici. *Duret.* fol. 223.

§. 214

§. 437.

Dyſenteria, ſi intempeſtive ſiſtatur, facit abſceſſus ad viſcera, vel articulos; cruenta, ad viſcera; bilioſa, ad articulos, quæ converſio certa eſt, & evidens. *Hipp.* Coac. 1. Dyſenteriam bis mutatam vidit *Baglivius* in ulcera pedum & manuum fœda, ſemel in quartanam diuturnam. Dyſenteria deſinit in volvulum ex obſervatione *Baglivii Romæ.* Dyſenteria bilioſa intempeſtive ſanata deſinit in abſceſſum ad articulos. In fine pulmoniarum & aliorum quam plurimorum pectoris malorum, comatoſos videbis affectus. Vomitus diarrhœam ſiſtit. *Duret.* Gravis eſt omnis hydrops, graviſſimus tamen, qui alteri morbo, potiſſimum quartanæ omnium vetuſtiſſimæ. *Duret.*

§. 438.

Quartana mutatur in rheumatiſmum, ſcabiem, & fœda ulcera.

§. 439.

Quæ juvant pectori, juvant renibus ait *Baglivius* ex propriis obſervat.

§. 440.

Febres acutæ ex aurium dolore ſunt letales.

§. 441.

§. 441.

Quartana ſanat epilepſiam ; febris convulſionem, vel etiam catarrhum, aſthma &c. ſic etiam ophthalmiam diarrhœa, lienteriam ructus acidus, pleuritis pulmoniam, & phrenitis letargum.

§. 442.

Omnis acceſſio gravis mali ad grave malum, lethale eſt.

§. 443.

Spinæ tuberculum dyſenteria curat. Icterus frequentiſſime mutatur in tympanitidem. Tartareæ & calculoſæ bilis concretiones, affectionesque in ſuis organis, tympaniticæ ſunt, ut fere decies obſervavit *Baglivius*.

§. 444.

Quæ per ſympathiam accedunt, omniaque epigenomena morbum primigenium omnino non ſolvunt.

§. 445.

Panaritium index pruritus cutis & futuræ ſcabiei.

§. 446.

Sæpe febres longas intermittentes per ſpirituoſa & volatilia remedia in continuas

muta-

tare conatus fuit *Baglivius*, ad hoc ut continuitate celerius refermenteſcat, & digeratur peccans materies.

§. 447.

Hydrops ſiccus ventris; hydrops ſiccus pulmonum, ſive aſthma convulſivum; mola uteri convulſiva, ſive hydrops ſiccus & vanus uteri non bene adhuc á medicis cognitus, nec examinatus; icteritiæ convulſivæ ad invicem convertuntur. Singulorum idem ſtatus, eaedem pene ſingulis indicationes, remedia, & id genus alia: ſpasmodice irritatæ fibræ gravia hæc mala pariunt, ut ſæpe vidit *Baglivius*, in principio fluidorum irritans morbum producit: in prægreſſu & ſtatu in ſolidis irritatis intentis, criſpatis unice conſiſtit, liquidorum curſum mille modis turbantibus.

§. 448.

Obſervatum refert *Baglivius* anevriſmatis latera procedentibus temporibus oſſea & fere cartilaginea evaſiſſe, & ægrum convaluiſſe; ergo natura aliquo ſaltem modo anevrismata ſanat.

§. 449.

Quando incidimus in morbos vel omnino incurabiles, vel cognitu curatuque

difficiles, nihil magis curandum, quam ut a nimia remediorum, vel inutilium, vel minus proficuorum copia abſtineamus.

§. 450.

In morbis obſcuris medicus indicationem curativam ex levi quolibet ſigno, aut judicio a morbo prodeunte arripiet. Curandi veram rationem colligere debet ex occaſionibus, quae ægrotum impulerunt in morbum.

§. 451.

Multi mentis abſtractionem moleſtiſſime ferunt, caput caloribus repletur, labefactatæ digeſtionis damna ſentiunt, deinde & alios morbos, qui a chylo male digeſto, praveque ſanguefacto proveniunt. Qui hoc cognoverit, cognoverit veram radicem malorum meſenterii, hypochondriorum, dentium, foetoris oris, ſaporum linguæ depravatorum &c.

§. 452.

Apparatus in primis viis læſarumque digeſtionum indicia lingua monſtrat cum ſapore depravato, ut plurimum amaro, vel ingrato, inappetentia, affectiones circa hypochondria, potiſſimum aliquot horis poſt paſtum, digeſtione pene peracta.

§. 453.

§. 453.

Animadvertes in praxi, aliquos ægros fluxionibus & diuturnis morbis obnoxios tempore quadrageſimali convaleſcere; paſchate iterum langueſcere ob uſum carnium. Obſervabis etiam quosdam morbos ab obſoleto uſu caulium, leguminum, olerum, piſcium, aliorumque ciborum hujusmodi evaneſcere, cibis vero boni ſucci exacerbari & creſcere.

§. 454.

In gonorrhæis, ſingulisque uteri atque veſicæ catarrhis ſive fluoribus, ipſis quoque calculoſis & urinæ affectionibus, ad alvum ſemper ducendum.

§. 455.

Nihil magis confert aſthmaticis, quam debita equitatio, & mora in aëre ruſticano. Aër montanus, campeſtris & marinus, juvant; varius tamen debet eſſe pro varietate aſthmatis & temperamenti ægri. Nonnullis montanus, aliis campeſtris conducit &c.

§. 456.

Febribus meſentericis pueri, item opipare viventes obnoxii ſunt, curantur fomentis, balneationibus, repetitis purgationibus, & demum educta omni cacochilia,

ſero lactis cichoreato; uſu vero corticis peruviani deſinunt in hecticam. Juvat potius herbis ſtomachicis, leniter amaris, & aperientibus curationem inchoare, quæ cacochyliam ſolvere, movere ac digerere valent; ſicque præparatam ſingulis diebus apozemate leniter purgante clyſteribus repetitis, fomentationibus ventris ad exitum quam celeriter ſollicitare. At ſi aut teſtacea aut chinchinam dederis, tria exſpectato, aut inflammationem, aut lentam ac diuturnam febrim, aut morem. Chinchina adhiberi poteſt in fine morbi, corpore jam purgato; item ſcopo roborante. Præterea in ægris humidi, craſſique corporis habitus: ita *Baglivius* præſcribere ſolebat.

R. Salis ammoniaci ſcrup. j.
Pulo chinchinæ ʒj.

§. 457.

M. F. pilulæ capiendæ initio paroxyſmi, quoties urget neceſſitas.

§. 458.

Hoc ſalis ammoniaci cum cortice peruviano connubium infallibile febriſugum a *Baglivio* audit, ab ipſo excogitatum & expertum. At ſi ipſum fallat hoc remedium

dium, certe non fallet aliud ex floribus chamomillæ peculiariter paratum; vocat id arcanum maximum ad febres intermittentes, quod nunquam fallit, eſtque princeps omnium febrifugorum. Eodem quartanas profligavit. Id ſuo tempore ſe manifeſtaturum promiſit.

§. 459.

Negotioſis hominibus & ſtudio deditis, ſingulis diebus debita hilaritas, animorumque laxitas eſt concedenda.

§. 460.

De uſu & abuſu *diluentium* & *oleoſorum* parca quædam, ſed bene notanda *Baglivius* ſcripſit, aitque oleoſis & aqueis ſolida laxari, & flacceſcere, fluidorumque curſum tardiorem reddi; hinc eſſe apoplexias, hinc obitus repentinos magis hodie, quam olim Romæ frequentes. Vires ventriculi his proſternuntur. Stomacho prius proſpice &c.

§. 461.

In cadavere viri anni 30 aetatis *Baglivius* ſequentia obſervavit: ren dexter ſolummodo, in dextera lumborum regione poſitus inventus eſt; ſiniſter deficiebat; ejusdemque lateris ureter, vaſa emulgentia, ſpermatica, & veſiculæ ſeminales pariter

deficiebant ; ren erat ſolido major, ut ſiniſtri partes & officium ſuppleret, prout in alio cadavere ſemel viderat, in quo unicus ren aderat in medio lumborum poſitus, ſed ingens & amplus, ut duos pene magnitudine ſua æquaret.

§. 462.

Ea pars, cui arteria anevrismate laborans reſpondet ac proſpicit, frequenter formicatione, torpore, impotentia ad motum, ac demum paralyſi laborat, non alia de cauſa, niſi ob impeditum liberum ſanguinis circuitum per eam ob ſuppoſitum arteriæ anevrisma. Adſunt etiam cordis palpitatio, vertigines, frequentes ſyncopes, ſpirandi difficultates, inæqualitas pulſus &c. hemiplegia, tumor pedum oedematoſus, reſpiratio impedita, tuſſis &c.

§. 463.

*Baglivius* in homine octuagenario ex apoplexia demortuo obſervavit vaſa cerebri dura, tumida & varicoſa, & dum ſecaretur cerebrum, manifeſta durities cultro percipiebatur.

§. 464.

Pythagoreorum balneum ex ligno cedrino pro retardanda ſenectute, leniendis-

que

que artuum morbis adhibitum, & odoroſa cedrina pice temperatum, incredibile quantum arriſerit *Baglivio*.

§. 465.

*Hippocrates* magnam ſolidorum rationem habuit, de nullo remediorum genere meminit frequentius, quam de balneationibus, lotionibus, embrochis, frictionibus, unctionibus, ſuccuſſionibus, ſacculis exſiccantibus, vel humectantibus, & cujuslibet modi exercitationibus, quæ immediate agant in ſolida & ipſorum, uti & fluidorum per ea circulantium vitium corrigunt. — — Sed facto prius ſolidorum & fluidorum examine, ab utro ipſorum morbus pendeat inveſtigandum.

§. 466.

Vitium ſolidorum deprehenditur præcipue in diuturnis intermittentibus, ubi crudus primarum viarum apparatus adeſt, laxusque inteſtinorum tonus; juvant amara, lixivo-alcalina, chalybeata &c.

§. 467.

Aliud vitium ſolidorum eſt eorum ſiccitas, irritatio, criſpatio & convulſio, unde fluidorum curſus, ob fibrarum videlicet nimium reſiccationem, impeditur. In quo

caſu non acria & volatilia remedia juvant, ſed anodyna, emollientia, humectantia, balneationes nempe, lotiones pedum, calida fomenta emollientia utero, emulſiones ſeminum, decocta radicis altheæ & ſeminis lini copioſe per os ſumptæ, oleum amygdalarum dulcium, gelatina cornu cervi &c. Tali ratione curabitur ſuppreſſio menſtruorum in fœmina macilenta, ſicca, facie rubicunda, colore fuſco, craſi ſanguinis ſulphurea, & calido ut ajunt temperamento prædita. Nocent enim ibi amara, acria, aperientia. Si ante uſum remediorum optimorum ſanguis mittatur, remedia magis celeriusque conferent, ut experientia ſæpe docuit.

§. 468.

Ait divinus ſenex Epid. Sect. 2. Nihil temere affirmandum; nihil contemnendum; contraria, paulatim facta acceſſione adhibenda ſunt, & inter quieſcendum.

§. 469.

Putat *Baglivius*, ſalem acidum & acidam primarum viarum cacochyliam in chronicis regnare, hosque morbos ab hac cacochylia produci; ſalem vero urinoſum in acutis & inflammatoriis affectionibus.

§. 469.

§. 470.

Semper in curatione morborum obſervandum eſt, an mutatum ſit ſolida inter & fluida æquilibrium; & ſi mutatum, an ſolidi magis quam fluidi, vel potius utriusque vitio, ac defectu.

§. 471.

Virum ventriculi languore, febricula & ictero flavo laborantem *Baglivius* curavit infuſione rhabarbari & aliquando decocto radicum helen. marubii albi, aliquando vero decoctum fragariæ, chelidonii major. & cardui bened. quibus ut pote appropriatis remediis, alvo & urina libere ſolutis, convaluit.

§. 472.

Magni refert ſcire, quis fibrarum ſtatus ſit, in ſingulis morbis, *laxuſne* ſit, an *intentus*: an fluidum *ſui* & *ſolidi* culpa hæreat alicubi; & ſi ſolidi, an *laxati*, vel vero criſpati, contractique.

§. 473.

Fœmina 40 annorum aetate corripitur dolore renis ſiniſtri cum vomitu & urinæ ſuppreſſione, omnia ſigna calculi renum ab *Hippocrate* deſcripta aderant. Remedia varia nil juvabant. Dolor renum creſcit.

Circa hypochondria ſentiebat fortiſſimam & ſumme doloroſam conſtrictionem, perinde ac ſi funibus eſſe conſtricta. Reſpirabat veluti ſingultiendo. Convulſiones internæ frequentes. Tinnitus aurium in principio. Inappetentia maxima. Sapor oris peſſimus. Nulla vel levis febricula. Circa ſeptimum omnia in deterius. Venter tumere cœpit. Ab umbilico ad coſtas circa ſtomachum peſſime habebat, ac ſi canes ibi roderent. Nono die peſſima omnia. Tumor pedum, reſpiratio ſingultuoſa. Nil juvabant remedia, ſapor linguæ omnis malus. Inquieta, anxia. Sedere magis quam decumbere volebat. A motu pejus habuit. Irritis balneis aliisque remediis, convulſa vehementiſſime paulo ante mortem, die undecimo periit, ſingultiendo. Secto cadavere calculus magnitudine digiti pollicis incurvatus & partim in pelvi, partim in principio ureteris exiſtens, in *dextro rene* inventus eſt, cum tamen dolor ſiniſtrum duntaxat renem moleſtaret. Alibi nil morbidi inventum eſt.

§. 474.

Sæpe expertus eſt *Baglivius*, eos, qui proximi ſunt, ut in febrem vel gravem viſce-

viſcerum, præcipue naturalium affectuum incidunt, plures ante dies nulla in parte evidentius, quam in lingua futuræ affectionis ſigna percipere; in qua, loco naturalis ſaporis, amarum, viſcidum, acidum, aut ſalſum, præſertim circa horas matutinas cum magna virium laſſitudine, & inappetentia obſervant, — — certo indicio, hujusmodi affectuum cauſſam vel a vitiata pendere ſaliva, vel eam eſſe læſæ chilificationis & inde nati morbi primum ac præcipuum ſignum. Neque ſolum ſaporem, ſed & colorem linguæ mutatum morborum initio cernimus, nam ex naturali rubro mutatur in fuſcum, viſcido — nigrum, flavum cum ſiccitate, & aſperitate.

§. 475.

Item ex halitu oris ſpirantis odorem vitrioli, aluminis, cibi corrupti, vel aliorum odorum nares ferientium medicus, in cognitionem venit peccantis limphæ, crudi apparatus meſenterici, ſtomachici, ſcorbutici.

§. 476.

Placet *Baglivio opinio* exiſtimantium morbos epidemicos & contagioſos mediante ſaliva ab infecto aëre conſpurcata communi-

municari, cui pariter experientia ſuffragatur: contagio affecti conqueruntur incommoda circa ventriculum & hypochondria, ſcilicet nauſeam vomituritionem, pravum linguæ ſaporem, anxietates, vomitus, cardialgias, calores viſcerum.

§. 477.

*Baglivius* ex linguæ, ſalivæ, & totius oris habitu febrem lymphaticam, vel meſentericam cognovit.

§. 478.

*Baglivius* in Diſſertatione de ſalivæ natura, uſu & morbis accurate morbos ex peccante lympha ortos deſcribit.

§. 479.

In defectu bilis, vel ejus inertia optime profuit ſæpius maſticatio rhabarbari ſtatim ante prandium.

§. 480.

Ingens morborum ſeries pendet a depravata chyli in duodeno purificatione; chronici morbi enim fere omnes ab hoc fonte originem trahunt, & a morboſo primarum viarum acido; item innumeri viſcerum naturalium *acuti morbi* cum lumborum & hypochondriacorum pravis affectionibus; ut & omnes fere cutis, & quam plures

plures aliarum partium affectiones, quas obſtructiones vocant medici.

§. 481.

Experientia didlicit *Baglivius*, pueros lenta febricula cum macie, ſiti, inappetentia, pallore vultus, tenſione caloreque hypochondriorum & alvo nunc lubrica, nunc adſtricta laborantes, uſu remediorum, quæ ſtomachica dicuntur, aromatica & deobſtruentia, pejus habuiſſe præfatisque ſymptomatibus acceſſiſſe ſudores nocturnos, maciem majorem, & magis acrem febris calorem; ac fere proximos fuiſſe, ut maraſmo corripiantur, ſed re perpenſa non erat tam ventriculi debilitas, quam potius amurcoſa bilis, acris, viſcida, circa jecur, vicinasque partes collecta &c. Danda potius ſunt medicamenta bilem diluendo temperantia & per alvum ſubducentia. Juvat infuſum foliorum ſennæ, manna, ſerum lactis tamarindinatum, & rheum. Subinde emollientia interna & externa adhiberi debent, ut criſpatæ ab acri materia fibræ relaxentur. *Nota.* Sæpe enim perperam intus dantur medicamenta, niſi, habita ſolidorum ratione, per externa obviam eamus morbo.

Alia

§. 482.

Alia methodo uti debemus in curatione icteri a bile viſcida, amurcoſa & inerti circa jecur impacta; alia vero ab eadem, dum copia peccat & acrimonia. In primo caſu proſunt ea, quæ concretionem bilis ſolvunt, & amiſſam fluiditatem reſtituunt. Purgantia leniora ex cremore tartari &c. aquæ purgantes, diureticæ diluta, eductaque bile; proſunt deinde roborantia.

§. 483.

At in ictero a copia bilis, tenuitate, & acrimonia, utendum diureticis, diluentibus, nitratis, quæ illam contemperare valent.

§. 484.

Si bili addatur mucago acida viſcida, ea brevi in calculos felleos concreſcet, ea ratione, qua quis ex intemperantia vini, lactisque diu ſimulque ingurgitatis brevi tophos, calculosque patietur. Ex quibus ratio reddi poteſt, cur exiſtentibus calculis in veſica fellea, germinent quoque in urinaria & contra. Calculoſis & ictericis minerales acidulæ optime conveniunt.

§. 485.

Acida vel potius auſtera cum bile mixta ſubſtantiam viridem faciunt, cum ſedimento amurcoſo, viſcidoque, cinereo, alboque (fors alvi cretaceæ explicatio, & curatio hinc haberi, poteſt *Stoll.*) uti teſtantur experimenta cum alumine, ſpiritu nitri, ſalis, & vitrioli facta.

§. 489.

Per experimenta *Baglivii* cum bile inſtituta conſtat, bilis virtutem nil magis acuere, quam ſalia lixivialia plantarum, & amaras plantas. Item bilis maximam mutationem fieri ab acidis. Adeoque ubi excrementa videmus nimium in colore mutata, & ad viridem, æruginoſumque accedere, id ab acido maligno, vitriolico, corrodente factum eſſe credamus.

§. 487.

Nima animi quies magis prohibet transpirationem, quam nimia corporis. *Sanctorius* Libr. 5. Aphor. 15.

§. 488.

Qui quotidie ſordidos, viſcidosque dentes habent, licet eos quotidie abſtergant, ii ut plurimum ſunt ſtomacho debiles, male digerunt, ore fœtent; poſt prandium capite

pite dolent, mœſti ſunt, atque debiles: & ſi ſtudiis atque negotiis eo tempore dent operam, iraſcuntur, impatientes fiunt, capiplenio cum dolore corripiuntur; ad venerem minus proclives ſunt: generaliter enim debiles veneri non ſunt dediti, imo potius frigidi & impotentes. Debiles quoque ſtomacho natura ſunt ſomnolenti; mane vix evigilant, imo nunquam ſomno ſatiarentur matutino, potiſſimum quando veſperi replentur victu copioſiore. Sunt pariter debiles, languidique corpore, facie aliquantum pallidi: & quod primum eſt, maxime ſomnolenti: & ſi non dormiant, quantum ſtomachi debilitas poſtulat, peſſime habent, morbisque quam plurimis fiunt obnoxii. Sinendi itaque ſunt, ut dormiant, præcipue ſi pueri ſint aut juvenes. Potionibus The, Caffée, Chocoladæ, ſimulque ſtomachum recreantibus juvantur & ſanantur.

§. 489.

Uſu calidorum, acrium, aromaticorum, calli pedum ſummopere dolent & exacerbantur; & quando hi ſine cauſa dolent, ſignificant latentem apparatum regnare in liquidis acrium, acutarum, purgantium, ſalinarumque particularum.

§. 489.

§. 490.

Quod de callorum dolore *Baglivius* monuit, dicas pariter de dolore dentium repente orto ſine cauſa; de catharro ac ſternutatione ob exiguum ſuſceptum frigus, vel auram nocturnam.

§. 491.

Qui nimium replentur cibis, ſi poſtea bene dormiant, beneque per ſomnum tranſpirent, non ita facile ob nimiam repletionem ægrotabunt, ſicut ægrotarent, ſi non dormierint, & non tranſpiraverint.

§. 492

Dogma generale eſt: qui male digerunt, male tranſpirant.

§. 493.

Duo medico ſunt præcipue neceſſaria cognitu, primo accurata methodus curandi febres, deinde doctrina ſolida de curandis ventriculi & proximi meſenterii morbis.

§. 494.

Aeque noxius eſt nimius cibus, ac extrema diæta; ſed magis hæc, quia partes defraudat debita reſtauratione, in qua conſiſtit vita.

§. 495.

In infarctu meſenterii, obſtructisque viſceribus diuretica urinam magis adhuc ſupprimunt. Non diuretica, ſed purgan-

tia ſolutiva per intervalla data urinam movent in hiſce caſibus. In morbis ſedem habentibus in maſſa ſanguinis, diuretica prodeſſe poſſunt. Quod de urina dictum eſt, de aliis quoque evacuationibus, e. g. de ſudore, dicta ſint.

§. 496.

Hyeme, ad præſervandum, purgationes mediocres per intervalla juvabunt, æſtatisque tranſpirationem compenſabunt. Hac etiam ex cauſa ſcabies morbique cutis quamplurimi circa ſolſtitium hyemis incipiunt ac vigent.

§. 497.

Fere ſemper in chronicis organi læſio adeſt, & ſi non eſt, diuturnitate mali tandem ſuccedit.

§. 498.

In mulierculis menſtruorum ſuppreſſione laborantibus, quæ ventre intumeſcere incipiunt, ac ad molam ventoſam uteri, ſive hydropem ſiccum ejusdem, ſive vulgo falſam graviditatem pervenere, ſtatim, inſtituta male ſana & a *Baglivio* minus probata ſanguinis miſſione, iisdem medici præſcribunt amara, calida, aperientia, myrrhata, caſtoreata, & alia id generis moven-

moventia. Inepta hæc præſcribi univerſim ait *Baglivius*, nullo ſcilicet facto examine, an iracunda ſit mulier, an placidis prædita moribus; an arida, ſiccave, an vero mollis & ſucci plena; an morbis animi laboret nec ne: quinam ſit elater in ſolidis, quæ acrimonia in liquidis, quod æquilibrium in utrisque. Curantur more, quo hydropes ſiccos ventris curare ſolemus, per emollientia, criſpaturam mulcentia, indignationem liquidorum lenientia, aliaque nobis nota & uſu probata.

§. 499.

Libera tranſpiratio debilem facit conſtitutionem corporis, ſed ſalubritate compenſatur.

§. 500.

Melancholicos doloribus vagis dire excruciatos vidit *Baglivius* juvari ſero lactis ſimplici, vel viperinato, ſuccis depuratis ſonchi, boraginis, cichorei, longa potione aquæ nucerianæ & ſimilibus.

§. 501.

Aſthma ſiccum, hydrops ſiccus, mola uteri convulſiva, hydrops uteri ſiccus ſunt morbi analogi.

§. 502.

Folio 370 ait *Baglivius*, ardens mutatur in lypiriam & epialam, ergo datur una ſpecies febris *ardentis*, quæ ad febres *bilioſas* pertinet; alia autem ſpecies febris *ardentis* erit febris inflammatoria. *Stoll.*

§. 503.

Folio 424 & 425 videtur *Baglivius* deſcribere febrim *nervoſam*, aitque hanc neglectam abire in meſentericam. Cauſam aſſerit lympham viſcidam, eamque vocat *lymphaticam lentam*, quæ adeo cum *nervoſa Huxhami* eadem eſſe videtur.

§. 504.

Mictus ſanguinis nigri, vitriolici & ad inſtar atramenti valde obſcuri & nigri, criticus ſolet eſſe, & aliorum morborum liberator, nempe capitis & pectoris, uti in nonnullis ſenibus obſervavit *Baglivius*. Ita fluxus ſanguinis atri, nigri, vitriolacei, fœtidi, peſtiferi, per alvum effluens, criticus eſſe ſolet & complurium morborum ventris, dolorum diuturnorum circa lumbos & ſimilium liberator, dummodo tamen non ſint dura, obſtructa & intenta hypochondria, præcipue dextrum; in quo caſu letalis eſt hic ſanguinis fluxus; itaque talis fluxus

xus non eſt ſiſtendus in mollibus hypochondriis, ſed ſinendum ut fluat, donec veluti per criſin viſcera naturalia liberentur; —— ſanantur uſu ſeri lactis cum hedera terreſtri recenti & radice ſcabioſa recenti cocti. —— Fluxu talis ſanguinis quidam liberabatur a crudeliſſimis lumbi dextri doloribus. Ex hujusmodi doloribus lumbi dextri pertinaciſſimis & diris, durantibus per totum triennium, obiit derepente vir melancholicus. In cadavere obſervatæ ſunt plures libræ ſanguinis concreti, coagulati, fœtidi circa omnes muſculos lumbi dextri. (Hic mictus ſanguinis a ruptis vaſis varicoſis hæmorrhoidibus ad veſicam tendentibus, pertinet ad primam ſpeciem morbi nigri *Hippocratis* de quo vide *Tiſſotum*. Varices introrſum ruptas & mictum etiam ſanguinem *Tiſſotus* non habet. *Stoll.*)

§. 505.

In rheumatiſmo inflammatorio, factis aliquot venæ ſectionibus, datisque emollientibus, in morbi declinatione, viribusque proſtratis dedit *Baglivius* infuſum flavedinis corticum aurantiorum, cum aqua fervente factum copioſe potandum. Hanc aquam citratam frequenter præſcripſit *Ba-*

*glivius* ſuis Romanis, loco Caffée, aut Chocholadæ; Caffée enim, ſi nimium potetur, officit nervis; Chocolada nimia ſanguini & capiti.

§. 506.

Autumno anni 1703 cœperunt variolæ & morbilli, regnarantque copioſe: erant autem non valde graves, nec mali moris: confluebant tamen; & licet plurimis ſuperveniret diarrhaea, bona erat, nec periculoſa, quod etiam alias obſervavi (*Baglivius*) in variolis; unde in apparatu pravorum humorum cum variolis, ſi diarrhaea venit, non ſemper noxia eſt, ac moleſta; ſed quando variolis ſupervenit ſpirandi difficultas, ſemper mala eſt. Qua de cauſa nihil magis obſervo quam reſpirationem in hiſce morbis; bona enim reſpiratio ſemper bonum indicat &c. — — Ut ergo materies denuo ac citiſſime ad ſuperficiem corporis revocetur oſcillatione morbo contraria, totum fere corpus juſſit *Baglivius* ſcarificare, & appoſitis cucurbitulis ſanguinem ad duos fere dies educere; quo educto involutus fuit æger linteis calidis, diſpoſitusque ad dormiendum, mane tota cutis oblinita eſt oleo amygdalarum dulcium mixto cum ſpi-

ritu

ritu ſalis amoniaci; facta eruptio denuo eſt, & ſalus ſecuta. — — — Multi acu aurea variolas pungunt, ut pus educatur, ne longiori mora cutim rodat. — — — Quod de variolis ad interiora recurrentibus, moxque per artem ad exteriora revocatis notavimus, intelligi quoque poterit de petechiis aliisque papulis cutaneis in malignis febribus, eadem nempe methodo ſcarificationum & unctionum curari.

§. 507.

In curatione febrium meſentericarum feliciter adhibuit *Baglivius* fomentationes ventris, nec non juſcula digerentia, cichoreum, ſem. citri, radic. graminis aliaque; in tybacea ſimul cocta purgantia per intervalla, materia jam digeſta & cocta propinata; victum tenuem.

§. 508.

Aeger, referente *Baglivio*, crudelibus doloribus in ſiniſtro rene vi calculi divexatus, pluribus fruſtra adhibitis remediis, levabatur tandem facto clysmate ex juſculo carnis, & oleo amygdalarum dulcium. Quod vero admiratione & animadverſione dignum eſt; clysma per ſex horas in ventre manſit, tandem totus per urinam ſeceſſit, nihilque

que per alvum, & in ſuperficie urinæ oleum clyſteris innatabat.

§. 509.

Frequentiſſime obſervavi in pueris & infantibus convulſione affectis, ſi venter nimium intumeſcat, intendatur, & durior evadat, moriuntur. — — — Quare mortem prædicito pueris, ſi convulſionibus gravibus durus intentusque venter ſuperveniat.

§. 510.

Hydrops ſiccus, magnus & crudelis hic ſolidorum morbus, homines præ ceteris ſiccos, aridos, aduſtos, iracundos, alvo ſicca laborantes, nimium exercitatos, & intempeſtive, poſt abuſum rerum calidarum, ſalinarum, acrium, volatilium, poſt ardentem aliquam febrim, nimias vigilias, nimiam veneris exercitationem, aliaque id generis, quæ corpus ordinario exſiccant, invadit. Incipit morbus a doloribus circa lumbos & umbilicum, ut olim etiam notavit dictator noſter. Pedes frequenter non intumeſcunt, niſi paucis ante mortem diebus, vel hebdomadis, cum tympanitidi aſcites ſupervenit; creſcentibus in dies doloribus, nec remittente morbo, creſcit ſenſim in-

tenſio

tenſio elaſtica potentiſſima fibrarum abdominis, ſub ſpecie tumoris ventris flatulenti; non quod flatus ſit cauſſa morbi, ut antiqui crediderunt, ſed fibra intenta criſpataque & portentoſe oſcillans, quæ, cum tangitur, reſonat, ut intenta vel reſiccata tympani pellis; calidis remediis, purgantibus, ſudoriferis, quæque agunt exſiccando, malum exacerbatur vehementiſſime, & vires acquirit eundo: contra remediis humidis, anodynis, demulcentibus, balneatione, ſero & lacte, potione aquarum copioſa, miteſcit & ſæpe ſanatur, ac cedit. Si vero ſpreta remediorum vi dolores & fibrarum intenſiones creſcunt quotidie, ſuperveniunt vigiliæ, inappetentia, febricula, alvi ſiccitas, ſitis &c. tandem ſolidorum diuturna criſpatura, ſenſim quoque criſpatur, contrahitur, exſiccaturque vaſorum ſyſtema potiſſimum per abdominis longitudinem, & hinc ruptis vel apertis lymphaticis lymphaque depluente in abdominis cavitatem, ſicco hydropi ante mortem ſupervenit aſcites letalis. — — — In hujusmodi caſibus malum incipit a ſolido, dum vero liquida in conſenſum trahuntur, æquilibrium mutatur, & liquidum pariter pec-

 cat.

cat. In curatione tamen ſemper reſpiciendum ad ſolida erit, quæ ſane poſt mortem in meſenterio & vicinis locis arida, tabida, ſicca & emuncta inveniuntur, quod in pluribus tympanitide mortuis obſervavit etiam *Ballonius*.

§. 511.

Huic malo analogus eſt, nec in laedendo multum diſſimilis morbus, crudelis, humidus & lachrimabilis dolor ventris, quem dicunt *colicam convulſivam*; occidit paucarum horarum intervallo, vires incredibiles acquirit eundo, pauci ipſum effugiunt, niſi in doctiſſimum, & in ſolidorum natura peritiſſimum inciderint medicum. Corripit ſanguineos aduſtosque homines, intemperate viventes, & venere immodicos, bilioſos, pendetque ab enormi infarctu pravorum humorum in primis viis, copia & exaltatione incredibili bilis in jecinore: cujus exaltationis & acrimoniæ bilioſo — ſalinæ cauſa criſpari, convelli, contrahique fibræ jecinoris incipiunt, quandoque fibræ inteſtinorum vicinarum partium, communicataque vicinis locis dolorifica criſpatura, res tandem deſinit in colicam convulſivam; in hac dolores crudeliſſime

liſſime totum abdomen invadunt, ventris tumor, intenſio, duritiesque tanta ſupervenit, ut ne quidem digito tangi poſſit venter, ſed ad inſtar tympani bellici tenſus intentusque doloribus veluti tot canibus miſerrime laceratur; creſcentibus doloribus, ſitis, vigiliæ, inappetentia, ſingultus, vomitus, &, ad mortem properante, iliaca paſſio cum ſtercoris vomitu ſuperveniunt, qua pereunt miſerrime & crudeliter. Uſu remediorum calidorum, quæ in vulgari colica exhibentur, indignatur morbus, exacerbaturque vehementiſſime, & ſtatim ruit in deterius. Si purgans dederis medicamentum in initio morbi, & in actu crudeliſſimorum dolorum, ſtatim jugulabis ægrotantem. Clyſteres injecti nocent maximopere. Nam præterquam, quod ab inteſtinorum fiſtula indignata, convulſaque foris potenter repelluntur, uſu ipſorum creſcit dolor, venterque intumeſcit magis & dolorificus evadit. Flatus nec unus pedendo, ſive per inferiora prodit, ſed omnia veluti fatali nodo, & adinſtar unci ferrei conſtricta ſunt naturalia viſcera; pauci medici curare crudelem hunc morbum ſciunt: curare vero neſcient, niſi cognita ſolido-

lidorum natura. Quamvis enim pendeat ipſe frequenter a liquidis corruptis, & putri viſcerum cachochylia, ſolidaque enormiter & crudeliter oſcillent, a liquidis indignata & criſpata in initio morbi crudeliſſimi, initio horrendorum dolorum tota indicatio curativa dirigi debet medendo ſolido: laxando nempe quam citiſſime ſolidum criſpatum oleis, balneis, ſive ſemicupiis, anodynis, gelatina cornu cervi, & quod magis urget, citiſſime ſanguinis miſſione ex pede, vel hæmorrhoidibus, vel aliis ex locis, nihil enim citius criſpatum ſyſtema ſolidorum atque vaſorum, relaxat, mollit, lenitque, quam ſanguinis miſſio. Sed quod maxime notandum, initio dolorum tanquam peſtis fugiendum eſt purgans remedium, fugiendi clyſteres & uſus calidorum. Hæc omnia expertus loquor, ait *Baglivius.*

§. 512.

In hoc morbo ſemicupia ſint ex hydroleo cum herbis emollientibus cocto, relaxatis ſolidis primum clysmatibus, purgantibus leniſſimis &c. educenda eſt putris cacochylia.

§. 513.

Sæpe vidit *Baglivius* nimium dolentes pleuritides, nullisque remediis cedentem dolorem ſtatim ſolutum eſſe, applicata dolenti lateri curcurbitula ſcarificata, paucoque ſanguine educto, quo facto & ſputum, & ſudores & alia liquida in libertatem poſita apparuere. Spongia aqua calida madens & imbibita in pleuriticis, ſi pluries in die ante os detineatur, & aura calida inſpiretur, fere pro ſecreto ſolvit dolorificam inflammatæ pleuræ, pulmonumque criſpaturam. (Puto cucurbitas optime verſus dorſum applicari in pleuritide, ibique, ubi pulmones thoraci nectuntur *Stoll.*)

§. 514.

Verum eſt, (*Baglivius*,) ſolida varie contrahi, aut relaxari, prout liquidum, quod illis fluit ad contractum, fuerit acre, ſalinum, urens, vel contra oleoſum, aqueum, mucilaginoſum &c. (*Hæc eſt vera idea morborum nervoſorum, conveniunt omnes in nimia fibrarum irritabilitate, ſed differunt ob cauſſas varias, quæ nimirum hanc irritabilitatem in actum deducunt. Stoll.*

§. 515.

Muliercula ætate annorum XXXV, calido prædita temperamento, ob nimiam hu-

morum

morum acrimoniam in lepræ græcorum ſpeciem incidit, cum ingenti menſium ſuppreſſione per multum temporis intervallum: uſu decoctionis ſudoriferæ a medico præſcriptæ abiit in deterius: ulcera in pedibus cum febricula apparuere. Id conſuluit *Baglivius*, ut unoquoque mane plures aquæ libras cum ſyrupo violarum hauriret & duceret per urinas, interjectis per intervalla purgantibus ſyrupis. Horum uſu remediorum, victusque humectantis & dulcificantis ope duorum menſium ſpatio perfecte convaluit, curationeque finita apparuere menſtrua magna in copia, laxatis uſu aqueorum ſolidis, quæ ante potenter criſpabantur ab acrimonia ſalina liquidorum vitalium, & dicta de criſpatura menſtruorum fluxum impediebant: quæ animadvertant ii, qui ſingulas menſium ſuppreſſiones myrrhatis, acribus, ſalinis, acutisque aperire contendunt — —

§. 516.

*Cœlius Aurelianus* Siccenſis Africanus, vetuſtiſſimus methodicus *de ſtricto & laxo* pene divine diſſerit, deque morbis ſolidorum eorumque diagnoſi & curatione optime-

me agit. Semper medicis præ manibus ſit.

§. 517.

Putridæ exhalationes a maceratione lini ortæ peſtiferi quid habent.

§. 518.

Canis venaticus incidit in coryzam, tuſſim ferinam, & præ coryza in graviſſimam ſuffocationem; bis in anno fœdiſſima ſcabie corripiebatur, tandem evaſit ſumme macilentus. Diſſectus fuit. Pulmones omnino integri, nullum coryzæ aut tuſſis veſtigium aderat, nec glandulæ meſenterii. Interea tamen obſervatæ ſunt copioſæ venæ lacteæ in meſenterio, penesque eas copioſa vaſa lymphatica. Lympha his vaſis contenta & a *Baglivio* deguſtata erat mordaciſſima, & linguam graviter feriebat. Etiam in aliis hujusmodi animalibus talem lympham veluti ſubſalſam guſtavit.

§. 519.

*Hinc diuretica apprime hoc in caſu convenire videntur. Stoll.*

§. 520.

Cor ranarum exemptum, etiam in fruſtula diſſectum, diutiſſime palpitat.

§. 521.

In hemiplecticis *Baglivius* ſolebat venam ſecare in ipſo brachio paralytico.

§. 522.

Lumbricus latus epidemicus eſt in *Hollandia*, nimium ſcilicet abundante lacticiniis, cujusque incolæ lacte & caſeo fere ſolo ſaginantur.

§. 523.

Lumbricus teres ab odore cæpæ diſſectæ per vomitum rejectus.

§. 524.

Symptomata lumbrici lati ſunt: dolor circa jecinoris regionem jejuno tempore, ingens ſputatio; & ſi dolor nimis excruciat, aphonia ſupervenit. Tormina circa ventriculum ferociunt: pallidi ſunt, & imbecilles, ad laborem pigri, quandoque faſtidiunt cibos, quandoque inordinate appetunt, vermiculos figura cucurbitina excernunt.

§. 525.

In urbe *Roma* atque in *Italia* non ita frequens eſt latus lumbricus, ut in *Hollandia*.

§. 526.

Medicamenta ex abſynthio externe & interne adhibita vermibus præprimis inimica ſunt.

§. 527.

Emetica *Romanis* minus conducunt, (*ſunt enim habitus ſtricti.*)

§. 528.

Si in apparatu crudo meſenterico quis purgationes minus ferre poſſit, ob nimium fractas ventriculi vires, tunc ſemel aut etiam bis dedit *Baglivius* clysma emolliens, item quolibet mane juſculum cum 12 ſem. citri contuſ. & cichor. ſilveſtri, addito quodam eleoſaccharo.

§. 529.

Inter ſigna, quæ apparatum humorum in primis viis deſignant, ſequentia ſunt patienti obſervatione noſtra & matura meditatione acquiſita: Os valde amarum eſt cum quadam nauſea horis matutinis; lingua viſcida, glutinoſa, ingrati ſaporis cum oris fœtore, dentes quoque luridi ſunt & conſpurcati, ſtercora multum fœtida, & flatus pedendo emiſſi ingenter fœtent. Caput aliquando nutat & gravitat; & ſi patiens ſupra lectum perpendiculariter erigitur, caput

L

put hinc inde nutando gravitat; aliquando caput fere continuo dolet cum gravitate, & pulſatione circa tempora; & dolor exacerbatur poſt prandium, & aliquando poſt cœnam. Aures murmurant cum ſibilo Urinæ naturales, vel a ſtatu naturali non multum recedentes. Febres poſt prandium & poſt cœnam augeſcunt, & typum duplicis tertianæ continuæ ſervant. Calorem in volis manuum aut pedum, & in hypochondriis patiuntur. Vultus pallet; alvus ſicca eſt. Inappetentia moderata. Sed quod magis obſervatione dignum eſt, qui febricitant ex infarctu meſenterii, majora mala in capite experiuntur, quam in meſenterio, in quo morbi ſedes eſt; medicique decipiuntur, cephalica, emulſiones, frigidasque potiones, aut copioſos aquarum hauſtus, ut hodie apud nos invaluit abuſus, propinando; quibus remediis creſcit magis, quam iminuitur morbus, quia creſcit cauſa ob indigeſtionem dictorum inutilium remediorum.

§. 530.

Poſt urinam per decem dies omnino ſuppreſſam ſecutus diabetes eſt copioſiſſimus, quem *Gualterus Harris* infuſo vino

ſo

ſo vini canarienſis cum rheo, ſantali albi citrin. cordamom. minor. curavit (*Hucusque omnia ex Baglivio excerpta ſunt; ſequuntur excerpta ex operibus Ballonii. Stoll.*)

§. 531.

Autumno anni 1570 multis ſudores primis diebus parum levantes, nec morbum ullatenus ſolventes; qui decubuere, de ſolo capite conquerebantur. Ceteris partibus illæſis (autumnus calidus, humidus ac ſuffocans erat); —— virgines viſæ ſunt, febre quam *tritæophyea* vocat *Galenus*, prehendi, quas inappetentia potus in ſummo æſtu premeret. Conſtitutio auſtrina.

§. 532.

In tumore ventris puerorum, cum præſertim ſitis, ſymptoma fere intolerabile, adeſt, ea maxime methodus ſequenda eſt, ut latentis incendii ratio habeatur. Caloris enim alieni dominatu torrentur interna, putredo eſt ἀναδοσις impedita, orificiorum venarum meſeraicarum, lactearumque ipſarum phlogoſis: itaque debet ſanguis mitti, nec debilitari debet ætatula. Deinde purgandum corpus ſenna & rheo frequenter, vel ſyrupo Regio ſaponis cum ſenna. Nec forte omitti debet agaricus,

& qui parcunt his medicamentis, parcunt & vitæ.

§. 533.

Pluvioſo cœlo efferi in pulmones catarrhi; cum vetus eſt in pulmone infirmitas, in vicinas partes facile vitium irrepit: nullis fere pulmonicis (quod pluribus medicis placuit) laudabilis ſanguis detrahitur. Sed hoc diorismo utendum; ſi intemperiem calidam pulmo concepit, illud verum non eſt; ſi putredo magna ſit, contra.

§. 534.

Pleuritides hoc autumno graſſatæ ſunt; potius dolores erant laterum ob diffuſionem ſeri a capite; non erat magna δυσπνοια; non tam in tumore & phlegmone conſiſtebant, quam in affuſione quadam eryſipelatode: juvabat venæ ſectio.

§. 535.

Nobili viro dolor erat perpetuus circa mammam ſiniſtram: nullis ceſſit remediis, perſeverat quatuor menſes. Inopinato rumpitur abſceſſus in pleura conceptus, livens, vermiculatum ſputum educitur; evaſit: tamen febricula manet, & veſtigium aliquod doloris remanet. Forte tandem tabidus interibit: metus ne pulmo huic lateri adhæ-

adhæreat, ανακαθαρσις perpetuo procuranda.

§. 536.

In malignis temporum conſtitutionibus, præſertim, cum febres αςςωδεες vexant, & ægri uruntur, ſæpiſſime detrahitur laudabilis ſanguis, magno ægrorum & virium detrimento; ſerum nullum aut paucum, floridus ſanguis; ſerum calor abſumit, truces oculi, jactationes, cordiogmi. An venæ ſectio tunc utilis? nequaquam, aut parce detrahatur, imo alexipharmaca & cardiaca dentur; alvus blande & ſæpe eluenda, nam dejectionibus inſtar pultis croceæ morbus ſolvetur. Hoc *Hippocratis* & *Galeni* conſilium eſt. Vomitiones ſiſtere, & ſanguinem plenius detrahere nocet.

§. 537.

In plerisque tertianis ſunt cardiogmi, vomitiones ſubvirides. Tales cordiogmi, anxietates, jactationes oriuntur a refluente bile & os ventriculi feriente. Talibus evacuationibus plurimum vires dejectæ videntur, ſed id fit ob morſum bilis, & purgatione reſtaurantur.

§. 538.

An illud verum, mollitiem gingivarum cauſſam eſſe, cur non ita cito naſcantur dentes? puellarum exempla docent, quibus mollities dentes tardare ſolet.

§. 539.

Polemarcho Briſiæo motus erat impotentia, deliria, nullus potandi appetitus in ſummo æſtu. Magna raraque reſpiratio, oblivio, quæ omnia læſionem cerebri ſignificabant; tamen de rebus divinis altius philoſophabatur, de domeſticis diſputabat, in ceteris delirus omnino. — — In conſule regio id obſervavit *Ballonius*, qui cum ſumme deliraret, nulla ratione adducebatur, niſi cum de Deo diſſerentes audiret; cetera erat phreniticus, imo quod *Hippocrates* vocat νεανιϰως εξεσταμενοσ.

§. 540.

Quo plus nutritur corpus, eo læditur magis; cum tamen bilioſis, imo & catarrhoſis (in quibus & impuritas eſt, & exceſſus humoris) inediæ malum potius augent; nam inanis ventriculus & exhauſtus ſatiat ſe impuris humoribus, bilis ferventior redditur: contra acer acutusque humor benignitate alimenti mitigatur. Sic in peſtilen-

ſtilenti ſtatu accidiſſe narrat *Galenus*, omnes ferme peſte perculſos minime cibos faſtidientes evaſiſſe, ἀποσιτοῦς autem omnes fato functos fuiſſe.

§. 541.

*Ballonius* ait in annot. ad conſtitutionem autumnalem anni 1570. Nec fraudari laude debita debet *Fernelius*, qui meo quidem judicio de atrophia aliquid litteris commemorabile conſignavit: Bilis flavæ & atræ circa jecur perfuſio atrophiæ cauſa ſæpius eſt; vix enim vera atrophia obſervatur, in qua viſcera præter intemperiem non multa quoque bilioſorum humorum colluvie ſcaterent, ac eorum copia diſtenderentur; & cum hæc cauſa naturalem ſpiritum & calorem proterat, vix laudabilis ſanguis gigni poteſt. Laudat *Ballonius* in hoc caſu decoctum hordei, omnium intybaceorum, rad. archus, portulac. ſem. frig. maj. in quo diſſolvi poteſt caſſia; & infuſum rhei ad robur partis αἱματοποιετικῆς — — Quidam pueris cachecticis, in quibus & ſitis incredibilis, & ἀποσιτια, uſum aquarum naturalium potu ſumptarum conſulunt; quæ opinio ſuis deſtituta non eſt patrociniis. Ceterum in eo ſtatu conſtituti pueri

laborant ſæpe fluxu alvi chiloſo, ut et iï, quibus venæ meſeraicæ ſunt obſtructæ, vel hepar imbecillum — — diligenter hi purgandi ſunt.

§. 542.

In conſtitutione hyemali anni 1570 graſſabantur dejectiones ſubrubræ, fœtentes, hepaticæ, meſeraicæ maxime; dyſenteriæ multis contigerunt; multi periere. Vires languebant ob fluores ejusmodi. Sectio venæ multis profuit. Forte conandum erat, ut quam citiſſime ſiſterentur; nam fluores erant ſymptomatici. Multis commode initio ſtatim ſuppreſſimus; quibus non ſuppreſſi ſunt, diu perſeverarunt, imo ſemeſtres fuere. Nobili Viro ſuppreſſa rhei uſu alvus humorem phlegmonodem totius abdominis attulit; iterata phlebotomia tumenti alvo occurſum eſt; ſanguis erat ἰχτεριώδης.

§. 543.

*Ballonius* ait, nos in malignis morbis & temporum conſtitutionibus vidimus excretiones fere ab initio morborum factas ad bonum apparuiſſe; & ut ajunt optimi medendi magiſtri: qualis ſit excretio, & quovis tempore, juvat tamen; quod notari

debet

debet, ne temere de morbis judicium ſen-tentiamque feramus.

§. 544.

In magnis vomitionibus clyſterum uſus frequens, & boli ex rheo valent; nam po-tiones facile excluduntur.

§. 545.

In fractis jam morbo longo ſæpe hæ-morrhagiæ ſymptomaticæ apparuerunt. Pu-tant hac una excluſione allevari ægros; maxime vero iſtæ hæmorrhagiæ contingunt pulmonicis & hepaticis; quod maxime eſt notandum de pulmonicis: & has hæmorr-hagias bonum eſt ſiſtere.

§. 546.

Nobilis mulier multis ſcatens excre-mentis propinata medicamenta quinquies vomuit; concinnant illi ſyrupum ſolutivum, de eo, uno die cochlear unum dant, ſe-quenti duo, deinde tria: tandem natura retinet medicamenta.

§. 457.

Notandum, pleriſque hyeme præſer-tim rigente dolores laterum excitari a con-geſtione ob ambientem frigidum aërem: anhis ſectio venæ imperanda? (ad orgaſmum impediendum) faciendum autem omnino,

nam purgationi tunc nullus locus. In hoc a plerisque peccatur, & ideo Hippocrates purgationi præfert celebrationem phlebotomiæ.

§. 548.

In conſtitutione verna anni 1571, cum hyems præceſiſſet aſperrima, ac exciperetur ab auſtrino pluvioque tempore, nec non magnæ aquarum inundationes eſſent, ineunte vere magna morborum ilias fuit; ſed maxime ſub finem hyemis: & rheumata innumera in pulmones, unde tuſſes & dolores laterum: in fauces, unde anginæ & dolores; & cum tempus vernaret, & tepidiuſculum foret, repentini laterum dolores oriebantur. In doloribus hujusmodi ſectio venæ non profuit. Credo, ait in annot. ad eandem conſtitutionem quod tales, pleuritides peſtilentiales erant. Multi ſub eadem ſpecie morbi interibant; nil omnino proficiebat venæ ſectio.

§. 549.

*Galenus* comment ad part. 89. ſect. 2. libr. 1 epidemicorum ait, parotides citra ſuppurationem curatas fuiſſe ſolis ad inferiores partes excretionibus.

§. 550.

§. 550.

An in colicis doloribus ſectio venæ? imo præſens remedium, ſi a bile eſſe videatur. Cavendum a medicamentis validis, & uſu linteorum impenſe calidorum; tepore juvantur, & thermasmate. Syrupus violatus confert, imo & uſus lactis recens mulcti, aut calidi.

§. 551.

Firmus puer, robuſtus ſenex, & gravida mulier valens tuto curantur hoc præſidii genere; ſcilicet venæ ſectione; ita *Celſus*.

§. 552.

Quod ſi quis iliaca paſſione cum crebris vomitionibus torquetur, prolapſum ilei inteſtini vereri oportet (nam non raro iliaca paſſio aliunde oritur); quum autem prolapſum eſt inteſtinum, ſi vires admodum debiles videantur ob infarctos ſpiritus, oportet blandis medicamentis alvum ſolvere. Nobilis mulier id declaravit, quam repurgavimus, poſtquam repoſitum inteſtinum fuit, tametſi omnes extimæ partes frigeſcerent. — — Id quod foras eminebat in hac nobili muliere, adeo erat exiguum, ut id omnes negligerent. Reſtituto inteſtino

ſtino æger nondum omni periculo liberatus eſt; ideo danda opera eſt, ut ſaluti falſo creditæ non acquieſcat: alvus non eſt ſupprimenda; nam per aliquot dies multa colluvies debet per inferiorem alvum excerni. Rheum aut pilularum forma, aut potu datum confert. Sed & aliud aliquando deterius contingit; nam circum glandulas meſenterii inflammatio contingit; & tum alvus quidem fluit, & tamen venter intumeſcit. Ideo danda, quæ inflammationem compeſcunt, id quod in multis a nobis eſt obſervatum. *Celſus* C. 20. l. 7. præ ceteris in prolapſu inteſtini laudat inediam & phlebotomiam.

§. 553.

Tabidis dentes liveſcunt.

§. 554.

In multis adeſt multus adeps in ventre & toto corporis habitu, item ευσαρχια bonitasque coloris, cum tamen viſcera ipſa, id eſt, hepar & lien putria in eorum cadavere reperiuntur.

§. 555.

Statim initio menſis novembris anni 1573 hyems incepit algidiſſima, quæ ad menſem Martium ſæviit, & poſt hominum

memo-

memoriam nunquam obſervata fuit tam diuturna. Aquilonia erat conſtitutio. Exacta hyeme menſe martio omnes pene pleuritides funeſtæ, nullis cedebant remediis, epidemicæ erant, & cacoëthes; ſine ullo vehementi motu prehendebant; dolor erat fugax, & cum ægri bene habere putarentur, & immunes a dolore lateris, interibant. Erant autem ſero acri, indomito, cuniculos & viam ſibi parante, eryſipelatodes, non phlegmonodes. Non erat magna difficultas ſpirandi, ſed dolor tantum mediocris: & hinc decepti medici; ingens erat ſitis, leipothymiæ erant, & præter rationem vires vacillabant. Nil commemorabile expectorabant. Vagabantur innumeri herpetes, aphtæ pueris; pauci ab aphtis immunes fuere. Puſtulæ in extrema lingua ſero plenæ. Mulieres iſtas aphtas contempſerunt, tanquam leve malum & inauditum ſed in cancros abiere: teſtamur innumeros ab iſtis cancris ſublatos. Cum talis viget conſtitutio, frequentibus purgationibus, & ptyoliſmo morbos antevertere oportet.

§. 556.

Epidemicorum L. I. Conſtitutione anni 1574. menſe junio, julio, auguſto, febres vaga-

vagabantur mali moris. Quotidianas intermittentes mentiebantur. Exacerbationes omni nocte. Interdiu bene habere videbantur. Initio quidem erat febris vacuitas; ſed poſt unum atque alterum paroxysmum erat aſſidua febris. Noctes omnibus implacidiſſimæ; interdiu mens integra, doloris quædam vacuitas, ſed linguæ ariditas, amaror, averſatio ciborum, ſitis, jactationes; veſperi hinc ſemper aut caloris, aut frigoris reaccendebatur febris, moleſta maxime, cum atrociſſimo capitis dolore, mentis alienatione, ingenti ſiti, vacuitate ſomni. Mane ſumma imbecillitas, & ſæpe ſudores frigidi, ασφυξια, aut pulſus exilis, inæqualis; calor aridus; pulſus quibusdam formicans. Judicium nono, aut 11mo die, ſubinde cum magno vitæ diſcrimine. Aliis febris protracta, & ſine criſibus fere ſoluta. Parotites multis apparuerunt, aliis funeſtæ, aliis non. Multis obortæ maculæ rubentes; mox liveſcentes cum ſumma membrorum contractione, eas græci εχανθυματα vocant, *Celſus* papulas vertit, quod in epidemiis multis contigiſſe vidimus magno ægrorum periculo. Parotides ideo multis pernicioſæ ſunt, tum quia morbo impares ſunt, tum quod

omnis

omnis translatio ab infimis partibus ad ſuperiores ſit pernicioſa. — — Febres ad hemitritæas & tritophyes accedebant. Vidimus multos, quibus fluxerat alvus excrementis bilioſis, ut ait *Hippocrates*, cum borborygmis: ſed iſti fluores parum proderant; tamen præſtabilius erat, alvum quomodocunque fluere, quam ſubſiſtere; nam materia morbifica excernebatur: tamen ſi, quæ excernerentur, ſubſtitiſſent, deterius actum eſſet cum ægris; adeo quæ injiciebantur in corpus alimenta, corrumpebantur. In peſtilentibus, & male moratis morbis, qualescunque excretiones juvant. — — Aliis fluente etiam alvo cardiogmi remanebant. Aliis ἀπροαιρέτως fluxit alvus cum mentis læſione atque comatoſa diſpoſitione atque evaſerunt; adeo natura juvabatur hac excretione, licet ſymptomatica foret. — — urinæ nullis erant flammeæ, ſed ſaltem boni erant coloris, eodem tempore graſſabantur variolæ mali moris. (*Ballonius* variolas vocat *morbillos Stoll.*)

§. 557

§. 557.

Ante ruptionem variolarum in aliquo homine *Ballonius* vidit ſummam difficultatem deglutiendi. Metu ſynanches ſecta vena eſt, cum etiam adeſſet inſignis febris. Datum clysma. Die ſequenti copioſæ variolæ, & brevi convaluit.

§. 558.

*Ballonius* obſervavit venæ ſectionem & dein catharſin non impedire variolarum eruptionem. (Puto ergo catharſin aut vomitorium neceſſarium omnino eſſe in epidemicis variolis mali moris; benignæ autem variolæ potius venæ ſectionem præmitti volunt. Si corpus fuerit probe purgatum aut paulo ante variolas, aut ante earundem eruptionem, etſi eæ mali moris ſint, ſæpe tamen contingit, ut absque pravo ſymptomate decurrant. Hinc ratio haberi poteſt meo judicio, quare variolæ alias ex malignarum familia, nihilominus feliciſſime & absque ullo malo ſymtomate decurrant. *Stoll.*)

§. 559.

Secundum *Ballonium* apparatus crudus in ventriculo, e. g. bilis copioſa, ingeſti immodici fructus horæi &c. ſi magnas faciat

ciat anxietates cum pulſu febrili, facit febrim ἀσσώδην, ſive *anxiam.* Si vero ex eadem cauſa *extima* algeant, urantur *interna*, erit *lipyria.* (*Aſſodes, ergo & lypyria ſunt una eademque febris, eodem modo curantur, ſcilicet cholera artificiali. Solvuntur vomitionibus bilioſis, æruginoſis. Pertinent ad febres Tiſſotio bilioſas dictas. Stoll.*

§. 560.

Numquid in vulgata hydropicorum curatione plurimum ubique aberratur? nam cum hepar hydropicorum vitiatum ſit, exſuccum & per quemdam maraſmum arefactum, tamen ſæpe & confertim dantur ſcammoniata, antimonium, ſuccus ebulorum, ſambuci, thymaleæ, chameleæ, tithymalorum: numquid adaugetur hepatis intemperies, numquid malum malo cumulatur, & augetur perpetua generatio? nullo profectu omnia hæc propinata vidimus. Imo ab his multos interiiſſe teſtamur, quod ſerum utile traxiſſent, & majorem ſitim, calorem, febrem, ſquallorem corporis attuliſſent &c. — — an non alia medendi ratio, & num potius paracenteſis conferat, quam nullo profectu, & cum auctione cauſæ iſta medicamenta præſcribuntur? (*Mea methodus in tali caſu eſſet ſequens: danda*

*ſunt ea, quæ ſolvunt, uti cichoracea, omniaque intybacea &c. cum iis, quæ vires ſuſtentant. At vero quoniam aquarum colluvies jam adeſt, ea non evacuantibus, utpote quæ ſemper debilitant, ſed paracenteſi etiam ſæpius inſtituta tolli debet.* Stoll.)

§. 561.

Quum e pulmone ſanguis reiicitur tuſſi, ille omni arte reprimi debet & ſolet: an hoc verum? ſi febris adeſt, conſtat, & eſt extra controverſiam omnem, non debere ſiſti, niſi cum ſufficienter & imminutus & alio revulſus fuerit neceſſaria venæ ſectione. Hoc *Galeno* videtur *comment. in aphor.* quod inflammationis magna ſit ſuſpicio: an tum malum eſt e pulmonibus ſanguinem educi? Quidam nomine *Reveche* ſatis declaravit, ſæpe innocue e pulmone ſanguinem rejici; nam vidimus eum ſæpe febribus detentum, cum quibus alias cruentum exſpuit, alias ſanguinem e pulmone ſpumantem expectoravit: ſed hoc putamus ob mollitiem pulmonis fieri, ut id eſſet illi inſtar evacuationis ſolennis aut per nares, aut per haemorrhagiam. Quod cum ſit, & ſuſpicio inflamnationis non eſt, & quæ adeſt febris, non ob vitium in pulmone oboritur,

ſed

ſed propter corruptos in meſenteriis humores, tum minus formidandus eſt ille impetus ſanguinis per os: niſi enim magna vaſorum pulmonis eſſet mollities, impetum ſanguinis non facile ſuſtinens, ad nares ſanguis viam affectaret. Vidimus, qui ſæpe minore quantitate ſanguinem a pulmone rejectarent, quos proxime tabes ſit conſecuta. Quamquam magno opus eſt judicio, ut diſtinguas, an excretio illa ſanguinis ſit formidanda, an non, cum parvi non referat ſcire, quomodo ſe ea in re gerere oporteat. (Jam *Galenus & Ballonius agnoverant ſtatum pneumonicum & phlogiſticum ſanguiſputorum. Stoll.*)

§. 562.

*Hippocrates* ita ſcribit in aphoriſmis: *qui ſanguinem evomunt, ſi ſine febre, ſalutare; ſi cum febre, malum curandum refrigerantibus & adſtringentibus.* Hoc conſulit ſumpta indicatione ab ipſa excretione. An tuto iſta adſtringentia præſcribuntur? nequaquam; niſi magna cum cautione. Nam niſi uſu rerum mellitarum aut oxycrati dilutiſſimi purgaveris pulmones eo ſanguine, qui materiam in eis trahere poſſet, metus eſt, ne corrumpatur, & ita plethoram acceſſat

ceſſat — — — (*Male Ballonius Hippocratem intelligit de ſputo ſanguinis. Interim tamen Ballonius agnovit optime, adſtringentia in ſputo ſanguinis nocere.) Stoll.*

§. 563.

*Galenus* meminit parotidum, quæ exitiales minime erant, quod febrim comitem non haberent, & tumoris œdematoſi naturam redolerent, & propter ſpirituoſam ſubſtantiam facile evaneſcerent; quæ autem fiunt propter copiam ſuccorum multorum, craſſorum & crudorum, propter vehementiam acrimoniamque, & febrilis caliditatis abundantiam, ſurſum ad caput delatorum, quos natura in aurium glandulas doponit, propter allatas cauſſas periculoſæ exiſtunt.

§. 564.

*Galenus* comment. ad part. 25. ſect. 2. Lib. 1. epid. ait, diſcrimen ſtatui inter πυρετος τριταιοφυνεις & ἡμιτριταιος, quod illæ febres naſcantur a bilioſo ſubtili & pituitoſo. Hæ κατ' εξοχην *horrificæ* dicuntur & fere ſunt pernicioſæ. (τριταιοφιεις *ſive tertianarum naturam referentes* ημιτριταιοι *ſemitertianæ vocari poſſunt. Priores ſunt febris bilioſa Tiſſoti*, poſteriores ſunt *febris maligna Tiſſoti. Stoll.*

§. 565.

§. 565.

*Hippocrates* ad frigidos & increſcentes morbos μίξιν laudat.

§. 566.

Pilulæ ex rheo; maſſa pillularum quibus & caſtoreo veteres & conſummatas fere gonorrhœas & fœdas colores & muliebrem fluorem profligaverunt.

§. 567.

*Ballonius*, etſi variolas & morbillos nominet, tamen *rubeolas* videtur vocare, quas nos hodie *morbillas* appellamus. Data rubealarum deſcriptio noſtris morbis per omnia exacte convenit. Vide *conſtitut. hyemal. anni* 1574.

§. 568.

In ſectione cadaveris, referente *Ballonio*, inventum eſt inteſtinum jejunum coarctatum & cartilaginoſum; alvo difficili & non niſi enemate aut purgante ſollicitanda per multos annos laboravit.

§. 569.

Solebat *Fernelius* poſt uſum medicamentorum purgantium, præſertim rhabarbari, & eorum quæ reſiduam aliquam ſiccitatem faciunt, dare magna ſatis copia ſyrupum violarum aqua diſſolutum.

§. 570.

In quibus meſenterium obſtructum eſt, & uligine plenum, juvat taleolas rhabarbari macerare in ℔j. aquæ adiditis cinnamomo & paſſulis; de ea aqua ℥vj aut viij præbentur. Ad purgationem puerorum idem fere convenit; nam in magna aquæ copia maceretur aut ſenna aut rheum.

§. 571.

In iis defluxionibus, quæ repente & affatim in faciem incidunt, præſertim ſi fauces appetant, vide, ut quam primum emiſſarium in os ipſum moliaris, alias repente ſuffocationis metus ingruit. Griffonis uxor ſatis aperte id declaravit.

§. 572.

Ubi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore naſcuntur, dejectiones inſpice. Si ſimiles ſanis, tutum eſt corpus alere; ita *Hippocrates*. Item alibi ait: impetigines & lepræ, & vitiligines, quibus quidem pueris, aut juvenibus quidpiam horum fuerit, aut paulatim conſpectum in multo tempore augeſcit, his non putare oportet tale εξανθημα, id eſt, talem eruptionem eſſe *abſceſſum* (græcis αποςασιν) ſed morbum. Quibus vero horum quid factum

fuerit

fuerit multum & derepente, hoc ſane fuerit *abſceſſus*, ita *Hippocrates*. Affectiones cutis triplicis generis eſſe ait *Ballonius*; vel *abſceſſum*, vel *morbum* vel denique *tertium quid*, ubi ſcilicet illæſis purisque partibus internis, pars ſola externa afficitur, inque ſe ipſa materiam morbi excoquit.

§. 573.

Pulſus intercalaris ſenioribus frequens eſt, uti & inæqualis. Hæc inæqualitas & intermiſſio ſæpe eſt a plenitudine. Eadem inæqualitas in pueris dormientibus, & iis, quibus pulmonum leves arteriolæ obſtructæ ſunt, ſæpe obſervata eſt, & tamen periculum abfuit.

§. 574.

Vidit *Ballonius* mulierem gravidam in dentium dolore gravi cineres calidos, donec ſtigma notaque inureretur, temporibus adſperſiſſe: hinc dolores ceſſarunt. (*Veſicans ad tempora commodius foret. Stoll.*)

§. 575.

Cum quidam ob flatus melancholicos & ſanguinis calorem ſæpe dolores ſentiret maximos in ventre, ſtatim ſe adjutum phle-

botomia aſſeveravit, ſecundum illum *Hippocratis* ανεμην φλεβοτομια λυει.

§. 576.

*Hippocrates* ait ſect. 6. libr. 6. epid. quibus ſanguis multus ex naribus fluit, ſi decoloratio mera ſit, id non prodeſt, rubicundis prodeſt.

§. 577.

Dum quis cum ſcabioſo concumbit, & cutis inficitur, malum hoc vere cutaneum eſt, & ſuperficiaria curatio eſſe debet. Sed cum ab imo corpore erumpunt tubercula, aut aliquid conſimile, mali contagionem ſubeſſe in partibus internis fit veriſimile.

§. 578.

Diligenter eſt obſervandum, major enim eſt pars & pleuritidum & dolorum capitis, tam a congeſtione cujusdam excrementi in pulmonem & thoracem, tum ob recurſum tenuioris humoris per orgaſmum a ventre inferiore, quam a capite & partibus ſuperioribus; quod diligenter videndum, quoniam plerique non audent purgare & ſolvere ventrem: at ſæpe hæc plus confert, quam phlebotomia: imo tunc ſectionis venæ locus non eſt, niſi forte ſe-

mel

mel id fiat. Ita *Ballonius*; talem autem pleuritidem hyeme graſſari, ait idem auctor.

§. 579.

Cum dolores vagabunde tenent nothas coſtas & continuatione membranarum attingunt aliquando mammas & partes ſterni anteriores, caute videre oportet, an propter ventris inferioris cacochymiam, a qua propter vapores elatos dolores ſurgunt, ſenſio adſit doloris, an cauſa ipſa a partibus ſuperioribus pendeat, an vero in thorace ipſo ſit. — — — Quis enim neſcit, ſi dolor iſte agnoſcat cauſam in ventre inferiore, non modo non prodeſſe phlebotomiam, ſed etiam nocere.

§. 580.

Sanguinem cum cruſta phlogiſtica veteres dixere ſanguinem *bilioſum*, *pituitoſum*, *ωμον αιμα*. *Stoll.*

§. 581.

Sedulo examinandæ ſunt cauſæ procatarcticæ in morbis. Sic etiam *Hippocrates* meminit crapulæ, apricationis in ſole, potus vini meracioris, laborum, laſſitudinis, & in diæta *των οξεων* &c.

§. 582.

Horror fere ſemper prodromus eſt pleuritidis.

§. 583.

Auſtri auditum hebetant, caliginoſi, capiti graves &c. *Hipp.*

§. 584.

In conſtitutione auſtrina verna menſe Aprili & Majo anni 1575. id contigit videre, quod ab *Hippocrate* part. 10. l. 1. ep. ſect. 1. ſcriptum eſt: *tubercula multis ſecundum aures, febre carebant. Nonnullis parum accendebantur, ſed omnibus ſunt extincta citra incommodum. Nemini ſuppurarunt. Erant laxa, magna, diffuſa, citra phlegmonem. Accidebant hæc adoleſcentibus, adultis præter ceteros, luctatoribus & athletis, mulieribus vero parum.*

§. 585.

Victus ratio, ut homo minime pingueſcat, eſſe debet, quam præſcribit *Hippocrates*, dum ſuadet, ut talis *maza & lucta uteretur*, id eſt, ut laboraret plurimum, & cibis minime ſatietur.

§. 586.

Mulieres, quibus menſes ſupprimuntur, de dolore, quem vocant, ſtomachi querun-

queruntur, dicuntque habere ſie manifeſtum cujusdam ponderis ibi incumbentis ſenſum.

§. 587.

In conſtitutione æſtiva anni 1575. tempus autumnale referente ob ſuam intemperiem, erant diuturni dolores capitis; ſine febre videbantur, attamen cum oris ſiccitate, oculorum rubedine, pulſu in temporibus manifeſto, ſenſu punctionis & lancinationis. Medicorum opera in horum dolorum curatione ludebatur. Deduxit eos *Ballonius* a ſero bilioſo, cum pituitoſo; non eſt, ait ipſe, exquiſita inflammatio, alias enim eſſet phrenitis, & magna febris inſequeretur. Ponit quæſtionem *Ballonius*, an non in ejusmodi doloribus capitis prodeſſet embroche ex oxychodino cum repercutientibus.

§. 588.

*Hippocrates* ait, autumno *rigere Splenes*, duo intelligens, vel *tumorem & efflorefcentiam* ſplenis, dicit enim σπληνα$\vartheta$αλιειν vel dolorem hypochondrii ſiniſtri. Tempore hoc æſtivo admodum inconſtante multis ſacri ignes, & in faciem herpetes, in tibias, in inguina derepente humores te-

nues

nues, non tam quantitate quam qualitate moleſti multis eruperunt.

§. 589.

*Hippocrates* ait, *ſalſæ guſtatui carnes, ſuperfluæ materiæ ſignum.* Id eſt, ſi ſalſedinis guſtus ſit, in ore, materiæ ſuperfluæ & excretionem molientis eſt argumentum.

§. 590.

Lingua redundantis cujusdam in corpore humoris indicium dat. *Hippocr.* ait: *lingua lotium indicat.* Linguæ obſervatio in febribus multum valet.

§. 591.

Lingua humore quodam præternaturali *obducta* purgationem evacuationemque poſtulat. Id *Hippocrates* ſignificavit, dum ait: *Linguæ virides, bilioſæ* materiam redundantem ſignificant. *Aridæ a fuliginoſa exuſtione. Lentor circa dentes fortes febres ſignificat.* Ait enim *Hippocrates*: *quibus in febribus circa dentes lentores quædam ſunt, iis fortes febres fiunt.*

§. 592.

Febres ſunt *venoſæ*, aliæ *gaſtricæ*

§. 593.

In hæmicrania ſæpius redeunte una cum catarrho in fauces vel & pulmones, copio-

copioſa ſaliva in os recurrente; item in fluxione ad oculos, quæ ſubinde ægrotum afflixit loco hemicraniæ, præcipue, ſi nimiæ curæ, vigiliæ &c. præceſſerint, ſvaſit, ſyrupum de cichoreo cum rheo, abſtinentiam a purgantibus, pilulas ſtomachicas, non tam ventriculi repurgandi, quam ejus confirmandi gratia. Conferent, ait, pilulæ ex aloë initio paſtus, niſi hæmorrhoidum fluxui ſis obnoxius.

§. 594.

Primus noſtra memoria *Fernelius* obſervavit, ait *Ballonius*, ſæpe numero cruciatus obſervavi, qui quadam ſimilitudine & vehementia colici nuncupantur, quibus tamen non in colo inteſtino ſedes eſt, ſed vel in peritonæo, vel in membranis, quæ abdomini, ventrisque partibus obtenduntur; non clyſteribus, non medicamentis leniuntur; eorum materia aut flatus eſt, aut acer æruginoſus humor, qui cum diu reſtagnans in viſceribus reſtitiſſet, tandem inuſitatam viam in abdominis ſpatium, aut in peritonæum ſibi patefacit: & hæc in diuturnis febribus contingunt &c. (In annotatione ad hoc conſilium ait *Ballonius*: in aliorum ſcriptis hoc non inveni.) *Fernelius*

vocat

vocat dolorem colicum non legitimum: dolor non eſt erraticus, ſed in imo ventre fixus manet, & intolerabilis eſt, fotibus paulum quieſcit, ſed multo ſævior repullulat. Imo *Fernelius* ait, eum dolorem aliquando tertianarum febrium (quibus aliquando ſuccedit) modo repetere ac exacerbari — — nihilominus, ſubjungit *Ballonius*, *Hippocrates* aliquid ſimile in coacis videtur obſervaſſe, ait enim: dolores ex lumbis diuturniores; qui febre exacerbantur τριταιοεγενεας (in modum tertianæ febris, vel ſimiliter tertianæ febri) grumoſum ſanguinem egerere faciunt. — — In ejusmodi ægris *Ballonius* obſervavit, dolorem crudeliſſimum eſſe, & tumores quosdam nonnullis apparere. — — *Joannes Fernelius* in talibus balnea uſurpabat, viribus nondum lapſis: ac in balneo ipſo medicamentum purgans propinabat: quod dum agere incipiebat, educi jubebat ægrum e balneo. — — De ejusmodi doloribus videtur agere aphorismus coacar animadverſionum *quibus doloris hypochondriorum, oris ventriculi, hepatis, partium, circa umbilicum; hi ſanguine per inferiora excreto moriuntur, quia metus eſt inflammationis.*

§. 595.

§. 595.

*Videtur eſſe colica ſpasmodica ſpasmo excitato vel ab hæmorrhoidis internis vel a plethora abdomminalium viscerum absque varicibus, vel ab acribus contentis, præſuppoſita nimia fibrarum in abdomine irritabilitate. Huc pertinet colica P. Ign. Capucini, vid. ejus hiſtoriam morbi. Stoll.)*

§. 596.

Puella alvi profluvio, febri, reſpiratione anheloſa, vomitione frequenti laborabat, priori hyeme magna in pulmones deſtillatione vexabatur. Dabatur infuſum rhei, inde vermis mortuus excretus. Illitus totus thorax oleo violaceo & butyro recenti, ſedatus vomitus. Datum rheum: omnia meliora. (*Infarctus pulmonum pituitoſus a primis viis onere pituitoſo gravatis traductus. Stoll.*)

§. 597.

Puellus coelo æſtuante circa menſem Martium cæpit febricitare: diaria erat febris in ſpeciem hecticæ degenerans. Alvus liquida, cineritia, putris, paucis poſt diebus alvus reſtitit. Secta vena, ſed fruſtra. Urinæ croceæ, turbatæ. Facies collapſa, cita macies totius corporis. Genarum per

ine

intervalla rubor; a paſtu frigus extremorum. Cutis arida, ſcabra. Marcor. Facies Hippocratica. — — Fomes in pulmonibus eſt & in imo ventre — pulmo & meſenterium focus videtur — — — itaque blandiſſime per intervalla corpus repurgandum; litus corporis totius, præcipue vero ad thoracem. Syrupus reſumtivus: auræ refrigeratio, frigidæ potus, aqua roſarum & violarum, maſſipanes, panis infricatus in jure gallinarum & caponum, lac aſininum poſtmodum jure & loco præſcribatur. (*In priori casu pulmo potiſſimum, in hoc autem præter pulmonem totum ſyſtema vasorum pituita gravatum, infarctumque fuit; malum vero ex mesenterio traductum videtur. Stoll*)

§. 598.

Conſilio octavo narrat *Ballonius* fluxionem bilioſam in ſcapula & brachio cum capitis dolore, per aliquot annos affligentem. Suaſit *Ballonius* frequentes purgationes ex caſſia cum rheo per æſtatem; vere & autumno ſectionem baſilicæ, hyeme vero luna ſilente purgantes pilulas ex agarico. In adnotatione ad hoc conſilium ait: *Aëtium* cap. 28. ſerm. 4. Tetrabil. β de

ejus-

ejusmodi articularibus morbis bilioſis docte differere. (*De fluxionibus bilioſis poſt morbos biliosos male curatos ortis, vide, quæ ad annum* 1775 *adnotavi in morbis autumnalibus. Stoll.*

§. 599.

*Hippocrates l.* 2. Prorrh. ſcribit: hæmopty ſin non afferre periculum, in iis, in quibus dolores melancholici excitantur in dorſo & ſterno. Quod etiam *Ballonius* annotavit, & ego quoque aliquoties vidi.

§. 600.

*Ballonius* ait, a latente obſtructione meſenterii naſci febres non *hecticas quidem per empyreuma* & phlogoſin, ſed *putres hecticas.* (*febris per empyreuma videtur eſſe illa continua phlogiſtica diatheſis, quæ e. g. datur in ſanguiſputis Putris hectica eſt ille morbus, de quo conſilio ſeptimo exemplum referebatur. Stoll.*)

§. 601.

*Hippocrates* in coacis animadvertit, quemdam dolorem lateris cum hypochondrii meteorismo & difficultate ſpirandi. Sed vocat eum dolorem, lateris dolorem ſine ſignis, ſcilicet non pleuriticum.

§. 602.

Quidam in febrim incidit autumno, quo febres vagabant incertæ, ſine typo, modo cum rigore, modo ſine eo. Erat febris erratica, pariter in acceſſionibus erat pulſus parvus, febri non analogus, coma, aphonia, nulla re excitatur homo, macer alias. Secta vena, ſed fruſtra, erat & ςεγλος & metus ſuffocationis. Repurgatus ſæpe eſt — neque huic ſolum viro ea ſymptomata ingruebant, ſed fere omnibus, qui toto illo tempore in febres inciderunt. In quibusdam erat tempore acceſſionis periculum ſuffocationis; aliis acceſſionis initio præfrigidi ſudores; aliis, quibus ex longis intervallis tantum tuſſicula erat infeſta, ingruente acceſſione, tuſſis vehemens; mulieri ſexagenariæ toto tempore acceſſionis leipothymiæ, comatoſum, quid, dolores permoleſti, querimoniæ — plerique interierunt — — febris augebatur, per modum continuæ perſeverans, interiit etiam iſte decimo ſeptimo die. *Conſil.* xviii.

§. 603.

*Ballonius* ait: quicunque ſtirpe tabida ſati ſunt, eos fere omnes tabes attingit — — item

— item, eodem anno liberi pereunt tabidi, quo alteruter eorum parens interiit.

§. 604.

Flores & germina ſalicis catarrhoſis præſcribuntur, deſiccant impenſe, & ſine morſu. Remedium hoc laudat *Dioscorides* libro I. ſuorum ſimplicium.

§. 605.

*Ballonius* ait, febrim hæmitritæam, continuam eſſe, & affecti ventriculi argumenta prodere. *Videtur pertinere ad bilioſas. Stoll.*

§. 606.

*Hippocrates* l. 3. de morbis ait: Omnis hydrops difficilis curatu, præſertim ſi corpore attenuato veniat, & ubi alvus fluit, moritur cito. Item l. περι παθων ait, morbum omnem alteri ſuccedentem funeſtum eſſe fere.

§. 607.

Puer annorum quatuor febre continua corripitur. Veſperi exacerbationes, catarrhus, tuſſis ſicca, inanis. Spiritus difficilis. Frequentes vomitiones. Alvus albicans, deinde ſubſtitit. Urinæ tenues, crudæ, decolores. Medicamentulo alvus ſollicitata reddidit multa bilioſa. Tuſſis perſeverat,

N 2 Dolo-

Dolores ad hypochondrium ſiniſtrum, ſed vagi, nec eodem modo perſeverantes, deinde ſiniſtram lateris partem occupabant. Alvus ſoluta eſt, viridia excreta, chyloſa: ſitis non explenda. Aliquando animus paulum deficiebat. Fugax genarum rubor; isque magnus.

§. 608.

Quaeritur, an ſit inflammatio pulmonis ſive ea ſit *phlegmonodes*, ſive *eryſipelalados*? An in peripneumonia ſint *vomitiones*, *defectus animi*, *tuſſis ſicca*, *alvi fluores*, ac ſi per ſe primoque alvus inferior laboraret, *fugax genarum rubor*, *tuſſis inextinguibilis*, *febris non ita magna*, *ſed per intervalla ferociens*. Vidit *Ballonius* in alio quopiam, cui pulmo inflammatus erat, defectiones animi & frequentes vomitiones. Vomitiones frequentes, dejectiones frequentes ingens admodum ſitis & opinione major in inflammatione pulmonis ſolet apparere. Dolor ſterni, vomitiones, tuſſis ſicca, deliquium animi ſunt ſigna pulmonis eryſipelate tentati. *Ballonius* ait, in eryſipelatoſa affectione e. g. pulmonis febrim non eodem perpetuo tenore affligere, ac ſævire. Debuerat mitti ſanguis. In cadavere pul-

mo

mo partim inflammatus, partim lividus. Deſtillatio, tuſſis ſicca, febris non ita ad manum mordax, rubor genarum, dolor ſterni (quod notandum), virium dejectio, ſitis ingens, perceptio ſumma caloris in pectore, certam dant inflammati pulmonis diagnoſin! Incautis medicis, cum cibum appeteret & biberet aviddiſſime, mortuus eſt die 20. morbi. (Sæpius vidi in veris peripneumoniis pulmonum *atroces convulſiones*, *vomitus*, *ſtrepitum*, *ſibilumque* in pectore.) In ſomno convulſivum quid, oculos inter dormiendum ſemiapertos; in ſomno loquentes. Secta vena habuit ſanguinem phlogiſticum. Signum peripneumoniæ *Hippocrates* in coacis dixit ευχροαν, id eſt genarum ruborem.

§. 609.

*Ballonius* obſervavit in peripneumonia *deliquium animi*, *præcipitem virium lapſum*, & *ſudores ſubfrigidos*. *Hippocrates* differens de quibusdam, quibus totus pulmo cum corde inflammatur, & aliis, quibus cor non inflammatur, aſſerit, illos, *reſolvi*, quibus cum corde pulmo inflammatur.

§. 610.

§. 610.

*Ballonius* de homine ſcribit, cui teſticulus neuter in ſcroto erat: ſed uterque intus concluſus erat: unus quidem apparebat tactui ſoli & circa pectinem locatus erat: alter deliteſcebat plane.

§. 611.

Miratus ſum, ait *Baglivius*, ægras ſæpe conqueri de dolore ad orificium ſtomachi, cujus doloris circumſcriptio brevis admodum eſt, nec expſet latitudinem duorum digitorum. Purgationibus non juvantur multum: vomituriunt: pulſum habent languidum: corpus pigrum ac iners. Noctes inſomnes ducunt; ventre plurimum ſunt adſtricto, imo præ dolore ſuperior pars hiat, inferior adſtringitur. — — Ita piſcator quidam poſt ærumnas aliquot & labores incidit in febrim typi expertem: ſæpe leipothymia: 4to pene die laboravit. Summa virium ruina, partium extimarum refrigeratio: hinc alvus ſubducta eſt, excrementis modo liquidis, modo chyloſis, modo mucoſis, incredibile dictu. Tribus aut quatuor diebus tres & quinque pelves ſatis capaces implevit, non allevabatur; perpetuo alvus, ſive ventriculus es laborabat. — —

Modo

Modo roborato ventriculo, modo uſu rhabarbari allevabatur. Pallor, ſitis, partium imbecillitas, dejectus appetitus, dolor ad regionem ſtomachi, quem antea diximus, etſi munia ſua conſueta obiret. — — — Tandem vomitu provocato excreta ſunt viridia, bilioſa, glutinoſa admodum; ſic allevatus eſt. — — Ubi tanta copia materiæ latebat? an in ventriculo. Certe non, ſed in partibus vicinis (dolor ventriculi a ſaburra bilioſa, purgantibus parum proficientibus, juvit vomitus. Ejusdem ſaburræ ſigna Conſil. XXXIV.)

§. 612.

In Roberto Sangermanno dolor incredibilis, quaſi colicus, poſt ærumnas & triſtitiam. Dolores ex intervallis repetentes. Vomuit perpetuo. Calida medicamenta non profuere. Educta eſt emetico lenis materia bilioſa vitellina, putris. Allevatus eſt, & ſanitati reſtitutus. — — *Fernelius* tale quid fieri obſervavit ſub finem febrium & morborum typicorum.

§. 613.

Vidua ob mariti mortem in triſtitiam incidit, inde in morbum mirabilem: febris enim erat expers: ex intervallis ſentiebat

quandam auram venenatam ab infimis partibus tibiarum, deinde ſtuporem, deinde dolores ad ventrem ſuperiorem a ventriculi regione fere ad umbilicum, paulum ad lienem declinando, tunc ſine voce & reſpiratione decumbebat, cum ſudoribus, defectione pulſus, palpitatione, duodecim horas paroxysmus durabat. Morbus hic annum & plus eam afflixit. A paroxysmo erat ſatis alacris, ſapor & guſtus toto morbo aderat, quaſi æruginem & æs deguſtaret. (quod notandum) Oculatior medicus dicebat ſuſpicionem melancholiæ hypochondriacæ, aut concluſam putrem, malignam & venenatam materiam in hypochondriis & partibus vicinis ventriculo, quæ *non ita cito, ſed tempore* vomitione excludenda foret, nec aliter contigit; nam cum &c. diuturnitas tæderet omnes, recreatis viribus mane clyſter acer injectus eſt, tribus poſt horis caſſia data. Natura irritata ſurſum deorſum excrevit, ſurſum quidem æruginoſam, pallidam, ac varii coloris bilem, & mixtos alios humores adeo, inſigniter corruptos & fœtentes, ut nemo odorem ferret, imo locus totus inquinatus eſt; allevata eſt, fluor alvi decem continuis diebus perſeveravit. Ac pleros-

pleroſque alios pari modo affectos vidimus, præſertim de orificio ventriculi conquerentes —— In ejusmodi morbis duo præcipue præſtanda videntur, ut *leniter & blande* cum ægris agamus, & *per intervalla tantum*. (Morbus hypochondriacus ſive hyſtericus erat, ſtimulo in primis viis hærente, eoque bilioſo. Viden denuo mœroris effectus. *Stoll.*)

§. 614.

Conſilio XXXVIII. *Ballonius* ait: Multi melancholiæ hypochondriacæ meminerunt, & hujus morbi nomen crebro uſurpatum, ſed quid proprie ſignificet, quis locus affectus, cur ita appelletur, cum non ſit neceſſe melancholicum humorem in vitio eſſe, an intemperies ſola ſit, an morbus in confirmatione, nondum ſatis definitum eſt. (*Nota*, 1) *agnovit Ballonius morbum hyaochondriacum absque humore melancholico.* 2) *dubitat, an non ſit vitium in ſolidis.* Stoll.)

§. 615.

*Diocles* 3 locor. affector. deſcribit morbum hypochondriacum, aitque ſedem in ventriculo eſſe. (*eam morbi hypochondriaci ſpeciem deſcribit, cujus cauſſa excitans*

N 5 *eſt*

*eſt in ventriculo acria &c. continente. Idem ſentit etiam Galenus.* Stoll.)

§. 616.

Noverat & *Galenus* & *Ballonius* aliam ſpeciem morbi hypochondriaci, quam *Galenus* vocat *melancholicam cerebri paſſionem*, *Ballonius* vero *melancholiam* cerebralem, quæ cerebrum ſcilicet primo & per ſe occupat. De hac ſpecie *Galenus* ait: *fit melancholica cerebri paſſio, affecto prius calidis diſpoſitionibus cerebro, aut æſtuatione, aut phlegmonoſa paſſione, aut phrenitide, interdum a ſollicitudine, mæſtitia cum vigiliis.* In melancholia cerebrali *Galenus* & *Ballonius* mali ſedem in cerebro ſtatuerunt.

§. 617.

*Ballonius* ait: qui ſunt corpore ſqualido, macro, ſicco, pulſu ſatis infirmo, aut qui prærubri ſunt εξεφυθρους græci vocant (de quibus etiam *Galenus* 3 locor. affector.) ii melancholiæ hypochondriacæ ſunt obnoxii: item qui curis, ægritudinibus, perturbationibusque animi concutiuntur, qui generoſis vinis ſeſe dediderunt, eos in melancholiam hypochondriacam præcipites ruere teſtatum ſatis eſt — — Inde hypochon-

pochondriorum æſtus, inæqualitas, in calore & frigore, vincente victoque calore, & materia ſuperante calorem & ab eodem ſuperata. *In melancholia cerebrali videtur illam morbi ſpeciem deſcribere, ubi omnibus rite ſe habentibus præſuppoſita nimia fibrarum irritabilitate, cauſſa excitans ſive ſtimulus admodum ſpiritualis eſt.* Stoll.

§. 618.

In melancholia hypochondriaca unum quoque obſervandum eſt, ne ſimilitudinis errore decipiamur, nimirum quod in thorace dolores ſentiuntur, ac ſi pleuritidis argumenta aliqua forent. Et ignari medici male confugiunt pleuritidi, quum dolor iſte per hypochondrii ſympathiam oriatur. Ita *Ballonius* in annotat. ad conſ. XXXVIII.

§. 619.

In omnibus illis morbis, qui partes illas obſident, quæ nutritioni dicatæ ſunt, præcipuum curationis momentum in optima victus ratione conſiſtit.

§. 620.

*Galenus* ait in Comment. in practquam dam 2. prorrhet. *neque ventre aut hepate, aut ſepto inflammato febris maligna*

*na eſt, forſan acuta eſt*, ſed ne hoc quidem *perpetuum eſt (ergo morbi inflammatorii per ſe maligni non debent appellari, præterea poſſunt dari internæ inflammationes topicæ absque febre unverſali. Talis interna topica inflammatio in ſuppurationem abiens, ſubinde mortem afferre poteſt. Sic ſi modica particula pulmonis inflammetur e. g.* tuberculum pulmonale, ex *citata ſuppuratione phthiſis & inde mors oriri poteſt. Tales phthiſes oriundæ frequentes ſunt, cum nulla febris adſit, aut exigua, quæ topicam pulmonis inflammationem manifeſtet. Sic modicus catarrhus male curatus ſæpe in phthiſin abit. Huc ea pertinent, quæ Baglivius annotavit de latenti pleuritide & peripneumonia.* Stoll.)

§. 621.

Primipara ſub ipſis doloribus octies aut ſexies convellitur, ac paroxysmum epilepticum patitur; edito autem fœtu, bis aut ter. Putat *Ballonius*, convulſiones has provenisse a *plethora*, *uſu vini Hippocratici* tempore graviditatis, *ſuppreſſione* alvi quinque aut ſex dierum ante partum, *enixu quoque ipſo, accedit, quod primipara fuerit.* Subjecto acriuſculo enemate ex hiera ſub-

ſti-

ſtiterunt convulſiones. Largus ſanguinis fluxus per ſinum pudoris. Poſtridie partus propinatum medicamentum. Dejectiones multæ. Qieverunt omnia. Purgans erat leniſſimum, ſimul lubricans, emolliens.

§. 622.

In confeſſo eſt, ait *Ballonius*, quod ſcriptum ab *Hippocrate*, a ſanguine in mammis collecto furorem oriri, præſertim ſi ſanguis ille in lac non vertitur aut propter *abundantiam nimiam*, aut *propter fervorem*, quod diligenter adnotandum — — itaque providendum, ut alvus libera ſemper ſit, raptus ſanguinis ad mammas cohibeatur — — videndumque, ut purgationes a partu citentur ſemper (*purgationes autem haſce* citat gramine, aſparago, *paſſulis &c. & fotu aquæ tepide. Clysmata, & purgantia* rhabarbarina pariter huc faciunt *Stoll.*)

§. 623.

Puls ex amygdalis contuſis & hordeo contuſo, facit ad ſordes corporis abſtergendas.

§. 624.

Quædam mulieres epilepticæ fiunt tempore graviditatis, a partu autem ſanæ ſunt. Quædam fæmina hæmicrania laborabat ex-

tra

tra graviditatem. Gravida autem ab eadem immunis erat. *Hippocrates* 5. epidem. obſervavit de muliere, cui caput circumdolebat, nec allevabatur, niſi quum uterum gereret.

§. 625.

Fœmina a primis fere unguibus fœdo anhelitu laborabat, ac procul jam fœtebat. Palatum, gingivæ, faucesque ipſæ livoſæ cœnoſoque humore tanquam uligine quadam erant oblitæ, & cum is humor aut mucor potius deterſus eſſet, dicto citius alius aderat &c. Dubitatum de ſede mali, ſi fœtor hic a ventriculo eſt per depravationem alimenti, aſſumpto cibo ceſſaret, vacuo autem ventriculo rediret. *Gordonius* adnotavit, oris fœtorem a pectore nunquam curabilem eſſe.

§. 626.

Idem auctor communem quandam fœtoris oris cauſſam memorat, *humorem phlegmaticum*, quod in hac quoque muliere fuiſſe credibile eſt, cum totum os, fauceſque hoc humore tetro plenæ fuerint. *Ballonius* obſervavit in auriga, cujus ex ore fœtor incredibilis totam domum inficiebat, & cadaveroſum olebat: unde non ita longe

ge poſt fato conceſſit, ſiderato toto pectore.

§. 627.

*Ballonius* ait conſilio XLV. In plerisque obſervabamus initio morbi totam corporis cutim maculis rubris ſuffuſam, quibus tamen nil præterea alienum contigit. Sæpe enim aut ſanguinis æſtus aut cum fervore quodam juncta malitia aliquid tale promittit. Sal illud nihil periculi junctum habet, ſola aut ſectione venæ, aut blando cathartico, quidquid eſt, prævertitur. (*Hinc cauſſa exanthematum videtur eſſe aut in orgasmo ſanguinis, ubi venæ ſectio, aut in ſaburra primarum viarum ubi catharticum valet.* Stoll.)

§. 628.

*De virium dejectione ſubita Ballonius* ibidem ita ſcribit: quoties vires non conſtant, nulla præſertim *præunte evacuatione* manifeſta aut *ſimili aliqua re*, *quæ* jacturam virium faciat, aut cum *febris vehemens* non adeſt, malum illud eſt ut ſignum (*ergo malignitas morbi tunc erit æſtimanda ex ſubita virium jactura, ſi hæc nec a manifeſta evacuatione prœeunte, nec a febris vehementia, nec a ſimili quadam re jacturam virium afferre ſolita proveniat.* Pleuritis

vehe-

vehemens *ſummam virium ſubitamque jactu-ram facit, quin morbus propterea malignus vocari debeat. Nam ratio debilitatis eſt in vehementia febris & inflammationis.* Stoll:

§. 629.

Ait *Ballonius*: ſæpe & optimus color & character (faciei) in ægris apparet, cum tamen morbus ad interitum tendat, tribus ex cauſis.

§. 630.

1) Ratione ipſius febris, quæ fallacem aliquam faciei viriditatem ſubinde affert.

2) Si febris ea non ſit ingens, aut συντεκτικη.

3) Si qui ægrotat, pulmonum vitio ſit obnoxius: qui enim ita affecti ſunt, ſæpe rubro ſuffunduntur, quod medicis minime advertentibus imponit maxime.

§. 631.

*Ballonius* ſæpe obſervavit, eos aut extreme laborare aut interire, quibus acris caloris & ejusdem temperati ex intervallis viciſſitudo eſt; nec enim ſolum viciſſitudo caloris & frigoris mala eſt, uti voluit *Hippocrates* — — — quosdam videmus interire cum perfrigeratione partium & ſudore frigido, ut contingit ſiccis & extenua-

tis

tis, alios vero cum loco febris tempore non ſudaverint, aut leviter tantum, ſine ulla perfrigeratione, cum univerſali ſudore, multo, calido occidere — — — Atque ita, non opinantibus medicis, multi moriuntur.

§. 632.

Letargus a pulmone affecto.

§. 633.

Verum illud comperit *Ballonius*, qui a levi ſudore ſomni ſunt expertes, & rurſum ardore febrili conflagrant, malum; nam qui bene judicantur, ſuaviter dormiunt.

§. 634.

*Hippocrates* obſervavit meteoriſmum, hypochondriorum & alvo ſuppreſſa & alvo ſubducta: utrumque malum.

§. 635.

Caloris revocatio & abſentia, febris exacerbatio & ſine cauſſa manifeſta remiſſio ſolet eſſe frequens in febre tertianam referente continua ſive τριταιοφυεις. Galenus ait, febres has diebus decretoriis deteriores fieri.

§. 636.

*Hippocrates* in coacis ait: qui circum articulos rubicundas in ſuperficie puſtulas

habent, inſuperque rigent, hi circa ventrem rubefiunt & inguina, velut ex plagis doloroſis; & moriuntur. (*videtur hic vibices petechiales deſcribere ſed, quid ſunt papulæ circa articulos?* Stoll.)

§. 637.

Vidit *Ballonius* mulieres aliquot & viros, quibus familiaris renum dolor eſt, gravis & pungens, qui ſæpe conqueruntur de dolore lateris, ac ſi pleuritis aliqua nothas coſtas occuparet, cum tamen nil ſit tale.

§. 638.

*Galenus* ait: *Lac, ubi cruditatem in ventre patitur, in frigidiori aceſcit, in calidiori amarum, nidoroſum efficitur.* Item *Hippocrates* aſſerit: *Malum lac in acutis febribus, & quibus bilioſæ ſunt dejectiones.*

§. 639.

*Ballonius* ait: & obſervavi, quod affirmare auſim, in fluoribus peſſimis alvi, aſininum lac præſcribi; repreſſa humorum malignitate, lactis bonitate alvus magno commodo ſubſtitit. Aliis, quibus alvus adſtricta, leve profluvium uſu lactis contigit; & profuit. (*qæritur, in quibus alvi profluviis lac proſit?* 2, *quibusnam alvum molliet? credo iis, qui inteſtinis reſiccatis, febrisque*

*briſque adſtrictis donati ſunt, his enim pars butyracea alvum modicam reddit. Subinde hydrogala præ lacte conveniet, aut lac cum melle miſtum.* Stoll.)

§. 640.

*Galenus*, 3. de alimentis ait: lac aſinæ raro in ventriculo cogitur; quod ſi lac & mel addatur, non fieri poteſt, ut ipſum in ventriculo coaguletur. (modus adhibendi lac cum thee & melle plurimum arridet, coagulum autem præpeditur & ſapidius addito ſale redditur. (*Lac ſaccharatum adjecto ſale* æque convenit. *Stoll.*)

§. 641.

Experientia confirmatum eſt, ait *Ballonius* Conſ. L. quosdam, quibus dyſentericæ & meſentericæ erant dejectiones, diu fatigantes, non aliena arte ceſſaviſſe, quam diuturno lactis uſu. Et *Hippocrates* l. 2. de morbis mulierum in fluore muliebri bilioſo lac commendat; quia, ait, fluxus a lacte obtunditur: quod idem de dejectionibus dici poteſt. Filio Crotolai 7. epidem. circa initium libri, lac per os dat in vehementi dyſenteria.

§. 642.

*Celſus* cap. 22. l. 3. ait, in phthiſi ſicut in omnibus longis, difficilibusque febribus, lac dare commodum eſt.

§. 643.

Quidam ægrotabat dolore nephritico acuto; vomitiones, urinæ plenaria ſuppreſſio. In cadavere tamen ſolus ren ſiniſter calculo obturatus inveniebatur.

§. 644.

Multi medici putabant, vitium in *utroque* rene hærere, aut in veſica ipſa, aut utrobique. Sed eos eventus fefellit.

§. 645.

Temperamento bilioſo præditus, emaciatus, habens calidam hepatis intemperiem, ventremque aduſtum, ſive *θερμοχοιλος*.

§. 646.

*Galenus* primus, ait *Ballonius*, fluorum alvi cauſſam unam agnoſcit quandam *σωματικην διαθεσιν* inteſtinorum, quæ inducitur, ſi inteſtina a valido medicamento lædantur, & imbecilliora reddantur, ut adeo humores eo facilius ruant.

§. 647.

Conſul pariſienſis hepatico profluvio bilioſo ſex annos vexatus, & nullis remediis allevatus eſt: eo mortuo inventus tantum hepatis loculus & membrana, illius parenchymate conſumpto & colliquefacto. (*Obſervat tamen Ballonius fluxus hepaticos rariſſime eſſe chronicos. Stoll.*)

§. 648.

Quidam veterum, cum perfecte confectum in ventriculo cremorem animadverterent, & talem fere dejici, nec a meſeraicis ſuctum devectumque, ut fieri ſolet, ejusmodi affectu laborantes *meſeraicos adpellant.* Etiam *Ballonius* vidit chyloſas dejectiones ſublatis multis, quæ meſaræon occupabant, obſtructionibus, tandem ceſſantes.

§. 649.

Quæcunque excretio ſanguinis per alvum fit (hæmorrhoidalem ſi exceperis) *dyſenterica* vulgo appellatur, præcipue cum dolor, ventrisque torſio aliqua percipiatur: quæ tamen cum ulcere eſt, proprie *dyſenteria* apellatur, naturaque ejus in ulcere poſita eſt. Ita enim eam proprie dyſenteriam vocari & ab *Hippocrate* & a ſuis *Galenus* autor eſt.

§. 650.

Si tenue & ſanioſum & recens mactatarum carnium loturæ ſimile evacuatur, id hepaticum eſt.

§. 651.

*Calidas intemperies*, ait *Ballonius*, nunquam comitatur ciborum appetitus, ſed ingens cibi faſtidium, febris, vitioſorum humorum vomitus — — in intemperie frigida non dejicitur appetitus, ſed potius augetur deſiderium cibi. *Hippocrat.* de diæt. acut. ait: *dyſenteria*, quæ ceſſavit, abſceſſum, vel tuberculum aliquod faciet, niſi vel in febres vel in ſudores deſierit. Item in coacis: *dyſenteria intempeſtive ſuppreſſa* abſceſſum in coſtis, aut viſceribus, aut articulis facit.

§. 652.

Mutilis ob copiam ſanguinis fit excretio ejusdem per alvum.

§. 653.

Conſtitutio aquilonia impenſe frigida ſævierat. Morbi multi, præſertim febres, cum magna perfrigeratione; caleſcendi frigeſcendique erat viciſſitudo & crudor quidam, ut *Ariſtoteles*, problematon nono & decimo problemate annotavit. Ille autem

cru-

ſudor, græcis σφακελος, maxime ob frigidam, ſiccam aquiloniamque conſtitutionem ſolet contingere. Pleuritides graſſatæ ſunt, peripneumoniæ, pulmonumque variæ affectiones. Atque inter cætera tuſſes & raucedines, præſertim cum deſæviente hyeme, quæ in ſummo ſquallore & rigore frigoris coagulata fuerant, fundi, liquarique cœperunt. Ophthalmiæ multis ῥοωδεες, multis ξηφαι. Item deglutiendi difficultas, quædam cum febre, linguæ ſcabritie, & totius oris ſquallore quodam, juncta virium infirmitate. Nihil apparebat in faucibus, nec ſolemnis remediorum uſus quidquam valebat. Sine tuſſi, ſine excreatione, oris ſiccitas. Languent admodum ægri per 20 & 30 dies. Dolor occultus & latens colli, muſculorumque omnium, qui ad humeros usque protenduntur. Color faucium non alienus a naturali. Sitis nulla, oculorum quædam cavitas, fuliginoſus ſpiritus arcens atque æſtuans, ac ſi in hecticam laberentur. *Cl. Magnus* morbum hunc vocavit *anginam* συντητικην, colliquativam anginam, & catarrhoſam colliquationem; nam partes omnes ad guttur, collum & fauces attinentes liquefieri quodammodo videntur: & in exi-

O 4 guis

guis venis ichor tenuis contineri videtur, qui ſuperficiarium dolorem excitat. Omnium morborum hic difficillimus & ad cognoſcendum & ad curandum *Ballonio* viſus eſt. Conferent humectantia ex paſſulis, ficubus, glycyrrhiza, althea, oxymelle.

§. 654.

*Hippocrates* meminit part. 20. l. 3. prognos. cujusdam ſynanches, quæ ægrum in periculum non conjicit: non laborat guttur, ſed in fauces aut in cervicem, aut in utramque fluxio fit: maximaque ex parte cervix & pectus ruborem contrahunt. Nec dolent vehementer, nec difficulter ſpirant. Talis fluxio *ſacer ignis* ab *Hippocrate* vocatur, quod eryſipelatodes ſit. Item part. 17. l. 3. prognoſt meminit faucium exulceratarum in febribus.

§. 655.

*Hippocrates* ait in coacis: *in jam perniocioſis morbis parvi tremores & vomitus æruginoſus, qui in potibus ſubſtrepunt, in ſiccis ſubmurmurant, & deglutiunt difficulter.* Illud murmur in ſiccis, juxta *Ballonium*, referri debet ad id, quod ſæpe adparet in delirantibus, in quibus laryngis muſculi ſiccati

cati ſunt, & non amplius motum facilem præſtent & obediant. Nam cum bibunt illi & delirant, pars aquæ, quæ deſcendit, quodammodo it præceps cum ſonitu, in vacuo & inani deſcendere videtur; obauditurque murmur circa præcordia, muſculis ſiccatis & inertibus.

§. 656.

ξηρὰν νόσημα ab *Hippocrate* vocatur quilibet morbus, in quo materies intus concluſa tenetur nec evacuatur. Sic ophthalmia ſicca, dum nihil reſudat; in cerebri affectibus, cum nec per nares, nec palatum; in affectibus abominis, cum nil per alvum excernitur.

§. 657.

Si materia excernenda ſupprimatur, morbus *ſiccus* vocatur, cum autem excerni incipit, morbus dicitur ὑγραίνεσθαι.

§. 658.

L. 4. de diæta acutorum invenimus χολέραν ξηρὰν ϗ ὑγράν. *Choleram humidam & ſiccam*. Videtur, ait *Ballonius*, ex ſententia *Galeni* cholera ſicca his naſci, qui cibos coctu difficiles ſumſere, tranſire nequeuntes, quibus adjecti ſunt acriores: & tunc flatulenta copia impedit, quo minus

quicquam excernatur. *Hippocrates* ait in epidem. ab arida cholera venter inflatur, ſtrepitus fiunt, dolor laterum & lumborum, nihilque alvus dejicit, ſed adſtringitur. Credo *choleram ſiccam fieri e. g. ingeſta nimia quantitate rei ventriculum nimium diſtendentis, clauſis ſpaſtice & orificio ſuperiori ventriculi & ano.* (*Stoll.*) Cholera ſicca uſu balnei juvatur, ut patet ex l. 7. epid. de Pauſaniæ filia, quæ ex fungi crudi eſu incidit in choleram ſiccam. Hydromel valde ei contulit.

§. 659.

*Hippocrates* ait in coacis animadverſionibus: τα λειπυριχα και χολερας επιγινομενης ε λυεται.

§. 660.

Nulla eſt conſenſio inter Græcos & Arabes de leipyria febre, ait *Ballonius*, imo nec inter Græcos ipſos. καυσε & febris leipyriæ magna eſt affinitas, iisdemque pene ſymptomatis morbus uterque ſe prodit: ſitis eſt ingens, jactitatio, mentis perculſio, vigiliarum aſſiduitas, partium extimarum refrigeratio. Sed præſertim in leipyria, æſtus in internis. *Galenus* vero ait comment. in aph. 48. *Partium extimarum refrige-*

*frigeratio æſtuantibus internis, ſolis accidit febribus, quæ καυσοι dicuntur, perniciofis, vel potius malignis, ut leipyriis.*

§. 661.

(Nota 1) *leipyrias febres a Galeno ad καυσȣς referri, qua in re quidem non male habet.* Cum *Cauſus bilioſus* idem *ſit cum leipyria.*

§. 662.

2) *Cauſus hic bilioſus uti eſt leipyria, inter febres pernicioſas & malignas referri, quod quidem falſum eſt,* cum *per ſe periculoſi non ſint.* Stoll.)

§. 663.

*Ballonius* ait, in cauſo linguam ſcabram eſſe, in leipyria vero *nigram*, cauſam autem leipyriæ ſtatuit idem autor, διαθεσιν ερυσιπελατωδην *ab humoris bilioſi congeſtione*, vel bilem aduſtam in ventriculo eryſipelatis modo æſtuantem.

§. 664.

ρȣς γυναικειος, ſive fluor muliebris multas mulieres affligit, ex earumque numero albas, & quibus lævis admodum æqualis & jucunda viſu ſuperficies ineſt, & quæ delicatioris molliorisque ſunt habitus, eosque in morbos proclivioris: ſunt effœmi-

natio-

natiores, aquoſæque magis, quas *Hippocrates* l. de *diæta* *ὑδαταινούσας* vocat; fluxionibus ſunt obnoxiæ, & partes principes aqueas, laxas, uliginoſasque habent.

§. 665.

Sexagenaria per aliquot annos fluorem fœtentem, putremque paſſa, uſurpato levi remedio eundem ſtitit. Inde ſucceſſit diabetes funeſtus. Urina tota fere die plane aquea fluxit, nec natura eam ſiſtere poterat. Macies, ſitis inexplebilis, lingua arida, & pellucida præ ſiccitate. Spiritus fœtens & cadaveroſus. Regio renalis ſemper perfrigida, quaſi ab admota glacie, poſt quatuor menſes mors. Putat *Ballonius* fluorem illum muliebrem a ſalſa partim, acidaque materia manaviſſe. Fontem catarrhi exhaurire oportuiſſet, diæta exſiccante, decocto ſarſaparillæ, medicamentis purgantibus, venæ ſectione.

§. 666.

Mulier quadrata, boni habitus & ſana a 2 menſibus caret menſtruis, gravida exiſtimatur. Per menſem integrum ſæpius queſta eſt de dolore ventriculi. Exacto menſe graviditatis ſecundo ad balnea ſudatoria pergit. Tertio poſt die imus venter

ei

ei dolet. Dolor primo vagus, deinde ad partes paulo ſuperiores revolvitur, ſtomachumque quodam veluti pondere premi queritur. Dolor graviſſimus. Clysma carminans. Alvus licet irritata nil reddidit. Nox inſomnis. Mane clyſter acerrimus, ſed fruſtra. Die tertio (priores autem duos ορθοςασιην tranſegit) frequentes ſyncopæ. Sudores ad claviculas. Mente conſtat. Datum cardiacum revomuit. Frequentes vomitiones. Frigus extremarum partium. Character faciei plane deletus. ασφυχια perfecta: deinde vermiculatus pulſus, hypochondria *ſatis æqualia*, ſed illa, & regio ventriculi *contrectata etiam blande dolebant* & ſyncopen inducebant. Neceſſario erat illi propendendum in dextrum latus, inclinato etiam capite; ſi aut ſupinam figuram retinere cogeretur, aut in ſiniſtrum latus devergere, animo deficiebatur & pene ſuffocabatur. Vomitiones perpetuæ. Alvus pertinaciter clauſa. Sitis ingens & inexplebilis. In ventriculi regione ſenſus quaſi ardentis carbonis. Inquies & jactitatio. Die tertia pommeridiana mors. Cadaver livens.

§. 667.

§. 667.

Equiſo quidam, cum ſero bene cœnaſſet, quarta matutina prehenditur febre acutiſſima, circa duodecimam meridanam totus imus venter inflatur, delirat, tertia pomeridiana pulſus parvus, & frequens, nigra dejiciuntur: ſero pectus dolet: Duodecima pulſus formicans, interiit tunc. Corpus totum intumeſcit, & neſcio quibus ſuſpectis maculis deturpatur.

§. 668.

Filius vitriarii percepit prima die dolorem exiguum ad latus dextrum, vomitiones aſſiduæ: die ſecundo dolores inferius ad ventriculum & cartilaginem xiphoidem, tertio die habuit ὀρθόςαδην. quarto die ſummus ad ventriculum dolor, inflatio, extremorum frigus, leipothymiæ, ſudor, mors.

§. 669.

*Nota: in prima hiſtoria abdomen & hypochondria non tenſa, non tumida, ſed æqualia; attamen leviſſimum attactum non ferentia. In ſecunda hiſtoria malum ſtatim ad initium vehementiſſimum eſt, cum abdominis tumore. In tertia malum ad initium mite, demum atrox. Summa cautela opus erat in diagnoſi tertii morbi. Dolor exiguus;*

*guus, & quod* ὀρθοςάδην *haberet, decipere medicum potuit. Dolor etiam inflammationibus abdominis ad initium & fugax & errabundus eſſe* poteſt. *Ballonius recenſitis his tribus hiſtoriis diſſuadet clyſteres acres in colicis, adducitque Arnoldum Villænovanum clyſteres blandos miteſque in ejusmodi doloribus ſuadentem. Idem Ballonius ait, morbum cœliacum Celſi convenire vix non cum hiſtoria morbi primi. De ejusmodi colicis doloribus ab inflammatione loquitur aphoriſmus 26. l. 7. in forti dolore ventris partium extremarum frigiditas, malum.* Stoll.

§. 670.

Quartam hiſtoriam refert *Ballonius*: Auriga quidam queritur primo die dolorem levem ad latus ſiniſtrum, qui ſtatim & pedetentim ad regionem lienis deſcendit, ac increvit: vomitiones frequentes: dolor ſtomachi ſecundo & tertio. Perſeverabant vomitiones rerum viridium æruginoſarum: dolor lateris non affligebat: in ventre inferiore vagos dolores percipiebat. Quarto de nocte omnia exacerbabantur; partes extimæ refrigeſcunt; cogimur præ

ſuffo-

ſuffocatione mittere ſanguinem, quod ita requireret æger; vomitiones tanquam lutoſi, nigrique humoris, ſyncope, mors.

§. 671.

*Hippocrates* narrat in prorrheticis duas eſſe diarrhœas, una cum febre, variis excrementis hepatis, inflammatione, aut præcordiorum, aut ventris, cum ciborum averſione: aliæ quidem ſunt ſine his ſignis, cum ramentis quidem & ſanguine, ſed breviores ſunt, & eas vocat λυσιτελεάς, fructuoſas, commodasque ægris, quod aut a diuturnis, aut brevibus morbis ægros afferant. De his poſterioribus loquens ait: *quæ uterum geſtant, ab hujusmodi dyſenteriis, & ad partum & ex partu evadunt, fœtus ſanos habent, etiam per multos menſes & ſanguine & ramentis excretis.* Putat *Ballonius* hanc dyſenteriam provenire a congerie excrementorum facta, quorum excretio & fœtum in melioris valetudinis bonam ſpem adducit.

§. 672.

De ſingultu & febre ſingultuoſa, ſive per ſe talis ſit, ſive in prolapſione inteſtinorum accedat, deque eorum curatione abunde

bunde dictum eſt ab *Hollerio* in methodo medendi.

§. 673.

Ad ripam Sequanæ quidam cum menſes quatuor febre quartana, erraticaque laboraſſet, emaciatus plane, ſquallidus cœpit tantiſper deſipere, delirare, crebro reſurgere & inde cataphora, ſeu catalepſi prehenſus interiit. Item *Rondeletius*, diligens rerum obſervator, annotavit; caron, cataphoram & catalepſin in febres quartanas longas, & tertianas incidere. Item filius Domini *Povart*, cum bimeſtri tertiana laboraſſet, nec ad medicamentum adduci potuiſſet, quum cœlum incanduiſſet paullum, datur medicamentum, cui indormiendum imprudens pharmacopæus conſulit. Medicamentum inane fuit: movit, nil excluſit. Ab eo tempore vix febris expers: de dolore capitis, de quo prius non querebatur, modo conqueritur. Dum paroxysmus repetit, repente ἄφωνος fit, elatis in cerebrum vaporibus, imo & febre ipſa jam cerebrum occupante, unde caloris acerrimi ſenſus apparebat, ac ſi febris eſſet capitalis (ut ſic loquar); per 24 horas ἄφωνος fere fuit & catochus eum prehenderat. Vir-

tus erat debilis, nil natura præſtitit, quamvis irritata: convulſus interiit. In cerebro nil deprehenſum: venæ intumuerant parum, vi febris interiit; obſeſſo cerebro quoque, ut interea non eſſet flabellatio cordis ob reſpirationem non liberam. (*Vide deliria, coma, carum, catalepſia &c. a bilioſa potius ſaburra in hypochondriis ſtabulante & reſorpta oriunda. Probe hæ affectiones capitis diſtingui debent, ab aliis ejusdem affectionibus; illas bilioſas, has vere inflammatorias potius appellare convenit; illis purgans, ſolvens, vomitum ciens, his venæ ſectio medetur Stoll.*) *Hippocrates* l. 4. quid. notat, quartanam febrim tum ceſſaviſſe, cum homo factus eſſet typhodes aut typheodes ſtupore attonitus.

§. 674.

Carpentarius quidam, nomine *Gilet*, annorum pene 28 imbecillis pulmonibus ac purulentis, ut fidem eventus fecit, crudeli phrenitide decubuit. Pulſus inæqualis & intermittens. Vena ter quaterve ſecta. Convaluit. Addit *Ballonius*, intermiſſionem hanc ab ætate eſſe, juvante quoque duritie pulſus tum ratione inflammationis, tum duritiei vaſorum. Quod animum addidit ad

ſe-

ſecandam venam in hac intermiſſione, erat *pulſus magnitudo*: ſi enim ad iſtam intermiſſionem *pulſus crebritas cum parvitate* accedat, anguſtior longe ſpes eſt. — — — Iſtam pulſus inæqualitatem ſæpe de induſtria in molliuſculis pueris conſpicuam vidit, præſertim cum dormirant.

§. 675.

Partium externarum perfrigeratio pertimeſcenda eſt in inflammationibus partium internarum.

§. 676.

In febribus epialis non ſolum eſt ſenſio caloris & frigoris ſimul, in quo epialis natura conſiſtit, ſed etiam mox calor percipitur, mox frigus.

§. 677.

In febribus cum catarrho junctis, alterna frigoris calorisque permutatio non ſolum in partibus corporis extimis, ſed etiam in toto corpore ipſo uſu venire ſolet.

§. 678.

*Galenus* ait, inaequalitatem & intermiſſionem in arteriarum obſtructione & aſthmate minus eſſe terrificam; quod de aſthmate dixit, idem poteſt audiri de infarctu pulmonum & copia pituitæ, licet homo ita

repletus, quod forte latum habeat thoracem, non ſit aſthmaticus.

§. 679.

*Hippocrates* l. de vetere medicina ſcribit, non a calore ſimplici, aut a frigore, ſed ab amaro, acido, acri æſtimandos morbos eſſe, ut in vacuando potius, quam in alterando laboremus.

§. 680.

Decoctio viſci quercini in morbis epilepticis aut quaſi epilepticis tempore *Ballonii* valde celebrata fuit.

§. 681.

*Ballonius* conſilio LXI. deſcribit fœminam, paroxyſmos aut hiſtericos aut epilepticos pati ſolitam, de qua dicit: continenter aqua ab ore defluit: & in ultimis paroxyſmis tota facies rubore ſuffunditur, manentque veluti exanthematum quædam veſtigia quarto a paroxyſmo die. (*Hanc ſalivationem & continuam ſputationem vidi in Dom. de T** tempore graviditatis affectiones hyſtericas pati ſolita. Exanthemata autem rubra circa naſum, labia, & in mento tempore paroxyſmi hyſterici oriri ſolita, & quædam puſtulæ rubræ & poſt paroxyſmum aliquamdiu viſibiles apparere-*

*parebant in Domina Z** Huc pertinet genarum, oculorum, & præcipue naſi totius tumor dolorque in Dom. M** tempore paroxyſmi oriri ſolitus, poſt paroxyſmum autem diſparens.* Stoll.)

§. 682.

In morbo epileptico aut quaſi epileptico, cum dubitatum eſſet, an *a cerebro, vel à partibus cerebro ſubjectis* proveniat, *Ballonius ita* ajebat: cum ægrota ſit ſagax, expedito & ſolerti animo, ingenioſa, non videtur malum a cerebro eſſe. Nam cum quis epilepticus eſt, affecto primum & per ſe cerebro, maxima ex parte hebes eſt, obtuſus, oblivioſus, ſocors, ignavus, oculis concavis, ſomniculoſus; gravi capite, vertiginoſus, & nullis ſignis præeuntibus ſtatim concidit. At qui ob partes, capiti ſubjectas eſt epilepticus, non ſtatim concidit, ſed pleràque patitur, tanquam futuram acceſſionem præſagientia. Eadem hæc ægrota, cum utero gereret, non tam frequenter epilepſia corripiebatur, quam cum utero non gereret.

§. 683.

Vertigo, nauſea, vomitus, cardiagmus æquivoca ſigna ſunt, quum fere æque

affectionem cerebri & ventriculi conſequentur.

§. 684.

Juniores puellæ, nuptæ, & frequenter enixæ tanto imbecilliores redduntur, quanto frequentius enixæ fuerint: imo magna earum pars catarrhis & doloribus capitis immedicabilibus detinetur.

§. 685.

*Hippocrates* ſcribit, in Pherio mulierem exſtitiſſe, cui caput valde condoleret, idque multo tempore: dolor is nulla ope medica levabatur: cum irent menſes, levius habebat, cum concepiſſet, dolores relinquebant. Novit quoque *Ballonius* mulierem vetere hemicrania laborantem, cum frequenti cardiagmo. Ne minimum quidem appulſum caloris, aut frigoris, aut fumi ferre poteſt, quin doleat. Dum fœta eſt, alacris, jucunda & immunis ab omni eſt dolore. Idem *Avicenna* Cap. II. L. 3 ait, mulieribus ſæpe non gravidis crurum & lumborum dolores oriri, qui concepto fœtu in utero ceſſant. *Hippocrates* libro de ſuperfœtatione meminit, non tantum dolores lumborum, ſed & capitis & aliarum partium; ita enim ait: *ſi dolores in coxendice mulieri*

*lieri contigerint aut in capite, aut in manibus, aut aliqua alia corporis parte, & quum prægnans eſt deſierint, poſt conceptum ab utero exſolutum, ſi repetunt, huic odorata ad uterum ſuffire convenit, & bibere quoque convenit.*

§. 686.

L. 5. epidemicor. narrat de muliere doloribus capitis, cum utero non gereret, conflictari ſolita; eam ait odoratis ad uterum appoſitis juvari, & euntibus menſibus. *Fernelius* contra notat, multas fœminas, quum utero gererent, paroxysmo epileptico prehendi ſolitas, liberas vero extra graviditatem.

§. 687.

*Galenus* & *Hippocrates* ajunt, in imminentibus morbis *per diſtantiora* revulſionem eſſe faciendam: in *præſentibus* vero per *locum proximum.* (*Ergo ſectio venæ penes locum affectum nil novi eſt* Stoll.)

§. 688.

*Hippocrates* l. I. de diæta ait: morbi paullatim fiunt, & creſcunt, & paullatim collecti affatim & acervatim apparent.

§. 689.

Ad hanc difficultatem, quæ eſt, cur mulieribus male ſanis ex conceptu commoditas proveniat, contra ſanis majora ſymptomata & deteriora eveniant, quum contra fieri debeat, pertinet locus notandus ad finem *libri de carnibus Hippocrat.* ubi docet: mulieres puras gravius affici initio conceptus, quam impuras: & ſi impuræ afficiantur, non ita percipiunt (*hinc fors dolorum quorundam extra graviditatem affligentium & poſt conceptum ſponte ceſſantium curatio deſumi poteſt.* Stoll.)

§. 690.

Cum eodem die modo calor, modo frigus adparet, autumnales morbos parit.

§. 691.

τῶν ἐξερυθρῶν duo ſunt genera: alii calidi & humidi ſunt, hepaticique dicuntur, & multum ſanguinis generant; ſpulſus habent plenos, elatos, magnos; multum ſumunt alimenti; febribus continuis, ſynochis putridisque ſunt obnoxii — — Si in quartanas incidant, eæ longæ quidem ſunt, ſed ſecuræ. Alii colorem habent rubrum & hepar præcalidum: ſed calor in humiditate poſitus non eſt, ſed in neſcio quo ſqual-

lore,

lore, ſiccitate, humiditatis inopia: & hi, tametſi rubore alias fugaci, alias non fugaci perfundantur, ſuffundanturque, tamen hoc non eſt judicium abundantis ſanguinis, ſed calidioris hepatis ſanguinem acrem ſubtilem, ſeroſumque generantis: ſic ſunt pauci ſanguinis, pulſu ſatis celeri, non elato, non plano; valetudinarii vivunt; ſeroſis humoribus abundant, febribus longis, hecticis, hæmitritaeis detinentur, fluoribus hepaticis, & ſi in quartanas, alias continuitatem habent, utpote ſanguine non humectato nec corde, & inæqualitate in pulſibus perſeverante, urinas meiunt aqueas; & alias in quartanam incidunt atrabilariam, horrificam. Priores *εξερυθροι* venæſectionem facile ferunt. Poſteriores nonniſi cum ſumma difficultate — — hypochondriacis morbis laborant, & obſtructionibus meſenterii & tenaces ſunt, & mœſti, & facile terrentur, & apprehendunt. Imo in hydropem ſiccum facile delabuntur. — — Utriſque ſolemnis ſubinde eſt quædam alvi fluxio, quæ dum fiat, ut erat morborum vindex, ita cum ceſſat, eorum demum eſt promotrix. — — in his *ευεξια* & *ευχροια* mala eſt; omnis enim *ευεξια*, & *ευχροια*, quæ præter ratio-

tionem advenit, conſuetis naturæ legibus non continetur, imo potius eſt ob veteris & ſolemnis evacuationis ſuppreſſionem, quam ob partium ſolidarum repletionem & inſtaurationem, nata eſt. — hæc ευχροια ſolum indicat abdomen plenum eſſe, meſenterium plenum, unde vetus ſtercus illatum illam χρρυι ſecundum quid, non abſolute, bonam inducit — — ευεξια hæc morbos a plenitudine indicat, non ſanguinis, ſed humorum in abdomine contentorum. Hinc quibus mulieribus menſes, aut viris hæmorrhoides ſubſiſtunt, eæ impinguantur. An præterea bene habent? non — *Hippocrates* lib. coac. animadverſionum ait: *Coloris bonitas, & ſudores ſine febre, aut inordinatam diætam docent, aut vetus ſtercus ſubeſſe.* Hæc coloris bonitas bona non eſt, uti nec ea, quæ in peripneumonicis adparet. — — Sic non quoties quis ſaturato rubore eſt, dicere oporteat, eum valde ſanum eſſe, nec taliter affectum dicere oportet, temperamento eſſe ſanguineo. — — Rubens gena non propterea ſanguinis dominatum declarat. Nam bifariam rubent genæ, aut propter ſanguinis abundantiam, & tunc eos ſanguineos eſſe dices & ii quadrati eſſe ſolent,

rubi-

rubicundi. Parum de rebus ſolliciti (niſi inclinante ætate corpus minime perſpiret) & liberariores eſſe oportet in ſanguine mittendo.

§. 692.

Theriaca initio febrium quartanarum data, duplices triplicesque quartanas facit.

§. 693.

*Galenus* l. de typis c. 4. ait: quartanam typum ſequuntur inappetentiæ, ſalivationes, aliquando ex cauſis contrariis appetentiæ intenſæ, tuſſiculaque ipſis adeſt, quando corporis habitus corrumpitur. (*In quartanarum paroxysmo vidi etiam ego famem intenſum Stoll.*)

§. 694.

Corpora macilenta, attenuata, ſqualentia, arida, quæque adſtricta alvo laborant, validioribus medicamentis tentanda non ſunt. — — Ejusmodi ventres ſiccos & arentes *Hippocrates* vocat *ambuſtos exuſtosque.* — — non calefacientia, ſed lenientia eccoprotica &c. proſunt; nocent ſcammoniata. — — Ea corpora *præhumectare* oportet ex conſilio *Hippocratis* in Aph. de uſu helleborismi. Quidam ex coætaneis *Ballonii* ſic illa corpora purgabat, ut

per

per tres dies continuos, & bolis caſſiæ tanquam alimento ſumptis, & juſculis vitulinis præhumectaret & præpararet.

§. 695.

In iis, qui febricitant inſigniter ſatis, ſed non valde ſitiunt, & levibus momentis exhorreſcunt, non eſt æquum, uſum magnorum remediorum accelerare, præſertim cœlo paulo frigidiore. Innumeras vidimus hieme tepidiore febricitantes eo modo quo deſcriptum a nobis eſt, quibus medici præpropere vulgatam nimium medendi viam ſequentes, & ſectionem & purgationem adhibent. — — Eccoprotica dare ſufficit, non ſcammoniata eradicantia medicamenta, in quo graviter peccatur. &c.

§. 696.

*Ballonius* obſervavit, medicamentum etiam blandum, horis pommeridianis tribus horis a prandio exhibitum, magnum habere effectum. Hinc diſcere poſſumus, ait *Ballonius*, in his quibus alvus admodum adſtricta eſt, ex uſu eſſe, ſi quatuor horis a prandio exhibeamus pharmacum.

§. 697.

*Hippocrates* obſervat in affectibus pulmonum, præſertim ſi inflammatio ſit, inſig-

ſignem mutationem pulſus, & animi defectionem, quod nos animadvertimus ſæpe; imo & quoties multa pituita infarcti ſunt pulmones, & ſi a capite catarrhus illabitur — — quidam ita affecti ſimul putant, ſibi animum deficere. Quod pauci animadvertentes, illud ad inanitionem revocant, & ad repletionem confugiunt. — — Pulſuum inæqualitas & nonnunquam intercalaris intermiſſio poteſt provenire ab obſtructione lævium arteriarum: poteſt & propter pulmonum ipſorum infarctum provenire, aut mollitudinem & laxitatem ipſorum, utpote qui in coſtas incumbunt; quod annotavit *Hippocrates*: maxime vero videtur fieri ex pravitate anathymiaſeos; declarat id, indicatque ſubinde curatio; nam pro gradibus purgationis pulſus reſtituitur ſubinde.

§. 698.

*Hippocrates* 2. prorrh. obſervat, in morbis funeſtiſſimis contingere quandam leucophlegmatiæ ſpeciem, ob malignam qualitatem & flatulentam, quod in phthiſico quodam *Ballonius* vidit, cui totum corpus moribundo intumuit, ac facile diſparuit.

§. 700

§. 699.

*Ballonius* l. 1. conſ. LXXIII. narrat de fœmina, cujus ex utero flatus erumpebant; quod *Aetius* obſervat in cap. de inflammatione uteri & ſatyriaſi.

§. 700.

Filiola Domini *Floræi*, quum ſub dio, partim in ſole verſata eſſet, dolere caput cœpit, & tuſſire: febris acuta, per intervalla major: noctes moleſtiſſimæ, maxime enim ad ſextam ſerotinam & febris & omnium ſymptomatum exacerbatio, jactitatio, inquies, tuſſis & tuſſiendi cupiditas perpetua; nullum ſputum, tametſi eſſet *ſtridula*; in pulmone humoris concurſatio, quæ *obaudiretur*. Sitis ingens & implacabilis frequens & brevis reſpiratio cum difficultate. Poſtquam tuſſiverat, ſtatim ejulabat; aliquando in partibus extimis febris miteſcere videbatur, imo leniter perfrigebantur, ac ſi non foret acceſſio; ſed illud fallax fuit; de dolore lateris non querebatur. Rubor genarum non erat, etſi is fere perpetuo adeſſe ſoleat in inflammatione partium thoracis: item aliquando clauſo ore dormiebat. Octavo die ſymptomaticus alvi fluor; nono interiit. Aperto cadavere latus ſiniſtrum

pu-

purulentum erat, & pars pulmonis, quæ illud contingeret; imo & pus in capacitatem fuſum erat. Pleuritis fuit. Venæſectio neglecta fuit. Aſſerit *Ballonius*, ſe obſervaſſe in pueris valde febrientibus frequentem, parvamque reſpirationem, licet affectus thorax non eſſet, ſed nonnunquam magna intercidit reſpiratio in omnem dimenſionem dilatato thorace: at in hac puella nil tale obſervavit: imo cum dilatare thoracem vellet, ſubſultabat quodammodo & vociferabatur. (*Stridorem in pectore, exacerbationes manifeſtas, & convulſificas, pallorem faciei, ſpiritum exiguum, frequentemque continuo; ſæpius vidi in inflammatoria puerorum pleuritide Stoll.*)

§. 701.

Tabeſcentes comitatur ſubinde febris ſemitertiana.

§. 702.

*Ballonius* narrat de fœmina, quæ ex febre *trithæophye* decubuit, indeque mortua eſt 27. die morbi. Dein addit ſequentia: nec alienum erit monere, *Galeno* placuiſſe cum veteribus febres iſtas tritæphyeis inflammationem ſequi partium internarum, quod & in hac muliere obſervatum eſt, to-

tum-

tum enim corpus internum incendio conflagravit, totus ſanguis putris erat & fere lacteus. (*Febris hœc tritæophyes dicta, erat febris vere inflammatoria. Nomen ergo tritæophies ſubinde bilioſis, ſubinde vero inflammatoriis indebatur. Stoll.*)

§. 703.

Perperam medici faciunt, qui ubi primum aliquem hæmopticum vident, illum frequenti venæ ſectione fatigant; ſic enim pulmoni & lateribus infirmitas conciliatur. (*Ubi roborantibus opus in hemoptoe, ibi nocet venæ ſectio. Stoll.*)

§. 704.

Si inſtantibus criſibus, præſertim ſi morbus bilioſus ſit & bene ordinatus, medicamenta dantur, ſæpe hypercatharſes inducunt: quod centies verum deprehendi, & id primus ediſſeruit *Hippocrat.* Ita Ballon. Id. *Hippocratis* libr. de medicamentis.

§. 705.

Ex *Hippocrate* conſtat, medicamentis præſcriptis diebus inſtantibus criticis, aut ſecta vena hypercatarſes eſſe faciles: quod nos in plerisque obſervavimus.

§. 706

§. 707.

Catoche, cataleptica affectio, cadit in febres præſertim eas, quas committit neſcio quæ in parte diſpoſitio; ut cum materia eſt in cerebro — — aut cum eſt in ventriculo, aut in hepate, fit febris *elodes*, *typhodes*, *eryſipelatodes* — — —

§. 708.

Cum in epiſemaſia morborum febrilium ſoporoſi affectus ſurgunt, affectionem & pravam diſpoſitionem non in genere venoſo, ſed aut in ventriculo, aut meſenterio aut in cerebro ipſo ſignificat, & ad pravum exitum ſæpe hæ febres tendunt.

§. 709.

( *Nota* 1. *affectiones ſoporoſas a primis viis oriundas, uti e. g. in morbis bilioſis, hinc etiam delirium bilioſum.*

2. Febris *eryſipelatodes* aliud eſt apud veteres, ac hodie; veterum enim *eryſipelatodes pertinent ad febres ſtomachicas, aut inteſtinales.*

3. *Febris typhodes, elodes, materiam morbi in primis viis habent, pertinentque ad ſtomachicas & inteſtinales. Stoll.*)

§. 710.

In morbis omnibus malignis, qualiscunque fuerit excretio, quoniam virulentæ materiæ excretione, quomodocunque id fiat, juvatur, plurimum profutura eſt.

§. 711.

Hæmorrhagia narium præter ætatem & morem, itemque genarum rubor pulmonum eorum proprium exiſtit.

§. 712.

Experientia probavit, exiguo pure, aut vi excreto, aut ſua ſponte mananti, majorem virium jacturam contingere, quam ſi ſanguis aut plenius detrahatur aut ſponte fundatur.

§. 713.

Evacuationes magnas, aut aquæ in ventre aut puris in thorace, aut ubicunque alibi, non debent fieri *confertim*, ſed ſucceſſive. Id quod *Galenus* jam monet.

§. 714.

*Hippocrates* ait, quibus dolor ad hypochondrium ſine inflammatione, his febris ſuperveniens ſolutio.

§. 715.

Quum iniretur conſilium pro Forci Mercatoris cognato, cui dolores arthritici ſunt

ſunt familiares, & autumno & vere repetunt maxime, creditum eſt, ſerum maxime putre a viſceribus manans cauſam reducis illius mali eſſe. Declarat curatio; nam cum expurgata prima regio ventriculi, & educti multi humores ſeroſi electuario diacarthami, & ſyrupo roſarum ſolutivo, præcipiebatur occaſio reditus. (*Ad morbos bilioſos dolores hi pertinent, iique ſæpe obſervantur poſt morbos bilioſos, autumnales, non ſufficienter adhibitis evacuantibus, curatos. Stoll.*)

§. 716.

*Ballonius* narrat de quodam, venerea lue infecto, cui gonorrhea virulenta ſuppreſſa fuit intempeſtive. Suppreſſa gonorrhea uxorem ſuam compreſſit. Medio graviditatis tempore dyſentericum & ſeroſum profluvium patitur mulier, quo vix liberatur — — nono menſe fœtum edidit purum & incontaminatum, quod mirum fuit — — ſed cum forte matri propinatum eſſet pharmacum alius rei cauſa, & juſſum eſſet lactari infantem etiam medio graviditatis tempore, repente multis corporis partibus argumenta certe ejus & ſcabiei hiſpanicæ paruerunt. — — Infans nondum duos menſes

ſes natus ablactatur, & lacte paſcitur e vitreo vaſe, collum gruis habente. Proviſum puello hoc remediolo.

R. Butyri recent. non ſalſi in aqua ſalviæ lot. unc. jv.

Argenti vivi in eadem aqua lot. dr. ij. diu triturando, fiat linimentum.

§. 717.

*Ballonius* deſcribit l. I. Conſ. med. conſ. XCIV. febrem *aſſoden*, morte terminatam ubi ſanguis cum cruſta ter educebatur. Male dabatur purgans. (*Videtur fuiſſe atrox inflammatio ad cartilaginem xiphoidem. Patet febrium aſſoden ſubinde vocari etiam eam, quæ vere inflammatoria eſt. Stoll.*)

§. 718.

*Galenus* in comment. in aph. 23. l. I. in bilioſis & ardentibus febribus non reformidat venæſectionem, etiam ad leipothymiam usque. (Quas *Galenus bilioſas febres vocat, hic fuere inflammatoriæ. Frequenter in veterum libris occurrit. Febres bilioſas ſæpe nominarunt a cruſta ſanguinis flaveſcente, quam bilem dixere. Ita Ballonius* omnes fere pleuritides *bilioſas* vocat, id eſt, *noſtra phraſi inflammatorias.* Imo

*Hip-*

*Hippocr.* l. *de locis in homine nomine bilis pleuritin intelligit. Arabes in bilioſis morbis venæ ſectionem reformidant, ſed an eandem cum veteribus de bile ideam habuerunt?* Stoll.)

§. 719.

*Galenus* ait, omnes morbos diuturnos *frigidos* eſſe. (*Tamen dantur morbi calidi diuturni.* Stoll.)

§. 720.

Quartanarius hauſit cyathum unum aceti deſtillati aqua diluti. Revera febris viſa eſt exſtingui: ſed vice illius totum corpus ſcabie eſt infectum, nec non ab eo tempore in magnis temporum mutationibus, articularibus doloribus eſt impeditus.

§. 721.

Quibus præcordiorum dolores, oris ventriculi, hepatis, partium circa umbilicum, ſic ſanguine per alvum egeſto ſervantur, non egeſto moriuntur. *Hippocr.* in coacis.

§. 722.

Quibuscunque ex morbis acutis ac diuturnis, ſive quovis alio modo extenuatis nigra bilis, ſive uti ſanguis niger deſuper exierit, poſtridie moriuntur. l. 4. Aph.,

Q 3 §. 823.

§. 723.

Sæpe quibus venarum aliqua rupta eſt, a laboribus aut exercitiis, quum coaluerit, alio tempore iterum rumpitur, ubi vero iterum rupta eſt, ſanguinem fundit, & ſtatim pereunt ſanguinem multum fundentes; pus autem per totum diem excernentes conſimili modo pereunt, veluti in aliis morbis dictum eſt. l. I. de morbis.

§. 724.

*Hippocrates* dilatationem venarum in pulmonibus veluti varicoſam adſtruit; itaque σπαδωνα vocat ἀπο το σπαςθαι quod præ dilatatione divellantur membranæ præ ſanguinis copia ibi inundantis. Et ſic in omnibus corporis partibus ob violentum aliquem conatum ille ſpadon ſeu κιρσος poteſt contingere. *Hippocrates* in libris de morbis.

§. 725.

*Hipp.* ſect. 3. l. 2. epid. memorat quartanam quoque febrem, longam facto impetu in univerſum corpus, & tumore, qui ad lienem erat, evaneſcente, deſiiſſe.

§. 726.

In febribus, quæ non intermittunt, exulcerationes ſanguinolentæ, liventes, graveo-

veolentes, bilioſæ, omnes malæ ſunt: ſi bene procedunt, bonæ: eademque ineunda ratio in iis, quæ per alvum & urinas feruntur. *Hipp.* aphor. 47. l. 4.

§. 727.

Error Medicorum eſt, ait *Ballonius* l. I. Conſil. CVIII. qui cum ſputum aut cruentum aut ſubcruentum vident, putant eſſe aut pleuritidem aut peripneumoniam. Quæ opinio, etſi opinione *Galeni* & *Hippocratis* paullo poſt confutata eſt, quod ex pulmone ſæpe pravæ fiant excretiones ut floridæ, id eſt cruentæ, nigreſcentes, pallidæ, cum tamen nec ſit inflammatio, nec pleuritis, nec peripneumonia. Inter cætera locus eſt commemorabilis in hiſtoria de Pythione l. 3. epid. p. 4. ſit. ubi docet, varia Pythioni, & cruenta ſputa apparuiſſe, cum nec peripneumonicus, nec pleuriticus foret, nec a capite malum eſſet, ſed a defluxu tantum materiæ, quæ non erat tanta, ut inflammationem pareret, aut forte in pulmone congeſta, ſed quæ incendium non conceperat.

§. 728.

Circa faciem coloris ſuavitas, & ſudor ſine febre, aut vetus ſtercus ſubeſſe ſigni-

 ficant,

ſicant, aut diætæ αταξιαν. Vide locum præclarum. c. 2. l. *Celſ.*

§. 729.

Revera rubor genarum inflammatorum, aut inflammationi proximorum eſt indicium.

§. 730.

*Ballonius* obſervavit, quod ſomnus in multis morbis acutis laborem faciat, convulſiones & timores afferat — — — Per ſomnum non ſolvuntur febres, imo extenduntur, dolores augentur, fluxiones multiplicantur, creſcunt inflammationes.

§. 731.

*Hippocrates* ait l. 4. de acutis: Hepatis dolores & ſplenis gravitates, & aliæ inflammationes ac morborum collectiones ſolvi non poſſunt, ſi quis primum medicamentis purgantibus purgare aggrediatur. Nam venæ ſectio in talibus principalis eſt, dein infuſa per clyſteres & poſt venæ ſectionem purgans medicamentum ſecuritate & moderatione opus habet &c.

§. 732.

In intumeſcente, & ad attactum dolente abdomine, & præcipue hypochondriis, alvo ſive ſubſiſtente, ſive etiam liquida, *Ballonius*

*lonius* venæ ſectionem faciendam ſuadet. Notat diligenter, non ſemper magnam adeſſe febrim, etſi intus inflammatio lateat, quæ venæ ſectionem poſcit. Talis morbus eſt *tympanites*, ortus a phlogoſi, ſive ventoſitas flatuoſa, ſive ἀνεμίη. *Hippocrat.* ait Lepid. ſect. 5, ventoſitatem flatuoſam venæ ſectio ſolvit.

§. 733.

*Galenus* ait: ſi in jecore, ſepto, ventriculo, phlegmone oriatur, acuta febris forſan fuerit, quamquam ne hoc quidem perpetuo. Verum, nondum vera maligna eſt.

§. 734.

*Ballonius* ait: videmus pleriſque ſalivam dulcem & veluti inſulſam eſſe, aliis ſalſam, nitroſam; aut aliis vehementioris qualitatis, ita quoque de defluxionibus dicendum eſt. Talis autem generatio peculiarem naturam corporis cujusque ſequitur: unde *Hippocrates* l. 2. epid. ſub finem ſectionis primæ vocat corpus ἁλμῶδες, quod humore nitroſo & ſalſo abundat, & a cujus capite maxime fluit talis humor. (*Tale corpus* ἁλμῶδες *habuit puella in Marienhilf apud tres lepores, quæ graviſſimis doloribus ca-*

*pitis diu laboraverat*, *& ſalivam ſalſam querebatur*, *tandem* ſolventibus, ſero lactis ſuccis recentibus taraxaci, cichorei &c. interpoſitis purgantibus ex rheo curata eſt. Domina de T**ra arthritica facta, dolore gravi capitis affecta, pariter habet corpus ἁλμοδές, queritur fere ſemper guſtum depravatum &c. (*Stoll.*)

§. 735.

*Hippocr.* l. de vetere medicina abunde docet, in ſalſis & acutis fluxionibus mitificandum eſſe, non autem evacuandum.

§. 736.

*Hippocrates* in coacis ait: quibus ſalſuginoſa ſputa & tuſſis ſupprimuntur, his corpus velut a puſtulis rubeſcit.

§. 737.

*Hippocrates* l. 3. de morbis, caput præclarum ſcripſit de lethargo, ubi lethargum ait oriri per quandam peripneumoniæ affinitatem, & in iſto lethargo potius pulmoni, quam capiti conſulit.

§. 738.

*Hippocrates* de indicatione purgandi ex urinis deſumenda ſic ait C. 4. acutor. *Quibus initio urinæ craſſæ ac nebuloſæ fuerint, hos annuentibus ceteris purgare convenit*

*venit. Quodſi urinæ in initio tenues fuerint, tales non purgabis.* (*Egregia hæc regula Hippocratis eſt, pro formanda diagnoſi, utrum inflammatio adſit, an non. Nam in inflammatione omnia ad initium cruda, incoctaque ſunt, id eſt urinæ tenues.* Stoll.)

§. 739.

*Ballonius* ait: Quæcunque mulieres; idem & de viris, dum ſanæ ſunt, dolent de latere aliquo; cum febricitant, æque dolent, ac ſi pleuriticæ eſſent vere; & revera cum iis, ut cum pleuriticis agendum.

§. 740.

Putant, pleuritidi ideo ſuccedere fluorem alvi, quod inflammatio communicetur cum hepate, & partibus nutritioni dicatis. Quemadmodum inflammatæ gingivæ in dentientibus facile ventriculum & inteſtina ſollicitant. (*Patet in fluore ſymptomatico pleuritidis fieri venæ ſectionem debere, cum id ſit ſymptoma acutæ inflammationis.* Stoll.)

§. 741.

Dentientibus pueris ſubinde opiata dare convenit. Puſioni ſedecimeſtri *Ballonius* curavit in juſculo pulli incoqui dr. iij. Sempa-

Sempapaver. alb. cum lactuca in taleolas ſecta.

§. 742.

Joannes Taſinus, calidus temperie & ſiccus, veneri indulgens, ut erat ſuſpicio; vertigine oppreſſus, linguæ minime continens, repente concidit. Obmutuit, paulo ante gravi metu perculſus fuit; fandi impotens, loquentibus annuit. Deſignat locum dolentem ad latus dextrum circa ſeptum. Ad frontem & tempora flammeus calor manu medici percipiebatur. Poſt paroxysmum narrabat, ſe graviſſime caput doluiſſe. Ex intervallis exſilit, more phreniticorum, non convellitur, obmuteſcit, ſopor velut vigilans, delirium. Dolet latus dextrum; ſiniſtrum autem ante doluit. Olim ſanguinem ore rejectavit. Secta vena eſt. A venæ ſectione rediit paroxysmus; cœpitque ſtata periodo reverti, idque noctu. Reſtitutus doluit adhuc capite & latere, febre carebat. Urinæ non malæ. Spiratio frequens, parva, non magna, rara, licet delirus; aliquando ſpirabat parum elato pectore, frequens, & humile, ilia ducendo; hypochondriacum aliquid congenitum erat: pulmonicum quid putabant, aut

a

a pure vaporem aut tuberculum, aut convulſionem articulorum, pulmonis aut adhæſum; ſectio, uſtio, aut maturatio flagitabatur; omnia in ancipiti erant. — — Poſt magnam purgationem convaluit. Eruperant paulo ante ambuſtis ſimiles puſtulæ? an quia ſplenicus? ultimæ dejectiones albicabant: an quia abſceſſus ruptus eſt? præter ſpem convaluit. In epicriſi hujus hiſtoriæ ait *Ballonius*: in febrium ineuntibus paroxysmis præter conſuetudinem quædam ſymptomata apparent, aut ingens capitis ſolius dolor, aut brachii aut cruris, aut velut incubus, aut ſuffocatio; nonnullis quædam contractiunculæ convulſionibus ſimiles.

§. 743.

Catarrhoſis, a quibus manat a capite ſubtilioſus ichor, bene coloratas videmus; notæ, quibus colligas, iſtam coloris bonitatem, a cauſa morbifica pendere, hæ ſunt ſi cum iſto rubore non acute audiat; item ſi cum bene videatur habere, paucis cibis repleri, contentumque ſe eſſe dicat.

§. 744.

Κατ ἐξοχην, dicitur febris τυφωδης, cum hepar eſt inflammatum; quemadmodum χρυμωδης, cum pulmo eſt inflammatus &

τε

ερυπελατωδης & λειπυρια, cum ventriculus eſt affectus, quo in ſenſu audiendum illud *Hippocratis: leipyriæ febres non ſolvuntur, niſi cholera morbo ſuperveniente:* id eſt, eryſipelas in ventriculo ob inflammatam in eo bilem, & æſtuantem non ſolvitur, niſi evacuatione bilis ſurſum deorſum in modum των χολερικων, ut loquitur in epid. id eſt, choleræ morbi.

( *Patet aliud recentioribus eſſe febrium eryſypelatoſam, quam fuerit antiquis.* Nobis eſt, *febris inflammatoria*; antiqui *inflammationem vocarunt quemlibet ardoris ſenſationem, etiam a bilioſa ſaburra provenientem. Hepatis inflammatio ſive febris* τυφωδης *non videtur ſemper fuiſſe vera hujus viſceris inflammatio, ſed ſæpe ſaburra bilioſa. Stoll.* )

§. 745.

In phrenitide inflammatoria non delirant τα πολλα, ſed ſemper.

§. 746.

*Galenus* ait: delirare ſolent aliqui ob vitium, quod in ore ventriculi exiſtit, & in febribus ardentibus & in peripneumonia, & in pleuritide, ſed deliria ob affectum diaphragmatis, non multum diſtant a phrenitide.

de. Quippe per ceterarum partium affectus atque per febres ardentes delirium mitigatur, quoties morbus, id eſt aut peripneumonia, aut pleuritis, aut καυσος declinat. At phrenitidis propria nota eſt, ut ne in declinatione febrium quidem quieſcat delirium. Quum enim propria cerebri ſit affectio, paullatim accidit, ſed quieſcere ſubito atque affatim non ſolet.

( *Videmus a Galeno cognitum delirium bilioſum, quando dicit, dari delirium, ob vitium, quod in ore ventriculi exiſtit. Delirium quoque idiopathicum, a ſympathico bene diſtinguitur a Galeno. Stoll.* )

§. 747.

*Ballonius* ait: neſcio qui fiat, ut morborum cerebri & notitia & curatio difficillima ſit: notitia quidem, quoniam multi convulſivi ſunt, pavoribus conſternati, phrenitide, apoplexia, epilepſia ſublati, lethargicis affectibus oppreſſi, ſideratique, in quibus nullum fere veſtigium mali, aperto cranio inventum eſt, nec ſanguis, nec aqua, nec ichor, quamquam medici, qui hiſtoriam morbi vidiſſent, & terrifica ſymptomata obſervaſſent, certo affirmarent, ſibique perſuaderent, ſe aut inter membranas, aut in

cavitatibus, aut alia in parte, aut abſceſſum aut ſanguinis aut aquæ copiam deprehenſuros: & nos ſæpe in iſta alea verſati ſumus, primariosque medicos verſari vidimus.

§. 748.

*Hippocrates* vocat morbos, lethargos, quorum ratio fere eadem eſt, ac peripneumoniæ. Fit autem, cum focus febris continuæ eſt in pulmonibus, & ii obſtructi ſunt valde, & humore craſſo, putrique pleni: qui enim ab ea materia fumi excitantur, dum obruunt anteriores cerebri partes, lethargicon inferunt, & *καρῶδες* & *χωματῶδες* & ab eo accidente quoniam ægri obliviosi, ſocordes, veternoſique jacent, affectus *ληθαργος* dicitur.

§. 749.

*Aëtius*, *Fernelius*, *Galenus*, & *Rondeletius* ſuas habent hiſtorias de catalepſi, quibus colligas modo ab his, modo ab illis cauſis pendere.

§. 750.

*Hippocrates* catalepſin l. 2. de morbis vocat *φροντιδα*.

§. 751.

*Hippocrates* in coacis ait: ſanguinem ſpuentibus confert, ut ſint ſine febre, leviter

ter doleant, ſputum tenue ſit ad dies bis ſeptem; febrire, tuſſire contumaciter & recentem ſemper ſanguinem excernere, malum.

§. 751.

*Ballonius* ait: in validis tuſſibus, præſertim cum inanes ſunt, dolorem audivimus tantum in ventriculo natum, ut neceſſario opitulandum ipſi ventriculo fuerit. — — quemadmodum difficultas reſpirationis facit, ut vi ſympathiæ dolores in partibus ventris inferioris oriantur, ſic difficultas aliqua ſpirandi oritur ob læſionem doloremque partium in ventre contentarum, & tunc eſt opitulandum partibus ventris inferioris relicto thorace & partibus ejus — — Cauſa ſæpe latet in hypochondriis.

§. 752.

Qui tuſſiculoſus eſt, ſtridulam habet vocem, impeditamque, præter rationem emaciatur, dum genæ rubicundum, floridumque aliquid habent, & in ceteris pandulæ videntur, *pulmonicus* eſſe dicitur, ſive πλευμαν id eſt tabidus aut phthiſicus eſſe.

§. 753.

Diuturnus lateris dolor, qui ordinariis remediis non cedit, teſte *Hippocrate* l. I.

coac. in ſuppuratum abit. Tuberculum tunc in pulmone eſſe *Ballonius* aſſerit.

§. 754.

*Hippocrates* l. 2. de morbis deſcribit morbum, quem vocat σπασμον του ορδρου τȣ πλευμονοσ, ſive convulſionem articulorum pulmonis.

§. 755.

*Galenus* docet, ſiccos non ferre evacuationem ſanguinis, id eſt, quibus alvus ſicca, & qui ſquallidi ſunt.

§. 756.

Omnes fere hipochondriaci per ſympathiam quandam occultam thoracem dolent, & medici exiſtimant in pulmonibus latere malum, aut in coſtis, cum id fiat tantum ratione diſpoſitionis hypochondriacæ, in qua flatus excitantur peſſimi, qui oberrantes dolorem pectori inferunt. Unde etiam ante diximus δυσπνιαν contingere poſſe propter affectum & meſenterii & ventris inferioris.

§. 757.

*Hippocrates* præclara præcepta dedit 5 epidem. de inſtituendis purgationibus: in purgationibus inſtituendis, ventres ſubpurgabis in morbis, cum matura fuerint, infra, ubi conſidiſſe videris: ſignum habens, ſi nec

ſi nec anxii aut capite gravati fuerint, aut cum poſt exacerbationes ceſſarint: ſurſum vero in exacerbationibus: tunc enim ſera ſponte elevantur, cum anxii & capite gravati fuerint, ac ſe jactarunt.

§. 758.

Incredibilia ſunt ſymptomata, quæ eveniunt in principiis acceſſionum. Hinc Hieronymus Gabuvinius narrat, quemdam juvenem vidiſſe ſe, febre quotidiana laborantem, qui, ſimul ac acceſſio prehenderet, ſyncopizaret, deinde epileptico modo convellebatur.

§. 759.

Caveant medici prædicere, ſcilicet deprehenſuros ſe aliquid in capite eorum, qui morbo cerebri obierunt.

§. 760.

Videmus in paucorum dierum febre corpus ita ſæpe reſiccari, ut marasmodes pene reddatur: id quod maximeednbilioſis accidere ſolet.

§. 761.

In quibusdem morbis τασις τις, in quibusdam λυσις. In quibus, eſt lyſis, deterior natura eſt, deterius ingenium.

§. 762.

*Ballonius* ait: inter locos, quos unquam legi, celeberrimus eſt l. 2. Prorrh. quum loquitur περι αναῤῥηξηοσ αιματος, id eſt, de excretione ſanguinis per os, atque ait Hippocrates, inter hæmoptoicos evadunt, quicunque dolores habent melancholicos & in dorſo & in pectore, quaſi hi minus laborent & periclitentur quam alii. Accedit & id, quod notavimus de Catonio Creſpieenſi Valeſio in viro des Nonnains d'Hierre qui excrevit ingentem copiam ſanguinis nigri, apyretos, & habitu valde melancholico eſt. E regione lienis in ventriculum eructabatur, & miraculo evaſit. (*videtur probabiliſſimum, dari in pulmonibus quorundam hominum bilioſorum ſiccorum, ſquallidorumque præcipue, varices æque ac in eorum inteſtinis, ano, ventriculoque; remediis indicatis adhibitis juverit fors fumo adſtringente & roborante vaſa pulmonica roborare interne ſolventia ex ſero lactis &c. dare, & alvum ſervare lubricam; lichen, cortex, balſama omnia aſſueta, & adhuc magis vere adſtringentia medicamenta inſigniter nocent, alvum ſtringendo, ſiccum per ſe ſqualli-dumque corpus denſando, ſiccandoque. Stoll.*)

§. 763.

§. 763.

Porro, quod ad melancholicos pertinet, ii ſæpe ſunt flatuoſi: flatus enim maxime facit ad ruptionem venarum, & proinde ad ſanguinis rejectationem. (*Melancholicis ſæpe faciunt, ut vaſa ſanguifera rumpantur.* Stoll.)

§. 764.

Qui hypochondriaci ſunt & flatibus abundant & cruditatibus; utrumque imaginationem pleuritidis afferre poteſt, quia & in cruditate ipſa, & flatuum copia facile thoracis dolor excitatur.

§. 765.

Pulmonicis, ait *Ballonius*, efflorеſcunt nonnulla in cute circum pectus aut ſcapulas, & talia ſunt ſigna contentæ materiei in pulmone; cum apparent puſtulæ in aliquo, videndum, num id ſequatur vitium quoddam particulare partium internarum.

§. 766.

Fluor muliebris præſertim fœdus & efferus non tam repente adoritur. Sed vulgo quæ mulieres ῥοον iſtam patiuntur, primum aliquas ſentiunt in ſinu pudoris humiditates, quæ dum tempore augeſcunt, acore quodam in utero contracto, tandem verum

ῥοόν γυναικεῖον inferunt. — — — Fluor iſte ſymptoma eſt conſequens morbum aliquem aut corporis totius aut partis. (Duo hæc ſigna *ſunt quaſi diagnoſtica*, *fluorem album a gonorrhæa diſtinguentia.* Stoll.)

§. 677.

Duplicem *Ballonius* fluorem album ſtatuit, *univerſalem*, qui ex vitio totius corporis oritur, & *particularem* ob affectum ipſius uteri proprium.

§. 678.

*Ballonius* ait: cum genitalibus morbis thoraci magnum eſt commercium, unde catarrhoſas mulieres & pituita in pulmone abundantes, oppurtunas fluori muliebri videmus, transfuſo a thorace in uterum humore.

§. 769.

Pleræque mulieres menſium ſuppreſſionem ſemeſtrem ſine noxa patiuntur, aliæ non patiuntur bimeſtrem ſine graviore damno, præſertim ſi vel facile corruptibilis ſit ſanguis, ut quibusdam evenit, aut ſi jam a primo ortu aliquod malæ indolis habuerit, aut ſi raptus fiat ad nobiles partes. Eſt enim valde notandum illud *Galeni*, ſanguinem ſupprimi in muliere aliquando non

prop-

propter paucitatem, aut vitium aliquod conformationis in utero, aut aliquid ſimile, ſed quia ſanguis præ ſuo rubore ad alias partes defertur.

§. 770.

*Fernelius* ait *fluorem album venereum* etiam prorumpentibus menſibus perſiſtere; at vero fluorem album *non venereum durantibus* menſibus ceſſare. (*Falſum id eſſe*, *vidi in noſocomio practico.* Stoll.)

§. 771.

Omnium deterrimus eſt ῥοος, qui & qualitatem malam habet, & perpetuam habet generationem, ſive ea ſit in toto corpore, ſive in una parte — — tamen ſi adeſt, non continuo ſupprimendus — — pravam diſpotionem primo tollere oportet. — — Eſt ergo ubi fluor uterinus ad tempus juvat. At ſi humiditas tantum quædam ſimplex circum pudenda appareat, & certo colligas, aut ob humiditatem corporis multam, aut ipſius uteri id evenire, aut quandam uteri lævitatem eſſe, ſine metu ullo ad ſupprimendas illas ſuperfluitates accedere poſſumus, quod notandum ad legitime adhibenda remedia.

§. 772.

Apud *Hippocratem* locus eſt valde commemorabilis: docet mulieres bilioſas non impune ſanguinis evacuationem per uterum ferre — — a tali evacuatione incidunt in ὀλιγοψοχίαν; cibi faſtidio, anxietate & vigiliis occupantur: at ſi alvus turbetur, bonum, & item ῥοος χολωδης per uterum confert, ſed non per multos dies nec magna copia. (*Idem univerſaliter de omnibus bilioſis dici poteſt; ſanguinis evacuatio per ſe ipſis nocet, confert impenſe purgatio & vomitio.* Stoll.)

§. 773.

Ulcus uteri ſuis ſe ſignis prodit, tum ex qualitate materiei fluentis, tum ejus, quæ præceſſit, tum a dolore petitis: accedit congreſſus difficultas ob dolorem, qui excitatur, maxime ſi circa collum ulcus lateat — — fluorem album maxime *ab utero* eſſe (*id eſt, ex vitio topico ipſius uteri*) colliges, ſi circum os pectinis aut in partibus internis ad uterum dolor quidam profundus ſit, ſi menſes ſuppreſſi ſunt; credibile enim, circa uterum ſtabulatum eſſe humorem, qui mora vitiat uterum — — ſi corpus bene habitum ſit & floridulum,

credi-

credibile eſt, ab utero potius eſſe. Sin corpus pallidum, aut bilioſum, aut melancholicum, vel in toto, vel in parte, illinc pendere ῥᾷον probabile eſt.

§. 774.

Aqua intercute laborantibus muliebria diutius perſeverant. Item *Galenus* ait: ſi craſſiores fuerint, humores difficilius fluunt quam ii, qui ſecundum naturam ſunt, longius tempus exſpectant &c.

§. 775.

Pleræque fœminæ fluore albo tentatæ, pulmonum morbis a defluxione corripiuntur.

§. 776.

Corpora humidiora natura, ſunt morboſiora, ſi verum illud aph. l. 6. queis natura nares humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruuntur: quibus contraria, ſalubres degunt. Item in Epid. quibus natura nares humidiores, genitura humidior & copioſior, hi morboſius ſani ſunt.

§. 777.

Quis dubitat, quin aliter ſeſe gerere oporteat *toto corpore* affecto, quam ſi vel *pars una, vel uterus ipſe* laboret. Quin etiam diſpoſitionis varietas rem quoque va-

riat. Nam in quibusdam eſt *frigiditas* & *humiditas* multa nativum calorem obruens cauſa hujus rei; in aliis vitium *ventriculi* & *primæ regionis*, ut in iis, quæ fœdos quoque colores, & in talibus fœtet anhelitus, ructus adſunt cachexiæ ſigna, luridi ſunt dentes, gravedo, tumor pedum aut corporis: Eſt enim prava chyloſis, ſeu pravitas, ut loquuntur practici, digeſtionis — — — in nimia humiditate & refrigeratione ortoque inde fluore abſtinendum:

1) ab adſtringentibus, ventris enim tumor & hydrops inde oritur.

2) Habenda eſt ratio ventriculi.

*Rondeletius* bonus medendi magiſter in curando 500 abſtinet præſertim a pillulis officinarum, quod conſtent ex calidioribus, & iis, quæ tenuitatem partium majorem habent: ſed non omnino prohibet eadem remedia, quum fluor a pituita eſt.

---

SECTIO.

# SECTIO II.

DE

## METHODO

EXAMINANDI ÆGROS.

DE

# METHODO EXAMINANDI ÆGROS.

Antequam ad lectos ægrorum accedamus, quædam *Prolegomenon* loco dicenda ſunt, de modo inſtituendi anamneſin, & de methodo præſentem ægri ſtatum examinandi. Plurimum intereſt, ad formandam adcuratiorem morbi diagnoſin, ſi ea, quæ prægreſſa ſunt, probe perſpecta habeamus; hinc eſt, quare longe facilius iis hominibus mederi poſſimus, quorum vitæ ratio nota nobis eſt, quibuscum ipſi con-

cum

verſamur. *Celſus* ait, meliorem eſſe medicum amicum, quam extraneum, ſi par ſit cæteroquin in utroque ſcientia, ob easdem, quas attuli, rationes.

Ad anamneſin ergo rite inſtituendam ſequentes utplurimum quæſtiones ægro proponi debent:

1) An morbis puerilibus, id eſt variolis & morbillis defunctus ſit.

2) An unquam graviori aliquo, & notabili morbo, ſive chronico, ſive acuto decubuerit, & quali, qua ratione fuerit curatus, an ſponte ſua, absque adjumento artis, & ſi uſus fuerat, quibusnam medicamentis, an a medico, vel ab alio artis non perito fuerit ſanatus?

3) Quæ valetudinis morbum præſentem proxime præcedentis conditio fuerit, an perfecta uſus fuerit ſanitate, an vero aliquid jam ante doluerit, & quid, & ubi?

4) Tandem examinando accedimus ad ipſum morbi exordium, quis, & qualis primus morbi inſultus fuerit, quo die, & diei tempore? an proxime anteceſſerit aliquid extraordinarii, non conſueti in diæta, vivendi modo, occupationibus? an nihil ipſi

ægro

ægro occurrat, quod ipſimet videretur morbo anſam dediſſe?

Moneo hic, ne Medicus ægri narrationem ex facili interrumpat, donec illam ex toto abſolverit; fit enim, ut æger, continuis quæſtionibus ſollicitatus, & a tramite ſuæ narrationis abductus, multarum circumſtantiarum obliviſcatur, quæ tamen multum ad accuratiorem morbi ideam formandam conferrent; ſi vero morbi hiſtoria, ab ipſo ægro facta, manca appareat, eandem Medicus reſumere denuo debet, & debitas quæſtiones interponere. His peractis, in morbo præcipue acuto, ad actiones vitales, animales, & naturales oportet peculiariter attentum eſſe.

Perſequar hic aliqua paulo majori ſtudio, quæ nobis ex uſu fore, ferme quotidie videbitis, & quæ non ex vana ſpeculatione deſumpta ſunt, ſed experimento quotidiano confirmata, quæ maximam vobis facilitatem in dignoſcendo morbo, quem examinatis, ſi ea menti altius infixa, atque in conſuetudinem tracta teneatis, conciliabunt; etſi fors prima fronte has obſervatiunculas ad minutias potius, quam ad momentoſa præcepta pertinere videantur.

Præ-

Præmiſſis ergo iis, quæ ex ægri relatione haberi poſſunt, examinandæ ægrotantis functiones ſunt, quas inter motus cordis & arteriarum, primarium ſibi locum vendicant ab omni retro antiquitate. Non hic altius repetam, quæ de pulſu aliunde ſcitis; ſed ea ſolummodo, quæ ad praxin, ad morbi diagnoſin, recte inſtituendam frequentius occurrunt, & non ex hypotheſi aliqua, ſed ex obſervationibus deprompta ſunt. Circa pulſuum examen ſequentia notanda ſunt:

1) Pulſum fallaciſſimam rem eſſe; eum alium atque alium eſſe, prout ætas, ſexus, temperamentum, aſſumpta variant; alium ſedenti, alium cubanti, ſtanti alium; alium, ſi animus curis vacuus ſit, alium homini triſtato, ſollicito, & pro quovis animi affectu, pro quavis ferme attentiori cogitatione, alium aliumque. Hinc pro canone practico obſervetur: *nunquam indicatio formanda eſt ex ſolo pulſu;* dixi, ex *ſolo* pulſu; aut ſi omnia alia, quæ ad morbi cognitionem facere poſſint, medicum deſtituant, & ſolus ipſi pulſus ſuperſit, nunquam tamen ex hoc ſolo indicio Medicus magnum quid moliatur, nunquam anceps conſilium arripiat.

2)

2) Utprimum medicus ægrum accedit, nunquam ſtatim pulſum exploret, aut ſi id fecerit, nunquam tamen aliquid de morbi natura concludat. Æger aſpectu medici, præcipue, ſi is prima vice accedat, & ignotus alias fuerit, territus, de ſententia medici circa ſuam valetudinem ſummopere ſuſpenſus, nihil certi pulſu ſuo nos docebit, ſed minus attentum medicum in errorem inducet.

3) Puerorum pulſum omnium fallaciſſimum eſſe, ſcire oportet; hinc pro regula practica aſſumi debet, *Pulſum puerorum nihil prorſus conferre ad morbi cognitionem.* Corpus puerile, aut magis infantile, cum totum quaſi nervus ſit, & vel leviſſimis ſtimulis hæc ſumma corpuſculi irritabilitas in motus inordinatiſſimos agatur, pulſuum mira varietas dabitur, ex qua nihil prorſus determines; accedit, quod ætatis incremento pulſus variet.

4) Pulſus in ſenibus, & rhythmo & tempore, univerſim omni modo inæqualis eſſe poteſt, intermittens, remittens, licet ſanitas huic ætati competens ſat belle ſubſiſtat. Hinc alius canon eſt: quod pulſus ſenum, utut inordinatus is fuerit, terrere

medicum non debeat, ſi cætera bona ſint. Habuimus in noſocomio hominem ſeniculum eryſipelate faciei laborantem, qui admirabilem pulſuum varietatem nobis exhibuit, tam in morbo ipſo, valde levi, quam tempore ſanitatis.

5) Sunt quidam morbi, ubi mira pulſuum varietas eſt, unde nihil cautus medicus concludere valet. Sic in morbis pulmonum pulſus vix aliquid docet; ſecuriorem & diagnoſin & prognoſin reſpiratio dat. Ex reſpiratione bona in morbis pectoris, qualiscunque tibi pulſus videatur, prognoſticon fauſtum formato, ait *Baglivius*. Viri hypochondriaci, fœminæ ſpasmis & paſſioni hyſtericæ obnoxiæ mille modis turbatos pulſus exhibent. Videmus ferme quotidie in ægris noſtris, præcipue in puellis hyſteticis, miram pulſuum variationem.

6) Serio notandum, non omnem pulſum frequentem, vel celerem, propterea *febrilem* eſſe. Accidit non raro, ut poſt morbum gravem, diuturnumque, poſt prægreſſas evacuationes ſanguineas admodum copioſas, arteriarum ictus ſeſe celerrime inſequantur, quin propterea febris adſit. Eſt hic effectus Keneangeiæ; ubi celeritas mo-

motus id compenſare debet, quod in quantitate deeſt. Hinc, ſi præter pulſuum celeritatem adſit calor præternaturalis, quem æger ipſemet ſentit, ſique inſuper quædam functio læſa ſit, febrim adeſſe credendum eſt. *Hippocrates* minus attentus ad pulſum videri ex eo poteſt, quod pulſuum mentionem perraro faciat; una alterave vice memorat *venas in temporibus valde ſalientes.* Poſterioris ævi medici, quos inter *Galenus* coryphæus erat, varia pulſuum nomina introduxere, quorum notitia ad hiſtoriam artis potius facit, quam ad ejusdem exercitium. Unicum *Celſum*, egregium imprimis inter antiquos ſcriptorem, de pulſu loquentem audiamus: l. 3. c. 6. ſic ait: *venis maxime credimus, fallaciſſmæ rei, quia ſæpe iſtæ lentiores, celerioresque ſunt, & ætate, & ſexu, & corporum natura.*

7) Cum ſupra dixeram, in dignoſcenda febre non ad *pulſum* ſolummodo; ſed & ad *calorem* animum advertere oportere, videndum eſt, quantum calori quoque tribuere poſſimus. Sed audiamus potius *Celſum*, uti in plerisque inſignem, ſic certe hic præſtantiſſimum; loco ſuperius citato ait: *altera res eſt, cui credimus, calor,*

*æque fallax ; nam hic quoque excitatur æſtu, labore, ſomno, metu, ſollicitudine.* Nos, dum ægros noſtros viſitamus, quosdam recens e ſomno expergefactos ſæpius deprehendimus, quorum corpus ſolito calidius eſt, cum pulſu pleniore, citatioreque, ita, ut imperitior quis febrietantem exiſtimaret eum, qui tamen apyretos eſt. Audiamus præcepta *Celſi*, qui prioribus ſequentia ſubjungit: *Igitur intueri quidem etiam iſta oportet, ſed his non omnia credere; nec protinus etiam ſub calore, motuque febrem ſeſe concipere: ſed ita, ſi ſumma quoque arida inæqualiter cutis eſt, ſi calor & in fronte eſt, & ex intimis præcordiis oritur, ſi ſpiritus ex naribus cum fervore prorumpit, ſi color aut rubore, aut pallore novo mutatus eſt, ſi oculi graves, aut & perſicci, aut ſubhumidi ſunt; ſi ſudor, cum ſit, inæqualis eſt; ſi venæ non æquis intervallis moventur; ob quam cauſam medicus neque in tenebris, neque a capite ægri debet reſidere, ſed illuſtri loco adverſus eum, ut omnes notas ex vultu quoque cubantis perſpiciat.*

8) Pulſus mutabilis eſt, & variis in ſtomachi affectibus, præcipue a repletione,

&

& crudo primarum viarum apparatu. Mutabilis etiam eſt in pueris vel verminoſis, vel aliis quibuscunque ventriculi & inteſtinorum crudis ſordibus affectis.

9. Si feroces in parte quadam dolores ſæviant, pulſus fiunt parvi, exiles. In morbis ventriculi pariter evadunt parvi. Omnes, qui naturaliter ventriculo debiliori prædití ſunt, debiliores, & exiliores pulſus habent. Juvat hæc omnia ſcire, ut una cum aliis notis ſanum formare judicium poſſimus, aut ne pulſu decepti male ratiocinemur de morbo.

Alterum eſt, quod magnnm in dijudicando, aut prædicendo momentum habet, *Reſpiratio*. Nos theoriam reſpirationis miſſam facimus; idque ſolum leviter perſtringimus, cujus nobis multiplex uſus erit. *Hippocrates*, & tota ſchola Coa magis longe ad reſpirationem quam ad pulſum attendebant. Reſpiratio juxta ipſum maxime obſervanda eſt in omnibus morbis, præſertim acutis. Spiritus liber in acutis magnum prognoſticon pro ſalute ægri; item libro de *coacis prænotionibus* ait: reſpirationem denſam, id eſt, frequentem & parvam ſignificare inflammationem in locis principalibus.

palibus. Alibi aſſerit, reſpirationem frequentem & parvam dolorem aut inflammationem ſignificare ſupra præcordia.

Reſpiratio parva & rara, futuræ mortis ſignum eſt juxta *Duretum.*

Delirii proprium ſignum, non tamen inſeparabile, eſt magna & rara reſpiratio; nam ſola voluntas in vitio eſt; eſt enim æger negligens ſui, unde, niſi coactus, non reſpirat.

Qui cum libertate ſpirandi, & cum doloris acerbiſſimi notabilium partium vacatione, & ſomni benignitate interierit, Hippocrates vidit neminem, ait idem *Duretus* in coacas prænotiones.

*Baglivius* aſſerit, ſe centies obſervaſſe, quod bona reſpiratio in variolis ſit unum ex optimis ſignis, licet alia ſint gravia.

Pulſu & reſpiratione exploratis interrogandum, num quid doleat, & quæ doloris illius ſpecies ſit, an gravativus, an ardens, punctorius, premens, contorquens, continuus, periodicus, aut per intervalla rediens.

Notandum hic: 1) non omnem dolorem punctorium infra ſeptum transverſum, qui ad attactum augetur, propterea in-

inflammatorium eſſe, hinc non in omni dolore punctorio ſanguinis miſſione opus eſſe, niſi cætera venæſectionem coindicent. 2) Notandus aphorismus ſextus L. II. Hippocratis: *quicunque dolentes aliqua parte corporis, omnino dolores non ſentiunt, iis mens ægrotat*. Item 3) aphorismus 33mus L. IV. *Si cui pars quædam doluerit, priusquam ægrotet, ibi firmatur morbus*. 4) Dolores, qui ſine ſignis levantur, letales ait *Hippocrates* in *Coacis*. Hoc effatum Hippocratis toties verum comprobatum eſt, at tamen minus attenditur, quam oporteret. Dolores inflammatorii ſubito absque rationabili cauſa diſparentes, certo præſentem gangrænam indicant, & mortem proximam; at dolores a ſolis ſpasmis oriundi ſæpius ſubito ceſſanr, absque tam funeſto eventu. Horum prævia notitia inſtructus medicus, facilius de ſtatu ægri certior fiet.

His perſpectis, videndum, qua ratione æger habeat circa ſomnum, & vigilias, circa ſenſus externos internosque. Contemplandus dein eſt externus corporis habitus, & actiones naturales. Multa indicant oculi, faciei color, lingua, os, appetitus, hypochondria, cardia, abdomen,

alvus, urina, excretiones quæcunque aliæ, quæ ipſi ſolemnes fuerant, an perſtent, an vero ſuppreſſæ, an auctæ ſint.

Oculos in acutis contemplari oportet, quoniam ex iis plurima leguntur. Juvat hic quædam *Hippocratis* effata adducere, ut ſciamus, ad quid utilis eſſe oculorum conſideratio poſſit. L. VII. aphorismo 81. ait *Hipp. Quibuscunque in ægritudinibus ocu li ex voluntate lacrimantur, bonum; quibus vero citra voluntatem, malum.* Illud enim mentis præſentiam, hoc ejus abſentiam denotat. In L. *Prædictionum* ſequentia habentur graphice deſcripta de conditione oculorum in acutis: *ſi lucem fugiant, aut involuntarie lacrimentur, aut diſtorquentur, aut alter altero minor fiat, aut albas partes rubentes habeant, aut venulas lividas, aut nigras, aut lemæ ac ſordes circa oculos appareant, aut hi etiam inſtabiles, aut eminentes, aut cavi vehementer facti, aut ſquallentes, & obſcuri fuerint, aut color totius faciei alteratus fuerit, hæc omnia mala & pernicioſa eſſe putandum eſt.*

Libro eodem ait: *oculos ſemper intueri oportet, ſi enim oculi frequenter moveantur, furioſos eos fore timor eſt.*

ſe-

In libro de coacis prænotionibus: *oculi aſſidue nictitantes, mali.*

L. 6. de morbis popularibus ait: *oculus inareſcens malum.*

L. 1. Prædictionum: *Oculus hebes malus*; & ibidem: *oculus fixus & caliginoſus malus.*

L. Prognoſt: *oculi partes albas rubentes habentes, malum ſignum.*

L. VI. de morbis popularibus: *oculi audacia delirii ſignum.*

L. Prognoſticorum: *in ſubapparitionibus oculorum in ſomnis, ſi albæ quid partis ſubapparuerit, palpebris non commiſſis, ſi id non ex alvi profluvio; aut medicamenti potione fuerit, aut æger ita dormire conſuevit, malum ſignum, & valde letale.*

L. *de coacis prænotionibus ait: oculorum obſcuratio, & vox acuta referens planctum, convulſorium eſt.* Et ibidem: *Quibus oculus morbi regii colore infectus, ac calignoſus eſt, ſtrepitu ſputi multo in pectore exiſtente, & facies triſtis in pleuritide, hi pereunt.* Hujus effati veritatem nuper in Pleuritico vidimus in noſocomio noſtro. Corporis ſanitatem ac firmitatem Hippocrates ex oculis metitur; dicit enim:

oculi prout validi fuerint, ita etiam corpus. *Baglivius*, maximus obſervator, quem amor hypotheſium nunquam ſeduxit, qui omnem in obſervando vim poſuit, & qui juventutem ſuam penes ægros in variis Italiæ noſocomiis trivit, quem præmaturum fatum rei medicæ eripuit, is, inquam, ait: *nunqnam ab ægro diſcedas in acutis, & in inflammatoriis, niſi oculos inſpexeris; quando illos a naturali ſtatu mutatos videbis, time ſemper, ſicut poſt opiatum in dyſenteria, poſt chinam chinæ in magno primarum viarum apparatu.* Idem graviſſimus auctor aſſerit, oculos caligare, & obtenebrari in pectoris acutis morbis, letale eſſe, *Hollerius* vero affirmat, oculorum ruborem eſſe ſignum corrupti pulmonis, aut viſcerum e directo, cerebri quoque, & ventriculi inflammati.

Conſiderato oculorum ſtatu, ad faciem ejusque colorem medicus attendat; qua de re, ut ſanum judicium ferre poſſit, proderit quorundam aphoriſmorum meminiſſe, quos vel Hippocrates, vel illuſtres quidam Hippocratis ſectatores reliquerunt.

Facies optima, quæ ſanorum faciei eſt ſimillima, maxime vero ipſa ſibi ipſi.

L.

L. VI. de morbis popularibus dicit: facies bona in magnis morbis bonum.

L. de coacis prænotionibus: quibus facies ſana, præcordia non mollia, non liberantur citra multi ſanguinis ex naribus fluxum, aut coxendicum dolorem.

L. III. de diæta, dicitur: qui faciem decolorem habent, & ubi comederint, paulo poſt eructant acida, & acor in nares proſerpit, his corpora pura non ſunt.

L. de coacis prænotionibus: faciei bonus color & torvitas in morbo acuto, malum. Item eodem loco habetur: circa faciem color bonus, & ſudores non febrientibus, ſtercora vetuſta ſubeſſe ſignificant, aut victus rationem inordinatam. Et ibidem denuo dicitur: qui faciem floridam habent, & alvum liquidiorem, ſuppurationes circa pulmonem habent.

Ne autem erremus, ſi malum faciei ſtatum videas, interrogare oportet ægrum, an nimium ante vigilaverit, aut diarrhæam aut famem paſſus ſit, quæ ſingula mutationem faciei in pejus faciunt.

Rubores narium ſigna ſunt ventris facile lubrici, ſigna quoque pulmonum aut iecoris, ut docet Hippocrates in coacis.

*Bag-*

*Baglivius* ait: in chronicis morbis, ſi facies naturalis ſit, nunquam crede, adeſſe obſtructiones in viſceribus, ſi mutata ſit a naturali, id obſtructionum ſignum, & turbatæ œconomiæ naturalis eſt. *Jacotius* in coacas prænotiones ait: omnis rubor faciei vel ſanguinis copiam, vel internam phlegmonem, vel calidam intemperiem, vel viſceris corruptionem denotat; alvus dura eſſe ſolet iis, qui nimium facie rubent.

Accedimus ad examen oris, linguæ, faucium. Lingua nobis plurima indicat. Linguæ conditio nobis indicat:

1.) Statum partium vicinarum, connexarumque, faucium, tonſillarum, cavi narium, & totius membranæ Schneiderianæ morbos lingua ſignificat. Sic in quavis anginæ ſpecie, in coryza, in morbis non paucis gingivarum linguam videbitis affectam; qua autem ratione in ſingulis hiſce morbis lingua affici ſoleat, penes lectos ægrorum videmus.

2.) Lingua indicat ſtatum primarum viarum, quemadmodum enim inteſtina affecta ſunt, ſic in morbis multis & ventriculus, ſic & oeſophagus, ſic & ob nexum & partium continuitatem lingua ipſa. Crudus e. g. inte-

ſti-

ſtinorum & meſenterii apparatus plerumque comitem habet etiam ventriculi ſaburram; hæc autem glutine ſuo, aut ſapore amaro, acido, auſtero, rancido, putrido afficiet oeſophagum, atque demum linguam. Hinc ſtatum primarum viarum lingua alba, mucoſa, flava ſemper loquitur.

3) Ex lingua diſcernimus perſæpe ſtatum aſperæ arteriæ, & conditionem pulmonum; hinc lingua alba, cruſtoſa, ſicca in inflammatione membranæ aſperam arteriam inveſtientis, ſive in βρονχω inflammatorio, item in peripneumonia & pleuritide. Linguam hac ratione affectam Hippocrates peculiariter *peripneumonicam* appellavit.

4) Ex lingua, ejusque colore ſtatum omnium humorum circulantium deſumimus perſæpe. Lingua concolor eſt attingentibus ipſum humoribus, quapropter per hanc humorem cognoſcimus. Ita *Hippocrates* libro 5. de morbis popularibus.

Obſervatio linguæ tanti momenti eſt, ut medicus omnibus aliis ſignis diagnoſticis longe facilius careret, hoc ſolo excepto. Conſideramus autem in lingua 1) ejus *colorem*, album, flavum, nigrum, vireſcentem, liveſcentem, 2) ejus *aſperitatem*, 3)

ejus

ejus *motionem* aut impotentiam, 4) *tremorem*, 5) *teneritudinem*, 6) *ariditatem*, 7) fiſſuras, ulcera, aut ulcuſcula linguæ. Vix in ulla re *Hippocrates* tam accuratus fuit, ſicut in linguæ diverſarumque ejusdem affectionum deſcriptione. Quid ex quavis linguæ affectione concludendum ſit, ſuo loco videbimus.

Dentes quoque multa ſignificant. Materies viſcoſa, & quidam quaſi lentores, ſignificant juxta *Hippocratem* febrem fortem. Dentes male affecti, artoſi, viſcoſa materie obliti, dentes non firmiter nexi, fœtor oris, pravam plerumque digeſtionem, primarum viarum morbos, & mala inde pendentia denotant.

His examinatis, ulterius progrediendum & inquirendum, num appetitus perſtet, an dejectus ſit; an nauſeæ, vomituritiones, cibi, & præprimis carnium faſtidium adſit; an peregrinus aſſumptorum ſapor, aut forte nullus; an ructus putridi, nidoroſi, acidi, auſteri, amari, nauſeoſo dulces ægrum moleſtent. Audiamus quasdam circa appetitum obſervationes:

1) In

1) In omnibus morbis, ſi viget appetitus, bonum; ſemper timeo in ægris inappetentiam, ait *Baglivius.*

2) Si poſt curatos morbos inappetentia remaneat, recidivam prædicito.

3) Nulla alia bona ſigna me exhilerant; niſi conjuncta ſint cum appetentia, ait idem adcuratiſſimus obſervator.

4) Bonus appetitus bonam viſcerum naturalium œconomiam denotat, unde ſemper bene ſperandum, pergit idem hic auctor.

5) Si quis diu inappetens manſerit, in gravem morbum incidet.

6) Non facile promittas felicem eventum, præcipue in chronicis, niſi fundamentum habeas in bono appetitu.

Tandem pergendum eſt ad hypochondriorum examen, hæc ut ſana ſint, debent eſſe mollia, indolentia, & æqualia ex utraque parte. In hypochondriis obſervatur *durities*, *tenſio*, *inæqualitas*, *dolor*, *pulſatio*, *introtractio*, & eorum *tumor ſublimis*, ſive *meteoriſmus.* Inde diſcimus ſtatum primarum viarum, vel viſcerum in hypochondriis ſitorum, hepatis ac lienis. Exploranda ſunt præcordia, regio ſcrobiculi, num dolor, pondus, tumor, tenſio adſit,

num

num augeantur hæc incommoda ad attactum. Veteres in examine hypochondriorum adcuratiſſimi fuere, unde varios nobis aphoriſmos reliquerunt, ubi ex hypochondriorum conditione morbi ideam venari medicus poteſt.

Urina & alvus medico multa nonnunquam ſuppeditant, quæ ad morbi cognitionem facere poſſunt. Non loquimur hic de illa multorum Pſeudomedicorum arte, qua, nullo alio ſigno, adjuti omnia ex urinis divinari ſatagunt; hæc enim dudum exploſa ſtultitia eſt. Verum tamen manet, multa per urinas cognoſci, ſi aliâ inſuper ſigna in auxilium vocentur. Urina ſanguinis ſtatum indicat; qualis ſanguis, talis & urina. In urina ſpectabimus *colorem*, *contenta*, *copiam*, *modumque*, quo mingitur. Color urinæ ruber & nimium ſaturatus non ſemper inflammationis præſentiam denotat; nam ſi adſit primarum viarum cachochylia, & crudus apparatus, urina ſæpe admodum rubra, aut coloris profunde rubri eſſe ſolet. Mingitur quoque in cruda hac ventriculi ac inteſtinorum ſaburra lotii hujus nimium ſaturati exigua quantitas, ſubinde cum dolore ſtrangurioſa, ita, ut imperitiores

tiores ad diuretica exhibenda confugiant. Cavendum ergo, ne ſolo hoc intenſiori rubore ſeductus medicus, de inflammatione cogitet, venasque imprudens ſecet, aut emollientibus antiphlogiſticis, obviam ire nitatur. Si enim cum urina rubra adſint ſigna primarum viarum affectarum, lingua mucoſa, alba, flava, dentes viscoſi, ſapor amarus, aut quisque alienus in ore, ſi ructus nauſeoſi, amari, acidi, quin & dulces ægrum moleſtent, ſi vomituritiones, nauſeæ cibique faſtidium, ſi pondus gravans ad ventriculum, ſi hypochondria tenſa ſint, inæqualia, ſi abdomen tumidulum, borborygmis moleſtum, ſi lumborum ſimul adſit dolor, alvus ſtricta, flatus, ſi his omnibus aut plerisque ſimul junctis, adſint præterea noctu ſudores nidoroſi, fœtentes &c. ſi urina tunc ſit ſaturatiori rubedine tincta, frequentiusque at parce mittatur, & ſubinde ſupprimatur, vel cum ſtranguria mittatur, ſolvere tunc oportet crudum viarum primarum apparatum medicamentis leniſſimis, ſalinis, & deinde ea via, quæ commodiſſima & breviſſima videtur, eundem ejicere. Hoc in caſu quam plurimi errant errore non indifferenti, qui omnem uri-

nam rubram *inflammatoriam* eſſe putant. Venæ ſectio nequaquam indifferens remedium eſt, quia latex vitalis per venæ ſectionem profunditur, ut adeo admodum circumſpecti eſſe debeamus, ſi vel venæ ſectionem ſolummodo aut ſuadeamus, aut diſſuadeamus; etſi fors non raro contingat, ut, ubi neſcimus, quam in partem conſulere debeamus, venæ ſectionem imperemus, levi admodum brachio, eaque animi levitate, ac ſi innocentiſſimos lapides cancrorum præſcriberemus. Urina ergo intenſius rubra, cum ſignis gravati ſyſtematis gaſtrici aut inteſtinorum juncta, vel emetico vel purgantibus per epicraſin propinatis emendatur. At vero, ubi urina rubra, cum faucium linguæve ſiccitate, ſiti, cute arida æſtuante, pulſuque aucto deprehenditur, vitium erit in humorum phlogoſi; hinc venæ ſectio, & methodus antiphlogiſtica valebit.

Audiamus adhuc quasdam *Hippocratis* de urina ſententias, quas ſuo loco in memoriam revocabimus.

1) Urina tenuis ac bilioſa, ac vix tenuem, ac exiguam ſubſidentiam habens, quæve modo in melius, modo in deterius muta-

mutatur, morbum longum fore indicat. Urina talis, qualis deſcripta eſt, ſæpiſſime obſervatur poſt febres autumnales non bene curatas. Sunt, qui per annos plures tales urinas excernunt, tenues, bilioſas, cum ſubſidentia exigua. Re bene examinata comperies, eos intermittente laboraſſe, inde vero & incommodis ventriculi, & hypochondriorum conflictari.

2) Urina ſubrubram & levem ſubſidentiam habens, in pleuriticis ſecuram judicationem ſignificat. Vidimus exemplum pleuritidis hac urinæ ſpecie judicatæ.

3) Urinæ in peripneumonia craſſæ in initio, deinde attenuatæ, letale.

Peracto ægri examine omnia in unum quaſi collecta inter ſe combinentur, conferanturque, ut inde & morbi ſpecies, & judicium conveniens innoteſcat. Id adhuc notandum eſt, quod is maximum emolumentum, laborisque impenſi præmium ſit relaturus, qui omnia, quæ per ægroti ipſius narrationem, & ipſo examine conſtiterunt, in chartam breviter, & ſuccincte conjiciat, morbique progreſſum ac finem ſedulo adnotet. Si enim plures, unius ejus-

demque morbi hiſtorias collegerit, easdem inter ſe comparaverit, canones practicos inde deducere, & aphorismos formare poteſt. Hæc erant præmittenda circa methodum inſtituendæ anamneſis, & examinis ægrorum.

---

SEC-

# SECTIO III.

## MEDICINA
## IN
## CASIBUS INOPINATIS.

# MEDICINA
## IN
## CASIBUS INOPINATIS.

I. *Submerſi*. 1. Non valide concutiendus eſt. 2. Non ſuſpendendus ex pedibus. 3. Venæſectio in vena jugulari. 4. Inflare aërem, vel fumum nicotianæ in pulmones ope follis, ore humano, fiſtula, & bronchotomia. 5. Inflare aërem ſimplicem, ope follis, fiſtularum tabaciarum. 6. Frictio, demtis veſtibus madidis, & adpoſitis aliis ſiccis, & calefactis. 7. Situs capite modice elevato, ſeu, corpus ſit in plano inclinato.

Moriuntur ob ſufflamminatam pulmonum actionem; hæc autem aboletur ob

aquam in pulmones attractam, quæ tamen ibidem non ſub forma aquæ, ſed potius ſub forma ſpumæ deprehenditur; ſubinde tamen prorſus nihil eſt repertum in pulmonibus. Aqua in ventriculo aut nulla eſt aut ſaltem non nocet.

A ſufflata pulmonum actione *apoplexia*; hinc primo *peripneumonia*, dein *apoplexia* fit.

Inflatio oris pedetentim fiat, & cum levi thoracis alterna frictione.

Fumus nicotianæ ore retentus, per fiſtulam & in anum, & in pulmones poteſt immitti.

Nihil infundi in os debet, antequam iterum poſſit deglutire.

Naribus ſpirituoſa, item fumus nicotianæ adhibendus.

Diu pergendum, etſi jam adſint vitæ ſigna.

Corpus calefaciendum eſt calidis veſtibus, arena calefacta, ſale, cineribus; non autem cubiculo calefacto.

Deglutienti infuſum florum ſambuci cum oximelle ſquillitico dandum, item leve infuſum aromaticum.

Sub-

Subinde vomitus in jam reſuſcitato prodeſt, & vitam vacillantem confirmat.

Jam reſuſcitati diverſimode debent tractari pro diverſa affectione: ſubinde venæ ſectio, ſubinde excitantia, ſubinde nervina indicantur.

Si ſint & ſubmerſi, & frigore glaciali enecti, primo tractari debent ut *conglaciati*, de quibus poſtea, & dein ut *ſubmerſi*.

II. *Suſpenſi*. 1. Caute a fune liberandi. 2. Situs ſit ſemierectus. 3. Veſtes arctiores laxandæ. 4. V. S. jugularis. 5. Sanguine non fluente ſcarificatio ad nuchas, retro aures, ad tempora. 6. Facies aceto & aqua frigida conſpergenda. 7. Inflare aërem calidum in pulmones, & ſi id per os fieri nequeat, fiat bronchotomia. 7. Acria enemata. 8. Aër ope follis in anum inflandus. 9. Moderata frictio. 10. Naribus ſpiritus volatiles admovendi, ſi modo incipiant vitæ ſigna dare; item acetum calidum, juſculum cum pauxillo vini, infuſa leviter aromatica. Tandem pro ratione ſymptomatum ſupervenientium curandi.

III. *Recens nati apparenter mortui*, 1) a funiculo umbilicali, 2) ab ore uteri-

no ſtrangulati; 3) ob iniquum ſitum violenter verſi; 4) forcipe, vecte preſſi; 5) muco faucium ſuffocati; 6) partus diuturnus.

Horum ſtatus eſt *apoplecticus*; ſunt *ſugillati*, *lividi*, maxillis ſpaſtice compreſſis, aut vice verſa: meconium profunditur.

Omnia tentanda, ſi modo de vita paulo ante præſente conſtet.

Hinc 1) immiſſo in fauces digito mucus excipiendus, fauces irritandæ.

2) Alterna lævi thoracis, & abdominis preſſio cum frictione.

3) Funiculi abſciſſio, ut mutatio circuli incipiat.

4) Mitti ſanguis debet ex funiculo abſciſſo, ad cochlear majus, vel duo, vel tria.

5) Sanguis ex funiculo deligando non eſt verſus infantem urgendus.

6) Aëris calidi in *pulmones* inſtatio, item in *anum*.

7) Sæpe invertendus eſt infans, ut pronus ferme cubet, ut mucus excidat.

8) Plurimum prodeſt balneum calidum, ſubſpirituoſum, vinoſum.

9) Spirituoſa naribus.

10) Infuſum leviter aromaticum cum oxymelle ſquillitico deglutiendum.

11) Frictio tunc in reſuſcitato ſpirituoſa.

12) Frictio placentæ pedum.

13) Suctio mammarum infantis.

At debiles, ob valetudinem matris præ-greſſam, ob hæmorrhagiam, omnia priora petunt, excepta ſanguinis miſſione.

IV. *Infantes ſuffocati ſtragulis.* Mos nutricum. 1) Tunc venæ ſectio jugularis. 2) Inflatio aëris in *pulmones* & *anum*. 3) Preſſio alterna abdominis & thoracis. 4) Omnia prius enarrata. 5) Oxymel ſquilliticum cum infuſo ſambuci.

V. *Suffocati vaporibus carbonum*, fermentantis vini, cereviſiæ, hydromellis, aceti: tunc 1) Aeris puritas & libertas requiritur, ægri auferendi, aut portæ aperiendæ. 2) Venæ ſectio, ſpiritus ſalis ammoniaci ad nares, ut faucium ac maxillæ ſpasmus ſolvatur. 4) Inflare aërem, aut bronchotomia. 5) Faciem conſpergere aqua, & aceto frigido. 6) Frictiones. 7) Scarificatio nuchæ. 8) Inflare aërem aut fumum nicotianæ in anum. 9) Acria enemata. 10) Inter-

Interne ſpiritus ſalis ammoniaci dilutus, & analeptica.

VI. Si ſint *vapores putridi*, noſocomiorum, cryptarum, cloacarum, puteorum, cellarum &c., tunc emendandi hi vapores exploſo ſclopeto, accenſo ſulphure, aceto accenſo; tunc etiam prius nominata proſunt, & ipecacuanha, aut vitriolum album; item poſca frigide pota, limonada.

Aegri ex cryptis extrahendi 1) Inſtrumentis. 2) Prius exploſo ſclopeto. 3) Ab homine, qui pannis aceto madidis, & ori obvolutus ingreditur.

Tamdiu non eſt tutum ejusmodi cryptas aut loca concluſa ingredi, quamdiu injectus ignis, aut ardens candela extinguitur.

Prodeſt quoque ejusmodi loca luſtrare affuſo lixivio ex aqua, cineribus, calce, ſale communi parato; item fumo accenſi aceti, accenſo pulvere pyrio, accenſo ſulphure.

Quod ſi quis ingredi debeat locum vaporibus vini fermentantis plenum, is prius pannum ori obvolvat alcalino lixivio madidum, adjecto ſpiritu vitrioli dulci.

Noſocomiorum aër ingredientibus non nocet, ſi aceto accenſo luſtretur; idem illi ob-

obſervent, qui inter cadavera debent multum, & diu morari.

Vapores volatiſſimi rerum grate odoriferarum irritabiles homines ſæpe lædunt, inde leipothymia & mors. Odor florum &c. Prodeſt tunc 1) aër renovatus: 2) odor inopinatus aliarum rerum e. g. aſæ fœtidæ, accenſæ ungulæ, pilorum accenſorum fœtor, item plumarum, corii, allii odor; camphora.

Vapores metallici multos ſuffocant; eadem præſidia hic locum habent, quæ ſupra commemorata, ubi de periculo carbonum, vini fermentantis dictum eſt; verum his auxiliis præmiſſis promptum emeticum indicatur; ipecacuanha, vitriolum album; infuſum nicotianæ ano injectum.

Vapores plumbi enervat victus ex butyro, & aliis pinguibus, vomitio, purgatio.

VII. *Venena.* Venenum ſubinde hauritur ex improviſo; arſenicum, mercurialia acriora, mercurius ſublimatus corroſivus, viride æris ex vaſis cupreis, cobaltum, ſmaltum, nux vomica, cicuta aquatica, hyoſciamum, opium, aliaque plura.

Ut determines, quid potiſſimum agere oporteat in veneno quoque etiam ignoto, (ſæpe enim id ignoramus,) neceſſum eſt effectus *multiplices* aſſumpti veneni conſiderare. Vel enim 1) mox ab aſſumpto veneno adeſt vomitio, ardor oris, faucium, œſophagi, ventriculi, abdominis dirus, item dejectio cruenta; brevi tunc ſingultus, ſudor mortualis, & ipſa mors ſequi ſolet.

Si venenum aſſumptum prædita ratione agere incipiat, tunc illico 1) copioſus potus mucilaginoſus ſumatur ex jusculis carneis, lacte, butyro, oleo; pluris hæc ſunt, quam ſimplex aqua. 2) Enemata oleoſa, emollientia, fomenta tepida abdominis, & ſemicupia. 3) Cave cane pejus & angue ab emetico, niſi forte ſtatim reſcias, te venenum aſſumſiſſe, ita, ut emetico id poſſis excutere, priusquam illud acerrima, & rodente vi agere incipiat; verum tunc plumula, oleo, excitari debet 4 Subinde & venæ ſectio indicatur, indirecte quidem.

Venena vegetabilia facilius & tutius dato emetico excutiuntur, quam venena acria, rodentia, chemica.

In

In aſſumpto arſenico, mercurio corroſivo, ærugine æris, potus ſit lixivioſus, ex aqua communi & ſapone veneto, vel & ſimplicius ex aqua & ſale tartari, lixivium cinerum communium cum lacte.

Mercurius inunctus intempeſtive, & nimia doſi in lue, contra pediculos, ſcabiem, tormina gravia, vomitum, ſpeciem dyſenteriæ &c. tunc potus lactei, tepidi, mucilagines, & balnea tepida.

Venena *narcotica* vegetabilia 1) requirunt venæ ſectionem, cum vim habeant apoplexiferam. 2) Generoſum emeticum. 3) Acida vegetabilia. Talia venena ſunt opium, belladonna, hyoſciamus, & multa alia. Mors eſt ſicut in apoplexia ſanguinea, pulſus fortis, plenus, tardus, reſpiratio lenta, difficilis, ſopor &c.

Mallem mediante injectione, vel tubulo ſolutionem vitrioli albi in ventriculum demittere, vel eandem in anum injicere, quam decoctum nicotianæ, cum ipſum quoque ſit narcoticum; acria alia præplacent.

Narcotica venena etiam nocent ſolo odore ſuo viroſo: ſi quis e. g. diu verſetur aut dormiat in tali loco. Eadem medela eſt.

Ve-

Venena alia quædam in vias agunt urinarias e. g. cantharides, ardorem, mictum cruentum inducentia. Balnea; emulſa tepida; venæ ſectio.

Acida mineralia concentrata per errorem epota, enervantur potu multo aquoſo, & mucilaginoſo, item lixivioſo.

Fungi, præcipue venenati, ova putrida, carnes putridæ comeſtæ inſtar veneni agunt; tunc emeſis ſola prodeſt; & acida, e. g. poſca, acetum.

Acus deglutita poſcit potus acidos, ut ea brevi obducatur rubigine, præcipue in apice; item, cremores, pultes; cremores & pultes valent etiam in deglutitis fruſtulis vitri; periculoſum eſſet evacuans.

In morſu canis rabidi: 1) ure locum demorſum, aut muria ſalis communis illum ablue. 2) Totum membrum fove fomento oleoſo. 3) Cura nervina, moſcho, camphora; 4) Veſicantibus largis; 5) mercurio, 6) ſpecificis.

Vene-

Veneni inſtar agit ſubinde frumentum recenter collectum, nec bene ſiccatum; oritur ſenſus formicationis in artubus, contracturæ, & convulſivæ contractiones digitorum, cum rigiditate immobili per omnem ſæpe vitam; convulſiones, mors. Meſſe finita inter ruſticos, eosque pauperiores hic morbus ſubinde obſervatur. Curatur 1) pane meliore, paratoque ex farina melioris frumenti; 2) emeſi validiore, iterata, præmiſſis ſolventibus, reſolventibus; 3) balneis; 4) camphora; 5) ferulaceis, amaris.

VIII. Aliud mortis genus eſt illorum, qui bolo intra œſophagum hærente incipiunt ſuffocari. Moriuntur ideo, quod bolus hærens urgeat aſperam arteriam antrorſum, eaque ferme compreſſa ſpiritum intercludat, vel quod œſophagus irritatus ab hærente bolo in conſenſum ſimul trahat caput aſperæ arteriæ, & rima glottidis æque ſpaſtice contracta claudatur.

Fit in pueris voracibus, clanculum vorantibus, item ſi globulis ludant, eosque

ore volvant; item ſi inter manducandum rideant, loquantur; ſi boli medicamentoſi propinentur. Piſces pueris non dentur.

Cura fit per chirurgum, qui hamulo, forcipe, aut aliis inſtrumentis, hærentem bolum excipit vel detrudit.

At chirurgo non præſente alii rem adgredi debent; mediante *cereo tenuiori* detrudendum corpus hærens eſt in ventriculum.

Commeſtibilia corpora potius *detrudenda* ſunt, quam *extrahenda.* At non commeſtibilia & ſimul ventriculo inimica in caſu neceſſitatis tamen ſunt detrudenda in ventriculum; æger vero tractandus eſt tanquam is, cui venenum datum eſt.

Potus ſimul *lubricantes* dandi. Pulſandum dorſum eſt, ut hærens corpus in motum ducatur; carpento per ſtrata viarum, eoque rudi, vehendus eſt æger motu pernici.

Si

Si nil profeceris, & metus ſit præſentis ſuffocationis, tunc 1) venæ ſectio larga; 2) emeticum promptum, ſolutio nempe tartari emetici, aut vitrioli albi, faucibus ſimul irritatis; 3) enema ex fumo nicotianæ, aut ejus infuſo. 4) Vomitus fuit factus infuſione in ipſas venas emetica.

IX. *Conglaciati* (Erfrorne) ſæpe & præ aliis in vitam revocantur, & poſt complures dies. Hoc ut obtineas, 1) cave, ne in locum calidum ægrum deportes, tunc enim gangræna & mors. Exemplum a pyris & pomis conglaciatis. Revocati diutius a loco calido abſtineant. 2) Conciliari *levior* paulo frigoris gradus debet, quam is ſit, qui hominem enecavit, atque ita, per gradus & ſenſim, priſtinus calor concilietur; 3) hinc in cubiculum frigidum hominem deducas, ibique exutum involve nivibus, aut impone balneo frigido glaciali. 4) Lenes frictiones mediante nive, aqua glaciali. 5) Si in itinere id contingat, ubi ſub tectum reduci æger nequit, ſub dio totum erit peragendum, & corpus tunc fricandum; 6) redeunte vita venæ ſectio, & antiphlogiſtica methodus

dus indicatur; 7) univerſim poſtea ita tractandi, uti ſolent inflammati, uti in apoplexia ſanguinea, aut vera pulmonum inflammatione. 8) Si ſolum pars corporis, auriculæ, naſus, pedes, aut pedum digiti vim frigoris patiantur; opus, 1) abſtinere ab unguentis, emplaſtris; 2) fricare aqua frigida, nive; 3) ſubinde venæ ſectio.

Caveant itinerantes, ruſtici præcipue, 1) a potu vini, ſpirituum ardentium; 2) a quiete ob laſſitudinem; 3) a ſomno capiendo; qui indormit, certo perit.

X. *Fulmine tacti*, mortem, ſi negligantur, apoplecticam obeunt, ſugillationes patiuntur.

Eadem ratione in vitam revocandi ſunt, ac ſuſpenſi, ac ſuffocati fumo carbonum &c. 1) Venæ ſectio jugularis; 2) inflatio aëris in pulmones, anum; 3) enemata nicotianæ; 4) frictio; 5) tandem nervina, ſi revivixerint.

XI. *Ex alto delapſis*, & apparenter mortuis larga venæ ſectio jugularis, & reliqua prius nominata. Acetum ſambuci cum ejusdem infuſo; infuſum florum arnicæ, venæ ſectio.

XII. *Ebrii* ſubinde habentur tanquam apoplectici. Ebrietas ſumma in apoplexiam tranſit. Ejusmodi apoplexia curatur: 1) evacuatione ſyſtematis ſanguiferi; 2) ſyſtematis gaſtrici, uti in aſſumpto veneno narcotico; venæ ſectio, irritatio faucium ad vomitum, emeticum. Potus aquæ ſimplicis cum abſorbentibus. Cavendum tamen, ne medicus *Ebrium* pro apoplectico habeat, ne ſeſe riſui exponat.

XIII. *Ira* gravis, quam Poëta *brevem furorem* nominavit, homines apoplecticos reddit. Tum 1) ſumma rarefactio, & 2) eorum impetus ad caput. Venæ ſectio; poſca; deinde levis diarrhæa, aut vomitio prodeſt; os etiamamareſcit.

XIV. *Terror* epilepticos, convulſos facit, maxime infantes. Spiritus cornu

cevri ſimplex & aniſatus, frictiones, balnea tepida. Peſſima eſt epilepſia a terrore.

XV. *Epilepticis* ferendum auxilium; aër liber; cautela, ne lædantur in pavimento, ne linguam commordeant; robuſtis vero venæ ſectio. Digiti non violenter exporrigendi, uti tamen mos eſt.

# SECTIO IV.

QUÆDAM

AD MEDICINAM FORENSEM

PERTINENTIA.

## Quædam
# AD MEDICINAM FORENSEM
## Pertinentia.

### *Partus maturus.*

Ad ſolvendas plures quæſtiones, hæreditatem utplurimum concernentes, plurima erunt notanda, & ſequentes quæſtiones præmittendæ ſunt; ſcilicet:

1. Quinam termini ſunt graviditatis, aut intra quantum temporis maturus partus fieri poteſt? Reſpondeo: intra 38vam ſeptimanam usque ad 40mam.

2. Quando partus præmaturus dicitur? Reſp. Tunc, quando ante 38vam fœtus excluditur,

ditur, is tamen fœtus ſtatus ſit, ut, cura diligenti habita, vita ejus prolongari poſſit.

3. Cauſæ partus præmaturi multiplices quæ? Reſpondeo: terror, animi pathema grave, hæmorrhagiæ, uteri præprimis morbus tempore graviditatis; nativa imbecillitas; diuturnus fluor albus, & chloroſis; frequentiores & intempeſtivæ venæ ſectiones; purgantia crebriora; emenagoga; plethora, febris, vis externa; vomitus multus violentus &c.

4. Quandonam abortus dicitur? Reſpondeo: ubi vita, utut omni adhibita diligentia, non poteſt continuari ob nimis imperfectam pro vitæ continuatione corporis evolutionem. Id fit ante ſeptimum menſem. Hinc fœtus ſeptimeſtris eſt vitalis cenſendus, ſive dein vitam actu protrahat, ſive poſtmodum vivere deſinat: ſufficit fœtum vivere poſſe. Hinc ſeptimeſtris fœtus, & magis adhuc octomeſtris fieri poteſt hæreditatis capax; diceturque non *abortus*, ſed partus præmaturus. Hinc ſcitur, quid ſit *partus vitalis & non vitalis*.

5. Quæritur, quæ ſit diſtinctio quoad functiones & ſigna externa inter fœtum

maturo

maturo partu, & fœtum præmaturo partu excluſum?

Fœtus maturus ex ſequentibus dignoſcitur; ſcilicet: pondus maturi fœtus eſt a libris VI. ad IX., pro ratione magnitudinis parentum, vel ipſius nationis. Infantes recens nati, populorum maxime ſeptentrionalium, minus ponderant, & ſtatura multo ſunt minores, quam noſtris in terris; apud nos enim longitudo recens nati & maturi infantis eſt a 15 pollicibus ad 21; infra 14. pollicem apud nos fœtus eſt immaturus.

Color corporis maturi infantis eſt dilute rubeſcens; corpus infantis immaturi intenſe rubet, cum livore; plantæ pedum præcipue, & volæ manuum purpuraſcunt.

Infans immaturus pilos habet, & in genis & per dorſum multo plures & majores, quam maturus.

Infans maturus corpore eſt pinguiculo, pulchro, & ad attactum ſolidiuſculo; immaturus infans macilentus eſt, rugoſus, & ſenili facie; membra attenuata, macra; aures diaphanæ, & lingua prærubra.

Infans præterea immaturus, & maſculus, teſticulos habet, vel in abdomine adhuc reconditos, vel hærentes in inguine;

matu-

maturus vero in ſcroto, rarius in abdomine aut inguinibus.

Ungues infantis maturi ſunt duriores, minus flexibiles, prælongi, & rubentes; immaturi infantis ungues breves ſunt, vix lineam longi, extremum articulum non penitus degunt, purpuraſcunt.

Fontanella minus ampla in maturo infante, ampla valde in immaturis. Capilli capitis in mortuo ſunt craſſi, & obſcuri coloris; in immaturo vero molles, teneri, albi, ad inſtar cannabis.

Maturus infans oculos ſtatim attollit, circumfert; vox elata, & vagitus fortes; mammas apprehendit. Immaturus autem oculos ferme ſemper clauſos habet; dormit perpetuo ferme. Valde immaturi habent adhuc pelliculam illam *Wachendorfianam* dictam, quæ pupillam claudit; nullum, niſi perobſcurum vagitum edit; extrema frigent ob vim vitæ admodum debilem; nec minimum frigidioris aëris contactum impune fert; hinc ejusmodi fœtus immaturi multo calore foveri debent.

Diverſi perfectionis aut imperfectionis gradus ſunt. Interim ii ſolum poſſunt juxta obſervationes vitam continuare, quibus

duo

duo tantum menſes ad perfectam maturitatem deſunt. Hinc vitalitas incipit menſe ſeptimo finito, aut prope finito; hinc etiam hic incipiunt eſſe hæreditatum capaces, & *verum infanticidium* primum fit in fœtu ſeptimeſtri excluſo, non autem in per abortum non procuratum excluſo.

*Ludwigius* vitalem etiam pronuntiat eum, qui *initio* ſeptimi menſis natus eſt.

6. Quomodo ſcitur fœtum excluſum fuiſſe ſeptimeſtrem, caſu, quo is poſt partum fuiſſet mortuus, & de hæreditatis capacitate quæreretur?

R. Vitalis fœtus reſpirationis effectus prodit: 1) Aliquo vagitu; 2) Suctione papillæ. 3) Aſſumptione fluidi oblati. Ex temporis computo vix certi quid poteſt definiri.

7. Partus ſerotinus, quousque extenditur? Leges viduis hac in re favent; ſerioris partus exempla proſtant; leguntur exempla tridecimeſtris fœtus. Conſuetudo varia; ad 11mum, 12mum, quin & 13mum menſem ſubinde prorogatur. Idque variat in diverſis regionibus.

8. Quæſtiones juridicæ hæ ſunt: 1) An fœtus excluſus maturus ſit, nec ne?

Sig-

Signa diagnoſtica ſupra dedi; 2) Si immaturus, an tamen vitalis cenſendus ſit, id eſt capax vitæ continuandæ, ſive continuaverit dein, ſive non, id eſt, an capax ſit hæreditatis? quæſtio ex ſupra dictis ſolvitur; 3) an fœtus ſit 1mo. poſt patris mortem menſe excluſus ſit filius defuncti legitimus? 4) an fœtus excluſus ante tempus, & dein occiſus per matrem, eam fecerit infanticidam.

Sed & de fœtu maturo quæſtio juridica multiplex moveri poteſt; ſcilicet: 1) an fœtus vivat actu, ob exiguam vitæ ſcintillam? dubitatio hæc movetur ob baptisma; 2) An, ſi non vivat actu, tamen antea vixerit? etiam id ſcire opus eſt ſæpe; ſigna afferemus alibi, unde deſumi debet, adfuiſſe vitam.

Verumtamen non tantum de vita fœtus quæritur, ſed etiam de ejus ſexu; ſecundum longitudinem quaſi diſtenta urethra virilis vulvam mentitur, & prominens clitoris penem.

An monſtroſus fœtus baptiſari debet? an monſtroſus fœtus jure bene formati hominis gaudet?

Abor-

## *Abortus procuratus.*

His perpenſis gradum faciemus ad aliud medicinæ forenſis caput; agemus de vario homicidio, & vis illatæ æſtimatione. Exordium fiat a ſpecie quadam homicidii, cum gravida fœtum adhuc immaturum quacunque ratione occidit, procurando abortum.

Abortum diximus, immaturi fœtus, qui vitam continuare ob defectum ſufficientis evolutionis non poteſt, excluſionem.

Abortus ſæpe absque matris culpa fit; ſubinde vero ſtudio procuratur, tuncque res ad judicem defertur. Multæ hodiedum matres ſunt, apud quas abortus procuratio impunis eſſe ſolet, atque multum uſitata.

Ultimis reipublicæ romanæ temporibus, & magis adhuc ſub primis Romanorum imperatoribus, vigente paganismo, matronæ abortum ſolebant procurare, ne incommoda diuturnioris graviditatis, partus, & educationis ſubire cogantur.

Abortum procurat vel ipſa gravida, vel alius quis, qui abortiendi anſam ſuppeditat.

Duplex

Duplex modus eſt occidendi fœtum immaturum; ſcilicet: 1) ſiquis, vel quædam fœtum in utero adhuc concluſum enecet; eritque proprie *aborticidium*; fœtus in utero mortuus brevi excluditur: rariſſima exempla ſunt fœtuum mortuorum per multos adhuc annos in utero geſtatorum, tandemque excretorum. Vel 2) ſi quis vel quædam fœtum data opera ante tempus vivum ex utero, tanquam ex ſuo domicilio exturbet, ubi, etiamſi per aliquot momenta vivat, vel & per horam, ac ultra, tamen neceſſario peribit.

Videamus primum modum occidendi fœtum in utero ipſo materno. Notum erat vel ipſis antiquis inſtrumentum, quod embryosphacten appellabant: quaſi diceres *Embryonum occiſorem*, cujus ope, nefandum certe, & execrabile ſcelus, innocentulum infantem occiderunt, cum id intra ipſum uterum adigerent. *Brendel* in *Eph. N. C.* de ancilla narrat, que acutum ſtylum ferreum intra uterum immiſit, & fœtum ſeque ipſam, cum uterum læderet, occidit. *Schurius* narrat, infantem in utero matris exiſtentem fulmine fuiſſe occiſum, illæſa matre. Quid, ſi nefaſta manus fulmine

min e artificiali uteretur, igne videlicet electrico, cujus ictus matrem haud læderet, attamen infantem enecaret.

Vis externa illata, compreſſio, lædere fœtum, quin & occidere poteſt.

Fors medicamenta, aut quædam venena dari poſſunt, quæ matri non, aut perparum, attamen fœtui nocent, eumque occidunt; illa præcipue venena, quæ reliquis intactis, ſanguinem petunt illico.

Fœtum, ſaltem indirecte, occidit nutritio ſubducta infantis, quod fit: 1) multis venæ ſectionibus; 2) lactando nimis diu; 3) inedia; 4) ſalivatione.

Noſſe quoque juvat nefandas methodos abortum procurandi, ut, ſi id contigerit, de eodem aptius decidamus.

Abortum ergo procurat lapſus, ictus, verbera ad abdomen, lumbos, dorſum &c. vomitus draſticis concitatus; ſternutatio frequentiſſima, & violenta, qualem facere ſolet euphorbium; riſus, tuſſis, clamor, ſaltus, vis electrica; ponderum elevatio, ſtranguria, tenesmus, alvus dura; arcti thoraculi, emenagoga, (an talia dantur)? Abortum faciunt ea omnia, quæ ſanguinem copioſius invitant ad uterum, ejusque

vaſa relaxant e. g. ſemicupia, clysmata emollientia, & injectiones tepidæ.

Ancillæ ruſticanæ venam in pede ſecant, ut ſanguinem ad uterum invitent; dubitatur de hac ſpecie derivationis. Compreſſio *arteriarum* cruralium, ut ſic minus ſanguinis feratur ad extremos pedes, & plus ad vaſa uteri vicina, quam methodum menſtrua reſtituendi *Hamilton* in obſervationibus Edinburgenſium deſcripſit. Equitatio multum ſanguinis ad partes genitales derivat. Irritatio quævis uteri, aut partium utero vicinarum, frictio ſcilicet pudendorum, irritatio oſculi uterini, frictio abdominis; draſticum purgans ex aloë, reſina jalappæ, colocynthide, ſcammoneo. Item diuretica, maxime cantharides. Frigus; peſſi acres, quos ad expellendas ſecundinas *Hippocrates* ſuaſit. Coitus frequentior tempore graviditatis, teſte *Manningham*, abortum ſæpe facit. Vigiliæ, iræ, terror; hyſteria.

Tempus, quo facillime abortus præ alio quocunque tempore procurari poteſt, eſt, teſte *Hallero*, circa tertium menſem, ubi bis jam legitima menſtrui ſanguinis excretio ceſſavit.

Con-

Contingit, ut perſona quædam judici deferatur, vel, quod ipſa abortum procurarit ſibi ipſi, vel alteri vim intulerit, aut remedia abortiva propinarit; hinc variæ quæſtiones naſcuntur:

1ma eſt, an re ipſa perſona accuſata fœtum immaturum ediderit, nec ne; an ſcilicet non fuerit mola.

2da, ſi abortiverit hæc perſona, an abortus hic ſequebatur ex actibus ſtudioſe poſitis, vel vero ex cauſis involuntariis, & inevitabilibus.

3tia, quod ſi conſtet, cauſas abortus ab ipſa gravida ſtudioſe poſitas eſſe, quæritur, an eæ cauſæ fuerint tales, ut *neceſſario* poſt ſe abortum traxerint.

4ta, ſi certæ actiones abortum cauſſarunt, an gravida has actiones poſuit ex ignorantia, inadvertentia, caſu fortuito, vel vero animo malo, & abortum procurare ſtudioſe volente?

5ta, an eo tempore, quo gravida ſibi abortum conſciverat, an, inquam, eo tempore fœtus jam erat animatus? Hæ ſunt quæſtiones, ad quas ſingillatim reſpondebimus.

Ad 1mam quæſtionem, an re ipſa perſona abortiverit, reſpondeo: 1) probari abortum ex ipſo corpore delicti, ſive fœtu excreto; 2) ex ſignis graviditatis aliunde petendis, quæ antea adfuiſſe conſtat, nunc vero deſunt; 3) ex doloribus partus, qui etiam in abortientibus iidem ſunt. Cave ne ſuppreſſa menſtrua, & abdomen inde tumidum, ortum demum ſanguinis ex utero profluvium, & mola excluſa abortum mentiatur. Signa graviditatis alibi dabimus.

Ad 2dam quæſtionem, an abortus ſit effectus pravarum artium, an vero effectus cauſſarum inevitabilium, reſpondeo: id determinari ex aſpectu fœtus abortivi vix, aut nunquam poſſe, niſi forte vi valida, & percuſſione in gravidæ abdomen facta, veſtigium quoque in fœtu deprehendatur, aut niſi gravida ipſa, ope inſtrumenti, in proprium fœtum ſævierit. Reliqui modi abortum procurandi nulla in ipſo fœtus corpore læſionis veſtigia relinquunt. Interim magna probabilitas abortus procurati *ſtudio* dataque opera naſcitur ex ſequentibus.

1) Si perſona accuſata ſigna graviditatis antea habuit, quæ ipſa occultare conabatur.

2)

2) Si hinc inde conquiſiverit methodos varias abortum procurandi.

3) Si inſolitos quosdam, gravesque peregerit labores, quos antea renuebat, uti, ſi gravia onera geſtavit; ſaltus; equitatio.

4) Si absque ſufficiente ratione, medico non conſulto, venam ſibi ſecuerit, idque maxime in pede.

5) Si intempeſtive a chirurgis, apothecariis, ſæpius *fortia*, *emmenagoga* petierit.

6) Si ejusdem remediis fuerit clam uſa.

7) Si emetica valida, & purgantia ſæpius absque ſufficiente ratione aſſumpſerat, & non conſulto medico.

Ad 3tiam quæſtionem, an nempe abortus ex hac vel illa cauſa neceſſario debuetit ſequi, reſpondeo: nullam eſſe cauſam, qua poſita neceſſario debeat abortus ſequi, niſi ſi ipſam, mediante ſtylo ferreo, in utero occiſionem excipias.

Sed & 4ta quæſtio difficillime ſolvitur, an nempe gravida cauſas has abortivas poſuerit ſtudio, & intentione directa fœtum occidendi, vel an ex inadvertentia; hæc diſquiſitio magis ad judicem pertinet.

Ultima quæſtio medicum maxime concernit, an nempe fœtus eo tempore, quo mater abortum tentabat, vixerit? Determinatio pœnæ inde dependet, cum, ſi fœtus nondum vixerit, procuratus fœtus mortui abortus pœna careat; præterea, ſi fœtus antea vivens, nunc in utero matris moriatur, abortus poſtmodum procuratus pariter imputari matri nequit.

Cum Philoſophi peripatetici recentiores ſtatuerint, fœtum non omni graviditatis tempore animatum eſſe, ſed animum in ipſum ſerius transfundi, ſtatutum in jure criminali Cæſaris Caroli V., ut capitis pœna plectatur is, qui, vel quæ, poſtquam fœtus jam fuerit animatus, eundem abortu procurando abegerit; ſecus vero & mitius agatur cum ea, quæ fœtum expulerit nondum animatum. Quid ergo de tempore, quo animari fœtus debet, ſtatuendum? Reſpondeo: fœtum a primo conceptionis momento vita gaudere, hinc quocunque graviditatis tempore verum re ipſa homicidium fieri. Interim, cum hæc fœtus vita nullis ſignis externis prodatur, niſi poſt 16. ſeptimanam, aut circa 20mam, ubi tener fœtus motus muſculares exercet, matri ſat percep-

ceptibiles, conſtabit tunc *certo* & luculenter fœtum abortus tempore vixiſſe. Sed unde aut medicus, aut judex ſciet, fœtum jam edidiſſe motus? an ſufficiet abortientis confeſſio, cum ſpasmi, tormina, flatus toties fœminis imponant pro motu fœtus in utero? Reſpondeo: ſolam abortientis confeſſionem utique non ſufficere; inſpici fœtum ipſum abortu excluſum debere; ſi enim is ſit expers putredinis, ſi & pondus, & longitudinem habeat, quam plerumque menſe graviditatis quinto in fœtu deprehendimus, ſi forte excluſus fœtus jam reſpirationem unam alteramve peregiſſet, ut pulmo aquæ jam innatare deprehendatur, fœtum abortus tempore vere vixiſſe, & aborticidium fuiſſe commiſſum, ſtatuendum foret. An non ſufficit progreſſus graviditatis ad demonſtrandam vitam fœtus, etſi nulli adhuc motus ſentiantur? Reſpondeo: non; quia paulo ante abortum procuratum fœtus poteſt eſſe mortuus.

Ex his rationibus perſona quædam, quæ vel ſibi, vel alteri abortum procuravit infra 20mam ſeptimanam, a pœna capitis abſolvitur; quæ vero poſt dimidium graviditatis tempus ſtudio ſibi abortum con-

ſcivit, ſi modo de fœtus vita ante abortum ſufficienter conſtet, capitis ſupplicium incurrit.

An nullo in caſu promovere abortum licet? quid ſi hæmorrhagia adſit ex ſoluta alicubi placenta, an obſtetricanti procurare abortum non licet? Reſpondeo: non licet abortum procurare, ſed abortum imminentem, & incipientem, ſervandæ matris gratia, licebit accelerare.

### *Infanticidium.*

Hucusque de aborticidio, nunc de infanticidio. Ut juſta in infanticidam inquiſitio fiat, inquirendum eſt:

1) In graviditatem, ejusque ſigna, an perſona accuſata re ipſa fuerit gravida?

2) Inquirendum eſt, an perſona accuſata eos characteres exhibeat, quibus puerperæ dignoſcuntur?

3) Inquirendum eſt in ipſum corpus delicti, ſive infantem occiſum.

Quod ipſum infantem mortuum concernit, quæritur: 1) An morte violenta obierit? 2) Quodſi morte violenta obierit, qua *mortis ſpecie* obierit? 3) An mors infan-

ſantis hujus neceſſario actioni cuidam puerperæ debetur, an vero etiam ſequi per ſe, & ex cauſis inevitabilibus potuiſſet? 4) Et ſi infans absque illata vi fuerit mortuus, quæritur, an adhibita diligentia non potuiſſet a morte præſervari?

Ad ſolvendam primam quæſtionem, an ſcilicet infans fuerit mortuus violenta morte, inquirendum eſt in ſigna læſionis. Interim non omnia læſionis ſigna, uti ſunt vulnera, ictus, rupturæ, contuſiones, violentam mortem indicant; quippe ſi vulnus ictusque absque ſugillatione ſit, & absque inflammatione, læſio non vivo fœtui, ſed jam antea mortuo erat illata. Hoc diſcrimen inter vulnera homini viventi adhuc aut jam mortuo inflicta, *Paræus* & *Zachias* dudum obſervarunt.

Sed ponamus, ex ipſo læſionum externo habitu conſtare, viventi fœtui illatam vim eſſe, tamen alia naſcitur quæſtio, an ſcilicet ante, vel in, vel poſt partum vis hæc & mors violenta fuerit illata?

Ante partum vulnera capitis præcipue infligi poſſunt, praxi illa execranda, quæ ſtylum ferreum intra uterum in calvariam fœtus adigit. Quod ſi oſſa quædam fracta

in fœtu deprehendantur, quæritur, an in ipſo utero exiſtens fœtus hanc vim potuerit experiri, quod credibile non eſt, cum membranis concluſus & aquæ innatans fœtus ejusmodi injuriam haud facile patiatur; an hæc fractura ab imaginatione matris, aut a prava conformatione proveniat? Verum margines fractorum oſſium, & recentes ſanguinis ſuffuſiones demonſtrabunt, potius eſſe ab illata vi, quam a prava conformatione, aut læſa matris imaginatione.

Sed & ſub ipſo partu multiplici vi illata perire fœtus poteſt, e. g. ſtrangulatione, quæ fit: 1) ſpaſtice conſtricto uteri orificio; 2) Funiculo umbilicali; 3) Fune aut manu nefando illata. Quomodo ſingula mortis ſpecies dignoſcitur? Uteri orificium & funiculus cutem non lædit, lædit autem plerumque funis, aut manus; manus præterea inæquales facit, latasque ſugillationes. 4) Preſſione in fontanellam; verum intropreſſio fontanellæ fractura unius alteriusve oſſis capitis cauſſari poteſt a pelvi nimis arcta, irregulari, ubi caput valide ad oſſa pelvis apprimitur. Cave, ſugillationes capitis in fœtu habeas pro ſignis illatæ violentiæ, uti *Roederer* prudenter monet. 5)

Avul-

Avulſum caput vim illatam oſtendit ſemper, etſi ſubinde contingat absque prava intentione. 6) Mori ſub ipſo partu poteſt infans ob nimiam ſanguinis jacturam, ſive ea per infortunium contigerit, ſive vero ſtudio, dataque opera. Per infortunium contingit ob prævie avulſam placentam, ob abruptum funiculum umbilicalem. An ſtudio abruptus funiculus fuerit, vel id ob partus difficultatem contigerit, major aut minor pariendi difficultas oſtendet. 7) Ob inſpiratum amnii liquorem ſub ipſo partu ſuffocatio oriri poteſt. Quomodo in ſuffocatione in aquis poſt partum facta, dignoſces ſuffocationem ab amnii liquore? Liquor ſæpenumero in bronchiis ſubmerſorum reperitur; liquor amnii igne coagulatur, aqua autem non. Ex hucusque ergo dictis colligi debet, an infans ſub *ipſo partu* perierit violenter, nec ne.

Poſt partum infans varia quoque ratione occiditur. Ut mors, infanti poſt partum primum illata, demonſtretur, conſtare antea debebit, an infans re vera vixerit jam extra uterum matris. Id deſumimus maximam partem ex ſtatu pulmonum longe alio poſt partum, quam fuerit ante partum. Etenim

reſpi-

reſpiratio, quæ mox poſt partum initium ſumit, pulmones explicat, levioresque reddit, atque, ut aquæ innatent, capaces, quales non ſunt ante partum. Legimus quidem in *Schurigii Embryologia*, infantes in utero matris vagitum edidiſſe, quod utique abſque reſpirationis negotio fieri haud poſſet; neque adeo ſub ipſo partu ob compreſſum thoracem reſpirabit. Hinc ſequentia ſigna ſatis certo probant, infantes extra uterum vixiſſe; ſcilicet: ſi pulmo totus una cum corde in aqua multa pura natet. Pulmo ante aërem inſpiratum gravis eſt, & fundum petit, poſt partum vero ob aërem contentum natat. Primo pulmo cum corde aquæ injicitur; ſecundo pulmo ſolus; deinde variæ pulmonum particulæ. Quodſi pulmones aquæ innatent, indubitate ſequitur, aërem inibi contentum eſſe; jam per aſperam arteriam immiſſus eſt, vel *evolutus* per putredinem.

Si nulla putredo ſubſit, & tamen aër inſit, tunc vel ipſe fœtus vivens illum inſpirando hauſit, vel alius quis adſtantium flatu eum vel in pulmones immiſit, quod ſæpe fieri ſolet, ut debiles infantes, aut quorum vita dubia eſt, immiſſo aëre reſuſcitentur. Quod ſi itaque

læſio

læſio, vulnus, ſugillatio deprehendatur in fœtu, cujus pulmones *ex toto* natant, ſtatui debet: fœtum vixiſſe, & viventi fœtui eam læſionem eſſe inflictam; interim tamen aër poterat fuiſſe ſtudio immiſſus. Negavit *Rœderer* poſſe pulmones inflari, ut poſtea natent; affirmat *Bohn*, *Teichmayr*, *Morgagni*; & *Camper* peculiaria hac ſuper re experimenta inſtituit.

Negat *Eſchenbach* poſſe fieri; ut infanticida ſtudio aërem inſpiret in pulmones fœtus; verum, an non fieri poteſt, ut puella clanculum pariens id faciat, etſi dein tanquam infanticida accuſetur?

Dictum eſt, pulmones poſſe natare ob aërem putredine evolutum. An hæc ratio ſubſit, oportet videre, an ſigna putredinis ſint etiam in reliquo corpore. Pulmo putridus natabit quidem, ſed levi facta compreſſione ſubſidebit ſanus. Pulmo non putridus infantis, qui jam vixit, etſi comprimatur, & facta compreſſione aquæ immittatur, nihilominus natabit.

Pulmonum ſubſidentia juxta multos probat, infantem neutiquam vixiſſe extra uterum matris; verum certum non eſt. Etenim ſi reſpiratio fuerit debiliſſima, ſi aſpe-

ra

ra arteria, bronchiorum veſiculæ fuerint muco multo repletæ aut tuberculis obſeſſæ, pulmones infantis antea vivi ſubſidebunt. Novimus morbum dari ſub nomine peripneumoniæ pituitoſæ aut infantilis notum, ubi pulmones multa pituita graves ſuſident; pulmones inflammati ſubſident, pulmones variolantium ſubſident; etiam in recens natis infantibus, juxta obſervationes *Wrisbergianas* & *Morgagnianas*, pulmones poſſunt eſſe ſcirrhoſi.

Hinc ſingulæ pulmonum particulæ examinari debent, cum non omnes omnino partes ſoleant eſſe aqua graviores.

Quomodo dignoſcantur pulmones ſuffocati infantis, a pulmonibus nondum viventis, vide l. 11. epiſt. XIX. art. 46. *Morgagni de ſed. & cauſ. morb.*

Præter probam pulmonum in aqua, ſequentia adhuc docebunt, an infans vixerit.

1) Pulmones, quorum ope reſpiratio facta jam eſt, ſunt pallide rubentes; obſcure & profunde rubent ante inſpirationem.

2) Attactus & denſitas pulmonum ipſa contrectatione exploratur.

3) Pulmones, qui reſpirarunt, fere totum pericardium obtegunt; ſecus pulmones ante partum; *grave ſignum.*

4) Collapſa & ſubſidens fontanella, absque ſignis læſionis externæ, notat fœtum non prodiviſſe vivum.

5) Defectus tumoris illius, quem vertex capitis efformare in partu ſolet.

6) Defectus ullius ſugillationiis; cum ſugillatio, ſanguinis intra telam celluloſam effuſio, ſolum in vivo fœtu locum habeat,

7) Major accedit probabilitas, ſi conſtiterit, quod mater graviditatem difficilem fuerit paſſa.

Hucusque conſideravimus, quam varia ratione fœtus mori poſſit ex vi illata, ubi vis ejus illatæ ſigna in corpore fœtus comparent; demonſtratum eſt, quantum doceat conſpectus ejusmodi læſionum externarum. Verum alii modi, quibus recens nati infantes ex vi illata mori ſolent, ubi nulla, aut vix ulla ullius læſionis externæ ſigna conſpiciuntur. Quædam ejusmodi mortis genera recenſebo. Sic frequens fit infanticidium, ubi admota manu reſpiratio prohi-

betur;

betur; ubi pannis obvolutus infans, aut intra lecti ſtragula abſconditus, ſuffocatur; ſuffocati in aqua, cineribus, cloaca ſubinde reperiuntur. Execranda exempla habentur fœtuum occiſorum acu intra calvaream adacta, per aurem, nares, fontanellam, tempora, intra thecam vertebrarum colli, dorſi; fuere qui longa acu intra anum immiſſa infantem occiderunt, ubi nulla externæ læſionis ſigna primo obtutu advertebantur. Hinc adparet, quam adcurata omnium rerum perquiſitione opus ſit, ſi medico corpus ejusmodi occiſi fœtus examinandum committatur.

Alius non infrequens caſus occurrit, ubi fœtus obiiſſe dicitur, quod in ipſo clandeſtino partus vel in terram decidiſſe, atque ex illo lapſu periiſſe dicatur, ex eo, quod partus cito, atque ex improviſo abſolveretur. Poſſibilitas negari hujus caſus utique nequit, nihilque inde contra puerperam concludi poteſt, ſi umbilicus præcipue ita ſit conſtitutus, ut appareat, eum potius eſſe abruptum, quam aut cultro, aut forcipe abſectum.

Præter hucusque memorata mortis genera, alius præterea modus reperitur, quo

in

infans recens natus perire ſolet, ſi videlicet umbilicalis funiculi deligatio negligitur. Plures exſtant variorum diſſertationes, ubi in utramque partem acriter diſputatur, ita, ut ſumme neceſſaria a plerisque ejus deligatio habeatur, ab aliis vero contrarium aſſeratur. Exſtat *Schulzii* diſſertatio *Halæ* ad annum 1733 edita, de non neceſſaria umbilici deligatione in recens natis; item *Schael* in eandem ſententiam ſcripſit Gœttingæ 1755. Afferuntur exempla animalium brutorum, funiculum fœtuum ſuorum non ligantium, fœtuum etiam humanorum, qui ob non ligatum ventriculum tamen non perierunt; quin poſſemus & nos exemplum afferre vitæ nihilominus continuatæ, etſi umbilici deligatio fuerit neglecta, cum viderimus præterita hyeme fœminam ante noſocomii portam in curru parientem, quæ ſuis ipſa manibus infantem recens natum, funiculo umbilicali non deligato, in collegium practicum deportavit viventem vegetumque, atque absque omni ſanguinis profluvio. Afferunt etiam exemplum *Roedereri*, qui catellis recens natis funiculum penes umbilicum ipſum forcipe abſcidit, nulla ſecuta hæmorrhagia, & viventibus catellis. In me-

dium quoque multa alia ex anatomia atque ex phyſiologia deprompta afferunt, ad ſtabiliendam hanc de non neceſſario ligando funiculo umbilicali ſententiam.

Verum animalium brutorum exempla nil docent, ſolent enim illa funiculum diu commordere, contundere, & loco remotiore tandem dentibus contritum funiculum dividere; ea contuſio facile vices ligaturæ ſubit.

Exempla allata vitæ nihilominus perdurantis, etſi funiculi deligatio fuerit neglecta, rariora ſunt, quam ut omnis neglecta deligatio poſſit innoxia eſſe, cum e contrario conſtet per innumeras obſervationes, fere ſemper mortem ex hoc neglectu ſequi; quin imo funiculus umbilicalis in uno tantum loco ligatus, aut non probe, non ſatis valide conſtrictus, anſam hæmorrhagiæ præbuit letalis. Plura exſtant exempla mortuorum infantum per id, quod deligatio funiculi poſt aliquot horas, quin etiam fuerit ſuapte relaxata ſponte, cum letali ſanguinis profluvio. Hinc etiam eſt, quare artis obſtetriciæ ſcriptores in peculiari plerumque capite doceant, duplici in loco, atque valide utrobique funiculum ligare. Interim

tamen

tamen ſæpe ignorantia fere invincibilis accuſatæ perſonæ patrocinatur; etenim puella gravida, partus doloribus, quos prima vice experitur, oppreſſa, ob metum, ne prodatur, & pudorem, omnis ſani conſilii inops, ignara, quam curam recens natus requirat infans, mille animi pathematibus in transverſum acta, de umbilici deligatione aut prorſus non cogitat, aut illam etiam, utpote primipara, penitus ignorat. Haud facile fœmina reperitur, quæ utut jam ſæpius ex thoro legitimo peperit, quæ illo temporis momento eam animi præſentiam habeat, ut de ligando umbilicali funiculo cogitet.

Sed ad aliam modo quæſtionem devenimus, qua ratione ex infantis, ob non ligatum funiculum pereuntis, conſpectu, & examine, determinare mortis ſpeciem poſſimus, ſi infanticida forte mortui fœtus funiculum, emiſſo primum ſanguine, ligaret. Examinandæ tunc ſunt venæ majores, cava, pulmones, ventriculi dextri cordis auricula; vaſorum autem arterioſorum inanitio nil docet.

Pereunt præterea infantes: 1) Si una cum membranis, iisque concluſus naſcatur;

2) Si una cum ſecundinis & placenta naſcatur, & funiculus non ſolvatur; 3) Si aër non immittatur flatu in debilis infantis pulmones.

Vita tenuis non debet confundi cum effectibus irritabilitatis reſiduis. *Mauriceau* narrat hiſtoriam infantis, qui, cum aqua nimis frigida baptiſaretur, periit.

### *Homicidium.*

Contingit, ut determinare medicus debeat, an vera adſit mors, nec ne. Caſum ante paucos dies habuimus. Evenit id in fulmine tactis, in hyſtericis &c. Hinc ſigna veræ mortis recenſebimus, deinde accedamus ad explicandam notionem letalitatis. (Signa mortis vera ſunt:

1) Mortuus non reſpirat; pulſus cordis & arteriarum deeſt. Reſpiratio an adſit, apparet 1mo, ex motu thoracis alterno; 2do, vitro aquæ pleno ad pectus poſito; 3. ſpeculo, flammula, plumula admotis ori; verum ſpeculum obnubilari etiam ſolet a cadavere adhuc calente. Pulſus etiam deficit in corde in hyſtericis una cum reſpiratione, in ſyncope, aſphyxia &c. In quibusdam anima-

libus

libus, ranis, & hirudine, per totam hyemem pulſus non obſervatur. Habentur exempla hominum, qui pro mortuis habebantur, & revixerunt. *Plinius* narrat conſulem *Aviolarum* rogo jam impoſitum vitæ ſigna dediſſe, attamen conſervati haud potuiſſe, eoquod non ſatis cito flammis eripi potuerit. In collectionibus Hamburgenſibus (Hamburgiſchen Magazin) Tomo 19, ſi modo plenam ea res fidem mereatur, narratur, infantem pro mortuo habitum, ſepultum, & poſt 28 dies vivum repertum eſſe, fuiſſe baptiſatum, & per 5 horas ſupervixiſſe.

2) Secundum mortis ſignum eſt, ſi motus voluntarii ceſſant; quidquid narratur de mortuorum in ſepulchro editis vocibus, ad fabulas pertinet; & tota illa narratio ante aliquot annos per omnem Europam propagata de Vampieriis, ſive de mortuis ſepulchra relinquentibus, & alios trucidantibus, meriſſima fabula eſt.

3) Senſatio omnis perit. In caſu dubio naribus ſpirituoſa, ſpiritus cornu cervi, aut ſpiritus ſalis ammoniaci admovetur, auribus alta voce inclamatur, vellicantur carnes acubus, & viva flamma.

4) Mortui ordinarie frigent toto corpore. Hoc ſignum neutiquam ſufficit, cum corpora mortuorum quorundam ob citam putredinem caleant; alii vero vivi totum corpus ad attactum frigidiſſimum habere poſſint.

5) Rigor ſic dictus emortualis mortis ſignum eſt. Rigor obſervatur etiam in viventibus e. g. tetano correptis, & multi mortui, præcipue ex morbis malignis, omnino non rigent.

6) Oculorum mutatio. Splendorem oculi amittunt. Humor aqueus difflatur, hinc cornea collabitur, opaca fit; inter omnia veræ mortis ſigna hoc omnium erit ſecuriſſimum.

7) Fœtor cadaveroſus non in omnibus obſervatur; mira ſæpe, ſed naturalis proprietas corporis eſt; dependet item a mortis genere. Fulmine tacti ſæpe diu non fœtent. Ante aliquot annos diſceptabatur, an abſentia ejus fœtoris, & membrorum flacciditas per aliquot poſt mortem dies obſervata viribus naturæ debeatur, an miraculo? Ad determinandam ergo veram mortem omnia ſigna enarrata & collectim adeſſe debent.

Sæpe

Sæpe mors ſequitur poſt illatam vim externam, vulnus, contuſionem, fracturam &c., ubi judices dubitant, an mors ſecuta huic vel illi injuriæ debeatur. Male *Faſelius* eam cauſam letalem apellat, quam mors ſubſequitur. Contingere etiam poteſt, ut aliquis poſt illatam vim externam moriatur ex cauſa quadam alia, quin ea illata vis mortem cauſavit.

Cauſæ mortem inferentes ſunt vel tales, ut neceſſario humanæ compagis diſſolutionem poſt ſe trahant, quidquid auxilii adhibeatur. Cauſa talis, mortem neceſſario ſub quacunque conditione inferens, dicitur *abſolute* letalis.

Aliae cauſſæ ita ſæpe ſunt conſtitutæ, ut licet mortem inferre poſſint, tamen, præcipue, ſi remedia apta adhibeantur, eandem non inferant. Erit ea letalitas non *abſoluta*, ſed accidentalis.

Cauſſæ *abſolute letales* dividuntur denuo in cauſſas *univerſaliter abſolute letales*, quæ ſcilicet in omni homine, & omni tempore, vitæ jacturam inimpedibilem faciunt; & in cauſſas *individualiter abſolute* letales.

Læſiones igitur *abſolute univerſaliter* letales illæ ſunt, quæ organa vitæ continuandæ neceſſaria penitus deſtruunt, omni tempore, omni loco, quin remedii ulla ſupereſſe ſpes poſſit.

Læſiones *individualiter abſolute* letales æque certo non impediendam vitæ jacturam afferunt, ſed in certis tantum individuis, ſub certis conditionibus poſitis. Ponam exempla læſionum abſolute & individualiter letalium; ſcilicet:

1) Si perverſus ſit viſcerum ſitus; ita, ut cor dextrum thoracem, & hepar latus ſiniſtrum occupet. Vulnus dextri thoracis cor lædet læſione abſolute letali, ſed quæ læſio in hoc tantum individuo perverſum ſitum viſcerum habente, ſive individualiter letalis eſt.

2) Si ventriculus admodum profunde ſitus ſit, ita, ut regionem umbilicalem occupet.

3) Splen anteriora ſpectans, non reconditus in hypochondrio ſiniſtro, ut alias ſolet.

4)

4) Calvaria hominis lue ſyphylitica laborantis, cujus omnia fere oſſa molliora, friabiliora, læſionibus externis magis obnoxia ſunt; calvaria carie hinc inde aroſa.

6) Herniæ, anevrismata, varices, vomicæ latentes in thorace, abdomine; phthiſis, aliique morbi chronici.

7) Sanguis labe ſcorbutica, ſcabioſa, ſyphylitica, cancroſa contaminatus.

7) Cæcitate, paralyſi impeditus greſſus; ætas ut nimium juvenis, aut decrepita; graviditas, morbi prægreſſi debilitantes. Ventriculus cibo diſtentus multo rumpi poteſt vi illata, & ictu etiam minus valido. Ebrietas hominem reddit ineptum fugæ; ebrius majorem ſanguinis jacturam patietur; febrim vulnerariam majorem.

Quæritur jam, an is, qui vulnus e. g. abſolute, ſed individualiter tantum letale intulit, eidem pœnæ obnoxius ſit cenſendus, cui alter ſubjacebit, qui abſolute & univerſaliter letalem læſionem intulit? Si aggreſſor conditionem noverit, ſub qua letalis læſio fiat; ſive, ſi ſtatum alterius noverit, noveritque antea, quod inferenda

læſio certam huic homini mortem ſit allatura, tunc erit homicidii reus: e. g. ſiquis forte olim miles trepano uſus, ſi loco conſolidato bene habeat, tamen quia calvaria ibi loci ſemper tenuior eſt, vim externam illatam ibi quoque difficilius perferet; quod ſi alius quidam ipſius commilito debiliorem nunc calvariæ locum probe noſſet, & intentione directa colaphum aut ictum etiam minus validum teneriori calvariæ impingeret, utique aggreſſor talis homicidii reus erit.

Læſio non abſolute, ſed tantum per accidens letalis illa eſt, quæ probabilius, ſpectando ſcilicet plures ejus læſionis caſus, ægro mortem non attuliſſet, niſi circumſtantiæ quædam poſt læſionem acceſſiſſent, quæ ſanitatem impediverunt. Læſio ergo per accidens letalis ſemper præſupponit poſſibilitatem, quin & majorem probabilitatem ſanitatis recuperandæ. Videamus haſce ſerius accedentes circumſtantias, quæ læſiones per ſe non letales mortiferas reddunt.

1) Si vulneratus immoderato utatur vitu, eoque e. g. ſpirituoſo, quo febris vulneraria graviter incęnditur, & gangræna ſupervenit.

2) Si, in vulneribus capitis, ſtudio ſe exponat, aut frigidiori aëri, quam conferat, aut calidiori.

3) Si immoderatius clamet, tumultuetur, iraſcatur; ſi mærore, noſtalgia, vindicta, metu mortis nimio conficiatur, aut tempore conſanationis amoris illecebris indulgeat; ſi aut mollitie, aut metu doloris chirurgum adhibentem remedia impediat, quæ ex uſu forent. Si vulnus inflictum ſit e. g. capitis alias ſanabile, ſed ob peſtilens anni tempus, æſtum, ob locum paludoſum, mortem afferens.

4) Si vulneratus ſit in loco remoto, ubi requiſita auxilia ſatis cito haberi nequeunt.

5) Si chirurgus imperitus ægrum male tractet, aut neceſſaria auxilia præſtare neſciat. Si cognati, vel alii adſtantes momentoſum aliquod curationis impedimentum ponant.

Ejusmodi læſiones, quas mors inſequitur non ob ipſam vulneris conditionem, ſed

ob

ob adventitium quoddam impedimentum ſanationis, aggreſſorem non faciunt *homicidam*, isque & a medico & a judice ab homicidii culpa abſolvitur; niſi fors adventitias has, vitæque vulnerati inimicas conditiones aggreſſor præſciviſſet. Hinc in relationibus judici faciendis expreſſis verbis conditio læſionis factæ exponatur, an ſcilicet ſit e. g. vulnus *abſolute quidem letale*, & *univerſaliter*, *an abſolute quidem letale*, *ſed ſolummodo in certis individuis*; an vero per *accidens letale*, ſive tale, quod probabiliſſime ſanationem admiſiſſet, ſi hoc vel illud impedimentum ſerius acceſſiſſet.

Nunc ſingularum partium læſionem nominatim recenſebimus, ut letalitatem vel abſolutam, vel ſolum accidentalem in exemplis conſpiciamus.

Conſideranda veniunt vulnera cerebri vi mechanica facta, gladio, glande plumbea, fragmento calvariæ, ejusque interioris tabulæ. Regula in diagnoſi letalitatis circa vulnera encephali hæc eſt; ſcilicet:

1mo Omnia vulnera cerebri *profundiora*, verſus ejusdem baſin pergentia; vulnera cerebelli, medullæ oblongatæ, medullæ ſpinalis, ibi præcipue loci, ubi primas

colli

colli vertebras replet, ſunt abſolute, & universaliter letalia.

Vulnera cerebri non repente letifera, ſed excitata longa ſuppuratione, *tardam* licet, attamen certam mortem afferentia. Objicitur equidem contra hanc vulnerum letalitatem, quod magna cerebri vulnera, cum magna cerebri portione deperdita, fuerint feliciter ſanata; glandes plumbeæ minores, fragmenta cultri in cerebro remanſerint, clauſo nihilominus vulnere, & ſuperſtite vita (vide *Martini* ein Duzend Beobachtungen das Hirn betreffend; item *Zacutum Luſitanum.*) At caſus ejusmodi pertinent ad mirabilia, inſueta, & contra ordinariam corporis animalis legem; hinc judicium ferendum eſt ex iis, quæ *ut plurimum* fiunt.

2do Læditur functio cerebri non ſolo *vulnere*, ſed & *compreſſione*, quam patitur. Poſſunt enim vaſa ſanguifera & ſeroſa ob vim externam illatam rumpi, quin ullum in cranio vitium deprehendatur. Effuſus humor vel ſola *preſſione* encephali functiones tollit, vel corruptus & in ichorem converſus cerebrum erodit, conſumitque. In primo caſu cito accidit, in altero tarde,

atta-

attamen certo. Quod ſi humor is extravaſatus eum locum intra calvaream occupet, qui trepano applicato aperiri queat, læſio haud erit abſolute letalis. Si trepani applicatio fuerit omiſſa, erit læſio per accidens letalis.

Juxta *Bohnium* læſio erit abſolute letalis, etſi affuſus humor in ejusmodi loco ſit, qui aperiri mediante trepano poſſit, dummodo nulla, aut maxime dubia ſigna ſint pro adplicando trepano; ſcilicet: ſi adſint fiſſur admodum parvæ, a chirurgo haud animadvertendæ, tales præcipue, quæ cum ſuturis coincidunt; ſi adſint contrafiſſuræ, quarum ſitum ſcire & detegere nemo poteſt; ſi bonæ ad ſpeciem ægroti res medicum decipiant, & ad omittendum trepanon inducant; lene, & nullius momenti inſtrumentum, quo vulnus infligebatur, e. g. colaphus; ſi mors citius ſequatur, quam trepanon *poſſit* adplicari; ſi ignoretur, quod humor quidam intra calvariam affuſus ſit, uti e. g. ſi quis alicubi ſenſuum omnium inops in platea deprehendatur.

Ubi extravaſatus humor fundum calvariæ petiit, aut ventriculos, aut præternaturalia cava ſibi fecit, aut ubicunque is hu-

humor ejusmodi locum occupat, unde arte chirurgica educi nequit, erit læſio abſolute letalis.

Ubi vaſa *majora*, ſinus rupti ſunt, & hæmorrhagia ſiſti nequit, ibi erit læſio abſolute letalis.

Cerebrum comprimendo lædit etiam *ſtrangulatio*, manu, fune, ubi jugulares compreſſæ ſunt, &c.; ſi mors mox ſecuta eſt, ſi ſectio venarum jugularium omiſſa fuit, tunc læſio erit abſolute letalis.

Humor affuſus intra thecam colli, luxatio vertebrarum colli, læſionem facit abſolute letalem. Medulla ſpinalis intra dorſi ſpinam compreſſa mortem affert diriſſimam, poſt diuturnam alvi & urinæ ſuppreſſionem.

Concuſſio cerebri (Hirnerſchütterung) orta a vi externa, caſu ab alto, colapho impacto, læſiones ſubinde facit abſolute letales, quando nempe rupturæ contingunt vaſorum, & humorum effuſio; vel repentinam *apoplexiam* producit, quin ejus veſtigium in cerebro ſecto reperiatur; vel ob præexiſtentes varices, hydatides, vomicas, talis concuſſio letalis fit; vel & tenuis nimium calvaria, aut molliſſimum ſyſtema nerveum occiſorem excuſat.

Cer-

Certa eſt obſervatio, læſiones encephali periculoſas ſemper eſſe, etſi non ſemper vitæ jacturam faciant. Encephalo læſus cum omnibus bonis ſignis mori nihilominus poteſt, tarde licet; poteſt ad ſpeciem convalescere, & poſt menſes etiam plures mori, morte neceſſaria, inevitabili, eo autem in caſu fragmenta interioris tabulæ calvariæ ſanguis, pus reperitur. Hujusmodi tarde mortem inferentes læſiones erant aut *abſolute*, aut per *accidens* letales, pro ratione circumſtantiarum. Ex hac tarda, attamen inevitabili morte poſt læſionem encephali ſequitur, quam parum tunc valeant dies critici in dijudicanda vulnerum letalitate; poſſibile enim eſt, & non infrequenter evenit, ut læſio encephali abſolute letalis nihilominus poſt longum primum tempus mortem afferat certam, non prohibendam ulla arte; hinc ex eo ſolo, quod æger ſupervixerit longo adhuc poſt læſionem tempore, per ſe concludere non licere, læſionem hanc carere abſoluta letalitate.

Læſiones nervorum magnorum, qui non immediate pro integritate functionum vitalium requiruntur, ſi pungantur, ſi fibræ quædam nerveæ diſſecentur, integris manen-

nentibus reliquis, ſequentur ſyncope, ſpasmi, mors ipſa. Si vero ſemilacerus nervus ab artis perito ex integro diſſecetur, ea ſymptomata ceſſabunt. Hinc in ejusmodi læſionibus nervi alicujus ex integro diſſecti ſtatuenda erit letalitas per *accidens* letalis; ſi vero ſemidiſſecetur nervus, & dicta ſymptomata ſuperveniant, erit *letalitas abſoluta*, ubi locus nervi ſemilaceri talis eſt, ut manum chirutgicam non admittat; *letalitas per accidens*, ubi chirurgus nervum ſemilacerum poterit ex integro diſſecare.

Læſiones etenim parvæ nervorum poſſunt eſſe letales, ſi irritabile nimis fuerit ſyſtema nerveum; ſed ea letalitas erit per accidens.

Læſiones ganglii cujusdam nervei aut plexus nervei mortem inferre facile poſſunt, quin nimia nervei ſyſtematis irritabilitas accuſari poſſit; eo in caſu læſio ganglii mortem inferens *abſolute*, & non per *accidens* letalis dicitur.

Læſiones qualescunque viſcerum illorum, quæ multis nervis donantur, & quorum integritas ad vitam ſimpliciter continuandam requiritur, ſæpe inevitabilem mor-

tem inferunt; hinc ictus ad cardiam, ſeu ſcrobiculum ob viciniam diaphragmatis & ventriculi; ictus, preſſio, vulnus teſticulorum, uteri, leviora cordis ipſius vulnera ſyncopen, ſpasmos, mortem, inevitabili necceſſitate inducunt.

Tendinum læſio ſubinde facit ſpasmos, convulſiones, mortem. Tendo equidem per ſe non ſentit, ſed in ſemilacero tendine fibræ muſculares inæqualiter trahuntur; hinc oportet tendinem ſemidiſſectum ex integro diſſecare.

Inflammatio ſane magna oritur, indeque gangræna, aut ingens ſuppuratio.

Si humor aliquis effuſus inflammationem cauſet, isque removeri non poſſit, erit letalitas abſoluta.

Vulnera ventriculi cavum non penetrantia, occidere poſſunt orta cita inflammatione, & gangræna, item ſanguinem effundendo in cavum abdominis; ſubinde ſponte coaleſcunt.

Vulnera ejus cavum etiam penetrantia fuere curata; nihilominus rariores curatorum caſus non faciunt, ne abſolute letales judicemus ejusmodi læſiones ventriculi.

Be-

*Becker*, *Schurius*, & Ill. *Van Swieten* ad §. 170 memorant curata ventriculi vulnera; nihilominus utplurimum mortem inferunt. Hinc ſi mors non ſequatur, erit id quidem pro aggreſſoris cauſa; attamen ſi mors ſequatur, ea non poterit in aliquid accidens refundi.

Inteſtinorum vulnera frequentius curata leguntur; etiam ex integro diſſecta coaluerunt; item inteſtina gangrænoſa alicubi, cum & ſine ano artificiali rarius curata; nihilominus magna parte diſſecta, vel ex integro diſſecta inteſtina letalitatem abſolutam faciunt.

Hæmorrhagiæ ex læſione mortem ſæpe inevitabilem afferunt. Arteria læſa ibi, ubi manui acceſſus non eſt, quæve ſimul *major* fuerit; etiam cor læſum, aorta læſa, arteria pulmonalis, læſa carotis, vertebralis arteria, ſubclava, arteriæ viſcerum abdominalium quorumcunque læſæ abſolute letales ſunt.

Venæ equidem tutius læduntur; nihilominus læſa major vena, quæ ob ſitum comprimi non poteſt, item læſa cava, læſa pulmonalis, jugularis interna, ſubclavia, vena portæ læſa; venæ viſcerum abdomina-

 lium.

lium læſæ, mortem *ſæpiſſime* faciunt; hinc ſi ea ſequatur, erit letalitas abſoluta.

Læſio nervorum intercoſtalium, parisque vagi, mortem affert ſæpius.

Læſio organorum ad reſpirationem pertinentium nunc conſideranda. Aſpera arteria ex integro diſſecta abſolute letalis; equidem ſtupendæ curationes apud *Paræum*, *Tulpium*, *Bartholinum*, *Swietenium* leguntur; ſed inde nil conficitur.

Nervi diphragmatis læſi mortem ſæpius afferunt. Diaphragma læditur læſione abſolute letali; ſæpe viſcera abdominis per vulnus diaphragmatis thoracem ſubeunt.

Magna ipſius pulmonis vulnera, ob læſa viſcera ſanguifera, & effuſum intra thoracem ſanguinem abſolute letalia ſunt. Latum utriusque thoracis vulnus occidit pulmones comprimendo. *Latum* vulnus unius cavi & mediaſtini idem facit. *Latum* vulnus unius thoracis tardius occidit.

Conſtrictio arcta abdominis & thoracis ſimul impedit reſpirationem; mors hæc infantibus accidit ob nimiam faſcinationem.

Continuatæ exſpirationes ob *titillationem* occidunt.

*Stran-*

*Strangulatio* occidit. Signa ſtrangulationis ſunt: caput lividum; turgidæ jugulares, oculi, lingua; cor dextrum, cava vena, vaſa pulmonum & cerebri infarcta.

Signa ſtrangulationis in aqua, ſive ſuffocationis, ſunt eadem: inſuper ſæpe aſpera arteria, bronchia ſpumam habent, aut aquam rubellam; attamen etiam alii quidam idem exhibent. In ſubmerſis glottis conſtricta ſæpe reperitur. Hinc dignoſcere poſſumus, an qui vivus, fuerit in aquam injectus, an vero mortuus, an vivus ſuſpenſus, an mortuus?

Læſio œſophagi, ibi ubi chirurgus manum admovere poteſt, ſanari poteſt; gravior, & inferius non poteſt; idem judicium, ſicut de læſione ventriculi.

*Garengot*, *Paræus* narrant, œſophagum vulneratum & ſanatum; ſed id nil facit.

Receptaculum chyli, ductus thoracicus læſus, atrophiam, ſpeciem hydropis, & mortem adfert, ægerque *certo* moritur, &c. fors poſt plures primum ſeptimanas. Ars nil hic prodeſt.

Læſio meſenterii magna ſibi junctam habet læſionem vaſorum aut ſanguiferorum,

aut lymphaticorum & lacteorum, & *ut-plurimum* occidunt.

Læſio ductus hepatici, cyſtici, choledochi, veſiculæ felleæ abſolute letalis.

Vulnera renum, ureterum, veſicæ, niſi ob ipſum læſionis ſitum fors cum vicina parte coaleſcant, aut urina omnis commode extra corpus feratur, & tandem in fiſtulam abeat, ea læſio erit abſolute letalis. Sed quare renes per annos multos tamen absque abſoluta letalitate poſſunt eſſe abſceſſibus pleni? quare punctura veſicæ, quin & liothomia fieri poteſt?

Læſio ſplenis, hepatis, uteri, abſolute letales ſunt. Quare tamen ſplen legitur cani vivo exſectus innoxie? Reſpondeo: quia per artem id fiebat, & hæmorrhagia cavebatur ligaturis. Quare abſceſſus hepatis aperiebantur innoxie? ſuppuratio præpedivit hæmorrhagiam. Quare ſectio cæſarea inſtituitur? Ea inſtituitur utero diſtento, ubi, fœtu exempto, uterus ſeſe contrahere poteſt.

De venenis chemicis & vegetabilibus alia vice dictum fuit; reſtant venena mechanica. Agunt ventriculum irritando, inflammando, abſceſſus faciendo, occidunt

lente;

lenta; e. g. pulvis adamantis, aliorumque lapidum pretioſorum, alumen plumoſum, cryſtallus montana, vitrum contuſum; ſunt tamen, qui per multos annos vitrum contuſum comedunt impune, ſerius tamen multantur; pili animalium in fruſtula minuta conſciſſi; ramenta unguium humanorum: exſtat diſſertatio: *Bauer* de ungue veneno.

Venena *ſuffocando* occidentia ſunt, quæ vel aut bronchia, aut veſiculas pulmonales ſpaſtice conſtringunt; vel aëris elaſticitatem momento tollunt, quæ tamen ad explicandos pulmones requiritur; vel coagulando ſanguinem in pulmone contentum. Ita occidit fumus carbonum, fumus aſcendens ex antris quibusdam ſubterraneis, fumus accenſi ſulphuris, vapor fermentantis vini, fumus aſcendens ex concentrati acido nitri, ſalis, ſpiritu ſalis ammoniaci; pollen quorundam fungorum, & quorundam aliorum venenorum; epiſtolæ venenatæ eadem ratione occidunt.

Venena ſtupefacientia ſunt belladonna, cicuta, præcipue aquatica, de qua *Wepferus* pulchram diſſertationem dedit; cicutaria, phillandrium, draconicum, hyoſcyamus,

laurocerafus, nux vomica, œnanthe, ſolanum, opium.

Philtra ſunt venena plerumque ſtupefacientia, vel aphrodiſiaca validiſſima, cantharides &c., & per accidens amorem concitant.

Venena lenta ſunt aqua Toffana, plumbum, ejusque præparata.

Examinanda adhuc ſunt quædam mortis genera; ſcilicet: enecati fame, ſiti; diagnoſtica non dantur. Mors frigore inducta, ſole, ſive inſolatione; injecto per os oleo fervido, liquefactis metallis, igne electrico, cujus enecandi modum nondum ſatis ſcimus; fors vaſa encephali rupta deprehendentur, ſugillationesque; fulmine, ira, terrore, qui cordis rupturam fecit.

### *Sterilitas & impotentia.*

1) Vir cujus omnia ad generationem requiſita membra bene ſunt conſtituta, quive erigere ſe poſſe aſſerit, habendus pro potente.

2) Impotentia *permanens* facit divortium, non autem *temporaria*.

3) Impotentia *reſpectiva* non facit divortium; *abſoluta* & ſimul permanens facit divortium; abſoluta & temporaria non facit.

4) Standum ſemper pro valore matrimonii, niſi evidentes adſint in contrarium rationes. Bonum totius humani generis hoc expetit.

5) Quid de ligatis & ligaturis ſentiendum?

6) An herniofus aptus ad matrimonium?

7) Teſticulis carentes an apti? Reſpondeo: aliud eſt carere re ipſa teſticulis, & aliud eos habere abſconditos in abdomine.

8) Unius teſticuli homines aut trium, an apti?

9) Qui fiſſam habent urethram, an apti?

10) Qui calloſam in glande urethram habet, & foramen habet laterale in pene, an aptus?

11) Circa fœminas eadem diviſio ſterilitatis, quæ impotentiæ in viris. De fœmina hoc valet: apta ad matrimonium habetur, quæ virum *admittere* poteſt.

# SECTIO V.

---

## DE

## HERNIIS.

DE

# HERNIIS.

Frequentiſſimus morbus Hernia eſt, & periculoſus, atque omnis ſexus & ætatis.

Eſt autem hernia viſceris cujusdam extra ſuum cavum proprium in alienam cavitatem translocatio.

Dividitur: 1mo, ratione *regionis* corporis, in herniam *cerebri*, *pectoris*, *abdominis*. Hernia cerebri, ablato cranii fruſtulo per trepanon, aut eroſo, manentibus membranis.

Hernia pectoris, dislocatio pulmonum ob ablatas, eroſas coſtas, aut dehiſcentes,

aut

aut nimium flexiles. Hernia cordis ob eandem cauſam.

Frequentiſſima hernia abdominis; ea denuo dividitur: 2. *ratione plagæ* in *inguinalem*, eamque completam & incompletam; in *cruralem*; ſub ligamento *Poupartii* enim magna vaſa ſanguifera ex abdomine in femur deſcendunt; in herniam *umbilicalem*; in herniam *ventriculi*, ſi in regione ventriculi oriatur. Item in herniam vaginalem, ſi viſcera intra uteri vaginam & rectum inteſtinum ſeſe inſinuent; hernia *foraminis ovalis*.

3tio: Dividitur ratione *prolapſæ partis*; nulla pars eſt in abdomine, quæ non ſubinde fuerit prolapſa; frequentius vero inteſtina, omentum, aut utrumque; hinc nomina Enterocele; epiplocele, enteroepiplocele.

4to. Ratione temporis in *congenitam*. Novimus ante nativitatem, ſubinde etiam poſt eam deſcendere teſticulum in ſcrotum. Si jam via deſcenſus maneat aperta, & viſcus quoddam abdominis omentum ſequatur, erit hernia *congenita*.

5to. Ratione partis *integre*, vel *ex parte* ſolum prolapſæ; ut ſi vel totum quod-

dam

dam inteſtinum, vel ejus paries unicus fuerit prolapſus, in *perfectam*, & *imperfectam*.

6. Ratione ſitus *externi* vel *interni*. Intra abdomen enim ſtrangulari inteſtinum poteſt, & dislocari intra thoracem, intra cavum omenti e. g. perforati, aut meſenterii, aut ligamento præternaturali ſtringi poteſt.

7mo. In hernias *cum* & *ſine ſacco hernioſo*. Raro finditur peritonæum, niſi in hernia a vulnere, aut repentina diſtractione

8vo In *ſpurias* & *veras*. Spuriæ ſunt *hydrocele*, *hæmatocele*, *cirſoſcele*, ſeu hernia varicoſa, & *ſarcocele*.

Perfectum datur æquilibrium aut actio & reactio æquilibrata inter muſculos abdominis & ejusdem viſcera: hac ſublata datur *hernia*, ſi modo ventris *plaga quædam* cedere debeat. Non loquimur hic de *totius* abdominis extenſione, uti in hydrope, tympanite, obeſitate, graviditate.

Hanc *totius* abdominis relaxationem aliqui *herniam totius ventris*, ſed male, appellarunt; eſt quidem morbus in fœminis præcipue, ſed hernia non eſt.

Si locus, & quædam plaga abdominis cedant, ea pars cedens eſt ſolum fere pe-

rito-

ritonæum & integumenta; non, aut perraro, ipſe *muſculus*; muſculus dehiſcit, & per fibras dehiſcentes in celluloſa ſit hernia.

Ibi hernia frequentior, ubi plaga quædam eſt natura ſua debilior, ad annulum, ad ligamentum *Poupartii*, umbilicum.

Cauſa prædiſponens eſt maxime debilitas *adventitia*, aut *nativa*. Hinc herniæ non ſunt quidem hæreditariæ, attamen *debilitas* eſt ſæpe hæreditaria, ut per exempla patet. Debilitas ergo muſculorum abdominalium, meſenterii, ejusque laxitas, obeſitas, ob hanc ipſam debilitatem; ictus; frequens graviditas, partus laborioſi; vulnus, etiamſi non penetret; diſtractio retrorſum, ad latus, eaque repentina; eſſe ſuſpenſum ex brachiis; elevatio ponderis, maxime vero ejus geſtatio erecto corpore; repletio abdominis cibo, ſaburra, flatu; colica flatulenta; vomitus, tubarum inflatio, clamor, vagitus, tuſſis convulſiva; dura alvus; concionatores, monachi, cantores; geſticulatores, ſaltatores, equites, parientes; obeſum omentum; lapſus ab alto, thoraces fœminarum; hydrops.

Diagnoſis herniarum adcurata eſt inſtituenda, ne hernia confundatur cum alio quocunque tumore.

Confundi autem poſſet cum tumore *ſcrophuloſo* inguinis; cum *bubone metaſtatico*; cum *bubone venereo*; cum *hydrocele*; cum *teſticulo ſerius deſcendente & dolente*; bene tunc diſtinguendum eſt: 1) Teſticulus tunc in ſcroto deerit; 2) Tumor hic, ſeu teſtis in inguine hærens *tractus* peculiarem ſenſationem & dolorem patitur, qualis nempe a teſte preſſo oriri ſolet. Cum *cirſocele*; at hæc initium ſumit a teſte, aſcendit, faſciculum lumbricorum refert.

Ad formandam herniæ diagnoſim ſequentia debent perpendi: 1) an *tumor* ibi ſit, ubi alias herniæ ſolent obſervari; 2) an tumor indolens ſit, an repente ortus poſt cauſam talem, quæ efficere hernias ſolet; tumores enim alii *chronici lente* oriuntur, & *acuti*, uti e. g. tumores metaſtatici, inflammatorie dolent; 3) an mutabilis & variabilis magnitudinis ſit, major ſtando & inſpirando, tuſſiendo, minor vero inter decumbendum, & manu adpoſita; major a paſtu, dolentiorque, minor ventre jejuno; frequens leipothymia, colica crebra, alvus

ſegnior, borborygmi, vomitioque, dum tumor major eſt.

Tumor rotundior, elaſticus, borborygmis vexatus, & dolore colico, eſt ab elapſo inteſtino. Tumor minus variabilis magnitudinis, & informis, non elaſticus, ab omento eſt. Afficitur tamen & ventriculus & alvus a ſolo omento, vellicato ſcilicet.

Subinde difficillime detegitur hernia ob ejusdem exiguam molem, præcipue recentes; hæ maxime periculoſæ ſunt. Subinde unus ſolum inteſtini paries intercipitur; nihilominus omnia dira ſymptomata obſervantur; alvi invincibilis obſtructio, licet pervio canale.

Inter frequentiſſimas hernias eſt inguinalis, ubi per annulum abdominis viſcus procidit. Diverſæ magnitudinis eſt. Hæret in inguine, aut ad ſcrotum deſcendit, aut ad labium pudendi, aut etiam ad genua. Vidi herniam talem in homine mediocris ſtaturæ, *Argentorati*, qui repente mortuus ſecabatur. Omnia inteſtina, duodeno & rectis exceptis, erant in ſacco hernioſo; is ad genua protendebatur; ventriculi fundus, parsque ejusdem ſiniſterior hæ-

re-

rebat jam in annulo. *Heiſterus* imaginem ejusmodi portentoſæ herniæ depictam exhibet.

In hac præcipue herniæ ſpecie id obſervatur, ut omne fere ſcrotum & integumenta penis in ſaccum hernioſum abſumantur, eumque conſtituant. Hinc teſtium nullus comparet, & ipſe penis ita eſt abſconditus, retractusque, ut eo videatur carere penitus.

Inde quæſtio nata olim eſt, an hernia ſit impedimentum matrimonii. Reſolvi hæc facile poterit, ſcilicet: eſſe per ſe nullum matrimonii impedimentum in hernia, niſi ejus enormis magnitudo efficiat. Idem de herniis fœminarum dici debet, nullum videlicet illas impedimentum ponere, niſi ob molem ſuam ſubinde nimiam impediant *mechanice.*

Ceterum de ſacco hernioſo hæc ſunt notanda: 1) Fabricam conſtare integumentis *communibus ventris*, & dein peritonæo elongato; 2) Eſſe craſſitiei variæ, ita tamen, ut ex herniæ magnitudine nequeat determinari ejusdem craſſities. Plerumque ita obtinere *Illuſtris Richter* aſſerit, ut, quo major hernia, quo magis elongatum

ſit peritonæum, eo etiam ipſo peritonæum ſit magis incraſſatum. Verumtamen ſecuimus hernias *parvas*, ſacco craſſiſſimo, & *magnas* ſacco tenui. Mihi videtur, craſſitiem ſacci dependere ab attritu majori & minori alicujus brachierii. Ceterum hernia inguinalis maribus communiſſima, rarior fœminis eſt.

*Incommoda herniæ*: 1) Herniæ ſunt liberæ, & reponibiles; 2) Herniæ *non reponibiles* ſine incarceratione; 3) Herniæ non reponibiles *incarceratæ*. Prima ſpecies non periculoſa, attamen ſecunda; peſſima tertia. Præter periculum incommoda adſunt ventriculi, inteſtinorum, alvi, coctionis; incommoda inter laborandum; matrimonii; varices funiculi ſpermatici; tumor teſtis. Hernioſus eſt in continuo vitæ diſcrimine.

Si viſcus quoddam in ſaccum prolapſum ſtranguletur, ita, ut reduci libere nequeat, erit *hernia incarcerata*: Ut multiplex eſſe poteſt viſcus prolapſum, & locus hujus prolapſus, ita etiam erit diverſa incarceratio. Attamen ſæpius fit ſtrangulatio *in collo* ſacci pyriformi, fitque ple-

rum-

rumque ab annulo abdominali. Viſcus plerumque eſt inteſtinum.

Effectus incarcerationis non ſolutæ ſunt: 1) Interceptus canalis alimentaris; 2) Obſtructio invincibilis alvi; 3) Partis vero prolapſæ, ob circulum interceptum, inflammatio & gangræna.

*Symptomata* ſunt: dolor in loco hernioſo auctus tactu, inſpiratione, tuſſi; tormina ventris deinde ſuperveniunt; tenſio abdominis & inflammatio; tandem, ſed non ſemper, rubor externus herniæ. Alvus pertinax; vomitio ingeſtorum, bilioſa, flatulenta, anxietas. Febris inflammatoria enteriticaque; attamen exiguis, contractis, obſcuris pulſibus; non ergo hic metiri oportet febrim ex pulſu ſolo. Singultus; artuum frigus, ſudores frigidi in guttas collecti.

*Exitus* eſt, vel mors totius hominis morte enterica morientis; vel mors ſolius prolapſæ partis, & fiſtula ſtercorea, aut anus præternaturalis.

Hæc fere ſymptomata ſunt *intercepti inteſtini*; paulo alia erunt, ſi aliud viſcus ſtranguletur; nos hic de hac ſola, utpote *frequentiori* agemus.

Incarcerationes nothæ; ſeu ſpuriæ dantur: 1) Si in hernia, licet non ſtrangulata, dolor *colicus undecunque* ortus obſervetur; equidem & hic loci, ut in reliquo abdomine, colici dolores oriri poſſunt. Hic medela *colicarum* locum habet; 2) recenter orta hernia *vellicando* facit eadem ſymptomata, etſi ſtrangulatio nulla adſit; 3) herniæ magnæ in diu ſtantibus; 4) aliæ vomituum aut ilei ſpecies in herniofis, ſed ab ipſa hernia non provenientes; male tamen morbus in herniam refunderetur.

In omni pertinaciori vomitu, ileo, alvi difficili ſolutione, torminibus, de hernia interrogandum. Etſi nulla appareat, tamen illa adeſſe poteſt, ſi ſcilicet unicus paries ſit interceptus.

Cauſæ proximiores incarcerationis ſunt quatuor: 1) vel ipſum prolapſum viſcus; 2) vel annulus, isque fere ſemper; 3) vel ſaccus herniofus; 4) muſculi abdominis.

Annulum frequentiſſimam cauſam ſtrangulationis dixi, etſi multi ei vim contractilem & muſcularem denegent. Nam 1) non

non deeſt ei omnis vis contractilis; 2) etſi paſſive ſe ſolum habeat, tamen ſtrangulat; 3) etſi etiam careret vi contractili, non tamen carent illa muſculi, quorum fines tendinei annulum efficiunt; 4) conſtat per omnes noſtras obſervationes, difficillime adigitur inſtrumentum; impreſſio facta ab annulo in inteſtino viſui patet.

Annulus ergo ſtringit: 1) ſi recenter hernia oriatur; 2) ſi in veteri hernia nunquam reponibili *nova* pars prolabatur, & incarceretur.

Recens hernia magis incarcerationi obnoxia ob annuli elaſticitatem, minus vero hernia vetuſta.

Hernia *ſubito*, item in *robuſto*, item a *vi externa* orta periculoſior; periculoſior in adultis, maribus, quam fœminis & pueris; parva hernia periculoſior, quam magna eſt.

Cauſæ incarcerationis herniæ dicebantur 1) annulus, 2) viſcus ipſum prolapſum, 3) ſaccus hernioſus, ejusque collum; 4)

muſculi abdominales. De annulo, tanquam incarcerationis cauſa ſufficienter dixi; nunc devenio ad aliam ſtrangulationis cauſſam, ſcilicet ad ſaccum hernioſum.

Sacci hernioſi loca quædam *anguſtiora* ſtrangulare poſſunt. Collum ſacci anguſtius, ſcilicet ob brachierium ſubinde geſtatum, ſubinde depoſitum; ſubinde ſtrangulatio fit *ſolo collo* ſacci, ubi annulus amplus eſt, & non ſtrangulat; ſubinde vero cauſa ſtrangulationis eſt & in ſacco, & in annulo quærenda. Subinde ipſe ſaccus *diſruptus* externa vi, aut eroſus per ſuppurationem elabi permittit inteſtina, ut ea ſolis externis integumentis tegantur; fieri tunc ſtrangulatio poteſt in ipſo ſacco hernioſo, ſeu, fit hernia incarcerata in ipſa hernia.

Tertia cauſſa ſtrangulationis eſt, *viſcus prolapſum* e. g. omentum circumdans inteſtina, & ſtrangulans. Opus hic eſt omentum & inteſtina expedire, nodosque ſolvere, & reponere, ſi id fieri poſſit; annulus & ſaccus nil conferunt ad incarcerationem.

Item

Item omentum præpingue premendo ſolum partem prolapſam inteſtinorum, ſpeciem incarcerationis facit.

Corpora aliena indigeſtibilia, nuclei, oſſa, ferramenta, acus ſi deglutiatur, & ad anguſtatam inteſtinorum partem pone annulum deferantur, incarcerationem efficiunt. Item colica herniæ inflammatoria, inflammatio prolapſæ partis. Excrementa, aut flatus collecti, præcipue in herniis magnæ molis, & vetuſtis.

Quarta incarcerationis cauſſa quæri debet in muſculis abdominalibus ipſis ſpaſtice conſtrictis; hac enim ratione viſcera vi urgentur in ſaccum herniosum, ſimulque annulus conſtringitur. Hæc eſt illa herniæ ſpecies, ubi non tam herniæ, quam toti abdomini cataplasmata emollientia debent adplicari; ubi balnea totius corporis, ubi antiſpasmodica omnis generis tantopere celebrantur.

Pervenio nunc ad diverſas ſpecies incarcerationis, atque ad methodum medendi. Hæc res noſtra attentione eo dignior,

quo crebriores herniarum incarcerationes occurunt, & quo difficilior, & errori periculoſo maxime obnoxia eſſe ſolet diagnoſis.

Plerumque promiſcuam, & empyricam facimus medicinam, idque ob defectum diagnoſeos, quod ſcilicet diverſas herniæ incarceratæ ſpecies non diſtinguamus. Hinc eſt, quod quædam remedia nunc in inſtanti profuerint, eademque ipſa remedia alio tempore manifeſte nocuerint. Hinc hujus methodi tantæ laudes ab uno autore, & tanta vituperia ab autoribus aliis. Dicendum eſt, ſingulos bene obſervaſſe aut utilitatem remedii, aut ejus etiam nocumenta; veruntamen in eo errarunt, quod *ſpecies* varias, totoque cœlo diverſas incarcerationis non diſtinxerint.

Quadruplex incarcerationis ſpecies datur, quarum quævis ab altera eſt diverſiſſima.

*Prima* incarceratio *acuta*, ſeu *inflammatoria*, ſeu febrilis; *Secunda*, incarceratio

*non*

*nan febrilis*, ſeu chronica; *Tertia*, incarceratio *ſpasmodica*. *Quarta*, *complicata*.

In *prima* ſpecie ſymptomata omnia ſunt inflammatoria; dolor, febris, abdominis & herniæ tenſio enteritica; decurſus celer in maribus, hernia parva, recenti.

In *ſecunda* dolor exiguus; nulla febris; incommoda ventris; pedetentim; hernia magna, antiqua, in homine ſeniculo, fœmina. Diu perſiſtunt ad 12—20 dies. Sero febris & dolor, & inflammatio, & gangræna. Poſt 2-3 ſeptimanas operatio feliciter eſt peracta.

*Tertia ſpecies*: abſentia ſignorum primam & ſecundam ſpeciem deſignantium. Signa ſunt: remiſſio & exacerbatio certo, incerto tempore, quin & intermiſſio per horas; pulſus exiguus, ſudor frigidus, reſpiratio parva, citata (hæc diſtinguenda ſunt a ſtatu gangrænoſo) ſpaſtica tenſio muſculorum abdominis; indolentia in hernia; ſudores frigidi, ſingultus, terror prægreſſus. Periculum eſt ab unverſali ſpasmo & obrigeſcentia corporis. Demonſtratur

tur exiſtentia hujus ſpeciei incarcerationis ab uſu opii, caſtorei, oleoſorum, ſemicupiorum, cataplasmatum emollientium, & antiſpasmodicorum; refractæ doſes tartari emetici, ipecacuanhæ.

*Quarta* ſpecies eſt complicata.

---

SEC-

# SECTIO VI.

## OBSERVATIONES

DE

COLICA SATURNINA.

# OBSERVATIONES
## DE
## Colica Saturnina.

### *Hiſtoria morbi I.*

Vir viginti ſeptem annorum, per tres annos Deauratoris amanuenſis, jam a menſe Martio anni 1776. continuo ægrotabat. Ab initio cephalæa, cui tandem dolores rheumatici jungebantur. Apud *Fratres Miſericordiæ* per 14 dies decubuit; mitiores continuo facti ſunt dolores; hinc diſceſſit e noſocomio, modicis tantum rheumaticis doloribus, & debilitate in hunc usque diem

re-

reſiduis. Quatuor enim diebus elapſis, cum ingens artuum inferiorum dedolatio urgeret, 30ma Julii noſtrum noſocomium acceſſit.

Conquerebatur de doloribus abdomen contorquentibus, ardore ſcrobiculi cordis, & ventriculi, doloribus lumborum, rheumate omnium artuum, tenesmo & ſtranguria. Pulſus fortis, plenus, celerior naturali; lingua albida, os ſiccum, per vices amarum; abdomen molle, at introtractum. Vomituritio frequens, & ſenſus rei per œſophagum aſcendentis, imo ſternum verſus laryngem trahebatur, unde ſtrangulationis ſpecies oriebatur. Teſticuli retrotracti; alvus dura. Enema, emulſio camphorata cum manna & ſale ſedlizenſi, &, cataplasma emolliens abdomini applicatum. Magnum inde levamen, & protracta hac noſtra methodo, intra paucos dies convaluit.

Balnea etiam in his caſibus indicantur; cataplasmata quoque & fomenta optime conveniunt. e. g.

Rec. Fol. malv.
— — alth.
Fl. Chamom. aa. manip. ij.
Conc. coq. c. s. q. aquæ per 1/4 horæ.

Colat

Colatura. Menſ. ij. per linteum preſſa d. u. pro fotu ad abdomen; omni hora; aut bihorio renovando.

*Hiſtoria morbi II.*

Vir 37 annorum, per tredecim annos pingendo & pigmenta terendo victum quærens, ceterum ſemper ſanus; tribus abhinc ſeptimanis gravitate & dedolatione artuum, atque cephalalgia corripiebatur. Alvus rara; acceſſit dolor preſſivus & contorquens ventriculi, præcipue circa umbilicum; vomituritio, & ſenſus repleti ventriculi. Biduo, antequam in noſocomium acceſſerat, pulverem purgantem ſumpſit; unde alvus quinquies, & aſſiduus vomitus movebatur.

16ta Auguſti 1776. in noſocomium ſuſceptus. De ingenti artuum dedolatione conquerebatur; dolores diu noctuque aſſidui; cervicis quoque dolores; & bilioſus per vices vomitus. Alvus naturalis. Pulſus fortis, plenus, durus, haud celer. Dolor circa umbilicum aſſiduus, & tam vehemens, ut æger continuo ſe in lecto volutaret. Dabatur mixtura oleoſa cum granis

quatuor opii & granis ſex camphoræ; modicum inde levamen; enema quoque applicabatur. Nulla porro alvus, & flatus infimum ventrem oberrantes.

Die 17ma enema ex ſale petræ & electuario hieræ picræ; nulla alvus. Oleoſa mixtura repetita cum granis ſex opii & camphoræ. Dolores inde evanidi, & enemate veſperi applicato, alvus parca, attamen haud dura ponebatur.

18ma. Mixtura oleoſa cum granis iij. opii. Veſperi tormina recruduere; ſæpius etiam durante hoc morbo amauroſis acceſſit, brevi iterum ſponte evaneſcens. Veſperi duo adhuc ij. grana opii data, & enema ex ſale petræ & electuario hieræ picræ. Alvus inde frequens & mollis, dolor omnis evanuit, & nox tranquilla.

19ma. Eadem mixtura oleoſa cum granis ij. opii. Optime hac die ſe habuit. Sumpſit deinde mixturam chamomillæ. Ad perfectam usque ſanationem nullum aliud ſymptoma, præter pulſum pauliſper plenum & durum, obſervabatur, qui tamen absque venæ ſectione ſenſim diſparuit.

Id ſingulare in hoc ægro, quod nullo unquam remedio prophylactico uſus fuerit,

&

& quod alvus longo opii uſu adeo non fuerit ſuppreſſa, ut potius facilior, mollior, & frequentior inde ſuccederet.

Amauroſis etiam per vices accedens inſolens erat, in aliis ejusmodi ægris a nobis haud viſum ſymptoma.

Præter hæc ſuperius enarrata ſymptomata æger de nulla alia re conquerebatur; ut, niſi de vitæ genere jam conſtitiſſet, hæc colica facile pro alia colicæ ſpecie impoſuiſſet.

## *Hiſtoria morbi III.*

Pictor 32 annorum, a viginti quatuor annis nullo gravi morbo detentus, 9na Auguſti 1776. dolore ardentiſſimo & contorquente abdominis ad regionem usque pubis protenſo corripiebatur. Umbilicus profunde introtractus; dolor ardens regionem epigaſtricam, hypochondria, & totam anteriorem thoracis regionem ſenſim occupabat. Aeger de illo & rei aſcedentis & laryngem ſtrangulantis ſenſu, ut in aliis ægris vidimus, non conquerebatur; neque dolor artuum rheumaticus, neque vomituritio, neque flatuum ex ventriculo exploſio; ſapor

haud depravatus; ceterum alacris æger, & vires bonæ; appetitus; alvus facilis & regularis; urina absque omni difficultate mittebatur.

10ma. Laboribus ſuis valedixit; dolores enim abdominis vehementiores, vomitus humoris aquoſi, atque etiam bilis æruginoſæ, omniumque aſſumptorum. Noctu magis ægrotabat, ac interdiu.

11ma. Omnia pejora; 10ma bilem æruginoſam vomuit: libera alvi & urinæ excretio; pulſus fortis, plenus, attamen non durus, neque vibrans, lingua albida. Neque tamen ex his omnibus hanc colicam pro colica ſaturnina habuiſſem, niſi ex anamneſi certus fuiſſem, ægrum hunc continuo plumbata tractaſſe.

Id inſuper æger nobis narraverat, ſe, antequam ad conſuetos quotidie labores accederet, butyrum comediſſe, atque universim lacte & lacticiniis plurimum ſemper uſum fuiſſe; jam a multis annis alvus facilis & mollis, imo quandoque frequentior.

Sumpſit emulſionem purgantem cum ſale amaro & manna partitis vicibus; at nulla inde alvus, & major abdominis tenſio; alvus, antea ſemper naturalis, neque ullo

ullo enematum genere nunc movebatur. Dedimus mixturam oleoſam cum pauxillo camphoræ; enemata emollientia & irritantia; cataplasma toti abdomini applicatum; nulla tamen alvus.

Mixtura oleoſa cum pauxillo camphoræ, & opio; aliquot ab aſſumpto hoc remedio paregorico horis, alvus ſponte movebatur, atque dolor & tenſio abdominis diſparuere.

Sub uſu chamomillæ, opii, & amaricantium plantarum intra paucos dies perfecte convaluit.

## *Hiſtoria Morbi IV.*

Pictor 25 annorum per duos menſes, ab initio ſcilicet Aprilis, dolore rheumatico, manuum pedumque articulos occupante, & per vices redeunte, corripiebatur 18ma Maji 1777. His doloribus jungebatur dolor abdominis, appetitus depravatus, cardialgia, & alvus pultacea inter dolores poſita; nullus tamen amaror oris.

1ma Junii acceſſit dolor rheumaticus in regione pubis cum ſtranguria.

3ia in noſocomium ſuſceptus. Dolores rheumatici articulorum pedum atque manuum, debilitas, vertigo, cardialgia, vomituritio. Lingua albido-flaveſcens, & pulſus ferme naturalis. Nullus interim coxendicis dolor, neque penis retrotractio, neque umbilici aut inteſtini recti introtractio. Mixtura oleoſa cum drachmis iij arcani duplicati.

4ta Nox maximam partem tranquilla; dolor rheumaticus in regione hypogaſtrica paulo mitior; urinæ difficultas eadem; os ſiccum, lingua impura; ſitis inſuper, & pectoris oppreſſio. Sumpſit hauſtum ſequentem:

Rec. ſal. amar. unc. 1 ß.
aquæ. menth. unc. iij.
opii puri gr. 1.
M.

A meridie mixtura chamomillæ cum granis V opii & camphoræ; decoctum emolliens pro potu ordinario.

5ta Nox inquieta; dolor articulorum mitior, in regione pubis æque vehemens; ſtranguria vehemens & frequens; mane alvus ſemel poſita; magna ſitis, & lingua albida. Repetebatur mixtura chamomil-

læ

læ cum granis V opii & camphoræ; & decoctum emolliens. Ceterum idem a meridie rerum ſtatus.

6ta Nox ferme omnis inquieta. Os amarum, vomituritio, ſtranguria, alvus dura cum teneſmo. Summa doloris rheumatici, artus & pubem occupantis, atrocitas. Lingua impura, & ſitis. Arcani duplicati drachmæ tres in mixtura.

7ma Nox tranquilla; alvus pridie 7es poſita. Mitior nunc longe artuum dolor; urinæ fluxus facilis & copioſus, dolor etiam in regione hypogaſtrica minor, & nulla nunc thoracis oppreſſio. Aliqua tamen vomituritio, lingua impura, & flaveſcens faciei color. Aſſumpto vomitorio bilem pituita mixtam vomuit, pingui pellicula ſupernatante. Sapor oris inde emendabatur.

8va Nox tranquilla. Alvus ſemel poſita, minor ſitis, modica adhuc urinæ difficultas, dolores artuum longe mitiores, dolor autem in regione pubis omnis evanidus, ſuperſtite tantum murmure in abdomine. Sumpſit mixturam chamomillæ cum opio & camphora, & decoctum herbarum emollientium. A meridie, cum

ſymptomata bilioſa iterum accederent, drachmæ iij arcani duplicati in mixtura.

9mo De die nulla alvus, nocte vero prægreſſa bis poſita. Somnus parcus, & inquietus. Magna per diem debilitas, borborygmi, lingua impura bilioſa, at nullus ferme dolor rheumaticus. Vertigo. Arcani duplicati drachmæ iij in mixtura. A meridie de calore potiſſimum & vertigine æger conquerebatur.

10ma Pridie alvus ſemel poſita, Nox tranquilla. Æger nunc per omnia melius ſe habebat, aliqua capitis gravitate excepta; lingua impura. Mixtura cum ſale medio & tinctura rhei aquoſa. A meridie incaluit; alvus tamen nondum ſoluta.

11ma. Noctu alvus ſemel poſita. Minor nunc capitis gravitas; placide dormivit, & per omnia melius ſe habuit æger; dolores tamen rheumatici, digitorum præcipue & in regione pubis per vices rediere. Mixtura cum ſale medio & tinctura rhei aquoſa. A meridie omnia in eodem ſtatu.

12ma. Nox quieta, repentinis terroribus ſubinde turbata. Alvus pridie quater poſita, noctu nulla. Calor & pulſus naturalis; nullus in regione pubis, & exiguus

tan-

tantum digitorum dolor. Modica ſitis, & facilis urinæ fluxus. Temulentia tantum aliqua capitis, & dolor punctorius oculorum ſuperſtites. Mixtura cum tinctura rhei aquoſa, grana VI camphoræ, ſine opio. A meridie idem rerum ſtatus.

13ma. Gravitas & temulentia capitis, lingua adhuc impura, nullis interim dolores rheumaticis, & urinæ facilitas. A meridie autem æger de oppreſſione præcordiorum querebatur; fors ideo quod pridie comeſto pane ſicco frigidam hauſiſſet. Arcani duplicati drachmæ IV in mixtura, cum granis IV camphoræ.

14ma. Pridie nulla alvus, hoc mane autem ſemel poſita. Minor capitis gravitas, ventriculi oppreſſio minor, urinæ fluxus facilior, lingua purior, univerſim æger melius ſe habuit. Mixtura chamomillæ cum granis VI camphoræ & opii.

15ma. Nox quieta. Pridie alvus bis, hoc mane ſemel poſita. Lingua pura, ſapor bonus, & nullus dolor rheumaticus. At ſenſus preſſi ventriculi, & appetitus dejectus. Nulla temulentia, mixtura chamomillæ cum granis V camphoræ, ſine opio. Hora tertia pomeridiana æger horripilatio-

ne & tremore totius corporis corripitur; ſucceſſit cephalalgia & calor per totam horam durans. Omnia reliqua ſymptomata colicæ ſaturninæ diſparuere. Mixtura cum drachmis tribus arcani duplicati.

16ma. Nox inquieta. Pridie nulla alvus, hoc mane ter poſita; appetitus proſtratus, temulentia capitis, preſſio regionis hypogaſtricæ; ſitis magna & debilitas. Mixtura cum drachmis iij. arcani duplicati.

17ma. Nox tranquilla. Die prægreſſa nulla alvus, hoc mane ter poſita. Debilitas, modicus ſudor, & rari artuum dolores; at lingua impura, & flaveſcens adhuc faciei color. Mixtura cum drachmis iij. arcani duplicati. A meridie nullus paroxysmus febrilis.

18ma. Alvus usque ad hoc matutinum tempus 7es poſita. Nox quieta, & æger per omnia melius ſe habuit. Mixtura cum ſale medio, & tinctura rhei aquoſa.

19ma. Nox ſat quieta. Pridie alvus bis, noctu autem ſemel poſita. Hac die ſymptomata colicæ ſaturninæ & colluviei ſimul biliosæ magis manifeſta. Facies flaveſcens, lingua albida flaveſcens, & pituitoſa,

toſa. Conquerebatur de doloribus rheumaticis capitis, pedum, & manuum præcipue continuis, certo tempore exacerbatis. Oppreſſio ad ſcrobiculum cordis, nauſea, & vomituritio. Pulſus, qualis in colica pictonum eſſe conſuevit. Drachmæ 10 ſalis amari in unciis ij. aquæ; alvus inde octies ſoluta.

20ma. Nox tranquilla; omnia ſymptomata mitiora; naturalis faciei color rediit; Mixtura cum ſale ammoniaco.

21ma. Nox perfecte tranquilla. Pridie alvus ſemel poſita; omnia ſymptomata & bilioſæ colluviei, & colicæ ſaturninæ diſparuere, excepto modico dolore rheumatico, quem ſubinde in digitorum articulis ſenſit. Eadem mixtura.

22ma. Levamen perſtabat, neque de ullis amplius doloribus conquerebatur. Indicatio itaque a juvantibus deſumpta.

23ma. Perfecte ſanus noſocomium reliquit.

Erat hæc colica ſaturnina cum alio adhuc morbo, bilioſa ſcilicet totius corporis labe, conjuncta; hinc illa linguæ, faciei, & oculorum flavedo; hinc etiam purgantibus,

vomi-

vomitoriis, & ſalibus mediis colluvies hæc bilioſa e corpore erat eliminanda.

Hæc autem bilioſæ labis cum colica ſaturninæ complicatio duplici ex cauſa contingit. 1. ob ſpasmos abdominis, quibus ſecreta bilis iners redditur, atque in abdomen & inteſtina effunditur; 2. ex vitio epidemico; omnes enim colica ſaturnina laborantes, labe ſimul bilioſa afficiuntur: Cum inſuper alvus moroſa ſit, corruptæ fæces in inteſtinis accumulantur; hinc purgantia indicantur, quibus autem opium jungere oportet, ut eo certius alvus ducatur.

## *Hiſtoria morbi V.*

Pictor 25 annorum, ſemper ſanus, at facie pallido flaveſcente, ante tres menſes frigore per vices recurrente, horripilatione, calore, artuum dedolatione, dolore punctorio totum ſiniſtrum brachium occupante, reſpiratione difficili, leni contorſione umbilici & abdominis, atque cardialgia corripiebatur; paralyſin quoque digiti indicis & pollicis brevi tranſeuntem ſentiebat. Frequens & ſicca tuſſis, ſenſus doloris ſub ſterno, & dura alvus. Vena ſeca-

cabatur; bihorio elapſo omnia ſymptomata mitiora, & ſenſim diſparuere, at poſt octo dies majori cum vehementia redierunt; reſpiratio præſertim aſthmatica; omnia tamen hæc ſymptomata poſt tres horas ſponte diſparuere.

Sæpius rediit paroxysmus, at cum æger intra tres menſes quinquies venæ ſectionem inſtitueret, mitior ſemper, & longiori intervallo.

12ma Junii 1777 valde debilis noſocomium acceſſit. Valida thoracis oppreſſio; ſibiloſa & aſtmathica oppreſſio, vertigo. Mixtura ex unciis V aquæ chamomillæ opii & camphoræ granis viij.

13ma. Pulſus minus durus; at in morbi decurſu ſæpe vibrans, & durior. Alvus jam a biduo nulla, hac veſpera autem parca & dura. Quinquies ſponte bilem vomuit, magno pectoris levamine ſubſecuto; at gravitas capitis, ſtranguria, & levior cardialgia acceſſerunt. A meridie caput liberius; at dolores colici per totum abdomen, & alvus tota die obſtructa.

14ma Nox inquieta & ferme inſomnis; eadem urinæ difficultas. Mitiores interim dolores colici. Caput minus grave, ſapor

tamen

oris bonus, lingua modice albida, pectus ſat liberum, pulſus naturalis, at alvus obſtructa. Opii & camphoræ āā gr. viii. in unc. V. mixturæ chamomillæ; Decoctum emolliens pro potu ordinario.

15ma. Cum nulla hucusque alvus poſita, gr. 1 ½ opii cum unc. 1½ ſalis amari in unc. ij aquæ fontanæ pro hauſtu. Quater inde alvus poſita, magno cum levamine; caput & pectus inde libera, major tamen urinæ difficultas, pulſus naturalis, & nulla amplius cardialgia. A meridie liberior reſpiratio, quam toto morbi decurſu; appetitus, at lingua flaveſcens; ceterum bene ſe habuit, perſtante tamen eadem urinæ difficultate. Mixturæ unc. IV. aquæ chamomillæ, cum elixirio viſceralis temperati & ſyrupi chamomillæ āā unc. 1 Extracti chamomillæ, opii, & camphoræ āā gr. V.

16ma. Aliqua adhuc cardialgia, & lingua modice flaveſcens, ceterum bene ſe habuit. Eadem mixtura, cum opii & camphoræ āā gr. v. Tota die nulla alvus & urinæ difficultas.

17ma. Bene per omnia, major urinæ facilitas, & thorax liber. Nulla alvus.

18ma.

18ma. Purgans ſuperius dictum, unde alvus quater poſita. Pectus bonum. Cum autem nondum plena urinæ libertas eſſet, unciæ adhuc IV. mixturæ chamomillæ cum unc. I elixiris viſceralis & granis V. opii.

19ma. Stranguria; alvus ſemel poſita. Unc. VI. Elixiris viſceralis cum opii & camphoræ āā gr. IV.

20ma. Alvus ſemel poſita; urina copioſior, facilior.

21ma. Modica adhuc ſtranguria.

22ma. Per omnia bene ſe habens ad priſtinos labores rediit.

Id quoque in hoc ægro notandum, dolores noctu fuiſſe exacerbatos. At primarum viarum affectione non magna incommoda tulit æger, ſed de difficili ſolum & ſibiloſa reſpiratione conqueſtus eſt.

Ultimis morbi temporibus plena alvi libertas, aſſumpto licet opio.

Venæ ſectio breve tantum levamen attulit.

In morbi initio de anxietate pectoris ſolumodo conqueſtus eſt; reliqua colicæ ſaturninæ ſymptomata ſerius, ſub uſu opii camparuere; imo, omnia illa ſymtomata, quæ ægrum, ante uſum opii, vexabant, il-

lo

lo aſſumpto brevi diſparuerunt; nam quoties illum interrogabamus, ſemper affirmabat, ſe nullam capitis gravitatem ſentire; ſed omnes ſenſuum functiones eſſe integerrimas.

Sæpius purgantia ſalina opio jungere oportet, ut biliofas, acres & induratas fæces, quæ alvo diutius adſtricta accumulantur, e corpore eliminemus.

### *Hiſtoria morbi VI.*

Pictor 35 annorum, 15ies jam colica ſaturnina laborans, menſe Majo 1776 in eundem iterum morbum incidit; a chirurgo, purgante ex manna parato & enematibus, ſanatus ad priſtinos labores ſe recepit. Triduo poſt, cum malum recrudeſceret, noſocomium S. T. adiit. Per quinque dies ibi commorabatur; at cum malum intra hoc tempus non eſſet ſublatum, domum rediit. Altera mox die artuum omnium paralyſi corripiebatur, qua per 26 ſeptimanas tenebatur, quin omnia a chirurgo præſcripta remedia vel minimum levamen attulerint. Medicum tandem conſuluit; remediis ab illo præſcriptis, inunctione ſpirituoſa & frictione

ar-

artuum inferiorum mobilitas rediit, manente interim brachiorum paralyſi. Durante hoc curationis tempore electricitas etiam tentata eſt, at malum inde potius auctum, quam imminutum. Menſe Aprili thermas Baadenſes adiit, quibus per 4 ſeptimanas utebatur; fere perfecte ſanus rediit, brachiis ſolummodo non ex integro ſanatis. Continuavit per aliquod tempus priorum remediorum uſum, & brachiorum tandem mobilitas rediit. Menſe Jubio 1777 priſtinos labores ſuſcepit, eosque per 5 ſeptimanas absque ullo incommodo tractavit. At 5ta Julii lacerantibus iterum doloribus brachiorum & crurum, absque colica tamen, corripiebatur. 6ta & 7ma omnia iterum bona; 9na & 10ma idem dolor rediit; atque hac ultima ab opera ſua cogebatur deſiſtere; dolores artuum, præcipue circa genua, magis adhuc lacerantes, & lancinans accedebat dolor ardens dorſi & lumborum.

11ma Noſocomium adiit. Eadem dolorum ferocia; lingua valde flava, abdomen indolens, urina & alvus libera, pulſus durus & parvus. Mixtura chamomillæ cum opii & camphora āā gr. 10.

12ma. Somnus bonus, doloribus ſubinde interruptus: Mitiores nunc dorſi, lumborum, & artuum inferiorum dolores, ſuperiorum vero iidem, ac heri. Nulla alvus. Jam a priori die ſtando tantum urinam mittere potuerat. Circa meridiem de vehementi ardore pectoris & regionis hypogaſtricæ conquerebatur.

13ma. Nox inſomnis; cetera eadem ac heri. Mixtura chamomillæ cum opio & camphora āā gr. XII. Cum a meridie eadem ſymptomata perſtarent, dabatur mixtura ex unc. 1 ß ſalis amari, unc. ij aquæ communis, & gr. 1 opii. Alvus inde ter mota, cum inſigni doloris colici levamine. Urina facilis. Pergebat in uſu mixturæ & opii.

14ma. Os pituitoſum, urinæ difficultas, & ſubitanea inter mingendum ſuppreſſio. Aliquis adhuc in regione hypogaſtrica ardoris ſenſus. Idem purgans & enema, at nulla inde alvus. Utrumque brachium debilius, manus vero utraque paralytica. Idem ardoris ſenſus. Mixtura chamomillæ cum granis XII opii.

15ma. Abdomen bonum, at brachia debiliora; urina difficilis, veſperi autem liberior.

berior. Hac die ſponte absque purgante remedio aut enemate alvum aliquoties poſuit.

16ma. Duplo minus opii aſſumpſit; at alvus tota die obſtructa. Ardor totius corporis rediit. Sera veſpera mixtura chamomillæ cum opii & camphoræ ana granis 12.

17ma. Nox bona. Dato enemate alvum magno cum levamine poſuit. Aliqua adhuc manuum debilitas, urina liberior, & ardor minor. Mixtura chamomillæ cum opii & camphoræ āā granis XII.

18ma. Nox quieta; mane iterum aliquis ardor; lingua bilioſa, & os pituitoſum. A meridie ſal amarum absque opio, & enema; alvus inde ſoluta.

19mo. Nox bona; aliquem tamen, cum ſe moveret, in abdomine dolorem ſentiebat. Os & lingua glutine quaſi obducta. Hinc omnis cura a regnante tunc conſtitutione pituitoſo — bilioſa deſumebatur. Dabatur mixtura cum drachmis iijβ arcani duplicati, drachma iβ ſalis ammoniaci, & drachma i tincturæ caſtorei. Alvus aliquoties inde ſolvebatur, & nullum amplius dolorem ſentiebat.

20ma. Prior mixtura ſalina cum tinctura caſtorei repetita; ſolvebatur alvus, nullus dolor, & minor manuum debilitas.

22ma. Nullus omnino dolor. Etſi manibus nunc uti potuerat, nondum tamen ſufficiens illarum robur aderat. Æger noſocomium reliquit, antequam perfectam ſanitatem recuperaſſet.

Ab electrica machina paralyſis in hoc ægro augebatur; thermæ Baadenſes levamen tulerunt.

In initio plumbum dolores rheumaticos ſine colica produxit, hæc enim ſerius demum acceſſit.

Opium prius exhibendum eſt, deinde primum purgantia remedia danda ſunt.

Vidimus in hoc ægro alvum a largiori doſi opii ſponte ſolutam, & eadem ratione, qua hæc doſis minuebatur, obſtructam, ut nec a ſale amaro exhibito moveretur.

Hac anni tempeſtate colicæ ſaturninæ, cum colicis bilioſis, univerſim, cum labe bilioſa conjunctæ erant, hinc duplex medela requirebatur, quod tamen in hoc caſu perdifficile erat. Opium enim bili inimicum, & tamen ad colicam ſaturninam neceſſario requi-

requiritur; hæc autem purgans remedium non fert; illa vero etiam poſtulat.

Plures colicæ ſaturninæ hoc anni tempore ſe mihi obtulerunt, quas ob temporis anguſtias litteris mandare non potui. Hæ omnes cum bilioſa & pituitoſa labe conjunctæ erant, & remedia ſolventia, emetica & purgantia, interpoſitis largis opii doſibus, requirebant. Quasdam colicas ſaturninas ſolis remediis antibilioſis, absque opio, ſanavi, & niſi dolores urgebant, eandem, quam colicis bilioſis, medicinam feci. Eadem æſtate plures colicas ſaturninas pro bilioſis habuiſſem, niſi pulſu tardo, duro & vibrante, qui in colica ſaturnina ſolemnis eſt, fuiſſem admonitus, etenim ipſa bilioſa colluvies vim venenatam opii, ut videtur, obtundit.

### *Hiſtoria morbi VI.*

Vir 62 annorum a viginti ſex annis artem pictoriam exercens, ſæpius in vita graviter ægrotabat, atque ultimo ante 16 annos; nunquam tamen ex colica ſaturnina decubuit. Plerumque bis, etiam ſæpius

per diem ſponte alvum poſuit. Jam a tredecim annis, quin cauſam aliquam reſciret, nullum aſſumptorum ſaporem habet. Ante octo ſeptimanas, cum ceterum ſanus eſſet, de dolore regionis epigaſtricæ per vices redeunte conqueri cœpit. Appetitus dejectus, alvus rara, dolores rheumatici artuum & ſubinde dedolatio totius corporis. Oppreſſio inſuper pectoris, & dum per acclivia aſcenderet, difficilis reſpiratio. Caput confuſum & grave. Per 7 ſeptimanas vomituritio frequens, nullus tamen vomitus. 7ma Julii ultimo alvum poſuit.

12ma Julii 1777 in noſocomium ſuſceptus eſt; mox cum intraſſet, & priusquam ullum remedium aſſumpſiſſet, frequentes epileptici inſultus. Hac nocte grana IX opii exhibebantur.

13ma. Nulla convulſio, ſomnus quietus, alvus nulla, & cardialgia. Ab enematibus nullum levamen. A meridie unc. I β ſalis amari in unc. iij. aquæ communis. Alvus inde ter cum levamine ſoluta.

14ma. Idem ventriculi dolor. Veſperi, aſſumpto ſale amaro, mox convulſionibus, in lethargum abeuntibus, corripitur. Mixtura

tura chamomillæ cum opio & camphora, reſuſcitatus.

15ma. Mane convulſiones rediere. Idem remedium exhibitum. In lethargum iterum incidit, cum reſpiratione valde tarda & ſtertoroſa: Pulſus fortis, plenus, durus. Secta vena, ſanguis absque cruſta; circa meridiem mors.

Caput, me inſcio, aperiebatur, ut nulla mihi nunc eſſet inveſtigandi occaſio.

In abdomine inteſtinum colon multo aëre diſtentum & veſicula fellea tenui, flaveſcente bile turgida.

In cavitate thoracis humor vere bilioſus, flavus, chartam ſcriptoriam colore flavo tingens, & ab illo, in veſicula contento humore, in eo tantum, quod multo tenuior eſſet, diſcrepabat. Omnia inteſtina bile tincta; cetera omnia ſana.

## *Hiſtoria morbi VII.*

Juvenis 17 annorum, tertio nunc anno pictoriæ artis tyro, jam menſe Octobri elapſi anni, prima vice ex colica ſaturnina decubuit, a chirurgo ſanatus. Ab illo tempore ſat bene ſe habuit, ad ultimas us-

que ante ſuum in noſocomium noſtrum adventum ſeptimanas, cum ſcilicet preſſionem ventriculi, & frequentem vomituritionem conquereretur.

16ma. Julii 1777. hora 8va matutina valido frigore, dolore abdominis, & reſpiratione difficili corripitur. Hora 1ma a meridie calor, & dolot abdominis perſtabat. Alvus bis poſita. Somnus noctu bonus, doloribus ventris ſubinde interruptus.

17ma. Appetitus dejectus; frequens dolor colicus; reſpiratio difficilis. Calor incerto tempore rediens. Semel bilem vomuit, alvum bis poſuit. Nox priori magis tranquilla.

18ma. Mitiores dolores colici. Vix ulla reſpirationis difficultas, & lenior cephalalgia. Alvus bis poſita. Extra lectum laborabat. Somnus bonus.

19ma. Noſocomium adiit. Dolor capitis & abdominis intenſior. Sitis, lingua albida; pulſus plenus, fortis, durus.

Mixtura ſalina, dein emeticum; dein iterum ſalia, & tandem remedia ventriculum roborantia; atque ita absque opio convaluit.

Juve-

Juvenis hic terendis pigmentis, & ceruſſæ potiſſimum terendæ operam impendit.

Pulſus admodum durus & vibrans erat, qui tandem talis, qualis in colica ſaturnina eſſe ſolet, evaſit.

Cum pictores plerumque alvum obſtructam habeant, venenum plumbi a bile quaſi involvi, & obtundi, veroſimile eſt: Bilis autem ipſa colicam bilioſam producit. Hinc colica ſaturnina, tempore æſtivo, regnante conſtitutione bilioſa, ſingularem curationem requirit.

## *Hiſtoria morbi VIII.*

Pictor 40 annorum, ante aliquot annos ex colica ſaturnina decumbens, operæ huic, cum convaleſceret, valedixit, at eandem ob res anguſtas denuo reſumpſit menſe Majo 1777.

Inchoante Octobri de doloribus artuum rheumaticis conqueri cœpit; alvus ſubinde dura, & leviores dolores colici.

Elapſis octo diebus noſocomium adiit. Conquerebatur de febre omni veſpere exacerbari ſolita; leviori colica, & doloribus artuum rheumaticis. Pulſus, qualis in co-

lica ſaturnina eſſe ſolet, ſcilicet vibrans, durus, & quaſi chorda ferrea tenſa; in reliquis enim colicæ ſpeciebus pulſus potius parvus & obſcurus obſervatur.

Dabam remedia ſalina, leniora purgantia ex manna, & tandem emeticum. Tremens adhuc & debilis, me invito, domum rediit. Nullus equidem dolor aderat, neque febris; at pulſus colicæ ſaturninæ ſolemnis, & malus corporis habitus.

Domi ſuæ priſtinos labores ſuſcepit; poſt aliquot dies levior dolor abdominis rediit, ſubinde ardoris ſenſum excitans; acceſſit rheuma artuum, ſudores nocturni valde copioſi, ut 2—3 vicibus linteamina mutare cogeretur. Ceterum extra lectum degit.

23ma. In noſocomium rediit. Mox, ubi per ſcalas aſcendiſſet, in lectum ſe projicit, & inſultu epileptico corripitur. Inſequitur apoplexia, convulſionibus epilepticis interpolata. Deglutitio abolita; & eadem adhuc die mors apoplectica.

Diſſecto cranio omnia vaſa cerebri ſolito turgidiora. Reliqua ſana.

Etiam thorax ſanus, præterquam, quod ſiniſter pulmo pleuræ accretus eſſet.

Ita

In regione abdominis ventriculus ingentis magnitudinis; inteſtinum jejunum, & magna pars ilei obſcure rubeſcens, & ſumme inflammata; coli transverſi curvatura multis duris, ſcybaloſis fœcibus repleta; fellea veſicula vacua; cetera ſana.

Conſtitutione anni inflammationibus amica, facilis eſt enteritidis cum colica ſaturnina conjunctio, atque hæc inteſtinorum inflammatio primam medentis curam requirit.

Colicas ſaturninas genuinas, atque illas etiam, quæ bilioſa labe commixtæ ſunt, plerumque facili negotio curamus; at illæ ſaturninæ colicæ, quæ partim inflammatoriæ, partim bilioſæ indolis ſunt, difficillimæ curationis ſunt, ſcilicet tribus his cauſis ſeorſim agentibus.

## *Hiſtoria morbi IX.*

Operarius 40 annorum, potator ſtrenuus, quatuor circiter annis apud figulum terendo in ſubtiliſſimum pulverem lythargirio operam impendit. Hoc tempore ſæpius doloribus colicis vexabatur.

Per

Per quinque dies, antequam noſocomium adiret, abdomen leviter tympaniticum. Conquerebatur de ſævis doloribus colicis; vomuit æruginoſa; nulla alvus, atque ſumma anxietas; extra lectum nihilominus degebat.

Quinta morbi die, 8va Decembris 1777. in noſocomium ſuſceptus. Mixtura ſalina uno hauſtu ſumenda. Decoctum hordei cum melle, & enema. Veſpera emeticum; magna copia ſordium bilioſarum ανω και κατω cum inſigni ægri levamine.

9na Decembris ſal amarum & manna in decocto altheæ per vices aſſumendum. Alvus inde facilis, & vix aliquis abdominis dolor. Pulſus ad hoc usque tempus a naturali vix diverſus; lingua albida; nullus calor, neque ullum præſentis febris ſignum. Attamen inquietus, & abdomen tumidulum, & modice *tympaniticum*, a rudiori tamen etiam attactu haud dolens. Extra lectum degens obambulabat.

10ma. absque convulſionibus, ſubito moritur & inopinate.

Diſſecto cranio magna copia aquoſi laticis ſub membrana arachnoidea apparuit, atque

atque omnia vaſa cerebri a ſanguine turgebant.

In regione abdominis omentum ſemi-inflammatum; & tenuium quoque inteſtinorum inchoans inflammatio, veſicula fellea a craſſiori bile diſtenta, & adjacentia quoque viſcera a bile tincta; cetera omnia ſana.

*Hiſtoria morbi.* X.

Figulus 50 annorum ab aliquot annis doloribus colicis ſæpius vexabatur, qui tamen facile diſparebant, ſi alvus aut ſponte aut abſumpto purgante aliquoties moveretur. Ceterum bene ſe habuit.

5ta Decembris 1777 idem dolor colicus per vices, atque intenſior rediit; alvus parca & ſcybaloſa; ſomnus parcus.

6ta. Omnia pejora; dolor magis contorquens & ſcindens, alvus magis obſtructa, & æger laboris impos lecto decumbere cogebatur. Veſpera vomuit aſſumpta, dein bilioſa; rediit aliquoties vomitus; nox inſomnis.

7ma. In noſocomium venit; de atroci abdominis dolore conquerebatur; lingua impura,

pura, & aſſidua vomituritio. Vomuit tandem. Ob doloris ventrem contorquentis vehementiam in lecto ſeſe jactitabat; abdomen tumidum, & ab attactu dolens; alvus nulla; pulſus plenus, fortis, durus. Mixtura ſalina. Nox inſomnis.

8va. Eadem, quæ heri. Emeticum; magnam inde bilis copiam vomuit, alvus aliquoties mota, magno cum levamine; ſomnus parcus.

9na. Purgans ex manna. Circa meridiem umbilicus introtrahitur, dyſuria, tenſio regionis hypogaſtricæ; æger inquietus; ſomnus vix ullus.

10ma. Idem rerum ſtatus. Decoctum emolliens cum nitro, & venæ ſectio. Sanguis cruſta inflammatoria tectus. Circa meridiem alvus aliquoties mota, inſigni cum levamine.

Continuato per aliquot dies remediorum emollientium uſu æger perfecte convaluit.

Compoſitus erat hic morbus ex colica ſaturnina & colica bilioſa, bile tamen prædominante. Hinc ab opio abſtinui, utpote bili inimico, ſed emeticum, & purgantia exhibui.

Dolo-

Doloris pertinacia, anni tempus ad inflammationem proclive, & ſordium in inteſtinis retentarum acrimonia venæ ſectionem, emulſiones nitroſas, univerſim, methodum antiphlogiſticam requirebant.

Erat itaque hic morbus, *colica ſaturnina bilioſa, in inflammationem inteſtinorum tendens.*

*Hiſtoria morbi XI.*

Pictor 23 annorum coloribus parandis operam impendens, antea ſanus, anno 1775 ex colica, prægreſſa vomituritione, ſingultu, & ructuum exploſione, decubuit. Rediit hæc colica trium annorum ſpatio ſexies circiter, atque ex ultimo morbo in noſocomio Fr. Miſericordiæ ſanabatur; remanſerat tamen dolor obſcurus manuum, etſi is interdiu tantum ægro moleſtus eſſet. Durabat hic ſanitatis ſtatus usque ad 15mam Nov. quo die elapſo dolor ille in manuum & digitorum tumorem mutabatur, ut æger tenendo penicillo impar eſſet; rigebant manus, & æger viribus omnibus exhauſtus ferme exanimis erat. Ita ferme res ſe habuit usque ad medium menſem Februarii. Sequentibus tribus ſeptimanis acceſſit dolor abdominis nocturno tempore exacerbatus, alvusque

vusque rara; temulentia capitis, ſubinde gravitas, viſus debilitatus, appetitus dejectus, & per octo dies vomituritio, ſubinde tenesmus, alvo licet rara; urina libera; dolor ex dextro latere in ſiniſtrum, inde in pedem utrumque, & tandem per univerſum corpus migrabat. Reſpiratio difficilis, pectus oppreſſum. Hæc ſymptomata ad 7mam usque Martii durabant; hac die vinum calidum aſſumpſit, iterumque evomuit.

8ma Martii in noſocomium venit. Gravitas capitis; facies flaveſcens, lingua albida & pituitoſa; pulſus tardus, vibrans, ferme durus. Dextrum brachium ſiniſtro paulo macrius, atque tertium os metacarpi ſuper reliqua aliquantum eminebat. Abdomen molle, & habitu externo naturale; at interne dolor ſcindens, ardens, contorquens; alvus nulla. Crura ab attactu dolentia, ſomnus turbatus, vomituritio. Remedia ſolventia & eccoprotica.

9na Martii omnia in eodem ſtatu, teſticulorum inſuper & glandis penis retractio. Vomitus, qui pridie primo acceſſerat, 10es repetitus bilioſam & porraceam ſaburram eliminabat. Ad vomitum hunc ſiſtendum mixtura ex aqua chamomillæ, unc. VI, ſyrup. chamom.

mom. unc. 1β, extracto chamomillæ dr.β, & extract. hyoſciami gr. x. Pro potu ordinario decoctum altheæ cum ſyrupo diacodii. Serius omnia in eodem ſtatu; pulſus tamen paulo mollior, & minus fortis. Decubitus in utroque latere difficilior, & nox inſomnis.

10ma. Omnia in eodem ſtatu, & alvus nulla. Efficacius remedium paregoricum exhibebatur; huic gr. x. opii in mixtura chamomillæ. Cum autem veſpera ſponte bilioſa vomeret, & os amarum eſſet, opiato ſepoſito, vomitorium datum, dein iterum opium exhibitum. Vomuit bilem & pituitam magno cum levamine; urina flava, ictericorum more; ab enemate, etſi acriori, nulla alvus. Nox melior.

11ma. Omnia meliora. Alvus nulla, urina eadem quæ heri, & capitis temulentia. Mixtura repetita, & veſpera unc. 1β ſalis amari. Noctu alvus 8es poſita; minor doloris vehementia.

12ma. Magnum levamen. Mixtura chamomillæ cum opio; veſpera enema. Alvus noctu ſoluta, dolores mitiores; urina virideſcens.

13ma. Vix ullus dolor. Mixtura eadem.

14ma. Eadem mixtura. Veſpera ſequens remedium exhibitum.

Rec. Aq. chamom. unc. vj.
ſyr. chamom. unc. iß.
Arcani dupl. dr. vj.
Opii pauri. gr. vj.
M.

Sumat omni 4hor. ſextam hujus miſturæ partem.

15ma. Aquæ menthæ unc. iij. ſalis amari unc. iß, ſyrupi menthæ unc. i. pro hauſtu; 8. vicibus mota alvus.

16ma. Nocte prægreſſa dolores ſubinde artuum; os pituitoſum. Ad eliminandas pituitoſas colicæ reliquias ob alvum obſtructam collectas, decoctum graminis, taraxaci, cichorei, cum arcano duplicato.

17ma. Nullus fere hac nocte dolor. Idem decoctum.

18ma Idem morbi ſtatus. Frictiones roborantes ſiccæ artuum.

25ma bene ſe habet. Decoctum herbarum amaricantium; inde perfecte convaluit.

Notan-

Notandum hic, illa collicæ ſaturninæ ſymptomata, quæ in hoc caſu remediis obvolventibus & opio ſanabantur, probe diſtinguenda eſſe ab illis, quæ ab alvo obſtructa, aut ab ipſo opio, aut a protracto remediorum involventium uſu oriuntur.

Ut adeo opii uſus non ſemper & ubique innocuus habendus ſit.

## *Hiſtoria morbi.* XII.

Pictor 36 annorum. ſpatio 13 annorum bis, nempe ante 4 & ante 6 annos ex colica ſaturnina in noſtro noſocomio decubuit; 24ma Aug. 1776 iterum ad nos venit. Ab ultimo morbi hujus inſultu, ex ſalutari medici conſilio, quotidie mane panem butyro oblinitum comedit, atque ita ſanus vixit, usque dum ante 14 dies colica, & præcipue contorquente dolore circa regionem umbilici corripiebatur; urethra inſuper retracta, abſque difficultate tamen aut ardore urinæ. Diarrhæa inſuper cum vomitu, per vices redeunte, atque æruginoſo. Nullum tamen artuum rheuma, neque ullus ardoris ſenſus in ulla corporis parte. Vomitus & diarrhæa ſequentibus etiam diebus con-

tinuarunt, dolore tamen contorquente abdominis per vices remittente. Ante tres dies repente, absque gravitate aut debilitate artuum prægreſſis, dolore ſcindente in utroque brachio, manu, & digitorum articulis, atque illarum partium paralyſi repente corripitur. Utrumque genu idem dolor occupat, ut æger equidem ſedere, non autem pedibus inſiſtere valeret. Ultima ante adventum ſuum die alvum ſemel poſuit, bis autem vomuit; cum in noſocomium eſſet ſuſceptus, os erat amarum, etſi lingua haud multum impura eſſet. Reſpiratio libera; nulla cardialgia; at dolor contorquens circa umbilicum, dolor & paralyſis artuum. Pulſus natutali celeritate, at durus; calor haud præternaturalis. Mixtura oleoſa cum camphora, & decoctum emolliens.

Alvum aliquoties ſponte poſuit, dolor abdominis intra triduum, cum mixturam oleoſam cum camphora ſine opio aſſumeret, penitus diſparuit; utroque autem brachio paralyticus evaſit. Utramque manum & genua idem dolor vexabat. Pulſus durus, & arteria, tenſæ ad inſtar chordæ ferreæ, vibrans.

28ma Mixtura chamomillæ cum granis IV opii; & eadem adhuc veſpera æger aliquam brachiorum mobilitatem ſentiebat, ut ſibi jam de redituro artuum uſu gratularetur.

Cum opium, ut in multis ægris vidimus, alvum pertinaciſſime clauſam, neque ullo remedio aperiendam, ſolvit, atque alvus etiam continuato opiatorum uſu non raro ſponte movetur, in mentem mihi venit, an non opium, quod illum quaſi tetanum & paralyſin inteſtinorum ſolvere poterat, etiam in illa artuum paralyſi, quæ non a vera partium ad motum requiſitarum relaxatione, ſed a ſpasmodica potius illarum conſtrictione oritur, efficax pariter remedium eſſet? Neque eventus ſpem meam fefellit.

Sequenti die opii & camphoræ āā gr. VI. in mixtura chamomillæ, & decoctum herbarum emollientium. Mirabilis plane vis plumbi, quod alioquin ſtupefaciendo & contrahendo agit, attamen tam vehementes ſpasmos in corpore excitare valet! At non minus mirabilis opii vis eſt, quæ utpote relaxans, in hoc tamen caſu laxis & paralyticis artubus novam vitam tribuit.

Ut opii uſus eo tutius poſſit protrahi, venæ ſectio ad uncias vj inſtituta; ſanguis cruſta tectus.

Sequenti die mixtura oleoſa cum opii & camphoræ ana gr. vj; enema, & decoctum emolliens pro potu ordinario.

2da Septembris dextrum brachium, etſi cum aliqua difficultate, elevari poterat. Ceterum neque comatoſum quid, neque ulla gravitas capitis ab uſu opii. Hac die camphoræ & opii āā gr. vij in mixtura oleoſa ſumpſit.

Opii præ camphora, in roborandis nervis, & ſolvenda paralyſi, efficacia ex alio itidem caſu patet, ubi largus & protractus camphoræ uſus, figuli, ex colica ſaturnina paralytici ſtatum, nec vel minimum emendabat.

3tia membra paulo liberius movebat. Opii & camphoræ āā gr. viij. Alvus quinquies mota, copioſa, prima vice dato enemate, reliquæ 4 ſedes veſpera ſponte.

5ta Eadem opii & camphoræ doſis in mixtura chamomiliæ. Tota die optime ſe habuit, neque ſomnolentia, neque ulla capitis gravitas. Facilis membrorum motus, noctu autem per vices delirium. Sequenti

mane

mane eadem mixtura absque opio; at tota die ſomnolentus, & alta voce excitatus tarde ad interrogata reſpondens. Artus equidem movebat, at cum difficulte. Venæ ſectio; ſanguis cruſta inflammatoria tectus; emulſio nitroſa. Altera die caput ſerenum, nullus in toto corpore doloris ſenſus, artuum autem, quæ vix inchoaverat mobilitas, iterum deleta.

Solus nunc artuum ſenſus ſuperſtes. Emulſio nitroſa continuatur.

9na Opii iterum & camphoræ $\bar{aa}$ gr. iij. in mixtura chamomillæ. Veſpera, ſolerti inſtituto examine, an aliquod ſymptoma ob opio produci] ſolitum adeſſet, nullum omnino deprehendebatur. Brachia quoque aliquantum elevabat, quod mane non poterat.

10ma Mixtura chamomillæ cum camphora absque opio. Brachia ægro expedita magis & leviora videbantur.

23mo Brachia modice & difficulter movebat. Hucusque ob genuum impotentiam neque obambulare, neque, cum ſurrexerat, ſolus ſe pedibus ſuſtinere erectum poterat, nunc autem ſolus e ſella ſurgebat & obambulabat. Hucusque quotidie grana v. cam-

phoræ in libris ij. emulſionis ſumpſerat; hodie camphoræ ſcrupulum unum in eadem emulſione.

30ma Mixtura chamomillæ cum ſcrupuloi camphoræ.

3tia Octobris electricitas tentata; absque levamine.

5ta Sequentibus pillulis uti cœpit:

Rec. Sapon. Ven. unc. ß.
G. ammon.
Camphor. āā. dr. ij.
Caſtorei dr. ß.
Syrup. menth. q. ſ. m. f. pil. gr. ii.
Snmat ſexies de die iij. cum ſequenti infuſo:

Rec. Flor. arnicæ.
— — chamom. āā man. ß.
Inf. c. 5 qu. aquæ commun. Colat. ℔. ij. adde.
Syr. menth.
— — fl. chamomillæ āā. unc. 1.

8va De doloribus iterum articulorum & pondere dextri brachii conquerebatur, emulſio cum dr. ß camphoræ; at æger tardæ ſanationis pertæſus e noſocomio diſceſ-

ceſſit, cum malum hoc largioribus camphoræ doſibus oppugnare animus eſſet.

## *Hiſtoria morbi.* XIII.

Figulus 24 annorum per ſeptem circiter menſes lythargirio ad incruſtanda vaſa terrea utebatur.

Altera jam ſeptimana dedolatio omnium artuum, & per vices dolores colici. Biduo poſt carnem ſuillam comedit, & hydromel largiter hauſit; dolores evanuere, & bene ſe habuit.

Apparens hæc ſanitas paucos' tantum dies durabat; dedolatio & dolor colicus rediere, isque aſſiduus, ſubinde vehemens ac contorquens, ac ſi inteſtina in globum convolverentur; abdomen ſubinde intumeſcens mox iterum collapſum, durum, & umbilicus introtractus. Pudenda ægro ſubinde increſcere videbantur, ſcrotum enim & penis intumuere. Alvus obſtructa. Subinde vertigo caliginoſa; calores vagi, horripilatio, & tremor artuum. Urina difficilis, parca & ardens; ab hoc tamen incommodo æger largiori hauſtu hydromellis ſe liberare ſolebat.

Atque ita plus minusve ægrotabat, quo ſæpius hydromelle uteretur.

Ante quinque ſeptimanas alvus per totum octiduum obſtructa, penis cum dolore retractus, & ardens urinæ ſtillicidium. Fruſtra alvum jalappa, ſcammoneo, & repetito enemate reſerare tentabat; larga tandem hydromellis potatione alvum intenſe flavam duramque magno cum levamine ſponte poſuit.

Ab illo tempore unicum tantum paroxysmum, eumque leviorem habuit, quem ſolito ſuo remedio, hydromelle ſcilicet, ſopiebat.

23ma in noſocomium venit. Valida artuum dedolatio; dolor contorquens in regione umbilici, per vices exacerbatus, & a biduo intenſior; abdomen tumidum & tenſum. Umbilicus introtractus; ſenſus, appetitus, & ſapor bonus; alvus per quatuor dies nulla; ſemel globoſa vomuit. Nox enema injectum; cum nulla alvus ſequeretur, ſequens opiatum.

Rec. Aqu. fl. chamomill. unc. vj.
Opii.
Camph. āā gr. x.
Syrup. chamomill. unc. 1.

Omni

Omni quadrihorio ſexta pars aſſumenda.

Circa veſperam eadem ferme dolorum vehementia, umbilicus tamen minus introtractus, minor quoque abdominis tumor & tenſio; nulla tamen alvus, & magna urinæ difficultas & ardor; ſomnus turbatus, parcus.

24ma Mane dolor abdominis aliquantum remiſſior; alvus tamen adhuc obſtructa:

Datum eſt ſequens purgans:

Rec. Sal. amar. unc. I ß.
Opii puri gr. I.
Aqu. menth. unc. iij.

Alvus inde dura, nigra, & parca; ſemel vomuit; reliqua eadem.

Circa tertiam pomeridianam inſultu epileptico corripitur, aliquoties redeunte, donec tandem in profundum ſomnum incideret. Elapſis circiter octo minutis æger ad ſe rediit; alvus nulla, urinæ ardor.

Injiciebatur mox enema acre, & ſequens mixtura exhibita:

Rec. Aq. fl. chamom. unc. v.
Extract ——— dr. I.
Opii puri
Camph. āā gr. xij.
Syrup. chamomill. unc. I.

Omni

Omni quadrihorio ſextam partem hujus mixturæ aſſumpſit.

Balneo inſuper calido ex aqua fontana immittebatur. Inter inſidendum urina ſponte copioſe fluxit; alvus pertinaciter clauſa permanſit. Æger ſomnulentus evaſit, facies torva; pulſus plenus, fortis.

Mox a balneo vena ſecta; ſanguis indolis ſanorum. Sera veſpera ab enemate alvus copioſa; urina libera, ſubinde tamen inter mingendum ob ardorem retenta. Somnus noctu parcus, & inſomniis turbatus.

25. Minor ſomnolentia; abdomen minus dolens, & mollius; caput liberum, major pulſuum mollities, & urina absque ardore & difficultate miſſa. Purgans ſequens:

Rec. Sal amar. unc. 1 ß.
Opii pur. gr. 1.
Aqu. menth. unc. ij.

A meridie 9es copioſam alvum poſuit aquoſam, viridem, ſemel pituitam vomuit; bis urinam limpidam, copioſam absque incomodo miſit. Inde tenſio, tumor, & dolor abdominis imminutus, umbilicus minus introtractus, & ſomnolentia diſparuit. In dextro autem thorace eroſionis quaſi ſenſus, magna artuum dedolatio, in ſiniſtro

ſimul

ſimul inguine, & in toto dextro latere dolor quaſi rheumaticus. Eadem mixtura chamomillæ cum camphoræ & opii $\overline{aa}$ gr. XII.

26ma. Sæpius urina mittebatur ardens, at parca; dolor rheumaticus & ardor ſiniſtri thoracis perſtabant; abdomen tumidulum, caput liberum, appetitus & pulſus naturalis. Mixtura prior continuata. Nox tranquilla.

27ma Caput liberum, ſenſus exulcerationis idem, abdomen ferme indolens, & umbilicus vix amplius introtractus. Appetitus bonus, ſapor non depravatus. Lingua modice flaveſcens, urina paulo facilior, alvus nulla. Eadem mixtura. Veſpera, ab enemate & purgante exhibito, alvus copioſa, mollis, virideſcens; urina copioſa, libera absque tenesmo; abdomen indolens, nulla umbilici introtractio, nulla tenſio. In utroque inguine dolor, attactum non ferens. Nox tranquilla. Idem remedium.

28ma. Æger per omnia ſat bene ſe habuit; dolor thoracis & abdominis nullus; urinæ libertas, pulſus naturali paulo celerior. De aliqua ſiti, modico calore, & de iisdem adhuc inguinum doloribus æger conquerebatur. Verſus veſperam ab ene-

mate

mate alvus mota, noctu autem aquoſa dejectio: Eadem mixtura cum opio. Nox bona.

29ma Mane aquoſa dejectio, urinæ ardor, & quædam difficultas; ceterum æger bene ſe habuit. In ſiniſtro annulo abdominis perparvus & dolens tumor apparuit; pulſus naturalis. A meridie alvus 10es ſponte movebatur, cum inſigni levamine abdominis, urina ſæpius miſſa absque impedimento. Tumor & dolor inguinum diſparuere, pulſus naturalis, ſitis nulla, appetitus. Eadem mixtura cum opii & camphoræ āā gr. xij Nox tranquilla.

30ma. Nocte prægreſſa undecim aquoſæ dejectiones; de die alvus ſepties ſponte mota; mictio frequens & facilis. Nulla ferme artuum dedolatio, appetitus validus. Idem remedium. Nox bona.

1ma Julii Mane nulla alvus, a meridie autem bis ſponte poſita. Cum æger per omnia bene ſe haberet, mixtura ex amaris & ſtomachicis remediis, additis x granis opii, præſcribebatur, cujus ſextam partem omni quadrihorio aſſumebat.

2ma Noctu nulla alvus: repetita mixtura ſtomachica cum granis vj opii: Inchoans virium reſtauratio.

3tia Grana v opii in mixtura. Alvus bis poſita.

4ta Opii grana iv in mixtura; alvus ter ſponte mota.

5ta Sanus domum rediit, viribus uſu roborantium reſtitutis.

Multa in hoc ægro notanda ſunt:

*Primo* Certum ſemper levamen a copioſo mulſi (Meth) potu expertus eſt. An hoc ab analeptica, cardiaca, inebriante mulſi virtute, qua, ad aliquod ſaltem tempus, opii vices explebat? an vero vis detergens mellis, mucum inteſtinorum ſolvendo, ad minimum partem quamdam ſtimuli ſaturnini alvo eliminavit? aut an potius utraque vis conjuncta ad dolores mitigandos concurrebat? quis hoc determinaverit?

*Secundo.* Certe perſuaſus ſum, illum graviter errare, qui inſultum epilepticum, & ſecutam mox apoplexiam opio potius, quam ſpasmis abdominis, ſanguinem verſus encephalum urgentibus, adſcripſerit; alios enim ægros in noſocomio noſtro vidimus, qui, priusquam ullum remedium aſſumpſe-

rant,

rant, convulſionibus correpti mortem apoplecticam ſubibant; alii autem, lethargo & epilepſia correpti, non niſi aſſumpto opio ſanabantur. Id tamen concedo, in hoc caſu contractionem inteſtinorum nondum ſublatam a remedio purgante auctam fuiſſe.

*Tertio*, patet ex decurſu morbi, quod capitis affectio, auctis opii doſibus, continuo imminuta fuerit, unde novum priori aſſerto momentum accedit.

*Quarto*, tum in hoc, tum in aliis ſimilibus caſibus obſtructa & diu retenta alvus ſæpe draſticis etiam purgantibus non reſerabatur, niſi largo & protracto opii uſu ſpasmi inteſtinorum prius ſolvantur, quo facto alvus aut ſponte, aut dato purgante aut applicato communi enemate movetur.

*Quinto*, Opii uſus liberam alvi excretionem in hoc caſu adeo non impediebat, ut eam potius, ultimis præſertim diebus, cum opium largius exhiberetur, inſigniter augeret, neque ulla inde capitis perturbatio, ſudor, ardor urens, aut alia ſymptomata, ab opio produci ſolita, animadvertebantur: ac ſi omnis opii vis in delendo veneno ſaturnino fuiſſet conſumpta.

*Hiſto-*

### *Hiſtoria morbi XIV.*

Pictor annos 33 natus, ſpatio duodecim annorum undecies colicam ſaturninam perpeſſus eſt, absque paralyſi.

A quatuor ſeptimanis dolores in hypogaſtrio queritur contorquentes, primis octo diebus absque remiſſionibus continuos, poſtea per intervalla mitiores, noctu non graviores. Ardor a ſcapulis ad lumbos usque, auctus ad attactum, vehementior primo, nunc remiſſior. Ab octiduo brachia quaſi ab rheumatiſmo inſigniter dolent; torpor brachii dextri, & artuum reliquorum gravitas, ardor ad pubem. Nuper unius diei iſchuria vexabatur, ſponte ſoluta; nulla cæteroquin toto morbi tempore mictus moleſtia. Dolor premens ad infimum ſternum; pulſus fortis, plenus, tardus, absque caloribus.

Initio morbi ea incommoda patiebatur, quæ alias bilioſam ventriculi illuviem notant. Ob eam rem potionem ex foliis ſennæ & manna confectam domi ſuæ hauſit, unde quinquies viridia vomuit, & aliquoties dejecit. Melius inde habuit, appetiit denuo; a ſcapulis ad lumbos usque, & ab-

domine mitius doluit. Alvus primis tribus morbi diebus ſtrictior erat, exinde naturalis eſt, & quotidie reſpondet. Abdomen molle, umbilicus non introtractus, appetitus, ſapor bonus, lingua mediocriter flaveſcens.

Saturatum totius altheæ decoctum, in quo aliquot unciæ mannæ intabuerunt, propinavimus; inde purgabatur ea nocte aliquoties cum omnium ſymptomatum levamine, ſubjungebantur emollientia ſine purgantibus.

5ta Junii ad veſperam priora ſymptomata rediere, noctu graviora. Dolet totus anterior thorax, abdomen anterius ad pubem usque dolore vario, modo ardente, modo ſcindente, itemque ſubinde ſolummodo premente, aucto per intervalla. Alvus hodie nulla, brachia gravius dolent.

6ta Junii prioris diei ſymptomata perſtiterunt, interdiu mitiora, graviora noctu. Sumpto decocto altheæ cum manna, alvus mota aliquoties eſt; pectus bonum, abdomen melius, artus emendati.

7ma Junii præterita nocte abdomen gravius, quam pridie, mitius tamen, quam

allis

aliis noctibus ſolebat, doluit. Pectus et nocte per intervalla tantum infeſtabatur.

7ma interdiu bene habuit; ſub initium noctis graviſſimus in abdomine recrudeſcens dolor adplicato emolliente cataplasmate mitigabatur.

8va Junii mane levis abdominis dolor; artus & pectus omnino emendati.

Hoc die, aut ulterioris medicationis impatiens, vel vero priſtinos reſumpturus labores, non confirmatus, ut familiam aleret domi penuria preſſam, a nobis diſceſſit.

## *Hiſtoria morbi XV.*

Juvenis annorum viginti & duorum, pictor, præterito autumno febri continua laborabat, ex qua convaleſcens dyſpepſia & vomitibus ſpontaneis a paſtu tentabatur. Sublatum etiam hoc ventriculi vitium remediorum ſtomachicorum ope. A decem ſeptimanis abdomine dolet continuo, ſed ſubinde gravius. Auctis ſupra modum quodam die doloribus, noſocomium quoddam petiit, ex quo brevi poſtea, ab inteſtinorum cruciatu non ex integro immunis, diſceſſit.

Obambulando ægrotabat, & ante ingreſſum in noſocomium, & poſt diſceſſum ſuis ſemper laboribus functus.

A quatuordecim vero diebus alvus dura, a quinque vero diebus ſtrictior; fæces nunquam caprillæ.

A 1mo Junii dedolatio, nauſea, dejectus appetitus, leves horripilationes calore fugaci interpolatæ. Dolor circa umbilicum lancinans, noctu gravior; die ſequenti dolor major; noctu increſcens, vomitio ſpontanea, biliosa, viridis per intervalla, quæ & ſequentibus diebus recurrebat. Nunc artuum inferiorum pondus adeſt, lingua alba; os ſiccum, ructus non pravi, nauſea tamen; non appetit, ſitit; præcordiorum anxietas, pulſus fortis, durus, non celer; nulla paralyſis, nulli dolores artuum quaſi rheumatici, nec ardens mictus obſervabatur.

Datum altheæ decoctum cum manna; injectus clyſter oleoſus; alvus nulla. Vomuit ſemel, pauca, aſſumpta. Remediis prioribus adjectum ſal amarum eſt; cataplaſma abdomini adplicatum, & clyſma datum eſt; inde fæces multæ cum levamine magno ejectæ ſunt.

Die

Die 6ta gravitas artuum inferiorum emendatur; pulſus fortis, tenſus, durusque; dolor in abdomine multo mitior. De brachiorum pondere, aut alio incommodo nunquam querebatur. Repetita eadem remedia ſunt.

Die 7ma dolor ut heri; ſed accedit ſuperiorum artuum gravitas. Remediis hucusque adhibitis ſequens mixtura jungebatur:

Rec. Aq. fl. chamom. unc. v.
Extracti hyoſcyami,
Camphor. aa gr. xij.
Syr. fl. chamom. unc. ij.
M.

Omni quarta hora partem ſextam ſumat; unde ſexies alvum, cum magno levamine, & artuum omnium emendatione poſuit.

Die 8va Junii levis per intervalla in abdomine dolor ſupererat. Uſus poſtmodum æger opio & camphora eſt, ac die 15ta ejusdem menſis per omnia ſanus diſceſſit.

In hoc ægro noctes ſemper difficiliores fuere.

Curam habui, ne ægri citius, quam ſanitas ex integro confirmaretur, a nobis abirent.

## *Hiſtoria morbi XVI.*

22 annos natus pictor ante quinque dies, cum pravo antea victu uſus eſſet, ſemel etiam æſtuante corpore perfrigeraretur, appetitum ſibi imminui, flatibus infeſtari multis, & animo præprimis dejici querebatur; dolor nullibi; alvus facilis. Poſt duos dies, hac ratione peractos, pulverem digeſtivum veſperi, & ſequenti mane purgans ex jalappa ſumpſit. Quinquies purgabatur, ſed caluit eo die, friguitque per vices; vomiturivit, & corpus quaſi fuſtibus cæſum queſtus eſt. Ea veſpera acceſſere pedum crampi, & dolores eorundem tenſivi. Ex eo alvus ſubſtitit; levis quoque brachiorum dolor, & digitorum per intervalla rigiditas ſupervenit; umbilicalis quoque regio doluit, moderate tamen.

Quarta Julii, præter hucusque dicta, vomitio crebra ingeſtorum ſpontanea, æruginoſa, & cardialgia urgebant. Ea nocte mul-

multum angebatur, & crura acerbius dolebant.

5ta Julii, cum ad nos venit, vomitus ſpontanei aderant, & alvus ſtricta, leves in abdomine dolores, graviores in cruribus; ſumma laſſitudo cum ardore cutis per ſiniſtrum abdominis latus, a quinque diebus hucusque perſiſtente. Non febricitat; ardorem in abdomine per intervalla queritur.

Æger hic emulſo purgante ex ſale amaro & manna aliquoties propinato, cui ſemper aliquid camphoræ jungebatur, enematibus, & nervinis, uſum purgantium interpolantibus, intra breve tempus convaluit.

## *Hiſtoria morbi XVII.*

Operarius 25 annorum cum ſuam pictori operam locaſſet, ceruſſam ſuper marmor lævigatum in pollinem perfrequenter conterebat.

Is ante 14 dies ventriculum ſibi quaſi contorqueri ſenſit; mox fluere alvus cum levamine cœpit.

A ſeptem diebus dolor ventriculi per intervalla gravior, ardens, contorquens;

 dolor

dolor quaſi iſchiaticus per externam femorum faciem, ad caput usque fibulæ, decurrebat; mictus acceſſit ſtranguriofus. Brachia, præ immani eorum pondere elevare, aut cruribus inſiſtere præ debilitate haud poteſt.

Die 19ma Julii ſponte bilioſa vomuit; alvum ab aliquot diebus difficilem experitur, nullum guſtus vitium; lingua ex flavo albicans.

Die 20ma Julii datum emulſum purgans eſt, ex ſale amaro & manna confectum, adjecto pauxillo camphoræ; injectum acre enema, & propinatum decoctum eſt ex herbis emollientibus paratum. Alvus ſemel & parce mota eſt; dolor idem.

Altero die ſequens mixtura præſcribebatur:

Rec. Aq. fl. chamom. unc. v.
Opii puri gr. iij.
Camph. gr. iv.
Syrup. menth. unc. j.
M.

Cataplaſma ex emollientibus herbis & chamomilla ventriculo adplicatur. Idem decoctum, & enema idem. Alvus bis, & copioſior poſita eſt. Urinæ largior fluxus, &

& expers dolorum; ventriculus minus doluit.

22ma Vix ullus dolor ſupereſt. Alvus una, ſpontanea. Sumpſit poſtea ſequentem mixturam.

Rec. Ol. amygd. dulc. recent & frigide preſſi unc. 1 β.
Vitelli ovi recent. Nro. 1.
Aq. fl. chamom. unc. vj.
Opii puri
Camphor. āā gr. iv.
Syrup. menth. unc. 1.
M.

Die 33ma alvus unica, facilis ſecuta eſt; nullus dolor amplius.

Die 24ma caput obtuſum eſt, ceterum bene ſe habet. Emulſum purgans.

Die 25ma Julii bene per omnia ſe habet. Datæ dein pilulæ ſunt ex ſagapeno, G. galbano, caſtoreo, & camphora, quarum uſu intra exiguum tempus perfecte convaluit.

## *Hiſtoria morbii XVIII.*

Juvenis 19 annorum, pictor, ab aliquot jam annis aliquoties ex colica pictonum ægrotabat

tabat. Ante ſex dies cardialgia, ventriculum & inteſtina per vices quaſi contorquente, afficiebatur; vomituriebat ſimul, nauſeabat, alvumque habebat diarrhæicam. Ante 4 dies alvus compreſſa ſponte eſt, & acutus abdominis cruciatus. Acceſſit laſſitudo omnium artuum, pondus grave, vomituritiones continuæ.

Die 20ma Julii 1776 omnia, ut pridie.

Die 21ma ter ſponte vomuit, flava, æruginoſa, acida, amara. Alvus ſtricta; mictus frequens urinæ copioſæ. Lingua pura, os mucoſum, ructus ſapore ſalino, vomituritiones, dolores ventriculi & inteſtinorum contorquentes, modo graviores, mitiores modo; pulſus pleni, fortes, duri, non febriles, eo & ſequenti, quo ad nos venit, die, obſervabantur.

Emulſum purgans, cui pauxillum camphoræ jungebatur, & cataplaſma ad totum abdomen præſcripta fuere.

22ma alvus nulla; eadem omnia. Hinc mixtura oleoſa cum opii & camphoræ granis vj exhibitum.

23ma præmiſſo heri opio & camphora injectus clyſter oleoſus alvum emollivit.

Dolo-

Dolores primo nulli amplius, veſperi denuo redeunt, prioribus tamen multo mitiores.

25. emulſum purgans cum pauxillo camphoræ datum, & abdomen oleo chamomillæ, cui camphora commiſcebatur, inunctum eſt; inde alvus ſemel poſita. Dolores exigui, & per intervalla recurrunt.

Noctes toto morbi tempore difficiliores fuerunt; ſubjungebatur mixtura oleoſa; & dein alia ex aqua chamomillæ, ſyrupo chamomillæ & extracto chamomillæ, qua per aliquot dies uſus, & alvi libertatem, & priſtinam ab omni abdominis incommodo immunitatem obtinuit, ac die 6ta Auguſti ſanus diſceſſit.

### *Hiſtoria morbi XIX.*

30 annorum pictor hoc anno binis vicibus ex colica ſaturnina decubuit. Ante 14 dies prima morbi ſymptomata comparuerunt; rheumaticus nempe crurum dolor, isque adeo gravis, ut vix incedere valeret. Dolor item in hypogaſtrio, vomendi conatus, vomitusque ſpontanei, bilioſi. Ructus multi, flatulenti, absque alieno ſapore. Oris amaror continuus. Nauſeæ, al-

vus

vus difficilis, tenſio in cervice. Urina facilis, copioſa, aquoſa. Ante 12 dies purgante ſumpto decies & quinquies dejecit, ac vomuit ter, absque levamine. Ante quinque dies venam ſibi tundi curavit; inde non levabatur. Ante tres dies denuo, hauſto pharmaco, alvum quinquies, & ſexies vomitum movit. Inde vero cephalalgia corripi, & caput fieri temulentum cœpit. Noctu inquies, inſomnia, pavores. Lingua ad nos venienti bilioſa fuit; non appetiit, vomiturivit, nauſeavit. Anxietas, umbilici retractio. Dolor circa umbilicum lancinans, cum ardore hypogaſtrii per intervalla recrudeſcente; crurum rheumatismus. Alvus a biduo reſtitans enemate mota eſt. Pulſus plenus, durus, naturali paulo celerior, absque calore præter naturam. Urina libera, & ſanorum inſtar.

Data enemata fuerunt, & adhibita cataplasmata; decoctum emolliens pro potu erat. Propinabatur etiam emulſum mannatum cum ſale amaro & pauxillo camphoræ ſed ſine levamine. Mixtura oleoſa cum camphora & ſine opio non profuit; caput fiebat magis temulentum.

Dies

Dies 27ma Julii. Intra biduum ternæ ſanguinis miſſiones inſtitutæ ſunt, quas pulſus prædurus, capitis temulentia, & inſtans delirium poſtulare videbantur; levamen nullum, graviora omnia.

Die 28ma mane artus inferiores convelluntur; lingua porrigitur, multum extra os tumet, & dentibus commordetur. Stupidus, & quaſi attonitus eſt, mentis tota die impos, *αφωνος*, cum tardiſſimo corporis artuumque omnium motu, ac toto quaſi corpore ſemiparalyticus. Pulſus non duri, molles, naturalibus celeriores; urina ſanorum. Hoc rerum ſtatu mixtura oleoſa cum opio & camphora exhibebatur; qua aſſumpta altero die mens, major membris mobilitas rediit. Injectus acer clyſter fæces copioſas eduxit.

Die 30 repetita eadem mixtura, dolor in abdomine exiguus, major artubus vigor rediit.

Mixtura ex tota chamomilla, adjectis opio & camphora brevi convaluit, ita, ut die 6ta Auguſti ſe æque ſanum, ac antea diceret.

Ni-

Nihilominus diutius in noſocomio retinebatur, ut nonniſi probe confirmatus abierit.

Sub continuato opii uſu alvus etiam absque purgante, aut enemate, quotidie una alterave vice reſpondebat, & artuum vires augebantur.

Noctes magis laborioſæ fuerunt; interdiu mitius habuit.

## *Hiſtoria morbi XX.*

32 annos natus pictor a tribus diebus dolorem ventriculi & inteſtinorum contorquentem, urentemque queritur, ac noctu graviorem. Lotium miſſurus diuturnum conatum exprimendæ urinæ adhibet, donec ea tandem cum ardore prodeat; umbilicus modice introrſum trahitur; tenſio hypochondriorum & anxietas; ardor in exiguo dorſi ſpatio, item per externam femorum partem decurrens. Scroti corrugatio conſtrictioque præter modum, & teſticulorum retrotractio, rotatio. Alvus nulla; vomiturititiones, lingua29 bilioſa, ructus multi flatuoſi, & inappetentia adeſt. Pulſus fortis, plenus, durus absque calore.

Ad-

Adplicatum cataplasma ad abdomen eſt, datumque decoctum ex emollientibus herbis; clyſteres emollientes injecti fuerunt & hauſtus oleoſi ore aſſumpti.

Inde levamen, ſed perexiguum obſervabatur.

Die 28. Julii mixturam oleoſam cum camphora & opio æger ſumpſit; eo die, aſſumptis quatuor opii per intervalla granis, ſecuta alvi libertas eſt, & ſymptomatum omnium emendatio.

Die 31. Julii, etſi hucusque oleoſa mixtura cum camphora & opio propinaretur, alvus tamen libera & facilis manſit, nullusque artuum torpor, quin auctum potius eorundem robur obſervabatur. Caput nunquam ſub uſu opii temulentum. Nullus ulibi dolor aut ardor.

Uſus poſtmodum camphora, & ſtomachicis, nervinisque eſt, & die 7ma Auguſti ſanus diſceſſit.

## *Hiſtoria morbi XXI.*

Tinctor 20 anorum, pigmentis ſaturninis aſſidue uſus, 1ma Junii præter morem non

non appetit, corpore quaſſo, & artubus dedolatis.

2da Junii 1776 pectus opprimitur; hiſce moleſtiis adauctis, die 4ta Junii dolor abdominis lancinans jungitur.

Die 5ta Junii ſenſus oris acido auſterus accedit, laſſitudo, dolorque ventris incrementa cœpere. Umbilicus introrſum trahitur; noctesque moleſtæ.

6ta. Ardor ſternum enormis invadit. Fit venæ ſectio. Somni perpauci, laborioſi; & ventris tarditas, & fœces duræ, caprillæ.

7ma Junii rebus in pejus ruentibus purgante pharmaco opitulabatur. Alvo quinquies mota commodius habuit, ſurrexit.

9na Junii ad conſuetos labores rediit. At veſperi nauſeare, vomiturire, noctemque agere ferme inſomnem, & die ſequenti

10ma Junii, carebaria, temulentia, thoracis ardore, difficili ſpiritu, borborygmis, vomituritione, torminibus affligi cœpit, umbilico introtracto, alvoque ſuſpenſa; ſomnus nullus.

11ma Junii, ſumpto purgante non dejecit.

12ma

12ma Junii ad noſocomium venit vertiginoſus, & greſſu titubante; oris amarorem, pectus oppreſſum, & ſterni ardorem ingentem queſtus. Tormina, venterque a triduo clyſteres eludens. Pulſus, præter morem ægrorum ex colica ſaturnina decumbentium, perquam mollis. Dabatur ſequens:

Rec. Aqu. chamom. unc. V.
Opii puri
Camph. āā gr. viij.
Syrup. chamom. unc. ij.
M.

Omni 4ta hora ſextam partem aſſumat; jecta emollientia, dein & irritantia enemata nil fæcum eduxerunt. Aliquoties vomuit aſſumpta & bilioſa; acceſſit urinæ difficultas, & tenesmus ad *matulam*.

Horum remediorum uſu continuato, pleræque moleſtiæ remiſerunt, cicuratisque abdominalibus ſpaſmis.

Die 15ma Junii purgante, alvum hucusque ſupreſſam, movimus:

Rec. Sal. amar. unc. 1 ß.
Aqu. fontan. unc iij.
Opii puri gr. 1.
Syrup. mannat. unc. 1.
M.

F f Se-

Seceſſus inde complures conſecuti, ingens levamen omnium ferme ſymptomatum attulerunt, ita, ut, præter quemdam non moleſtiſſimum & alvi, & urinæ tenesmum, per vices recurrentem, æger vix quidquam à ſanitate alienum conquereretur. Remediis poſtea ſtomachicis, & amaricantibus, mentha, chamomilla, foliis aurantiorum, nervis ſuppetias tulimus, & opii atque camphoræ, ſingulorum grana quinque diurnæ medicamentorum portioni adjecimus.

Tandem narcoticorum & camphoræ doſes in dies minuebamus, ſolis uſi ſtomachicis & corroborantibus, quibus effectum eſt, ut morbi reliquiæ ſenſim difflarentur, ægerque die 24 Junii ſanus à nobis diſceſſerit.

Aeger aſſiduo herbarum emollientium decocto pro potu communi utebatur. In hoc quoque ægro, noctes diebus multo difficiliores fuerunt. Purgans opio præmiſſum die 11ma Junii adſtrictam alvum non recluſit; verum narcotico præmiſſo, & relaxatis inteſtinorum fibris, præſentem opem ſerius tulit.

Etſi purgantia colicam ſaturninam non ſanent, proſunt tamen ſerius data, & ſpasmis opio prius compreſſis; cum ſordes ob

al-

alvum diutius obſtructam concluſas, & colicam ſtercoream, bilioſamque ſecundario induentes, eliminent. Alvus quotidie & ſponte reſpondebat per ultimos morbi dies, etſi quotidie laudano uteretur.

## *Hiſtoria morbi XXII.*

Pictor, 53 annos natus, pigmenta, quibus ad labores ſuos utebatur, ipſe in pulverem terens, & ex mala conſuetudine penicillum ore detergere ſolebat, elapſa hyeme 1777 quaternis vicibus ex dira colica pictonum decubuit: antea ſemper ſanus. 3tia Aprilis de vehementi dolore ventris & cardiæ conquerebatur; vomituritio, & tandem vomitus; teſticuli retrotracti, & contorſi; artuum dolores, alvus nulla, nullus ſomnus; urinæ liberum profluvium.

4ta Vomitus ſæpius rediit, cardialgia vehementior, lancinans & vagus in abdomine dolor, ad lumbos usque ſubinde aſcendens.

Ardor per totum œſophagi tubum; artuum, præcipue ſuperiorum, dedolatio; penis & teſticuli retrotracti; urinæ ardor.

 Sump-

Sumpſit ſtatim opii gr. 1 ß. in ſyrupo menthæ; dein ſequens.

Rec. Aq. chamom. unc. v.
Olei amygd. rec. & frigide expreſſi, vitello ovi ſubacti.
Syrup. fl. chamom. āā. unc. 1.
Camph. gr. vij.
Opii puri. gr. ix.
M.

Injecto enemate ſemel parca alvus, absque levamine.

5ta Aprilis, cephalalgia, & vomituritio; vomitus etiam, rarior tamen, quam heri. Os amarum, lingua impura. Frigus & calor per vices, ſitis magna, pulſus varius, urinæ ardor; alvus obſtructa. Injectus clyſter; decoctum herbarum emollientium; mixtura oleoſa cum granis vj opii & camphoræ.

6ta. Cephalalgia; lingua humida & albeſcens; oris amaror, & vomituritio perſtabant; jactitabat ſeſe æger per lectum, cum ſingultu; abdomen tumidum, tenſum, vel leviſſimi attactus impatiens; artuum ſuperiorum & inferiorum dolor & dedolatio; & totius ſpinæ dorſi dolor; teſticuli retro-tracti; ſtranguria, pulſus inæqualis, ſom-

nus

nus parcus, alvus obſtructa. Eadem remedia continuata, atque ſæpius enemata applicata, addito ex ſale communi ſtimulo.

7ma Aprilis, cephalalgia, nullus amaror oris, lingua pura, nulla vomituritio, & ſingultus minus frequens; dolor autem totius abdominis, artuumque pondus & dedolatio perſtabant: de cordis palpitatione valida conquerebatur; cum urinam mitteret, penis & teſticuli ſubito ad momentum retrotrahebantur, ceterum fluxus urinæ facilior; ſemel alvus copioſa, multos inter flatus, magno ægri cum levamine; pulſus ut pridie; ſomnus paulo protractior.

Eadem remedia continuabantur acrioribus enematibus interpolata.

8va Caput & lingua bona; ſingultus rarior; dolor abdominis mitior, etſi nondum rudiorem attactum ferens. Minor artuum ſuperiorum dedolatio; ab injecto clyſtere alvus mota; nulla amplius cordis palpitatio. Cutis totius corporis a rudiori attactu dolens; pulſus celer admodum & inæqualis; octies adhuc alvum poſuit; ſomnus frequentioribus dejectionibus turbata.

Cum alvus etiam emollienti minusque acri clyſteri facile reſponderet, utpote ſpaſ-

mis inteſtinorum continuato opii uſu ſolutis, & emolliens decoctum, & mixtura oleoſa cum eadem camphoræ doſi continuabantur, omiſſo quamvis opio.

9ma Sapor bonus, dolor abdominis mitior, mictus facilis; artuum tamen aliqua dedolatio; alvus ter mota. Sumebat ſequens:

Rec. Aq. fl. chamom. unc. v.
Extr. fl. chamom. Extr. dr. β.
Camph. gr. vj.
Syrup. chamom. unc. ij.
M.

10ma, ab injecto enemate bis alvus mota; bis quoque alvum ſponte poſuit; ſomnus bonus; eadem remedia continuata. Uſu tandem continuato mixturæ amaræ & ſtomachicæ perfecte convaluit, & 20ma ſanus e noſocomio diſceſſit.

## *Hiſtoria morbi XXIII.*

Idem tinctor, cujus morbum nunc deſcripſimus, ad eosdem labores reſumendos dira neceſſitate coactus, 7ma Maji 1777 noſtrum iterum noſocomium acceſſit. Conquerebatur de dolore contorquente ventriculi, & totius abdominis; frigus & calor cum ce-

phal-

phalalgia per vices. Os pituitoſum, ſubinde vomituritio, artuumque omnium dedolatio. Alvus ſemel poſita, cum teneſmo.

8va Omnia pejora, accedente teſticulorum contorſione; alvus nulla; ſomnus paucus, & turbatus.

9na. In noſocomium receptus. Cephalalgia, mitior tamen, quam præcedentibus diebus. Os amareſcens, lingua humida & albeſcens, & frequens vomituritio; nullus tamen vomitus. Cardialgia vehemens, ab attactu externo aucta. Dolor ſcindens totius abdominis, & cutis totius corporis ab attactu dolens. Major artuum dedolatio, & dolentes teſticuli contorti atque retracti. Sitis magna, pulſus inordinatus. Dabatur ſequens:

Rec. Aq. fl. rhæad. unc. v.
Olei amygd. dulc. vitello
ovi ſubacti
Syr. fl. chamom. āā. unc. j.
Opii puri
Camphor. āā. gr. vij.
M.

Præſcribebatur ſimul decoctum altheæ.

10ma. Somnus parcus, alvusque nulla; artuum noctu dolor major, rarior autem & mi-

mitior vomituritio, mitior quoque cephalalgia; os autem amarum, & lingua biliosa colluvie obducta. Cardialgia & dolor totius abdominis ab attactu aucta; dolor artuum & reliqui corporis obtuſus; urina, alvus, & pulſus, ut pridie; hinc eadem mixtura, idemque decoctum continuata.

11ma, Somnus bonus; minor capitis dolor, artuumque nullus; nullus etiam in regione ventriculi dolor, & rudiorem etiam ibi attactum ferebat. Dolor in regione epigaſtrica obtuſior, minusque ſcindens, ac die prægreſſa, artusque etiam æger facilius movebat; mictus tamen cum tenesmo. Alvus nulla; pulſus inordinatus, paulo durior; injectus clyſter mox iterum, quin alvum moveret, ejiciebatur. Eadem remedia continuata.

12ma, nox inquieta, inſomniis turbata; nulla cephalalgia, ventriculus autem attactum non ferens; abdomen molle, ferme indolens; mictus difficilis. Datum clyſter emolliens, dein purgans ex unc. 1 β. ſalis mirabilis, opii gr. j; & camphoræ gr ij. in aqua communi & ſyrupo menthæ; inde paucam pituitam cum bile vomuit; ſexies dein dejecit fæces duras, caprillas; hinc

mix-

mixtura chamomillæ cum camphora, ſed ſine opio.

13ma, ſomnus bonus; caput indolens; ingratus tamen ab attactu circa ventriculum ſenſus. Cum lancinans dolor abdominis per vices recrudeſceret, mictus iterum difficilis redderetur, & artuum dedolatio adeſſet, prior mixtura cum opio præſcribebatur. Alvus inde nulla; idem pulſus.

14ma, nox tranquilla; caput bonum; abdomen ab attactu modice dolens; major artuum mobilitas, pulſus inordinatus. Veſpera, ab injecto clysmate, alvus copioſa; mictus autem adhuc cum teneſmo.

Prior mixtura cum granis v camphoræ & opii.

15ma, eadem, quæ pridie, ſomni & capitis conditio. Abdomen ab attactu minus doluit; dedolatio; mictus facilior. Nulla tamen alvus; eadem mixtura repetita.

16ma. Bene dormivit; minor dedolatio, abdomen attactum magis ferens; artus facilius movebantur; mictus liberior; alvus vero obſtructa. Pulſus inordinatus. Eadem mixtura.

17ma, ab enemate alvus ſemel mota; modicus abdominis dolor; dedolatio, mic-

tus, & pulſus, ut heri. Mixtura chamomillæ cum opii & camphoræ āā. gr. v.

18ma, nulla alvus; ceterum ut pridie ſe habuit; idemque remedium exhibetur.

19ma, in dextro latere dolor ischiaticus; minor dedolatio; & obſcurus abdominis ab attactu dolor; mictus facilior. Eadem remedia.

20ma, dolor iſchiatiacus mitior; alvus ſponte bis mota, & vix ullus abdominis dolor. Artuum inferiorum debilitas, & articulorum dolor; ceterum bene ſe habuit. Sumpſit priora remedia.

21ma, Iſchias ex toto evanuit; alvus ſpontanea & facilis; abdomen bonum, omnia ſymptomata emendata; ægerque convaluit.

26ma, e noſocomio diſceſſit, continuato uſu mixturæ chamomillæ cum camphora & remediorum ſtomachicorum perfecte reſtitutus. Ad confirmandas primas vias cortex peruvianus præſcribebatur.

## *Hiſtoria morbi XXIV.*

Pictor annorum viginti natus, a longo tempore ſanus, 25 Maji 1778 de dolore per

per vices lancinante hypogaſtrii conquerebatur. Appetitus erat proſtratus, ſapor oris putridus, calor magnus. Hæc ſymptomata ſequentibus quinque diebus pejora reddebantur, accedente tandem ſtranguria. Alvus a triduo obſtructa, & valida vomituritio.

31ma ad nos venit. Obſcurus capitis dolor, oculi caliginoſi, lingua albida, pituitoſa, appetitus proſtratus; dolor in regione ventriculi inter inſpirandum; dedolatio, vomituritio, & vomitus aliquot ſpontanei. Per totum abdomen dolor lancinans; mictus frequens, & ſtranguriosus, cum ingenti dolore. Alvus obſtructa, & anus introtracta. Nullum artuum rheuma; pulſus plenus, fortis, durus; clyſter injectus a retrotracta & conſtricta ano mox repellebatur. Mixtura oleoſa cum opii & camphoræ granis viij, & decoctum herbarum emollientium.

1ma Junii cephalalgia minor, lingua adhuc albida; repetito vomitu vermem rejecit; ventriculus attactus magis impatiens; dolor lancinans ardensque abdominis. Alvus nulla, mictus cum teneſmo, & anus adhuc introtracta. Pulſus fortis, plenus,

du-

durus. A meridie venæ ſectio inſtituta unc. x, ſanguis absque cruſta. Eadem remedia.

2da Junii caput bonum. Appetitus nondum rediit, vomituritio enim, nullus tamen vomitus. Ventriculus & abdomen ab attactu dolens; dolor etiam lancinans ſupra pubem. Dedolatio perſtabat. Mictus difficilis, ſtrangurioſus, dolens. Sumpſit mixturam chamomillæ cum opii & camphoræ aa gr. jx. Omittebatur oleum, cum non ſemper recens eſſet, & ob alvum diutius adſtrictam facile ranceſceret, tum etiam ex hac ratione, quod ventriculum ſaburra putrida gravatum exiſtimaremus.

3tia æger, quod caput & os attinet, bene ſe habuit, adhuc tamen vomituritio, & dolor ventriculi ab attactu. Dolor abdominis minus lancinans; alvus obſtructa; & mictus ſtranguerioſus & dolens; omnium artuum dedolatio. Sequens remedium præſcriptum.

Rec. Aqu. font. unc. ij.
Sal. amar. unc. 1 ß.
Opii puri gr. 1 ß.
Syr. menth. unc 1.
M.

Re-

Revomuit ſtatim hocce remedium; hinc veſpera eccoproticum ex ſale amaro, grano uno opii, & granis ij. camphoræ exhibitum; injectus clyſter ex hiera picra: bis inde vomuit, & quaternis vicibus dejecit. Lancinans artuum dolor & dedolatio perſtabant; abdomen minus dolens, & mictus facilior.

4ta. Nocte prægreſſa quinquies dejecit, ſomnus reficiens; caput & os bonum. Hucusque oculi adhuc caliginoſi. Ventriculus haud dolebat, & obſcurus tantum abdominis dolor, nulli dolores lancinantes artuum, aliqua tamen dedolatio; mictus facilior, nullus vomitus, neque vomituritio; ceterum nox tranquilla. Mixtura chamomillæ cum opii & camphoræ āā gr. vij.

5ta. Levis tantum in abdomine dolor. Artuum dedolatio, & oculorum caligo; alvus obſtructa; reliqua bona. Eadem mixtura.

6ta. Sequens purgans exhibitum.

Rec. Aq. menth. unc. iij.
Sal. amar. unc. 1 ß.
Opii pur. gr. j.
Syrup. menth. unc. i.
M.

ges.

ges inde dejecit; dedolatio; nullus dolor.

7ma. Somnus protractus; minor dedolatio; alvus bis poſita; ceterum bene ſe habuit.

8va & 9na omnia emendata; alvus autem nulla.

Hucusque quotidie mixturam chamomillæ cum opii & camphoræ āā gr. v ſumpſit; poſtea autem eadem mixtura absque opio præſcripta.

12ma. Sub uſu continuato remediorum roborantium & ſtomachicorum perfecte convaluit.

Binis vicibus eccoprotica præſcripſimus, ne impuræ reliquiæ retentarum diutius ſordium, regnantibus præcipue febribus gaſtricis, malum exacerbarent.

Opium purgantibus addebatur, ut ſpasmos, qui alvum adſtringebant, ſolveret, purgante interim remedio optatum utplurimum effectum præſtante. Sæpe largis doſibus opii exhibitis, alvus aliquot continuo diebus ſæpe *ſponte*, absque purgante, movebatur.

Dra-

Draſtica etiam purgantia, & clyſteres fruſtra exhibentur, niſi opio prius exhibito; alias enim emetica evadunt.

Ceterum in ſananda colica pictonum, ſequentia mihi medici attentionem peculiariter mereri viſa ſunt:

Illa medendi methodus, quæ remediis emollientibus, mucilaginoſis, oleoſis, plumbi vim venenatam enervare conatur, raro, aut vix unquam, ſola nobis ſuffecit. Nonnunquam emollientibus atque obvolventibus remediis leniora purgantia interpoſuimus. Mitiores tantum colicas ſaturninas, easque perpaucas, hac methodo ſanatas vidimus.

Fortiora remedia alvum non movebant; ſed vehementiſſimum vomitum, auctis ſimul abdominis doloribus, ciebant.

Neque in ſolo emeticorum uſu ſalus; etſi ægri ſymptomata maxime bilioſa exhiberent. Mirum eſt, quantum opium profuerit; neque tantum diriſſimi inter miſerrimos ejulatus ægrorum dolores ab opio ſopiebantur; ſed vis ipſa venenata plumbi infringebatur, uti obſervatis conſtabat, ſi *diutius, & exiguis doſibus exhibebatur*, at-

que

*que ſymptomatibus, opii uſum contraindicantibus, prius ſublatis.*

Contraindicantia autem ſunt ſequentia:

*Primo*: Bilioſa ventriculi illuvies, quam tempore plerumque æſtivo, quo bilis potiſſimum dominatur, in ægris hac colica affectis frequenter obſervavimus. Si ægri magnam bilioſæ ſaburræ copiam vomitu ſponte rejecerunt, mox ad opiata confugimus; ſpasmis enim abdominis ſolutis, primæ viæ pertinaciter & diu obſtructæ aperiebantur, & diriſſimi cruciatus ceſſabant.

Quibus autem nulli vomitus ſpontanei, atque magna copia bilis in ventriculo hærebat, emetico prius exhibito, mox opiata præſcripſimus.

Ventriculo multa bile laborante, noxius omnino erat opii uſus; calorem enim augebat, & febrim bilioſam, malignam, putridomalignam excitabat.

Si æger colica pictonum correptus, febre ſimul bilioſo-putrida laborabat, curatio anceps & difficilis erat. Febris enim, pejor colica morbus, opii uſum, quem colica poſtulabat, prohibuit. Hinc tali modo contra utrumque morbum erat pugnan-

dam,

dum, ut modo huic, modo illi maxime urgenti malo obviam iremus.

*Alterum*, quod in initio colicæ ſaturninæ opium contraindicabat, erat plethora, aut inflammatio. Quodſi itaque abdomen, a continuo plumbi ſtimulo vexatum, in hominibus ceteroquin robuſtis, & tempore phlogiſteo, hyeme ſcilicet ſicca, ſiccoque vere, ab inflammatione affici deprehendebamus, opium non exhibebatur, niſi venæ ſectione prius inſtituta, & remediis emollientibus per os & anum exhibitis, & fomentis emollientibus abdomini applicatis; abſterſa autem phlogoſi, opitata felici cum eventu præſcripſimus. Alvus pertinaciter clauſa, & purgantibus, atque acribus clyſteribus, per plures etiam dies exhibitis, non reſpondens, uſum opii adeo non prohibuit, ut hoc potius remedio, contra ac in aliis ægris contingit, moveretur; ſpasmis forte abdomen adſtringentibus opio ſolutis.

Extractum hyoſcyami opio poterat ſubſtitui, tunc præcipue, ſi venenum plumbi laudano liquido sydenhami, diuturniori, ut videbatur uſu aſſueſceret; atque in eo caſu parva extracti hujus doſi id effecimus,

quod a majori etiam opii doſi vix aſſequebamur.

Nullos ægros vidimus, artuum paralyſi multatos; ſi modo opium prius, quam nervi a plumbi veneno deſtructi erant, exbitum fuerat.

Alia remedia nervina ad celeriorem tantum ſanationem opem ſuam contuliſſe videntur, atque inter hæc potiſſimum camphora, caſtoreum, & gummi ferulacea.

SEC-

# SECTIO VII.

## SPARSA QUÆDAM

## AD

## ÆGRORUM LECTOS EXPOSITA.

I.

## DE EXPECTORANTIBUS.

Opus fuit in ægro noſtro medicamento, quod in maſſam ſanguinis poſſet transferri, quin prius conſueta alias via in ventriculum & inteſtina transferretur. Vis cantharidum movens, glutinoſa incidens, attenuans, ſolvens, talis eſt, ut per cutis ſpiracula maſſam humorum ſubeat, & deſtinato fini ſatisfaciat.

Quæritur hoc loco, an non conveniſſet citius, & ad initium morbi expectorantia propinare?

Reſpondeo: pravam eſſe illam conſuetudinem, quæ, ſive in vera, eſſentiali, ac inflammatioria pulmonum inflammatione, ſive in hac ſpuria, bilioſa, ſtatim ſtibiata, moventiaque exhibet. Nam quamdiu in vera inflammatione phlogoſis manet, quamdiu actu inflammatio perſiſtit, tamdiu ſola viget ſolvendi, lubricandi, emolliendi, & maſſam ſanguineam diminuendi indicatio. At vero, ubi diſcuſſa omni phlogoſi materies mobilis facta jam eſt, ſed ob ejus tenacitatem, aut ob vim vitæ nimium dejectam per ſputa educi non poteſt, cumque ex hac cauſſa pulmones hoc alieno naturæ pondere gravantur, convenit medicamento movente, incidente, ſtimulante, viribus vitæ debilitatis ſuppetias ferre, ut omnes ſecretiones & excretiones, quæ ob morbi violentiam, diuturnitatem, prægreſſas copioſas excretiones languent, admoto expectorantium ſic dictorum leni ſtimulo, reſuſcitentur. Sed neque in hac noſtra pleuroperipneumoniæ ſpecie convenit, ad initium ſtatim expectorantia propinare; nam moles materiæ alienæ, in primis adhuc viis reſtitans, in motum fuiſſet ducta, & ad vias ſecundas copioſius tranſiiſſet; hinc prius

pur-

purgare ventriculum & inteſtina convenerat.

## II.

## *Curæ confirmatoriæ neceſſitas poſt morbos bilioſos.*

Æger, qui Nro. 15 decumbit ex pleuroperipneumonia inflammatario-bilioſa bene per omnia ſe habet. Agit 14tum ab initio morbi diem. Datum hodie eſt medicamentum vias primas leniter abſtergens ob ſequentes rationes. Morbi bilioſi, etſi curati ſint, nihilominus magnam relapſus proclivitatem poſt ſe relinquunt, partim, quod ſyſtema gaſtricum reliquiis bilioſæ materiæ adhuc obſideatur, partim etiam, quod id ipſum ſyſtema morbo, & medicamentis evacuantibus debilitatum ſit, aptumve, ut paulo poſt novus ſordium apparatus colligatur. Hinc neceſſe omnino eſt, primas vias probe ab omni inquinamento, tanquam recidivarum fomite, eluere. At neque hoc ſolum ſufficit, ut felicem curationi coronidem imponamus. Cura enim prophylactica, cura confirmatoria, ſi unquam in ullo morbo, in hoc certe perquam eſt neceſſa-

 ria.

ria. Hinc repurgatis bene primis viis lenia tonica dabimus, eaque ex claſſe illorum repetemus, quæ alvum ſimul apertam ſervant. Solemnis nobis eſt mixtura ſtomachica:

Rec. Aq. fl. chamom.
— menth. $\overline{aa}$ unc. ij β.
Elixir ſtomach. temp.
Tinct. rhei aquos. $\overline{aa}$ unc. 1.
M.

Lanquor ex hoc morbo reconvaleſcentium diutius perſtat, tardiusque emendatur, quam in iis, qui vera pulmonum inflammatione laborarunt; & ſi facilis ſit pleuritidis veræ recidiva, facillima erit ea pleuritidisślioſæ. Ratio patet: ſcilicet in vera inflammatione nimium ſtricta ſunt relaxanda, humores nimii per venæ ſectiones evacuandi, & exceſſus ſanitatis athleticæ auferendus; at in morbo bilioſo, nimium relaxata jam ſunt roboranda, materies bilioſa per vias varias ſucceſſive eliminanda. At facilius eſt, nimium ſtricta relaxare, quam nimium relaxata ſtringere. Pars antea relaxata, nunc vero medicamentis corroborata, in priorem nimiæ laxitatis ſtatum magis inclinat, quam pars antea nimis

mis ſtricta, nunc medicamentis relaxata in ſtatum ſtricturæ nimiæ.

## III.

### *Quando purgans & veſicantia in angina proſint, quando noceant?*

Anginoſo noſtro vena ſecta eſt, datum emulſum nitroſum, mixtura antiphlogiſtica, gargarisma emolliens cum melle & nitro. Duo ſunt omiſſa, veſicans ſcilicet ad partem affectam, & purgantia. Videamus rationem:

παρασυναγχη, hæc fuit inflammatoria; non erat malum mere locale, ſed totum reliquum corpus vera laborabat febre *inflammatoria*. Duplex ergo eſt indicatio: partes ſolidas nimium ſtrictas relaxare, & ſanguinem phlogiſticum minuere & diluere. At veſicantia neutri indicationi ſatisfaciunt, ſtimulant, inflammant, & in *totum* corpus agunt.

Purgans, utut *mite*, utut *antiphlogiſticum*, nunquam tamen exhibetur, quin major inde humorum motus reddatur. Mitiſſimum purgans ex caſſia, manna, rheo,

in vias ſecundas agit, id quod ex urina ſaturatiori, & pulſu citatiori conſtat. Hinc in ſenſu ſtricto nullum proprie datur purgans antiphlogiſticum. Æque inepte egiſſemus præſcribendo purgans, ac ageretur, ſi quis in vera, eſſentiali, & inflammatoria pleuritide purgans exhiberet. Angina inflammatoria idem fere morbus eſt cum pleuritide inflammatoria: *eſt ſcilicet febris inflammatoria univerſalis cum inflammatione topica, tonſillarum videlicet: pleuritis eſt febris inflammatoria univerſalis, cum inflammatione topica, ſcilicet pleuræ, ut quidam dicunt, vel potius pulmonis ipſius, ut alio loco demonſtrabimus.* Hinc, ſicut in pleuritide inflammatoria purgans non convenit, omnium auctorum & quotidianæ experientiæ teſtimonio, ita nec in angina inflammatoria.

At vero, ſi ſit inflammatio tonſillarum, faucium ſolum *ſpuria*, depoſitio ſeroſa, tunc utique conveniet veſicans, humores ſeroſos, & ad certam partem depoſitos in motum ducens, per vias urinarias eliminans, uti & per diaphoreſin, quam ſtimulus veſicantium promovet. Tunc etiam purgans conveniet eodem fere ſcopo, movente ſcilicet &

eva-

evacuante. Probe hæc notanda ſunt, cum morbi hi faucium quotidie ferme occurrant, ne, uti fieri ſæpe ſolet, inconſulto, nullo facto mali diſcrimine, & venæ ſectionem, & ſimul purgantia, & veſicantia, & omnem remediorum ſibi contradicentium apparatum adhibeamus. Eo facilius hic erratur in morbis ejusmodi vulgaribus, obviisque, quod minus neceſſaria mali disquiſitio videatur, & quod jam trita via ſit, qua omnes nos cœco quodam impetu, & ſola ſolemni & antiquitus iam ſtabilita conſuetudine ducti, inconſulto ruimus. Plures ſunt morbi, qui, quo magis obvii, vulgaresque ſunt, eo minori cum attentione tractantur.

## IV.

*Remedium expectorans laudanum cum kermete.*

Æger noſter, qui Nro. 14 decubuit ex pleuroperipneumonia ſpuria, uti noſtis, diarrhaea corripiebatur, circa 7, 8, 9num morbi diem, quam utilem, ſi moderatior fuerit, & pro evacuandis bilioſis reliquiis neceſſariam diximus. Verum cum alvus diu-

diutius ac copioſus, quam par erat, & ægro conduceret, flueret, cum metus eſſet, ne ſputa minuantur, cumque materies ſputorum craſſa, tenax, glutinoſa, & ductilis eſſet, indicatio viguit, 1mo: diarrhæam diutius durantem comprimendi; 2do, vires vitæ languentes incitandi, ut materies ſputorum promoveri queat; 3tio, materiem craſſam ſputorum attenuandi.

Primæ & ſecundæ indicationi opium ſatisfacit; tertiæ kermes minerale. Datum eſt ergo medicamentum compoſitum ex quarta parte grani unius laudani puri, & dimidio grano kermes, hac ratione, ut omni hora pulverem ſumat; dein omni bihorio dabatur granum kermes, & 1/4 grani unius laudani hac formula:

Rec. Laudani pur. gr. j.
Kermin gr. ij., iij., jv.
Sacchar.
Lapid. cancr. āā. Scrup. ij.
M.
Divide in doſes IV.

Hac ratione ſputa copioſiora primo, & dilutiora facta ſunt, demum purgatis ex toto pulmonibus, & tuſſis, & ſputa conquieverunt.

Quæ-

Quæſtio duplex hic naſcitur: 1) qua vi agat Kermes, an *ſpecificum ſit* expectorans, an peculiari occultaque vi ſputa promoveat, tali videlicet, prout cortex peruvianus ſpecifica antifebrili virtute gaudet. 2) Qua vi opium agat, ut hic apta ejus exhibitio fuerit.

Ad primum reſpondeo: kermetem tanquam medicamentum antimoniale habere vim fibras ſtimulantem, irritantem, & univerſim corpori humano moleſtam. Hinc, ſi nimia quantitate ingeratur, vim eandem in ventriculo exſeret, qua congener tartarus emeticus agit, emeticam ſcilicet. Si vero ventriculum offendat paulo minus delicatum, atque doſi paulo parciori præſcribatur, ventriculus non offendetur, at vero ad inteſtina ruet, & alvum ſolvet. Verum, ſi Kermes a primis viis ſuperetur, atque ad ſecundas tranſeat, natura inimicas antimonialis hujus præparati reliquias eliminare conabitur, easque illuc urgebit, ac deponet, quorſum major humorum excrementitiorum niſus, majorque inclinatio eſt. Hinc ergo Kermes nulla ſpecifica vi expectorante agit, atque plures alias vires aliis in morbis perquam utiles poſſidet. In doloribus invete-

ratis

ratis articulorum, ubi materies arthritica ad manus pedesque deponitur, kermes huc quoque a viribus vitæ determinabitur, & motu hoc ſuo vaſcula obſtructa reſerabit, materiem ibi reſtitantem reddet mobilem & per vaſorum extremitates abiget, quin propterea vim quandam ſpecificam in morbis articulorum poſſideat. Item in morbis cutaneis inveteratis, ſcabie, lepra, achoribus, in materia quacunque ad ſuperficiem corporis cum ægri levamine delata, indeque retropreſſa, kermes egregium erit medicamentum; illum enim motum humorum excrementitiorum ſequetur, qui facilior fuerat, & per quem multa corporis excrementa ad ſuperficiem corporis ferebantur, etſi propterea kermes nulla ſpecifica vi ad ſuperficiem corporis urgente polleat. In ſcabie retropreſſa, eryſypelate, ſaturninis adſtringentibusque curato, in achoribus unguento & medicamento ſpirituoſo, ſiccatis, in morbillis, variolis, ſcarlatina intempeſtive retropreſſa, in depoſitionibus materiæ cujusdam acris tenacisque, in depoſitione lactea ſubinde, in materie venerea glandulas obſidente, pulchre kermes minerale convenit, ac præ omni alio medica-

mento

mento ſpirituoſo aromaticoque, quod etſi humores æque potenter moveret, atttamen aromate ſuo inflammante nocet. In variolis confluentibus kermes eſt potentiſſimum, & eximie conveniens ſialagogum, & ſalivam copioſe ciet. In pertinaciſſimis viſcerum obſtructionibus, in rebelli quartana, ob materiam febrilem craſſam, pertinacem, non ſolvendam, non ſolum ſulphur antimonii auratum, ſed & huic affinis kermes mineralis egregio cum effectu exhibetur. In omnibus morbis pituitoſis, præcipue iis, ubi pituita jam intra vaſa ſanguifera recepta eſt, omnino kermes convenit.

Doſis kermetis varia eſt pro varia ejus medicamenti efficacia, quam aliam atque aliam habet, prout alia atque alia præparatio acceſſerit. Securiſſimum eſt a minima incipere doſi, eamque pro ægri tolerantia identidem augere. Quarta grani pars quibusdam ſufficit, plures granum dimidium ferunt, multi granum integrum.

Jungitur cum variis aliis medicamentis, prout indicatio eſt. Sic in doloribus inveteratis, nodis, tophis arthriticorum, venereorum, efficaciſſimum medicamentum

habe-

habetur in kermete cicutæ & aconito juncto. Efficaciſſima hæc formula eſt:

Rec. Extract. cicut. unc. β.
——— aconit. dr. j.
kerm. min. dr. β.
fiant pil. gr. iij.
Quater per diem duas, dein tres.

Eadem formula luem inveteratam, mercurio, & omnibus mercurii præparatis rebellem curavit. In ſcabie inveterata idem ſummopere prodeſt; in efflorescentiis acutorum intempeſtive retrocedentibus cum pulſu humili, debili, cumque tremore artuum, convulſione &c. convenit hæc formula.

Rec. Moſchi gr. ij.
Laudan. puri gr. β.
Kerm miner. gr. j.
Lapid. cancr.
Sacch. alb. āā. ſcrup. β.
M.

Id præcipue valebit in variolis repente ſubſidentibus, in morbillis admiſſo frigore repercuſſis. Si moſchus deſit, caſtoreum dupla triplave doſi acceptum idem ferme faciet. In promovenda variolantium ſalivatione, præcipue circa diem 11. 12. & 13, ubi præ ſpiſſitudine ſalivalis materiæ

ægri

ægri perſæpe vix non ſuffocantur, inſigni cum fructu kermes datur. Cum vero nauſeas, vomituritiones, vomitus, diarrhæas non paucis excitet, juvabit eidem kermeti medicamentum quoddam ſtomachicum, e. g. ex mentha, cinnamomo &c. adjungere. Six pulvis granum kermetis continens ex uncia ß aquæ cinnamomi, aut ex uncia aquæ menthæ, aquæ fœniculi ſumi poteſt; vel quod omnium erit tutiſſimum, kermeti laudani pauxillum jungi poteſt, ſi modo morbus is ſit, ut laudanum non repudiet. Hinc utile cenſeo, ut explicata kermetis virtute quædam de laudano ſubjiciam, ejusque viribus, ut ubi conveniat, aut non conveniat, aptius judicium ferre poſſemus.

## IV.

## OPIUM

Succus papaveris inſpiſſatus, qui opium audit, heroicum in arte noſtra medicamentum eſt, verum diſpar de opii viribus apud medicos opinio eſt. Antiqui id *refrigerans* ſeu *frigidum*, & quidem in quarto gradu

declararunt. Quidam recentiorum, re curatius examinata *calefaciens* eſſe ſtatuerunt. Operæ pretium eſt, medicamenti, tam excellenti virtute præditi, quodque ſæpe unicum eſt, & uſu ferme, quotidiano adhibetur, vires recenſere. Ut quotiescunque poſthac occaſio, & indicatio opium exhibendi eſt, eo facilius indicati remedii rationes perſpiciamus. In poſterum ergo, ubi quæſtio de exhibendo opio naſcetur, ſemper ea in memoriam revocanda ſunt, quæ in præſentiarum de viribus opii dicam. Accedit & id, quod me permovit, ut hancce materiam paulo diligentius, utut ſtrictim ſolummodo, pertractem; quod ab omni ævo graviſſimi circa uſum opii errores fuerint commiſſi, comittanturque. Nolo hic aſſertionum ſingularum rationes addere, cum, qui opii hiſtoriam legere velint, viresque fuſius deſcriptas, accedant hiſtoriæ naturalis ſcriptores, ſed præcipue eos, qui peculiari tractatu de opio egerunt, ut ſunt *Wedelius*, Cl. Edinburgenſium medicus *Joung*, *Hecquetus* ſingularis opii fautor, & qui omnium inſtar eſſe poteſt, egregius *Tralleſius*.

Opii actionem in corpus humanum ſi ſpectemus, patebit:

1)

1) *Opium exhibitum pulſum cordis & arteriarum, adeoque omnem humorum circuitum intendere, & accelerare. Experimentum inſtitui facillime poteſt.* Quo quis de rei hujus veritate convincatur, pulſus eſt ad horologii ictus numerandus; ſumpto opio frequentior erit, quam ante ejus ſumptionem. Vim cardiacam opio ineſſe tantam, ut opium vix non *unicum cardiacum* appellari mereatur, cordatiſſimus *Sydenhamus* aſſerit. *Boerhavius*, in tractatu de viribus remediorum, ad cardiacorum claſſem, præter vinum, ſpirituoſa, ſalia volatilia, aromatica, ſtimulantiaque, numerat etiam opium.

2) *Opium calorem corporis naturalem auget.* Hoc effatum ex illo priori neceſſario ſequitur. Quidquid enim humorum motum auget, augebit pariter & calorem. Opium guſtu amarum, inflammans & urens, uti piper obſervatur; cuti vero impoſitum aut rubefacit, aut inſtar emplaſtri veſicantis veſiculas excitat, ut adeo meritiſſimo jure opium ad medicamenta calorem excitantia ſtimulantiaque relegetur. Qui opio aſſueti ſunt, uti populi orientales, Turci, aliique ſine opio, cardiacorum maximo, languent,

& ſi opii copia non ſit, ejus loco vinum creticum, tanquam opii ſuccedaneum, aſſumunt.

3) *Opium ſanguinem, humores omnes circulantes rarefacit, attenuat, eorumque volumen auget.* Pulſus enim non ſolum *frequentiores* fiunt, ſed & *elatiores*, venæ & arteriæ turgent, facies rubet, inflatur, uti eorum, qui æſtu, motu, vino incaluerunt.

4) *Opium ſanguinem celerius motum copioſius determinat verſus caput.* Notum eſt, ab opio fieri frequentem carebariam, capitis gravitatem, torporem, faciei turgeſcentiam, eo prorſus modo, quo fieri copioſius aſſumpto vino, aut ſpiritu vini ſolet. Oculi rubentes, protuberantes, feroces ab opio redduntur. Opium morbos capitis ſanguineos producit, ſcilicet ſtuporem, delirium, meningum inflammationem ac cerebri, apoplexiam. Animalia opio enecata cerebrum inflammatum exhibent. Hominum & animalium mors, opio interemptorum, eſt *mors apoplectica*, uti a nimio vino, ſpiritu vini, ſolis æſtu, inſolatione. Cura in morbis, a nimio opio aſſumpto ortis, eſt ſumme antiphlogiſtica, ut adeo vis

opii

opii neceſſario inflammans, & apoplexifera ſit. Haud raro contingit, ut nutrices infantibus opium, theriacam, dioſcordium præbeant, ut ſomnolenti, & quietiores evadant, ſæpiſſime æterno ſopore, & morte vere apoplectica ejusmodi infantes periere.

5) *Opium pacat animum, eumque audacem, alacrem, curis vacuum & hilarem efficit.* Mirabilis hæc opii vis eſt, & inexplicabilis. Aſiatæ, ut mortis metum inſtante prælio ſuperent, ſpernant, opium deglutiunt, unde ipſorum animi efferantur, ferociunt, ſummo cum omnium periculorum contemptu, ut adeo incurii vitæ in mediam mortem ruant. Idem faciunt, etſi meliori cum ſucceſſu, quod multi noſtrorum militum, qui e potu generoſioris vini, aut ſaltem ſpiritus vini poculo, prælium imperterriti ineunt. Qui opium refracta admodum doſi, & rarius ſolummodo aſſumit, peculiarem animi tranquillitatem, & mentem omnibus curis vacuam experietur; qui vero pluſculum opii aſſumpſerit, audacior evadet, vegetior; qui vero doſi excedit, in furorem agetur; qui iterum adhuc plus opii aſſumit, comatoſus, & apoplecticus fiet.

6) *Opium temulentiam & ebrietâtem inducit.* Omnes fere populi, quibus uſus vini interdictus eſt, uti ſunt ſectatores Mahometis, loco vini aliud inebrians in uſum trahunt, opium ſcilicet. Opium eundem in capite ſenſum, finita etiam ejusdem operatione relinquit, quem vinum largius hauſtum, & inde nata crapula.

7) *Opium ſenſum tactus obtundit*, minuit, & ſi is ſenſus præter naturam augeatur, exacerbeturque, natos inde dolores ſedat. Hæc vis anodyna nullo pariter modo explicanda, vel in vulgus nota eſt, & ſæpe unicum miſeris mortalibus ſolamen dolorum præſtat. Paracelſus hoc ſolo fere remedio, præter, mercurium uſus, per omnem Europam vagabatur, & quaſi miracula patraret, aut arte magica uteretur, ingentem ſibi famam comparavit.

8) *Opium vires motum animalem producentes debilitat, ſi largius, & frequentius uſurpetur.* Loquor de motibus illis, qui imperio animæ ſubjacent. Qui opio multum utuntur, languere incipiunt, tonum muſcularium fibrarum relaxatum queruntur, uti qui vino diutius & largius uſi, artuum tremore, debilitateque laborant, &

triſti

triſti neceſſitate de novo ſeſe ingurgitare coguntur. Turcam opio aſſuetum videbis tardum, ſtupidum, & languentem ante aſſumptam opii doſin; verum utprimum ſtimulus hic opii in nervos agit, denuo ad aliquod tempus alacrem, vegetum, qui tamen paulo poſt in majorem adhuc languorem recidet.

9) *Opium peculiari vi ſomnum inducit*, qui per omnes gradus usque ad ſomnum illum letalem & apoplecticum augetur, prout major minorve opii portio deglutitur.

10) *Opium dormientibus inſomnia facit.* Somnus opio productus alius ab illo eſt, quem ſibi relicta natura parit. Qui vero uſu opii in ſomnum non incidunt, ſed vigiles manent, phantasmatibus, & deliriis vexantur. Si largius & copioſius quis opio utatur, ſtupiditatem, inſaniam, ſenſuum hebetudinem, dementiam, memoriæ defectum & fatuitatem producit.

11) *Opium venerem excitat*, & primarium, ſi refracta doſi ſumatur, aphrodiſiacum eſt. Moſchum & ambram opio junctam medicamentum aphrodiſiacum præſtare, aſſerit *Etmüllerus* & *Hoffmanus*. Plures ſunt, qui aſſumpto opio de inſomniis

venereis, de tentigine venerea, de pollutionibus nocturnis conquerantur.

12) *Opium eſt potentiſſimum diaphoreticum, diaphoreſin cum pruritu movet.* Eſt hæc vis opii indubitata, ac omnium certiſſima. Sudor opio provocatus papulas rubras valde prurientes, vel in toto corpore vel ſaltem, idque plerumque, in facie excitat. Præter morſicantem hunc in cute ſenſum, odor ſudoris opium redolens ſubinde animadvertitur, id quod jam *Dioſcorides* notavit.

13) *Dum opium diaphoreſin promovet, ſimul alias excretiones ſeroſas cohibet.* Hinc mucum narium, oris, faucium, œſophagi, excretionem humoris cujuscunque ſive naturalis ſive præternaturalis in aſpera arteria, pulmonibus ſuſpendit, & materiem inſpiſſat; ſuccorum gaſtricorum, enteriticorum, vim periſtalticam veſicæ opium inhibet, & lotii tum ſecretionem in renibus, quam excretionem in veſica tardiorem efficit.

14) Opium vim ventriculi periſtalticam pariter minuit; hinc coctionem tardam, ſive bradipepſiam, appetitum proſtratum, nauſeam, moleſtum in præcordiis pondus

facit.

facit. Ut adeo opium, ſaltem ſæpius datum, iis, qui imbecilli, delicatoque ventriculo ſunt, laxis, mucoſis, non digerentibus ſummopere noceat, vim ventriculi contractilem magis adhuc debilitando.

Hæc vis opii, omnibus opiata vi præditis communis eſt. Sic nicotiana, ſive fumo per fiſtulam attracto, ſive maſticata famem ſedat, aut potius fallit, delendo appetitum, minuendo motum ventriculi periſtalticum. Sic itinerantes, famelici, milites annona & fame laborantes, ſucto per fiſtulam fumo appetitum fallunt. Ob hanc ipſam rationem inordinatus ac præternaturalis fibrarum ventriculi motus opio compeſcitur, etſi tamen aliqui ſint, quibus opium, pilulari præcipue forma exhibitum, primo nauſeam, dein lenem vomitum, mox tamen denuo conquieſcentem, producit.

15) Opium, ut fibrarum ventriculi irritabilitatem inhibet, ſic & fibras inteſtinorum facit minus ſenſibiles, minus irritabiles, ut ideo inteſtina ſtimulo contentorum ſive bilis, ſive excrementorum, ſive cujuscunque rei irritantis minus obediant; hinc opium alvinam excretionem ſuſpendit.

Nolo hic ſingulos recenſere morbos, morborum ſymptomata, ubi opium aut indicatur, aut non indicatur; nam hac ratione noſtrum de febribus illarumque diviſione differendi conſilium interturbaretur, quod tamen non injucundum vobis fore, atque etiam præ aliis utile arbitror, cum multa circa febrium diviſionem, rectamque illis medendi methodum apud antiquos recentioresque confuſio ſit, etſi earum curatio medicum ferme ſola exerceat.

Attamen, ubicunque occaſio erit in decurſu explicationis, identidem, velut in tranſitu, ad uſum vel abuſum opii reſpiciemus.

## V.

### *Antiphlogiſtica.*

In morbo præſenti methodus mere antiphlogiſtica adhibenda eſt, ſolvendum leniſſime, liberque humorum motus reſtituendus. Verum cum hæc methodus, antiphlogiſtica videlicet, toties adhibeatur, juvabit exactam habere notitiam eorum, quæ

ſtric.

ſtrictiſſimo ſenſu antiphlogiſtica adpellari merentur.

Equidem nondum habetur, nec tam facile ſperari poteſt adcurata & genuina inflammationis hiſtoria. Verum illud a poſteriori videtur eſſe certum, in quavis inflammatione topica, ſeu locali eſſe:

1) Majorem eſſe humorum ſanguineorum affluxum; 2) majorem in parte affecta vaſorum, præcipue arterioſorum irritationem, motum, aut ut cum *Baglivio* loquar, criſpationem fibrarum; adeſſe in quavis inflammatione ſpasmodici quid; 3) ſanguinem eductum ut plurimum magis cohærere, cruſtamque lardaceam, craſſamque exhibere; 4) inflammationi obnoxios potiſſimum eſſe eos, quibus major humorum quantitas intra vaſa ſanguifera continetur, quam quæ commode moveri & in circulum duci queat.

Hinc antiphlogiſtica ſunt 1) quæ revellunt a parte affecta. Laudant hoc ſcopo venæ ſectiones in parte oppoſita inſtitutas, ita, ut affecto capite ſanguis in pede extrahendus ſit. Verum, utut hoc ſubinde in

cer-

certis circumſtantiis bonum ſit, tamen *quaſi arcanum quoddam eſt*, in topicis inflammationibus ſanguinem emittere proxime ad locum inflammatum. Hæc methodus emittendi ſanguinis penes ipſum locum inflammatum tam nova non eſt, uti quibusdam videbatur, cum jam veteribus non paucis in uſu fuerit. Hinc in doloribus capitis, ubi venæ ſectio prodeſt, ea in brachio, itemque in vena jugulari, in fronte, aliisque vicinis locis feliciſſime non raro fuit inſtituta. In vera, ac ſanguinea inflammatione oculorum, ſive in ξεροφθαλμια Hippocratis venæ ſectio penes oculum ipſum, id eſt ſanguiſugæ circa oculum applicatæ plus efficiunt, quam repetitæ venæ ſectiones in brachio, pede. In vera aurium, gingivarum inflammatione ſanguiſugæ penes ipſum locum affectum applicatæ, item ſcarificationes cruentæ miraculi inſtar prodeſſe obſervantur. In apoplexia ſanguinea egregius *Valſalva* venam jugularem ſecuit, itemque in occipite & nucha, quorſum majorem ſanguinis affluxum, indeque celeriorem evacuationem ac revulſionem fieri ex anatomicis noverat, cruentas, & profundas ſcarificationes fecit, remque hanc magni momenti eſſe arbitrabatur.

batur. Ad revellentia pertinent *cucurbitæ etiam ſiccæ*. Sic in uteri hæmorrhagia *Galenus* applicuit magnas cucurbitas ſiccas ad mammas, & ad ſtomachum. Huc etiam numerantur, ſcopo quaſi revellente, *artuum ligaturæ*; in apoplexia ſanguinea, in omni hæmorrhagia artus ligare ſummopere prodeſt. Sed quæritur, an etiam ſinapismi, dropaces, veſicantia antiphlogiſtica adpellari mereantur, ex eo, quod revellentium claſſi poſſint adſcribi? Reſpondeo: hæc omnia in inflammationibus *ſeroſis & topicis* aliquo modo antiphlogiſtica vocari poſſe, quatenus ſerum ſuperfluum ad partem aliquam depoſitam eliminant, reducunt, & motum febrilem a ſero hoc copioſius collecto ortum indirecte tollunt; verum ex ſua natura ad ſtimulantium numerum pertinent, & in morbis non ſeroſis, ſed vere inflammatoriis, a ſanguine nimio, nimium moto, orgaſtico, phlogiſtico, neceſſario nocent, vaſa per ſe jam nimium irritata ſtimulando, motumque humorum, per ſe jam nimis auctum, incitando.

2) Præter revellentia antiphlogiſticorum nomine donanda ſunt ea; quæ partes in

inflammatas, ubi major fibrarum irritatio eſt, *relaxant*, *emolliunt*. Hinc denuo venæ ſectio, utpote ſumme relaxans remedium prodeſt; hinc mucilaginoſa, emollientia cataplasmata, fomenta.

(3 Antiphlogiſtica ſunt, quæ ſanguinem orgaſticum temperant. Huc nitrum ab omni ævo numerabatur. Nitrum, utrum vera vi quadam refrigerante, & ſanguinem nimium motum temperante gaudeat, nondum videtur exacte determinatum. Sapor ille, ſenſusque refrigerii, quem linguæ imprimit, nihil videtur. Equidem & camphora, ſpiritus vini camphoratus, olea quædam ſtillatitia, mentha pipirita, hunc refrigerii ſenſum in lingua producunt, etſi ad calefacientia pertineant. Præterea vi ſuæ ſalinæ naturæ inter leniſſima ſolventia, ad leniſſima ſtimulantia, numerari debet. Videtur potius, magna quantitate aquæ dilutum, excretiones omnes & ſecretiones blande ſollicitare; diureſin, diaphoreſin, alvum blandiſſimo ſuo ſalino ſtimulo reſtituere, quibus functionibus reſtitutis orgasmus humorum, nimiusque eorum motus ſponte ceſſat; ita ut nitrum nulla *ſpecifica* vi donatum ſit;

ni-

nimia enim quantitate ſumptum, uti omnia reliqua ſalia media, evidenter ſtimulat.

4) Ad refrigerantium, ſive antiphlogiſticorum claſſem *Acida vegetabilia* ab omni tempore referebantur; verum ſæpe impar morbo inflammatorio acidum vegetabile eſt. Hinc alii *acida mineralia* in auxilium vocarunt. Operæ pretium videtur de uſu acidorum mineralium poulo latius diſſerere.

Cum emolumento hæc acida jam inde ab Arabum temporibus adhibebantur contra morbos putridos, malignosque. Verum tamen uſus eorum largior, & eximia utilitas noſtro ſæculo videtur fuiſſe reſervata. In morbo maligno vereque putrido, ubi gangrænoſa humorum diſpoſitio imminet, acida *vegetabilia* a viribus morbi ſuperantur, atque ipſamet corruptionem putridam patiuntur. Verum acida *mineralia* putredini huic potentius reſiſtunt, & imminentem gangrænam averruncant. Sed hic non agitur de vi illa antiſeptica, ſed de ea, qua humorum orgasmum, nimium motum, ſanguinisque nimiam rarefactionem temperant, tollunt. Egregius practicus *Tiſſo-*

*tus*

*tus* in more poſitum habet, ut, ubi inflammatoria ſanguinis diatheſis repetitis evacuationibus non cedit, ubi vis acidorum vegetabilium enervatur, ubi æſtus calorque mordax ægrum torquet, ibi ſtatim ad acida mineralia confugiat. Frequens obſervatio præſtantem hunc practicum docuit, acida mineralia non ſolum in malignis, ſed & inflammatoriis morbis, præcipue rebellioribus convenire. Expendendum reſtat, ut definiamus, an in omni febre inflammatoria uſus acidorum mineralium conveniat?

Reſpondeo: quamdiu fibrarum nimia tenſio ac ſtrictura eſt, in corporibus hominum robuſtorum laborioſorum, emollientia, aquoſa, tepida, acida, vegetabilia potius convenire. Verum ubi fibrarum nimia criſpatio non eſt, ubi adhibitis licet emollientibus, aquoſis, tepidis, acidis, vegetabilibus nil proficitur, ubi æſtus increſcit, febrisque augetur, ubi a longe imminet mutatio morbi inflammatorii in malignum, in febribus inflammatoriis fœminarum, imbecillium alias, cacochymicorum, ſcorbuticorum, egregie convenit ocidorum mineralium uſus,

Uni-

Univerſim, ibi auxilium ab acidis mineralibus in febre inflammatoria habetur, ubi ſanguinis miſſio, & potus emolliens ſolvensque effectu carent. Febres inflammatoriæ in principio æſtatis ſæpe ſeptici quid habent; & de morbis æſtatis adultæ & autumni quid participant. Præterea, ſi febris inflammatoria ipſo hoc tempore æſtivali vel autumnali oriatur, facillime in malignam migrabit, præcipue ſi evacuationes ſanguinis per venæ ſectionem nimiæ fuerint, aut etiam ſua ſponte brevi inflammatoria in malignam abibit. Hinc acida mineralia tunc maxime indicantur, quæ potentiſſima antiſeptica vi gaudeat, interim autem omni inflammante, irritante aramate carent. Camphora æque fors antiſeptica eſt, ac acida mineralia, verum ob vim ſtimulantem, incitantem, ſudoriferam ſæpius nocet, ubi acida mineralia proſunt.

Videamus effectus ab acidis mineralibus in corpore humano obſervatos.

1) Evacuationes omnes, ſi languent, blande ſollicitantur, urina, alvus, diaphoreſis.

2) Putredini, quæ etſi in febre inflammatoria non reperiatur, attamen ob motum humorum caloremque auctum imminet, reſiſtit.

3) Modo quodam inexplicabili, ſed tamen per obſervationes certo, ſanguinem rarefactum orgaſticumque temperat, & febrem minuit.

4) Vi quadam quaſi ſpecifica delirium avertunt, quemadmodum enim aër frigidus liberque orgasmum humorum in varioliantibus temperat, deliria, convulſiones quaſi momento abſtergit, ut primum is, qui ex inſitivis variolis decumbit e cubiculo ſuo in aërem liberum defertur, ita eadem febrium inflammatoriarum ſymptomata ob acidis mineralibus aufferuntur.

Doſis eorum varia eſt. Olim, uti & nunc, quidam admodum parci ſunt, atque ad menſuram decocti paucas ſolum guttulas audent

audent præſcribere. Verum magna quantitate absque incommodo ingeri ſecure poteſt. Nos id ſolum diſcriminis obſervamus, ut in morbis inflammatoriis paullo rebellioribus, attamen necdum vere malignis parcius, largius vero in vere malignis acida mineralia præſcribamus.

Noſtræ formulæ ſunt:

Rec. decocti hord. Libras IV.
Spiritus vitriol. Drach. ij.
Sacchar. candi, aut thom. q. ſ.
ut acor temperetur.
M.

Drachmæ ij ſpiritus vitrioli ferme omnium minima doſis eſt; præſcribitur ad dr. iij. — unc. β. — dr. vj. Sacharum thomæ ex eo præferimus albo, quod hoc ultimum, album videlicet, in ſua præparatione & depuratione ultima illud mucilaginoſum obvolvens, & ſaponaceum illud vegetabile omiſerit, ſaccharum vero thomæ adhuc poſſideat.

Alia formula eſt,

Rec. Roob. ribes. Libr. ß.
Spirit. vitriol. unc. ß.
M.

Omni bihorio duo cochlearia. Sic inter 24 horas uncia una aſſumitur. Nos absque ullo incommodo fœminæ maligna febre laboranti dedimus intra 20 horas decem drachmas ſpiritus vitrioli.

Addimus ſubinde mixturis antiſepticis ſpiritum vitrioli. Conſueta in malignis formula eſt hæc.

Rec. Rad. ſerpent. virg. dr. ij.
Infunde cum ℔ ij aquæ fervent. dein adde
Spiritus vitriol. ʒ 1 — iij.
M.

Aſſumat hujus infuſi omni bihorio dr. ij. Hæc formula utique in ſolis malignis, cum pulſu humili, vereque debili convenit.

Albini (B. S.) de oſſibus corporis humani, ad auditores ſuos. 8. 1757. 12 gr. oder 45 kr.

Argenville (Dezaliere von) Conchyliologie oder Abhandlung von den Schnecken, Muſcheln und andern Seltenheiten, welche in der See, in ſüſſen Wäſſern und auf dem Lande gefunden werden. Aus dem Franz. überſezt, und mit Anmerkungen vermehrt, mit 41 Kupfertafeln, gr. Fol. 1772. 8 Rthlr. oder 12 fl.

Aureliani (Cælii) de morbis acutis & chronicis Libri VIII. c. n. Jo. Conradi Ammani & Theod. Janſſ. ab Almeloven 4to 1755. 2 Rthl. oder 3. fl.

Baader (F. X.) vom Wärmeſtoff, ſeiner Vertheilung, Bindung, und Entbindung, vorzüglich beim Brennen der Körper. 4. 1786. 1 Rthlr. 8 gr. oder 2 fl. —

Bergmanni Commentatio de tubo ferruminatorio, ejusdemque uſu, in explorandis corporibus, præſertim mineralibus, 8. maj. 1779. 6 ggr. oder 24 kr.

Bergmanns (T.) Grundriß des Mineralreichs, in einer Anordnung, nach den nächſten Beſtandtheilen des Körpers, aus dem Lat. mit Zuſätzen von D. J. X. Lippert, 8. 1787. 8 ggr. oder 30 kr.

Boerhave Epiſtolæ ad Joannem Baptiſtam Baſſand, Medicum Cæſareum, 8. maj. 1778. 12. ggr. oder 45 kr.

Boerhavens, Beſchreibung der Arzneimittel und Recepte, die ſich auf ſeine von dem Freyherrn von Swieten erläuterten Lehrſätze von Erkenntniß und Heilung der Krankheiten beziehen, aus dem Latein. überſezt. Zweite Auflage 8. 1775. 16 ggr. oder 1 fl.

Born (Ign. Equ.) Muſei Cæſarei Vindobonenſis Teſtacea, quæ juſſu Mariæ Thereſiæ Auguſtæ diſpoſuit, cum fig. coloratis, fol. 1780. 30 Rthlr. od. 45 fl.

— — Index rerum naturalium Muſei Cæſarei Vindobonenſis. Teſtacea. Volumen primum. 8. maj. 1778. 3 Rthlr. oder 4 fl. 30 kr.

Carminati (B.) Unterſuchungen über die Natur und den Gebrauch des Magenſaftes, aus dem Ital. gr. 8. 1785. 16 ggr. oder 1 fl.

— — — Therapeutiſche Abhandlungen, a. d. Lat. erſter Band. gr. 8. 1789. 18. ggr. oder 1 fl. 8 kr.

Cranz (H. I. N.) de rupto in partes, doloribus a fœtu, utero. 8. maj. 1756. 4 ggr. oder 15 kr.

— — Solutiones difficultatum circa cordis irritabilitatem, cum fig. æneis. 8. maj. 1761. 6 ggr. oder 24 kr.

— — Stirpium Auſtriacarum faſc. III. cum fig. æneis. 8. maj. 1764. 2 Rthlr. oder 3 fl. —

— — Inſtitutiones botanicæ, in quibus genera & ſpecies plantarum hucusque cognitarum habentur. 2 Tomi 8 maj. 1765. 3 Rthlr. 8. ggr. oder 5 fl. —

— — Claſſis umbelliferarum, emendata cum generali ſeminum tabula & figuris æneis 8. 1767. 16 ggr. oder 1 fl.

— — Claſſis cruciformium emendata, cum figuris æneis in neceſſarium Inſtit. rei herbariæ 8. maj. 1769. 16 ggr. oder 1 fl.

— — Stirpium Auſtriacarum Tomi II. continens faſciculos ſex, c. Fig. æneis 4. maj. 1769. 5 Rthlr. 8. ggr. oder 8 fl. —

— — Examinis chemici doctrinæ Meyerianæ de Acido pingui & Blackianæ aëre fixo & reſpectu calcis rectificatio; 8. 1770. 16 ggr. oder 1 fl.

— — Materia medica & chirurgica, juxta ſyſtema naturæ digeſta, editio auctior & emendata, 3 volumina 8. maj. 1779. 2 Rthlr. oder 3 fl.

Fontanæ (G.) Disquiſitiones phyſico — mathematicæ, cum Fig. 4. maj. 1780. 2 Rthlr. 8. ggr. oder 3 fl. 30 kr.

Franzoſen Docktor, (der geſchickte) oder kurze Anweiſung, alle veneriſchen Krankheiten, vermittelſt der von den neueſten Authoribus angerühmten beſten Arzneimittel, ſicher und leicht auch ohne Beyhilfe eines Medici, zu kuriren, 8. 1752. 8 ggr. oder 30 kr.

Gaubii (H. D.) Inſtitutiones Pathologicæ medicinales, 8. 1771 1 Rthlr. oder 1 fl. 30 kr.

Hacquet (B) Plantæ Alpinæ carniolicæ, c. Fig. 4. maj. 1782. 16. ggr. oder 1 fl.

Hacquets Oryctographia carniolica, oder phyſikaliſche Erdbeſchreibung des Herzogthums Krain, Iſtrien, und zum Theil der benachbarten Länder, 4 Th. 1778. (mit vielen Kupfern und Karten.) 7 Rthlr. 16 Gr.

— — — mineralogiſchbotaniſche Luſtreiſe von dem Berge Terglou in Krain, zu dem Berge Glockner in Tyrol, im Jahr 1779. und 81.

zwote vermehrte Auflage, mit Kupf gr. 8. 1784. 16 ggr. oder 1 fl.

Haen (Ant. de) de Magia liber, Editio ſecunda, 8 maj. 1777. 12. ggr. oder 45 kr.

Hartmanni formulæ Remediorum in materiam medicam & chirurgicam clariſſimi ac celeberrimi viri Cranzii. Editio nova, 8 maj. 1779 1 Rthlr. 16 ggr. oder 2 fl. 30 kr.

Heiſteri (Laur.) Compendium Anatomicum, cum Fig. 8 maj. 1770 1 Rthlr. 8. ggr. oder 2 fl.

Heiſters, Compendium Anatomicum, d. i. kurzer Begriff derjenigen Kunſt, welche von den Theilen des menſchlichen Körpers, nebſt derſelben künſtlichen Zerlegung handelt, aus dem Lat. überſetzt, mit Kupf. gr. 8 1771. 1 Rthlr. 8 ggr. oder 2 fl.

Hippocratis Aphoriſmorum Sectiones ſeptem, 24. 1726. 2 ggr. oder 8 kr.

— — — Aphoriſmi gr. & lat. a Janſon Almeloven 12 1756. 8 ggr. oder 30. kr.

Huxhami (J) Opera phyſico — medica, curante G. C. Reichel. Editio aucta, 3 Tomi 8 maj. 1784. 2 Rthlr. 4 ggr. oder 3 fl. 15 kr.

Jacquin (N. J.) Miſcellanea Auſtriaca, ad botanicam, chemiam & hiſtoriam naturalem ſpectantia cum figuris partim coloratis; Vol. II. 1778. 12 Rthlr. oder 18 fl.

— — — Stirpium americanarum hiſtoria, cum 185. Tab. illuſtr. Fol. 1763. 10 Rthlr. oder 15 fl.

— — — Obſervationum botanicarum iconibus ab auctore delineatis illuſtratorum IV. Partes cum figuris fol. 1764. 10 Rthlr. 16 ggr. oder 16 fl.